

”Jengit sotajalalla”

Syksyn 1978 jengikeskustelun nuorisokuva

Valtteri Antti Olavi Härmälä

Helsingin Yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Talous- ja sosiaalihistoria

Pro gradu -tutkielma

Maaliskuu 2012

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Politiikan- ja talouden tutkimuksen laitos	
Tekijä – Författare – Author Valtteri Antti Olavi Härmälä			
Työn nimi – Arbetets titel – Title "Jengit sotajalalla" – Syksyn 1978 jengikeskustelun nuorisokuva			
Oppiaine – Läroämne – Subject Talous- ja sosiaalhistoria			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu –tutkielma		Aika – Datum – Month and year Maaliskuu 2012	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 135 + liitteet
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Työn aiheena on vuoden 1978 syksyllä lehdistössä nuorisojengeistä käyty keskustelu. Helsinkiläisten nuorten jengien osakseen saama julkinen huomio käsitettiin jo aikaisten keskuudessa epätavallisen suureksi. Työssä tutkitaan yhtäältä kyseistä keskustelua ja siinä esiintyneitä tulkintoja jengeistä, jengiläisistä ja jengin aiheuttamista ongelmista. Toisaalta työ pyrkii valottamaan 1970-luvun lopulla vallinnutta kuvaa nuorisosta, nuoruudesta ja nuorten ongelmista tästä helsinkiläisiä nuorisojengejä käsitelleestä lehdistökeskustelusta käsin. Jengikeskusteluepisodin kautta pyritään avaamaan näköala aikakauden nuorisokuvaan, sekä tutkimaan jengiongelman luonnetta.</p> <p>Aineisto koostuu jengikeskusteluun liittyneistä sanoma- ja aikakauslehtikirjoituksista sekä tutkimusajankohdan nuorisotutkimuksista. Lisäksi aineistoon kuuluu kirjoituksia ammattilehdistä ja Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen tuottamia selvityksiä. Aineistoa analysoidaan diskurssianalyysin välinein. Lähteinä toimivia media- ja tutkimustekstejä luetaan kehystämisen käsitteen kautta. Teksteissä ilmenevien kehysten ja kehystämisen tapojen kautta tarkastellaan sitä miten nuorisoa, nuoruutta ja nuoruuteen liittyviä ongelmia teksteissä esitettiin. Työssä sosiaaliset ongelmat käsitetään konstruktionistisen perinteen tapaan huolenaiheiksi vahingollisten tilojen sijaan. Tutkimuksessa pyritään selvittämään millaisia nuoruutta määritteleviä diskursseja 1970-luvun lopun mediajulkisuudessa esiintyi, ja sitä millainen oli näiden diskurssien nuoruutta koskeva sisältö. Nuorten aiheuttamaa huolta peilataan elämänsäkulun institutionalisoituneen mallin käsitteen kautta. Jenginuoren edustaman ongelmanuoren kautta avautuu tarkasteltavaksi myös tämän vastakohtaparin muodostava institutionalisoitunut normi ja yhteiskunnallisesti hyväksyttyjä ihanteita, odotuksia ja arvostuksia edustanut "ihannenuori". Työ tutkii mediavälitteisessä julkisuudessa esiintyneitä nuoriso-ongelmien kehystämisen tapoja ja nuorison merkityksellistämisen tapoja ohjanneita diskursseja, sekä mediavälitteisen julkisuuden nuorisokuvia.</p> <p>Keskustelun synty oli yhteydessä lehtien uutisiin jengitappeluista. Uutiset tappeluista olivat kuitenkin ristiriitaisia ja on kyseenalaista käytiinkö jengitappeluista lainkaan. Keskustelu voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen, joiden mukaan keskustelun kohteena olleen nuorisojengin käsittelytapa muuttui. Ensimmäisessä vaiheessa huomion kohteena olivat nuorisojengi, väkivalta ja jengin aiheuttamat välittömät häiriöt. Toisessa vaiheessa keskustelu kääntyi tarkastelemaan jengiläisten arvoja ja erityisesti suvaitsemattomuutta. Keskustelun kolmanteen vaiheeseen siirryttiin marraskuun 1978 alussa tapahtuneen 15-vuotiaan helsinkiläispojan kuolemaan johtaneen pahoinpitelyn myötä. Kuolema tulkittiin lehdistössä jengitappelussa tapahtuneeksi. Kolmannessa vaiheessa keskustelun kohteeksi nousi jengiläinen ongelmista kärsivänä yksilönä. Huoli laajeni välittömästä väkivallan uhkasta huoleksi sukupolvien välisistä suhteista, nuorten syrjäytymisestä ja yhteiskunnan tulevaisuudesta.</p> <p>Keskustelussa hahmottuu kolme diskurssia: kurittomuusdiskurssi, muutosturssin ja aktiivisen nuoruuden diskurssi, joista viimeksi mainittu esiintyi keskustelussa vallitsevana. Erityisesti aktiivisen nuoruuden diskurssin piirissä keskeiseksi jengin ilmentämäksi ongelmaksi nousi huoli nuorison vieraantumisen yhteiskunnasta. Jenginuoren kautta tarkasteltiin laajaa yhteiskunnallisten ongelmien ja epäkohtien kirjoa, joiden vaikutuksista nuorisoon kannettiin huolta. Nuoruuden sisällöksi määrittyi aktiivisen nuoruuden diskurssissa yhteiskunnallisten arvojen ja normien mukainen kasvu aikuisuuteen. Jenginuoren poikkeaminen institutionalisoituneesta mallista teki hänestä ongelman.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords nuoret, nuorisokuvat, nuorisojengit, jengit -- Helsinki, väkivalta, sosiaaliset ongelmat, diskurssit, elämäntapa			

Sisällysluettelo

1 Johdanto: Nuorisoryhmän historiaa	3
2 Aiempi tutkimus	8
3 Tutkimuskysymykset, aineisto, teoria ja menetelmä	18
3.1 Tutkimuskysymykset.....	18
3.2 Aineisto	20
3.3 Tiedon sosiaalinen alkuperä	25
3.3.1 Elämänkulun institutionalisoituminen	25
3.3.2 Konstruktionistinen näkökulma ongelmiin ja moraalinen paniikki	27
3.3.3 Media ongelman kehystäjänä.....	31
3.4 Diskurssi, kehys ja kehystäminen.....	35
4 Mediahuomion kolme vaihetta.....	39
4.1 Ensimmäinen vaihe: Lauttasaaren silta (tappelu)	40
4.2 Toinen vaihe: Uusi ylioppilastalo (suvaitsemattomuus)	46
4.3 Kolmas vaihe: Johanneksen puisto (kuolema)	48
5 Jengi välittömien ongelmien aiheuttajana.....	51
5.1 Väkivalta ja asenteet välittömän huomion kohteina.....	51
5.1.1 Jengitappelu	52
5.1.2 Aseistus	58
5.1.3 Suvaitsemattomuus ja rasismi.....	60
5.2 Ryhmän kokoonpano ja arvot	64
5.2.1 50-lukulaisuus ja kovuus	67
5.2.2 Ikä ja sukupuoli	72
5.3 Nuorten ryhmä jengikehyksessä.....	75
5.3.1 Häiriöt välittöminä ongelmina (kurittomuusdiskurssi)	75
5.3.2 Järjestyshäiriöstä ongelmaksi (aktiivisen nuoruuden diskurssi).....	79
6 Jenginuori yhteiskunnallisten ongelmien ilmentymänä	83
6.1 Sosialisaatio näkökulmana nuoren yhteiskunnalliseen varttumiseen	84
6.2 Kotiolot nuorten pahoinvoinnin lähteenä	87
6.3 Työttömyys, lama ja rakennemuutos	95

6.4 Kaupallinen nuorisokulttuuri	100
6.5 Yhteiskuntaan liittyminen harrastamisen välityksellä.....	106
6.5.1 Kadulla oleskelun kielteiset vaikutukset.....	111
6.6 Jengin merkitys sosiaalistajana	115
6.6.1 Muutosdiskurssi.....	119
7 Johtopäätökset	121
Lähteet ja kirjallisuus	129

Liitteet

Liite 1: HS:n, IS:n ja SK:n kirjoitukset

1 Johdanto: Nuorisoryhmän historiaa

Helsingissä on esiintynyt paheksuntaa herättäneitä ja väkivaltaisista nuorten miesten ryhmiä jo vähintään sadan vuoden ajan. 1900-luvun alkupuoli oli sakilaisten valtakautta. Erityisesti työläiskaupunginosista lähtöisin olleiden tai niihin maalta muuttoliikkeen mukana päätyneiden ”sakinpoikien” elämä on kuvattu väkivallan leimaamana.¹ Sakilaiset olivat pääasiassa noin 20 ikävuoden tienoilla olleita nuoria miehiä, joiden elämäntapa oli lähinnä puolikriminaalinen. Sakilainen elämäntapa herätti ympäristössään pahennusta.

Varhaisempaa esimerkkiä nuorten miesten ryhmän väkivallasta edustavat kylätappelut. 1800-luvulta aina seuraavan vuosisadan alkuun kestänyt ”kylätappeluinstituutio” kuului vielä kiinteästi agraarisen kulttuurin piiriin.² Tappelijoiden viiteryhmänä olivat Elina Haavio-Mannilan mukaan useimmiten saman kylän nuorukaiset. Kuitenkin yhteistä vihollista vastaan lähdetessä kylätappeluryhmä saattoi käsittää nuoria kylää laajemmasta piiristä, kuten samasta pitäjästä, ”heimoyhteisöstä” tai kieliryhmästä. Urbanin elämäntavan laajeneminen maaseudulle heijastui tehdasyhteisöjen ja ammattiryhmien välisissä vastakkainasetteluissa.³ Sakilaisten väkivallasta poiketen kylätappeluja ei aina käsitetty ongelmana. Haavio-Mannilan mukaan ne itse asiassa olivat yhteisön kannalta hyödyllistä toimintaa, jolla oli yhteisön kiinteyttä vahvistava vaikutus. Kylätappeluinstituutio kuitenkin katosi väkivaltaa säädelleen koodiston rappeutumisen myötä. Rappeutuminen myötä tappeluiden aiheuttamia vakavat vammat lisääntyivät.⁴

Kylätappelijat olivat pääasiassa avioitumattomia nuoria miehiä, jotka eivät olleet vielä vakiintuneet elämään aikuiselle kuuluvaa elämää.⁵ Sakilaisten elämänvaihe oli samankaltainen. He olivat usein maalta kaupunkiin muuttaneita nuoria miehiä, jotka

¹ Koskela, Kari: *Huligaanit – Katuelämää Sörkassa suurlakosta sisällissotaan*. SKS, Helsinki, 2002.

² Haavio-Mannila, Elina: *Kylätappelut: Sosiologinen tutkimus Suomen kylätappeluinstituutiosta*. WSOY, Porvoo/Helsinki, 1958.

³ Sama, 62–73.

⁴ Sama, 149–164.

⁵ Sama, 62–63.

elättivät itsensä palkkatyöllä tai rikollisilla yrittäjyyden muodoilla, mutteivät olleet vielä menneet naimisiin tai asettuneet muutoinkaan aloilleen. Monelle Kari Koskelan sakilaistutkimuksen päähenkilöistä vuoroittainen vankeus- ja vapauskausien vaihtelu vaikuttaa vakiintuneen varsin ennustettavaksi elämänrytmiksi.

Ehkä paremman parin sakilaisille muodostavat kuitenkin eteläpohjalaiset puukkojunkkarit eli häjyt. Puukkojunkkarien väkivallan ja korkeiden henkirikoslukujen leimaama kausi kesti Etelä-Pohjanmaalla 1790-luvulta aina 1880-luvulle.⁶ Häjyjen suorittamassa henkirikollisuudessa korostuvat Ylikankaan mukaan väenkokouksissa tehdyt tapot. Henkirikokseen syylistyi kuitenkin useammin yksilö kuin ryhmä, vaikka ”sakkina” suoritettut tapot olivat myös yleisiä vuosien 1790–1825 välillä.⁷

Henkirikoksiin syylistyneiden keski-ikä Etelä-Pohjanmaalla oli 1800-luvun alussa 25–30-vuotta. Ryhmässä suoritetuissa surmissa tekijöiden keski-ikä oli kuitenkin yksin suoritettuja surmatöitä alhaisempi. Uhrien keski-ikä oli jonkin verran rikoksen tekijöitä korkeampi.⁸ Häjyjen tapaan sakilaisten tapoihin kuului tappeleminen ja häiriön aiheuttaminen väenkokouksissa. Erityisesti sakinpojat häiriköivät työväentaloilla. Puukkojunkkarien lailla tyypillinen sakilainen henkirikos suoritettiin spontaanisti ja usein humalassa.⁹

Esimerkkejä sakilaisia, häjyjä ja kylätappelijoita nuorempien kaupunkilaispoikien tappelunujakoista ja ”sodista” löytyy myös runsaasti. Seuraava lainaus on peräisin Heikki Wariksen 1930-luvulla kirjoitetusta klassikotutkimuksesta *Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkänsillan pohjoispuolelle*.

”Mutta varsinaiset ’tappeluyksiköt’ Helsingin poikien maailmassa olivat toiset.

’Sodan’ laajuus ja vauhti oli aivan toinen, kun päästiin niihin suuriin

voimankoeutuksiin, joista riitti puheenaihetta kuukausiksi. Useat kymmenet ’Kinkan’

ja ’Berkan’ sällit kummallakin puolella ottivat osaa näitten kahden asutusalueen

välisen selvittelyyn ’Kinaporin portin’ luona olevilla korkeilla kallioilla.

Samantapaisia tappeluita oli ’kaupunginkin’ puolella. Siellä Ruoholahden, Kampin ja

Punavuoren pojat kävivät samanlaista ankaraa pamppu- ja kivisotaa toisiaan vastaan.

⁶ Ylikangas, Heikki: *Puukkojunkkareitten esiinmarssi: Väkivaltarikollisuus Etelä-Pohjanmaalla 1790–1825*. Otava, Helsinki, 1976.

⁷ Sama, 52.

⁸ Sama, 130.

⁹ Koskela 2002, 73–83.

Mutta kaikkein suurimmat ja maineikkaimmat tappelut Helsingin poikamaailmassa olivat ne, jolloin 'Röban' 'gibat' läksivät antamaan selkään 'Sörkan sakilaisille'. Jossain linjojen takana tavattiin vihatut 'Kinkan sällit', kaupungin hakkauttamat sepelikivivarastot hajosivat ympäri mäkiä, eikä lopullista voittajaa taidettu mustelmista ja haavoista huolimatta sittenkään saada selville. Jonkin ajan kuluttua läksivät 'Kinaporin' pojat, taskut täynnä kiviä suurella joukolla vuorostaan kostoretkelle Pitkäsillan eteläpuolelle.”¹⁰

Wariksen mukaan työväenkaupungin lapsille merkityksellisen viiteryhmän muodostivat oma piha ja sen laajentumana oma kaupunginosa.¹¹ Myös Kari Koskelan sakilaistutkimus kertoo ”poikasten korttelisodista”. Nämä olivat Koskelan mukaan 1900-luvun alun varsinaisia jengitappeluita, joissa poliisi tai palokunta ei ollut tavaton vieras.¹² Myös Turussa tiedetään esiintyneen vastaavanlaisia ”sotia” poikasakkien välillä ainakin 1900-luvun puolenvälin tietämällä. Turun poikasakkeja 1940- ja 1950-lukujen taitteessa tutkineen Rafael Helangon mukaan tällaiset taistelut olivat kuitenkin harvinaisia.¹³

1900-luvun toinen puolisko toi nuorille rock'n'rollin, elokuvat ja nuorisokulttuurin. Se toi yhteiskunnalle myös uusia huolenaiheita, kuten voimistuneen huolen nuorison vapaa-ajan vieton tavoista. Sodan jälkeiset vuodet muuttivat yhteiskunnan virallista suhtautumista nuoruuteen. Sota-aika oli nostanut nuorisokysymyksen merkitystä yhteiskuntapoliittisena huolenaiheena, ja heti sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat asettivat haasteen mm. koulutuksesta ja kasvatuksesta huolehtineille instituutioille. Suurten ikäluokkien paineessa nuorisotyön merkitys nuorisosta aiheutuvien haittojen ehkäisijänä ja nuorten kasvattajana korostui merkittävästi. Nuorisojärjestöt vakiintuivat 1950-luvulla nuorisotyön suorittamisen perusyksiköiksi.¹⁴

Kysymys nuorten vapaa-ajan vietosta nousi nuorisoa koskevan yhteiskuntapoliittisen keskustelun keskeiseksi huolenaiheeksi 1950-luvulla. Nuorisojärjestöjen työn

¹⁰ Waris, Heikki: *Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle*. Weilin+Göös, Helsinki, 1973, 103. Lainauksessa esiintyvistä nimistä: Kinkka = Kinapori (nyk. Harju); Berkka = Berghäll = Kallio; Röba = Rööperi = Rödberget = Punavuori.

¹¹ Sama, 104.

¹² Koskela 2002, 67–73.

¹³ Helanko, Rafael: *Turun poikasakit: Sosiologinen tutkimus 9–16-vuotiaitten poikien spontaanisista ryhmistä vv. 1944–51*. Turun yliopisto, Turku, 1953.

¹⁴ Nieminen, Juha: *Nuorisossa tulevaisuus: Suomalaisen nuorisotyön historia*. Nuorisotutkimusseura r.y./Lasten Keskus Oy, Helsinki, 1995, 214.

päämääränä oli vapaa-ajanvietosta aiheutuneiden ongelmien ehkäisy sekä nuorten kansalaiskasvatuksesta huolehtiminen. 1960-luvun alussa Suomen kaupunkeihin rantautui myös ”gäangi-työ”, jonka tarkoituksena oli puuttua harrastuksiin osallistumattomien nuorten tilanteeseen ja ennaltaehkäistä näiden ajautuminen asosiaalisuuskierteeseen.¹⁵ Tätä kautta nuorten järjestötoimintaan osallistumisesta tuli ensisijaisen tärkeää ja tutkimuskohde nuorisotutkimukselle. Tietoja kaivattiin myös nuorten omaehtoisten ryhmien vaikutuksista nuorille ja heidän harrastusaktiivisuudelleen.

1950-luvun Helsingillä oli omat ”jengiläisensä” – lättähatut. 1960-luvun loppu oli kuitenkin Helsingissä varsinaista jengikautta. Huumeongelmista kärsineiden nuorten jengejä tavattiin ympäri kaupunkia. Maineikkaita olivat ainakin Maunulan, Kontulan ja Siilitien jengit. Jo 60-luvun puolivälissä Esplanadin puistossa Eino Leinon patsaalla kokoontui beatnik-, folk- ja hippiliikkeistä tyyliinsä ammentanut ”Eikan pumppu”.¹⁶ Jengi sanan vakiintuminen suomen kieleen ajoittuu myös 60-luvun jälkipuoliskolle.

Vaikka jo sakilaisten pukeutumisessa, musiikkimaussa ja tanssityylissä voi hahmottaa olleen nuorisokulttuurisia piirteitä¹⁷, nousi nuorisokulttuuri varsinaisesti esille vasta vuosisadan toisella puoliskolla. 1950-luvun lättähatuista lähtien nuorisokulttuurin osakseen saamassa huomiossa uutta oli varsinkin nuorisokulttuurin kaupallisuuteen kiinnitetty voimakas huomio. Nuorisokulttuurin kultaisena vuosikymmenenä voidaan pitää 1960-lukua. Vuosikymmentä leimasi Helsingissä nuorisokulttuurin entistä näkyvämmän roolin ohella myös muuttoliike kaupunkiin, lähiöityminen ja huumaus-aineiden rantautuminen Suomeen vuosikymmenen lopulla. Kaikki nämä elementit olivat myös osa vuosikymmenen jengihuomiota. 1970-luvulle tultaessa suurin kohu jengien ympärillä kuitenkin laantui yhdessä huumekohun kanssa.¹⁸

¹⁵ Sama, 324–332.

¹⁶ Ilves, Kirsi: *Stadi ja sen nuoret: nuorisotyötä Helsingissä 1948–1997*. Helsingin kaupunki/Nuorisoasiainkeskus, Helsinki, 1998, 69–80.; Heiskanen, Ilkka & Mitchell, Ritva: *Lättähatuista Punkkareihin: Suomalaisen valtakulttuurin ja nuorisokulttuurien kohtaamisen kolme vuosikymmentä*. Otava, Helsinki, 1985.

¹⁷ Koskela 2002, 129–154. Sakilaisilla oli oma pukeutumistyyliinsä, puhetapansa, musiikkimakunsa ja tanssityylinsä.

¹⁸ Ilves 1998; Heiskanen & Mitchell 1985; Salasuo 2004.

Jengit tekivät paluun yleisen huomion kohteiksi vuonna 1978 aikalaisten vilkkaaksi kuvaileman jengikeskustelun myötä.¹⁹ Se, ettei edellisistä laajaa julkisuutta saaneista jengitapahtumista ollut vielä vuosikymmentäkään ei estänyt jengien esiintymisen tulkitsemista uudeksi ja uhkaavaksi ilmiöksi. 1970-luvun lopun helsinkiläisiä jengejä käsitelleen kandidaatintutkielmani²⁰ yhteydessä kiinnitin huomioni toistuviin puheenvuoroihin jengien syksyllä 1978 herättämän julkisen keskustelun vilkkaudesta. Kyseinen tutkielmani perustui pääasiassa nuorten haastatteluaineistolle. Lehdistökeskustelun väitetyin vilkkauden ohella huomioni kiinnittyi nuorten liioittelevaan puhetapaan.

Nuoriso valikoituu herkästi yleisen ja julkisen huolen kohteeksi. Huolilla vaikuttaa myös usein olevan moraalinen ulottuvuutensa, vaikkei huoli varsinaiseksi moraaliseksi paniikiksi yltyisikään. Viime vuosina käydystä keskustelusta voi nostaa esimerkkeinä nuorisoon kohdistuvista huolista mm. tietokonepelaamiseen ja sosiaalisen median käyttöön liittyvät huolet. Alkuvuonna 2012 on jälleen käyty kiihkeää keskustelua ns. energiajuomien vaaroista. Nuorison pahoinvointi on noussut keskustelun kohteeksi erityisesti koulusurmien yhteydessä. Koulusurmat ovat myös esimerkki tapahtumista joiden tulkinnan yhteydessä on hyödynnetty laaja skaalaa erilaisia, toisiaan täydentäviä ja osittain ristiriitaisia nuorisokuvia.²¹ Pyrin tässä työssä hahmottelemaan niitä ulottuvuuksia, jotka 70-luvun lopulla tekivät nuorisosta ongelman. Tämä työ osaltaan valottaa mahdollisia vastauksia sille, miksi nuoriso on niin herkkä kohde julkiselle huomiolle ja laajalti levinneelle huolelle.

Lähestyn tässä tutkielmassa 1970-luvun lopulla vallinnutta kuvaa nuorisosta, nuoruudesta ja nuorten ongelmista helsinkiläisiä nuorisojengejä käsitelleestä lehdistökeskustelusta käsin. Varsin tarkkaan rajatun – loppuvuoden 1978 aikana käydyn – jengikeskusteluepisodin kautta pyrin avaamaan näköalan aikakauden muuttuviin nuorisokuvaan.

¹⁹ Ks. Härmälä, Valtteri: *Jengejä vai jengiä?* Helsinkiläiset nuorisoryhmät 1970-luvun lopulla. Talous- ja sosiaalishistorian kandidaatin tutkielma, Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. (Valtiotieteellisen tiedekunnan kirjasto 2008.)

²⁰ Härmälä 2008.

²¹ Ks. Hoikkala, Tommi (2009): *Aluksi: Jokela selitysten kohteena*, 19.12.2009, <http://www.kommentti.fi/viikon-väite/aluksi-jokela-selitysten-kohteena>, sivulla käyty 2.3.2012.

2 Aiempi tutkimus

Elina Haavio-Mannila hahmottaa, kansantieteelliselle aineistolle perustuvassa väitöskirjassaan, kylätappelut kyläyhteisön yhtenäisyyttä ylläpitäneeksi tekijäksi. Kylätappeluinstituution häviäminen liittyi väkivallan raaistumiseen, jonka myötä tappeluista muodostui yhteisölle haitallinen seikka.

Natalie Zemon Davis antaa vastaavanlaisen roolin nuorten naimattomien miesten ryhmälle 1500-luvun ranskalaisissa kylissä.²² Nuorten miesten ryhmän tärkein tehtävä oli Davisin mukaan – ja kenties hieman yllättäen – yhteisön moraalista huolehtiminen. Yhteisön moraalin rikkoja oli vaarassa joutua nuorison pilkan ja häirinnän kohteeksi. Ryhmä myös tarvittaessa tappeli vieraiden kylien nuorukaisten kanssa ja kontrolloi oman kylän ulkopuolelta tulleiden miesten seurustelua kylän nuorten naisten kanssa. Ulkopuolisten seurustelun lisäksi ryhmä tosin säänteli myös omien jäsentensä seurustelua kylän tyttöjen kanssa. Matti Peltonen löytää vastaavat nuorisoryhmän toiminnan muodot pääpiirteissään vielä 1800-luvun lopun suomalaisista kylistä. Valtiovallan väkivalta- ja lainsäädäntömonopoli kuitenkin haastoi nuorten ryhmän aseman yhteisön moraalin vartijana, ja 1900-luvulle tultaessa nuorten ryhmän perinteinen asema oli jo pitkälti kadonnut.²³

Kaupungeissa nuorten väkivaltaisesta ja pahatapaisesta käytöksestä tuli nopeasti ongelma. Tällaisia pahatapaista kaupunkilaisia nuoria käsittelevää historian tutkimusta on kuitenkin Suomessa tehty verrattain vähän. Kari Koskelan jo mainituksi tullut sakilaisia käsittelevä tutkimus on aihevalinnaltaan tässä suhteessa varsin poikkeuksellinen teos.

Aikalaistutkimuksessa nuorten ja poikien ryhmiä kuitenkin sivuttiin ajoittain. Poikajoukkojen sodat kuuluvat osana esimerkiksi Heikki Wariksen klassikotutkimukseen Pitkänsillan pohjoispuolen rakentumisesta. Wariksen näkökulmasta poikajoukkojen toiminta ei vaikuta olleen suuri ongelma.²⁴ Nuorten

²² Davis, Natalie Zemon: *The Reasons of Misrule: Youth Groups and Charivaris in Sixteenth-Century France*. Past & Present, no. 50, 1971, 41–75, <http://www.jstor.org/stable/650243>, sivustolla käyty 22.2.2012.

²³ Peltonen, Matti: Nuoriso, viina ja kyläkuri, teoksessa: Peltonen, Matti: *Viinapästä kolerakauhuun: Kirjoituksia sosiaalihistoriasta*, Hanki ja Jää, Helsinki, 1988, 53–73.

²⁴ Waris 1973, 102–104.

epäsosiaalinen käytös kuitenkin ilmeisesti herätti huomiota myös 1930-luvulla. Nuorten ryhmiin liittynyt huoli niiden taipumuksista asosiaalisuuteen ja kriminaalisuuteen, vaikuttaa olleen vahvana motiivina Rafael Helangon Turun poikasakkeja käsittelevän tutkimuksen syntyyn. Toinen Helangon tutkimukselle ratkaiseva impulssi on nähtävästi ollut tutustuminen Chicagon koulukunnan jengitutkimuksiin ja erityisesti Frederic Thrasherin 1920-luvulla tekemään jengitutkimukseen *The Gang*.²⁵

Viisikymmenluvulla sosiologinen kiinnostus nuoria ja nuorten ryhmiä kohtaan heräsi yleisemminkin. Nuorison vapaa-ajanvieron tapoja ja harrastusaktiivisuutta tutkivat ensimmäisessä aallossa jo mainitun Rafael Helangon lisäksi Erik Allardt kumppaneineen²⁶. Helangon tutkimustyön aiheena oli nuorten omaehtoinen ryhmätoiminta. Allardt kumppaneineen tutki pääasiassa nuorten harrastuksia tiettyjen sosiaalisten taustamuuttujien valossa. Tutkimuksessa selvitettiin myös nuorten ryhmään kuulumisen yhteyttä heidän muuhun harrastusaktiivisuuteensa.

Allardt (et al.) paljasti tutkimuksessaan myös yleisen käsityksen, jonka mukaisesti nuorten omaehtoisesti muodostamat ryhmät olivat vähintään epäilyttäviä, jolleivät suoranaisesti vahingollisia ilmiöitä.²⁷

”On toisinaan oletettu, että ns. poikasakkeja muodostavat varsinkin ne, jotka eivät ole sopeutuneet laajempiin yhteisöihin tai kotiyhteisöön ja jotka sakeissa harjoittavat pahankurisuutta eivätkä nuorten normaaleja harrastuksia.”²⁸

Tutkimustulokset eivät kuitenkaan varauksetta tukeneet tällaista tulkintaa. Helangolle sakki edusti luonnollista nuorten ryhmätoiminnan muotoa, joka mahdollisti edelleen liittymisen laajempaan sosiaalisten kontaktien verkostoon kasvun myöhemmässä vaiheessa. Helangon tulosten mukaan noin kolme neljästä 10–14-vuotiaasta turkulaispojasta kuului sakkiin.²⁹ Allardtin (et al.) tutkimuksessa sakkiin kuuluminen oli

²⁵ Thrasher, Frederic: *The Gang: A Study of 1,313 Gangs in Chicago*, University of Chicago Press, Chicago, 1963.

²⁶ Allardt, Erik; Jartti, Pentti; Jyrkilä, Faina & Littunen, Yrjö: Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne. Werner Söderström Oy, Porvoo/ Helsinki, 1958.

²⁷ Ks. esim. Uusitalo, Ritva (1979b): *Nuoret, nuorisoryhmät ja yhteiskunta: Tietoja nuorten ryhmistä 1950-, 1960- ja 1970-luvuilta*. Helsingin yliopiston sosiologian laitos, Working papers n:o 10, Helsinki, 1979.

²⁸ Allardt et al. 1958, 74.

²⁹ Helanko 1953, 34.

selvästi alhaisempaa. Koko maan 10–14-vuotiaista sakkiin kuului Allardtin (et al.) mukaan hieman yli puolet.³⁰

Kummassakaan tutkimuksessa sakkiin kuulumisen ei katsottu haittaavan nuoren muiden sosiaalisten kontaktien muodostumista. Itse asiassa tilanne tulkittiin päinvastaiseksi. Kuten on jo todettu, Helangolle sakkiin kuuluminen näyttäytyi miltei välttämättömänä vaiheena nuoren (pojan) kasvussa. Allardt ja kumppanit taas totesivat aktiivisen sakeissa mukana olon pikemminkin lisänneen aktiivisuutta muissa harrastuksissa kuin vähentäneen sitä.³¹

60- ja 70-lukujen nuorisotutkimus palveli pitkälti nuorisotyön kehittämisen päämääriä.³² Näkökulmavalinnasta johtuen nuorten omalle kulttuurille ja kokemukselle ei tutkimuksissa ollut pääasiallisesti sijaa. Nuorten rooli tutkimuksissa oli nuorisotyön objekteina toimiminen. Sakkien, sakki- ja jenginuorten, sekä nuorten kulttuurin tutkiminen jäikin 60-luvun lopun ja 70-luvun alun tutkimuksissa sivuosaan.³³ Nuorisokulttuuri herätti kuitenkin uudenlaista kiinnostusta 1970-luvun lopulle tultaessa.

Jenginä käsitetyn ryhmän vaikutusta tarkasteltiin 1970-luvun lopulla mm. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen sosiaalistumis-erikoisalakurssin osanottajien kirjoittamassa esitutkimusraportissa³⁴ ja Ritva Uusitalon (os. Aalto) vuoden 1979 tutkimuksessa nuorten ryhmistä³⁵. Näiden tutkimusten olemassaolo ja kysymyksenasettelu oli kiinteästi sidoksissa syksyn 1978 jengitapahtumiin ja -keskusteluun. Erikoisalakurssin opiskelijat suorittivat syksyllä 1978 – jengikeskustelun aikana – jenginuorten haastatteluja ja havainnointeja, joiden tulokset on kerätty em.

³⁰ Allardt et al. 1958, 30. Koko maan ja Turun kaupungin tilanne saattoi tietysti olla erilainen, mutta todennäköistä on, että tutkimuksessa käytetyt sakkiin kuulumista kuvaavat kysymykset ovat itse asiassa mitanneet eri asioita. Helangon kyselylomakkeessa sakkiin kuulumista on selvitetty kysymyksellä, jossa sakki on rinnastettu kodin lähellä toimivaan poikajoukkoon. (”Jossakin kotisi lähellä on (oli) varmaan poikajoukko eli poikasakki, johon ehkä itsekkin kuulut (kuuluit).” Helanko, 1953, 21.) Allardt et al. taas ovat määritelleet kysymyslomakkeessaan sakin nuorison ”melkein kiinteäksi ryhmäksi”.

³¹ Allardt et al. 1958, 74–75.

³² Suomalaisen nuorisotutkimuksen kehityksestä ks. Puuronen 1997; Salasuo, Mikko: *Nuorisotyön ytimissä: Kaleidoskooppi pääkaupunkiseudun nuorisotyöhön ja käytäntöihin*, Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2007, Helsinki, 2007, 27–38.

³³ Esim. Ritva Aallon väitöskirjassa nuorison vertaisryhmien vaikutusta tutkitaan pelkästään nuorisokulttuuria kohtaan koetun kiinnostuksen kautta. Aallon väitöskirja käsittää artikkeleina suuren otoksen 1960-luvun lopun suomalaisesta nuorisotutkimuksesta. Aalto, Ritva: *Nuorten sosiaalistuminen ja nuorisotyö*, Helsingin yliopisto, Helsinki, 1975.

³⁴ Uusitalo, Ritva (1979a) (toim.): *Mitä nuorten mielessä liikkuu? Esitutkimusraportti, sosialisaatiokurssi, syksy 1978*, Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen monisteita n:o 23, Helsinki, 1979.

³⁵ Uusitalo 1979b.

raporttiin. Uusitalon oman tutkimuksen nuorten ryhmistä voi puolestaan ymmärtää kommenttina syksyn 1978 jengikeskusteluun. Uusitalo käsittelee tutkimuksessa erityisesti nuorisojengin ja yhteiskunnan suhdetta. Uusitalon tutkimuksen nuorten ryhmistä voi myös katsoa enteilevän omalta osaltaan funktionalistisen paradigman hylkäämistä suomalaisessa sosiologisessa nuorisotutkimuksessa.³⁶ Termin sakki tilalle oli nyt viimeistään tullut tutkimuksessakin jengi.³⁷ Nuorison käyttämänä omaan ryhmäänsä viittaavana terminä sana jengi oli yleistynyt viimeistään 1960-luvun loppupuoliskolla. Myös lehdistö oli omaksunut uuden sanan samoihin aikoihin.³⁸

Nuorisokulttuuri nousi nuorisotutkimuksen varsinaisen mielenkiinnon kohteeksi 80-luvulla ns. (britti)kulturalismin eli birminghamilaisen alakulttuuriteorian rantauduttua Suomeen. Birminghamilaisen alakulttuuriteorian piirissä tarkasteltiin erityisesti työläis- ja maahanmuuttajanuorten konflikteja valtakulttuurin kanssa. Stuart Hall (et al.)³⁹ tulkitse 1970-luvun lopulla moraalisen paniikin lehdistön keinoksi tuottaa ja ylläpitää hallitsevan luokan intressejä. Hallin (et al.) tutkimus käsitteli uudentyyppisen rikoskategorian (”mugging”) saapumista Yhdysvalloista Britanniaan. Termillä viitattiin erityisesti nuorista tummaihoisista miehistä koostuneiden ryhmien tekemiin väkivaltaisiin ryöstöihin. Rikoksessa ei Hallin (et al.) mukaan ollut sinänsä mitään uutta, mutta kääntämällä yleisen huolen tummaihoisiin nuoriin, poliisi sai legitiimin syyn puuttua heidän toimiinsa. Hall (et al.) päätteli tämän olleen tarpeellista hallitsevan luokan etujen ja yhteiskuntarauhan säilyttämiseksi 1970-luvun Britanniassa, joka oli ajautunut taloudelliseen laskusuhdanteeseen.

Ensimmäisenä moraaliseksi paniikiksi luonnehdittua nuorisoon kohdistunutta ilmiötä tarkasteli kuitenkin systemaattisesti brittiläinen sosiologi Stanley Cohen vuonna 1972 ilmestyneessä teoksessaan *Folk Devils and Moral Panics*.⁴⁰ Cohenin kuvaama moraalisen paniikin aiheuttanut episodi ajoittui 1960-luvun puoliväliin ja sijoittui Kaakkois-Englannin rannikkokaupunkeihin. Paniikin välillisenä aiheuttajana oli rannikolle kansallisia vapaapäiviä viettämään saapunut nuoriso. Näiden nuorten

³⁶ Ks. Puuronen 1997.

³⁷ Uusitalo 1979b. Aalto (1975) käyttää vielä termiä sakki. ”Gängityö” oli rantautunut Suomeen 1964, ks. Nieminen, J. 1995; Ilves, 1998.

³⁸ Ks. Heiskanen & Mitchell 1985, 194–203; Uusitalo 1979b, 21–22.

³⁹ Hall, Stuart; Crichton, Chas; Jefferson, Tony; Clarke, John & Roberts, Brian: *Policing the Crisis, Mugging, the State, and Law and Order*. MacMillan, London, 1978.

⁴⁰ Cohen, Stanley: *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*. Routledge, London/New York, 2005.

aiheuttamat häiriöt koettiin uhkaaviksi ja ne saivat lehdistön nopean reagoinnin ansiosta maanlaajuista julkisuutta. Nuorisojoukot pystyttiin nopeasti tunnistamaan kahden toisilleen vihamielisen nuorisokulttuurin edustajiksi, joita kutsuttiin nimillä ”Mods” ja ”Rockers”. ”Mods & Rockers” lujittui kansakunnan muistiin tietynlaisina kansallisina vihollisina keskiluokkaiselle järjestykselle. Nämä stereotyyppiset kategoriat elivät Cohenin mukaan Britanniassa ”todellisina” uhkakuvina aina 60-luvun lopulle saakka, jonka jälkeen ne siirtyivät populaarikulttuurisen nostalgian piiriin.

Cohen näkee Mods and Rockers -ilmiön esimerkkinä toisen maailmansodan jälkeisen brittiläisen yhteiskunnan tyypillisestä suhtautumistavasta nuorisokulttuurin nousuun. Perinteisesti poikkeavasti tai pahatapaisesti käyttäytyvän nuorison on Britanniassa katsottu olleen työväenluokkaista. Näihin nuorisokulttuuriin ilmiöihin on miltei aina liitetty myös väkivalta (esim. Teddy Boys, Mods and Rockers ja Skinheadit). Toisaalta myös keskiluokkaisen ja opiskelijanuorison kulttuuriin on varsinkin 1960-luvun ja hippiliikkeen aikana suhtauduttu paniikinomaisesti. Cohenin mukaan kaikista 1950- ja 60-lukujen nuorisokulttuureista ainakin Teddyt sekä Modit ja Rockers’it erottuvat siinä mielessä, että näistä ryhmistä muodostui varsin pysyvä kuva eräänlaisina paholaisina (folk devils) – esimerkkeinä siitä mitä kunnon kansalaiset eivät ainakaan ole.⁴¹

Suomalainen esimerkki moraalisen paniikin käsitteen soveltamisesta nuorison aiheuttaman häiriön tutkimisessa on Janne Kivivuoren tutkimus *Rikoksenvastainen ryhtiliike pikkukaupungissa* 1986-1988.⁴² Kivivuori tutkii – pitkälti Cohenin innoittamana – Kauniaisissa 80-luvun lopulla koettua moraalista paniikkia. Kauniaisissa väitettiin uhkaavan espoolaisen nuorisojengin ”terrorin”. Jengille annettiin jopa nimi – ”Keran jengi” – ja sen Kauniaisissa aiheuttamista häiriöistä raportoitiin kansallisia tiedotusvälineitä myöten. ”Keran jengiä” ei tosin ollut Kivivuoren mukaan todellisuudessa olemassa.⁴³

Ilkka Heiskanen ja Ritva Mitchellin *Lättähatuista punkkareihin*⁴⁴ käsittelee suomalaisen nuorison ja nuorisokulttuurin ”nousua” birminghamilaisesta alakulttuuriteoreettisesta

⁴¹ Cohen 2005, 1–2.

⁴² Kivivuori, Janne: *Rikoksenvastainen ryhtiliike pikkukaupungissa 1986-1988: Tapaustutkimus spontaanista painostusryhmästä*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 111, Helsinki, 1991.

⁴³ sama, 32.

⁴⁴ Heiskanen & Mitchell 1985.

kehyksestä käsin.⁴⁵ Birminghamilaisesta näkökulmasta katsottuna nuorten alakulttuurit tulkittiin heijastumiksi siitä valtakulttuurista mistä nuoret olivat lähtöisin. Nuorison alakulttuurien tehtävä oli uusintaa valtakulttuuria.⁴⁶ Näkökulmalla on vahva yhteys luokkayhteiskuntaan. Brittikulturalismi käänsi nuoren ja yhteiskunnan välisen aselman pääläelleen. Perinteisesti ylhäältä päin tarkasteltuja yhteiskunnan ja nuoren suhteita ryhdyttiin katsomaan alhaalta – nuoren näkökulmasta – käsin. Heiskasen ja Mitchellin työssä keskeiseksi elementiksi nousee ympäröivän yhteiskunnan suhtautuminen nuorten alakulttuureihin 1950-luvulta aina 1980-luvun alkuun asti. Valtakulttuurin näkökulmaa tutkimuksessa edustavat aikakauslehdet, joiden välittämä nuorisokuva on tutkimuksen keskeinen kohde. Nuoriso- ja valtakulttuurin välinen suhde näyttäytyy tutkimuksessa jännitteisenä. Nuorten ryhmän kulttuuria käsittelee myös Leena Louhivuoren tutkimus *Koskelan pojat*, jonka aiheena on 1980-luvun puolivälissä Helsingin Koskelassa vaikuttanut nuorisojengi.⁴⁷

Jengi esiintyy myös yhtenä nuoruutta 1980-luvulla määrittäneen kuvaston osana Tommi Hoikkalan median nuorisokuvia ja nuoruudesta vallitsevia kulttuurisia käsityksiä tutkimuksessa teoksessa *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*.⁴⁸ Kyseinen tutkimus kuuluu tietyllä tavalla kulturalistisen ja kielellisen tutkimusparadigman välimaastoon. Sen kiinnostuksen kohteena ovat selvästi nuoruudelle annetut kulttuuriset sisällöt, mutta tutkimusmenetelmä on vahvasti kielellisesti painottunut. Hoikkalan tutkimuksen aineisto käsittää mediaesitysten lisäksi myös nuorten ja ammattikasvattajien haastatteluita, sekä nuorten havainnoinnin pohjalta syntyneitä aineistoa.⁴⁹ Hoikkala tutkii nuorisokuvien kirjoja mediayhteiskunnassa.⁵⁰

Hoikkalan diskurssianalyttisessä väitöskirjatutkimuksessa *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? ”aikuistumisen puhe”* on jo itsestään selvä tutkimuskohde.⁵¹ Elämänkulun, kasvatuksen ja aikuistumisen teemat ovat tutkimuksessa keskeisiä.

⁴⁵ sama, 29–33.

⁴⁶ sama, 29–35.

⁴⁷ Louhivuori, Leena: *Koskelan Pojat - Tutkimus jengikulttuurista*. Kansalaiskasvatuksen keskus ry, Helsinki, 1988. Louhivuoren tutkimusmenetelmänä oli kameroiden antaminen nuorille, jolloin nämä saivat itse dokumentoida toimintaansa. Valokuvia on julkaistu kirjassa *Koskelan jengi*. Louhivuori, Leena; Hämäri, Timo & Nieminen, Kari: *Koskelan jengi*. Otava, Helsinki, 1986.

⁴⁸ Hoikkala, Tommi: *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Gaudeamus, Helsinki, 1989.

⁴⁹ sama, 12.

⁵⁰ sama, 10–11.

⁵¹ Hoikkala, Tommi: *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Gaudeamus, Helsinki, 1993.

Vanhempien puheesta Hoikkala määrittää kasvatuksen moraalisen järjestyksen puheen, jossa nuorta vaanivat katu, huumeet ja jengit. Nuoren hyvän kasvun parhaana takeena näyttäytyy harrastaminen. Järjestys on moraalisesti velvoittava erityisesti kasvatuksesta huolehtiville vanhemmille.⁵² Aikuistumiseen liittyvää puhetta ja nuoruudesta tuotettua kuvaa säätelee aikuistumisen instituutio. Äärimmilleen vietynä aikuistumisen instituution piirissä nuorista muodostuu Hoikkalan mukaan tulkinta, jonka mukaisesti nuoret ovat vain aikuisuutta odottavia yksilöitä. Nuoruus on tila, jota leimaa olennaisten, aikuisuuteen kuuluvien asioiden puute.⁵³

Diskurssien ja konstruktionistisen näkökulman ympärille rakentuu osittain myös Lasse Siuralan väitöskirja *Nuoriso-ongelmat modernisaatioperspektiivissä*.⁵⁴ Siurala analysoi väitöskirjansa toisessa artikkelissa nuorisoa ja nuoriso-ongelmia käsittelevien mediajulkisuuden, yleiseen mielipiteen ja tutkimustodellisuuden välisiä yhteyksiä. Hänen havaintonsa on, että sekä mediajulkisuudessa että yleisessä mielipiteessä vallitsee ”virheellisiä” ja tutkimustodellisuudelle vieraita käsityksiä nuorisoon liitetyistä ongelmista. Siuralan mukaan nuorison käytöksessä on monia piirteitä, jotka ylittävät helposti uutiskynnyksen. Tällaisia ilmiöitä ovat mm. päihteiden käyttö, ilkeä ja nuorisojengien toiminta. Näiden ilmiöiden kautta käsiteltynä nuoriso näyttäytyykin usein negatiivisemmassa valossa kuin se tutkimustodellisuuden perusteella ansaitsisi. Siuralaa kiinnostaakin kysymys siitä millainen yhteys median nuoriso-ongelmia käsittelevän uutisoinnin ja yleisen mielipiteen välillä vallitsee. Siurala myös hahmottaa kolme nuorisoon suhtautumista määrittävää nuorisonäkökulmaa: kurittomuus-, sosiaalisreformismi- ja innovaationäkökulman. Näkökulmien erot kumpuavat nuoruuden käsitelystä suhteesta yhteiskunnalliseen muutokseen. Innovaatio-näkökulma tulkitsee nuoret tervetulleen muutoksen lähteeksi. Sosiaalisreformismi- ja kurittomuus-näkökulmat taas pitävät nuorta ”sosiaalistumishäirikönä”. Nuoruuden aiheuttama häiriö kumpuaa joko ”yhteiskunnan sosiaalistamisjärjestelmän epäviireisyydestä” (sosiaalisreformismi-näkökulma) tai nuorten luontaisesta pahatapaisuudesta ja kurittomuudesta (kurittomuus-näkökulma).⁵⁵

⁵² Sama, 235.

⁵³ Hoikkala 1993, 239.

⁵⁴ Siurala, Lasse: *Nuoriso-ongelmat modernisaatioperspektiivissä*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:3, Helsingin kaupunki, Tietokeskus, Helsinki, 1994.

⁵⁵ Sama, 117–118.

Myös Vesa Puuronen on kehitellyt konstruktionistista lähestymistapaa nuorisotutkimukseen. Väitöskirjassaan *Nuoret maailmansa tuottajina?* Puuronen tarkastelee lisäksi suomalaisen nuorisososialogian paradigmaattista kehitystä 1900-luvun jälkipuoliskolla.⁵⁶ 1980- ja 1990-lukujen aktiivisesta nuorisokulttuuritutkimuksesta on syytä nostaa vielä Jaana Lähteenmaa on tutkimukset erityisesti helsinkiläisistä nuorison alakulttuureista 1980- ja 1990-luvuilla.⁵⁷

Kuten on jo mainittu, on nuorisokulttuureja ja erityisesti nuorison omaehtoisesti muodostamia ryhmiä tutkittu suomalaisen historian tutkimuksen piirissä varsin vähän. Suomalaisen nuorison historiaa käsittelevistä teoksista on kuitenkin syytä mainita erityisesti Sinikka Aapolan ja Mervi Kaarnisen toimittama teos *Nuoruuden vuosisata – Suomalaisen nuorison historia*.⁵⁸

Kari Kallioniemi käsittelee kyseisessä teoksessa populaarikulttuurin kehitystä ja populaarikulttuurisesta kehyksestä kummunneita nuorisokuvia suomalaisessa keskustelussa. Kallioniemi etsii nuorisokuvista erityistä suomalaisuutta. 1970-luvun lopun nuorisokuva hän katsoo leimanneen erityisen huolen nuorten kovuudesta ja kovista asenteista. Kovat rokkarit valtasivat alaa poliittiselta nuorisoliikkeeltä energiakriisin jälkeisessä, taloudellisesta taantumasta kärsivässä Suomessa. Kallioniemi näkee rokkareista muodostetussa kuvassa yhtymäkohtia myös fyysistä työtä arvostaneeseen työväenluokkaiseen perinteeseen.⁵⁹

Kallioniemen artikkelin lisäksi, Vesa Puuronen artikkeli *Pihasakeista alakulttuureihin* on mielenkiintoinen nuorten ryhmätoiminnan historian kannalta.⁶⁰ Juha Niemisen artikkeli samassa teoksessa taas valottaa nuorisotyön kehitystä ja kasvatuksen professionalisoitumista 1800-luvun puolivälistä lähtien. Yhteiskunnan kehityksen myötä nuorisotyö laajeni kattamaan erityisistä ongelmista kärsivän nuorison sijasta

⁵⁶ Puuronen, Vesa: *Nuoret maailmansa tuottajina? Tutkimus nuorisososialogian metodologiasta ja nuorten keskusteluista*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 21, Joensuu, 1995.

⁵⁷ Ks. esim. Lähteenmaa, Jaana: *Hip-hoppareita, lähiöläisiä ja kulturelleja: Nuorisoryhmiä 80-luvun lopun Helsingissä*. Helsingin kaupunki/ Nuorisosiainkeskus, julkaisu 1/1991.

⁵⁸ Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia*. SKS, Helsinki, 2003.

⁵⁹ Kallioniemi, Kari: Nuorisokuvat, populaarikulttuuri ja suomalaisuus. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia*. SKS, Helsinki, 2003, 481–495.

⁶⁰ Puuronen, Vesa (2003). Pihasakeista alakulttuureihin. Nuorten ryhmätoiminta Suomessa 1900-luvun jälkipuoliskolla. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisat: Suomalaisen nuorison historia*. SKS, Helsinki, 2003, 373–395.

kaikki nuoret. Sen funktio muuttui myös holhoavasta kasvattavaksi.⁶¹ Juha Nieminen on kirjoittanut myös suomalaisen nuorisotyön historian.⁶²

Kirsi Ilves on kirjoittanut Helsingin kaupungin nuorisotyön historiikin.⁶³ Nuorisotyön näkökulma oli Suomessa pitkään hallitseva nuorisotutkimuksen näkökulma ja helsinkiläisen nuorisotyön historia kertoo luonnollisesti paljon myös helsinkiläisen nuorison historiasta. Ilves rajaa tarkastelunsa käsittämään toisen maailmansodan jälkeisen ajan. Helsingin kaupungin nuorisotyössä kiinnitettiin 1950-luvulta alkaen huomiota siihen kuinka kaupunki altisti nuoret vaaroille. Kaupungilla nähtiin olevan turmeleva vaikutus varsinkin maalta kaupunkiin saapuvien nuorten kohdalla.⁶⁴ Varsinainen jengityö alkoi Helsingissä 1960-luvun puolivälissä.⁶⁵ 1960-luvun lopulla huolestuneisuutta herättivät erityisesti nuorten huumeiden käyttö ja varsinkin lähiöiden nuorison ongelmat.⁶⁶ Seuraavalla vuosikymmenellä kaupungin nuorisotyö politisoitui vahvasti. Vuosikymmentä leimanneet poliittiset ristiriidat näkyivät myös nuorisotoimen arvotuksissa ja toiminnassa. Poliittiset järjestöt saivat vahvan jalansijan nuorisotyössä vielä 1970-luvun lopulla, vaikka suurin poliittiseen toimintaan kohdistunut innostus oli nuorison keskuudessa jo takanapäin. Poliittisten järjestöjen asema saavutettiin jossain määrin järjestöihin kuulumattoman nuorison kustannuksella.⁶⁷ Jengit tekivät kuitenkin paluun huomion keskipisteeseen 70-luvun lopulla.⁶⁸

Huumausaineet on käsitetty 1960-luvulta lähtien erityisesti nuorisoa koskevaksi ongelmaksi. Mikko Salasuo tutkii väitöskirjassaan suomalaisen huumeiden käytön kahta aaltoa ja huumeiden käytön kulttuurista ulottuvuutta. Huumeaalloista ensimmäinen sijoittui 1960- ja 1970-lukujen vaihteeseen.⁶⁹ 1960-luvun lopulla huumeiden käyttö Helsingissä siirtyi Salasuon mukaan yhä enemmän keskustasta ja opiskelijapiireistä lähiöiden nuorisojengien keskuuteen. Lähiöissä huumausaineiden

⁶¹ Nieminen, Juha: Vanhempain valvottavista asiantuntijain analysoitaviksi. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisata, Suomalaisen nuorison historia*, SKS, Helsinki, 2003, 261–281.

⁶² Nieminen J. 1995.

⁶³ Ilves, 1998.

⁶⁴ Sama, 41–42.

⁶⁵ Sama, 69.

⁶⁶ Sama, 69–80.

⁶⁷ Sama, 81–130

⁶⁸ Sama, 115.

⁶⁹ Salasuo, Mikko (2004a): *Huumeet ajankuvana: Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa*. Stakes, Helsinki, 2004.

käyttäjät olivat entistä nuorempia ja opiskelijoiden sijasta koululaisia. Lähiöiden jengit käyttivät kannabiksen lisäksi myös kovempia aineita ja huumeiden käytön rahoittamiseksi tehtyä rikollisuutta alkoi ilmetä 60-luvun lopulla. Huumeiden käytön ympärille muodostuneita organisoituneita jengejä oli erityisesti Maunulassa ja Kontulassa.⁷⁰ Ensimmäinen huumeaalto menetti voimansa 1970-luvun puoliväliin mennessä. Käytön vähenemiseen ja käyttökulttuurin heikkenemiseen vaikuttivat Salasuon mukaan mm. käyttöideologian heikkeneminen, tiukentunut kontrolli, käyttäjien leimaaminen julkisuudessa rikollisiksi, sekä käyttäjien siirtyminen vallitsevan alkoholikulttuurin piiriin. Keskioluen saatavuuden parantuminen poisti monelta kannusteen laittomien päihteiden käyttämiseen.⁷¹

Huumausaineisiin liittynyttä keskustelua Salasuo luonnehtii moraaliseksi paniikiksi. Vähäinen tietämys huumausaineista salli niiden liittämisen mitä moninaisimpiin uhkakuviiin. Kannabiksen käyttöön liitettiin julkisuudessa voimakkaasti rikollisuuden ja psyykkisten häiriöiden yhteyteen. Kannabiksen käyttö oli yhteiskunnalle uusi ilmiö johon oli Salasuon mukaan helppo projisoida 60-luvun muutoksen synnyttämiä yhteiskunnallisia uhkakuvia. Kannabiksesta muodostui julkisuudessa ”hyvä vihollinen”⁷²

Varsinkin 1980-luvulta alkaen suomalaisessa nuorisotutkimuksessa on siis tutkittu nuorisokuvia. Huomattavaa on myös, että näihin kuviin on usein liittynyt jonkinlaisia ongelmia. Tavassa jolla ongelmiin, nuoriin ja nuoruuteen on suhtauduttu, on usein nähty myös paniikiksi luonnehdittuja piirteitä. Nuoruuden, nuorten ryhmien ja nuorisokulttuurin on havaittu valikoituvan herkästi yleisen ja julkisen huolen kohteiksi.

⁷⁰ Salasuo, Mikko (2004b): Tajunnan kumous – Ensimmäinen huumeaalto. Teoksessa: Salasuo, Mikko: *Huumeet ajankuvana: Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa*. Stakes, Helsinki, 2004, 93–95.

⁷¹ Sama, 99.

⁷² Sama, 96–98. ”Hyvästä vihollisesta”: ks. Christie, Nils & Bruun, Kettil: *Hyvä vihollinen: Huumausainepolitiikka Pohjolassa*. Weilin+Göös, Espoo, 1986, 60–63.

3 Tutkimuskysymykset, aineisto, teoria ja menetelmä

3.1 Tutkimuskysymykset

Jengin käsite on lähtökohtaisesti ongelmallinen. Terminä jengi tuo helposti mieleen organisoituneet, tiukasti hierarkkiset, kriminaaliset tai puolikriminaaliset ryhmät. Varsinkin amerikkalaisessa tutkimuksessa ja keskustelussa sanalla jengi on selvä kriminaalinen ulottuvuutensa. Kriminaalisuutensa lisäksi jengiin liitetään yleensä sisäisen koheesion, tunnustetun johtajuuden ja käytöstä sääntelevän normiston olemassa olon kriteerit.⁷³

Tällainen näkökulma ei ole ongelmattomasti liitettävissä suomalaiseen keskusteluun. Suomen kielessä sanaa jengi on käytetty ainakin 1960-luvulta lähtien melko neutraalina ryhmän tai joukon kuvaajana.⁷⁴ Näennäisestä neutraalisuudestaan huolimatta sanan voi epäillä kantaneen jonkinlaista negatiivista painolastia. Jengikeskustelun olemassa olo vuonna 1978 antaa jo viitteen, ettei jengi ollut silloinkaan aivan ongelmaton termi. Huomion esiintyminen viittaa siihen, että jengiytyminen oli jotain negatiivista, uhkaavaa ja epätoivottua. Osoituksena tästä huolesta voi pitää esimerkiksi Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen mielenkiintoa juuri jengejä ja jenginuorten ongelmia kohtaa.⁷⁵ Tämä osaltaan mahdollistaa jonkinlaisen eronteon neutraalin ryhmän ja negatiivisesti latautuneen jengin termien välille.

Tässä tutkielmassa käytän pääasiallisesti sitä aikakauden termistöä, jolla kulloinkin huomion alaiseen ryhmään viitattiin. Jengi-sanankäytön merkityksen selvittäminen 1970-luvun lopun kontekstissa on myös yksi tutkimuskysymyksistäni.

Pyrin tämän tutkielman puitteissa valottamaan nuorisoon ja nuoruuteen suhtautumisen tapoja jengiongelmia käsitellen keskustelun kautta. Lisäksi selvitän tapaa jolla jengi konstruoidiin sosiaalisena ongelmana. Konstruktionistisesta näkökulmasta käsin jengiä ei tee ongelmaksi sen aiheuttama haitta vaan siitä koettu huoli. Tässä työssä pyrin

⁷³ Ks. esim. Sullivan, Mercer L.: Are "Gang" Studies Dangerous? Youth Violence, Local Context, and the Problem of Reification. Teoksessa: Short, James F. Jr. & Hughes, Lorine A. (toim.): *Studying Youth Gangs*. AltaMira Press, Oxford, 2006.

⁷⁴ Uusitalo 1979b, 21–22.

⁷⁵ Taisto, Leena (toim.): *Nuorisoasiankeskuksen nuorisokartoitus 26.9. –28.10.1978*, Nuorisoasiankeskus, Helsingin kaupunginarkisto, DCII:2.

analysoimaan jengeistä koetun huolen esiintymistä lehdistökeskustelussa.

Jengiongelman ulottuvuuksien selvittämisen kautta lähestyn yleisempiä nuoruudesta vallinneita käsityksiä. Käytän jengitappeluhuomiota ikään kuin kurkistusaukkona, jonka läpi katsomalla avautuu näkyville aikakaudelle tyypilliset kuvat nuorisosta ja nuoruudesta.

Relevantteja kysymyksiä ovat: Millaisena ryhmänä jengi nähtiin lehdistökeskustelussa? Mikä teki jengistä huomion aiheen ja ongelman? Millaisia elementtejä jengiin liitettiin? Miten jengin aiheuttama vaara tunnistettiin ja keneen vaara kohdistui? Mistä yhteiskunnallisista ongelmista nuorisojengien käytös ja olemassaolo kertoivat? Millaiseksi siis käsitettiin jengiongelman konteksti ja perusta?

Lisäksi pyrin vastaamaan kysymyksiin: Millaisia nuoriso-ongelman käsittelyä ja nuoruuden merkityksellistämisen tapoja säännelleitä diskursseja vuoden 1978 jengikeskustelussa esiintyi? Esiintyikö keskustelussa useita kilpailevia diskursseja ja muodostuiko jokin näistä keskustelussa vallitsevaksi? Millaisia toimijoita oli mukana keskustelussa ja oliko eri toimijaryhmien välillä eroja siinä millaisena jengien muodostama ongelma nähtiin? Mistä siis keskusteltiin kun keskusteltiin jengeistä, ja millaisen diskurssin puitteissa puheenvuorot synnyttiin?

Perinteisen elämäntavan institutionalisoituneen mallin roolin on katsottu pienentyneen vuosituhannen vaihteen suomalaisessa yhteiskunnassa. Institutionalisoituneen mallin rinnalle on noussut ns. pidentyneen nuoruuden kulttuuri.⁷⁶ Käsitykset elämäntavasta ja nuoruudessa ovat siten muuttuneet oletettavasti entistä heterogeenisemmiksi. Lähestyn jengikeskustelun kautta myös kysymystä 1970-luvun lopun käsityksistä elämäntavasta erityisesti nuoruuteen liittyen. Miten käsitykset elämäntavasta hahmottuivat nuoriso-ongelmaa käsitelleessä 1970-luvun lopun mediakeskustelussa?

Menetelmällisesti työ kuuluu diskurssianalyttisen tutkimuksen piiriin. Luen lähteinä toimivia media- ja tutkimustekstejä kehystämisen käsitteen kautta. Teksteissä ilmenevien kehysten ja kehystämisen tapojen kautta pyrin tarkastelemaan sitä miten nuoruutta ja nuoruuteen liittyviä ongelmia näissä teksteissä esitettiin. Pyrin myös selvittämään millaiset diskurssit määrittelivät nuoruutta 1970-luvun lopun

⁷⁶ Ketokivi, Kaisa: Aikuistumisen ja perheen perustamisen ristiriidat pidentyneessä nuoruudessa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.): *Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä*. Julkaisuja 56, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Tampere, 2005, 100–137.

suomalaisessa yhteiskunnassa, ja sitä millä tavoin jengi muodostui näiden diskurssien piirissä ongelmaksi. Jenginuoren edustaman ongelmanuoren kautta avautuu tarkasteltavaksi myös tämän vastakohtaparin muodostava institutionalisoitunut normia ja yhteiskunnallisesti hyväksyttyjä ihanteita, odotuksia ja arvostuksia edustanut ”ihannenuori”.

3.2 Aineisto

Pääasiallisena lähdeaineistonani ovat sanomalehdistä Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat⁷⁷ sekä aikakauslehdistä Suomen Kuvalehti. Suomen Kuvalehden osalta olen käynyt läpi vuosikerrat 1978 ja 1979. Suomen Kuvalehden jengiaiheiset kirjoitukset keskittyivät syksyllä 1978, eikä lehdessä enää vuonna 1979 julkaistu ainoatakaan suoraan jengiaiheeseen liittyvää kirjoitusta. Muut nuorisoa koskettaneet yhteiskunnalliset teemat kuten koulutus, kasvatusta ja nuorisotyöttömyys sen sijaan saivat SK:ssä varsin paljon huomiota vuosien 1978 ja 1979 aikana. Näihin kolmeen teemaan liittyvät kriisit olivat: peruskoulu-uudistuksesta johtuva koulutuskriisi, jonka vakavuus ilmeni peruskoulusta valmistuneiden nuorten siirryttyä lukioon; yleinen vanhemmuuden, perheen ja kasvatuksen kriisi; ja lamasta johtuva työllisyyskriisi, jonka vakavimpia seurauksia suuren nuorisotyöttömyyden katsottiin olevan. Vuosi 1979 oli YK:n lasten vuosi ja teki osaltaan lapsuutta ja kasvatusta koskevista kysymyksistä ajankohtaisia.

Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien osalta olen keskittynyt tarkemmin syksyn 1978 jengitapahtumiin. Huomion synty voidaan siis rajata hyvin tarkkaan syyskuun 9. päivään 1978, jolloin Ilta-Sanomat nosti jengiaiheen takakanteensa.⁷⁸ Kirjoittelu hiipuu jo vuodenvaihteen lähestyessä ja tietynlaisena päätepisteenä koko jengikeskusteluepisodille voi nähdä nuorisotutkija valtiot. tri. Ritva Uusitalon koko

⁷⁷ Helsingin Sanomat oli maan suurin sanomalehti 368 351 numeron levikillään (1978). Ilta-Sanomat oli Helsingin Sanomia viihteellisempi uutislehti. Ilta-Sanomien levikki oli 120 892 numeroa (1978). Tommila, Päiviö (toim.): *Suomen lehdistön historia 5. Hakuteos Aamulehti–Kotka Nyheter, Sanoma ja paikallislehdistö 1771–1985*. Kustannuskiila oy, Kuopio, 1988.

⁷⁸ IS 9.9.1978: ”Jengit Sotajalalla: Poliisi hajotti nuorisojoukot”.

keskustelua analysoineen kirjoituksen Helsingin Sanomien mielipideosastolla 14.1.1979.⁷⁹

Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien aineiston olen kerännyt lehtien mikrofilmatuista vuosikerroista. Suomen Kuvalehden osalta olen käyttänyt lehden alkuperäisiä arkistoituja numeroita. Lehtiaineiston keräämisen aloitin käymällä läpi Suomen Kuvalehden vuosikerrat 1978 ja 1979. Käytin Suomen Kuvalehden jengiaiheisen kirjoittelun keskittymistä syksyn 1978 ajalle perusteena sanomalehtiaineiston läpikäymisen rajaamiselle. Suomen Kuvalehden jälkeen keräsin aineiston Ilta-Sanomien numeroista vuoden 1978 heinäkuun ja tammikuun 1979 väliseltä ajalta. Koska jengiaiheinen huomio syntyi oli Ilta-Sanomien kirjoitusten perusteella helppo rajata syyskuun 1978 alkuun, rajasin aineistonkeruuta Helsingin Sanomien kohdalla edelleen elokuun 1978 ja tammikuun 1979 välisenä aikana ilmestyneisiin numeroihin. Helsingin Sanomista aineistossani on mukana lisäksi yksi kirjoitus maaliskuulta 1978. Edellä mainittujen kolmen lehden osalta aineistoni käsittävät artikkelit on listattu liitteeseen 1.

Lisäksi olen käynyt läpi Sosiaalisen aikakauskirjan, sekä alkoholipolitiikka- ja Nuorisotyö/nuorisopolitiikka-lehtien kirjoittelua vuosilta 1978–1979. Sosiaalinen aikakauskirja ja Alkoholipolitiikka eivät sisältäneet kyseisellä aikavälillä suoraan jengeihin liittyviä kirjoituksia. Sosiaalisessa aikakauskirjassa ilmestyi kuitenkin tutkimusartikkeli nuorisotyöttömyyden haitallisista vaikutuksista. Käsityksillä nuorisotyöttömyyden ja jengiläisyyden haitallisista vaikutuksista on yhtymäkohtansa, joihin palataan itse analyysissä. Nuorisotyö/nuorisopolitiikka-lehdessäkään ei puututtu keskusteluun aktiivisesti. Tietyissä artikkeleissa jengihuomion pelättiin kuitenkin leimaavan koko nuorison. Lehden lukijakunnan kiinnostuksen kohteena vaikuttavat olleen aktiivisesti harrastaneet nuoret joutilaiksi katsottujen jenginuorten sijaan.⁸⁰

Sanoma-, aikakaus- ja ammattilehtiaineiston rinnalla käytän 1970-luvun nuorisotutkimuksellista kirjallisuutta, sekä Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen laatimia jengiaihetta käsitteleviä raportteja.

Erityisen mielenkiintoisia jengikeskustelun tutkimisen kannalta ovat tutkimusraportit, joiden synty on ollut läheisessä suhteessa itse keskusteluun ja syksyn jengitapahtumiin. Selvimmin tämä yhteys on havaittavissa Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen

⁷⁹ HS 14.1.1978: ”Nuoriso on aina yhteiskuntansa peili”.

⁸⁰ Ks. esim. Nuorisotyö/nuorisopolitiikka 9/1978.

syksyllä 1978 suorittaman nuorisokartoituksen raportissa.⁸¹ Kartoitus käynnistettiin syyskuun 1978 lopulla. Sen voi jopa arvella olleen reaktio syyskuun alussa käynnistyneeseen lehtikirjoitteluun. Tällaisesta suorasta yhteydestä ei kuitenkaan löydy viitteitä raportista, ja yhteyden olemassa olo jääkin lähinnä spekulatiiviselle. Raportin julkaisu joulukuun alussa sen sijaan sai huomiota sanomalehdissä, jotka referoivat raportin keskeisen sisällön uutisissaan.⁸² Nuorisokartoituksesta tuli näin osa lehdistökeskustelua.

Nuorisoasiainkeskuksen nuorisokartoitus oli läheisessä yhteydessä myös toisen nuorisojengejä käsitelleen tutkimusraportin kanssa. Helsingin yliopiston sosiologian oppiaineen ”sosialisaatio” -erikoisalakurssin opiskelijat liikkuvat nuorisoasiainkeskuksen kartoittajien kanssa yhdessä havainnoimassa ja haastattelemassa ”jenginuoria”. Kurssilaisten työn tuloksena syntynyt esitutkimusraportti on julkaistu Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen monistesarjassa.⁸³ Kurssin opettaja Ritva Uusitalo kirjoitti vuonna 1979 myös tutkimuksen nuorten ryhmistä 1950-, 1960- ja 1970-luvuilla⁸⁴ Myös tämä tutkimus on selvästi saanut innoituksensa syksyllä 1978 käydystä jengikeskustelusta.⁸⁵

Lisäksi olen hahmottanut 1970-luvun nuorisoihannetta Ritva Uusitalon (o.s. Aalto) väitöskirjan *Nuorten sosiaalistuminen ja nuorisotyö*⁸⁶ ja Kari Rantalaihon 60-lukulaisen pamfletin *1970-luvun nuorisopolitiikka* avulla⁸⁷. Nuorisoasiainkeskuksen raporteista olen käyttänyt myös jengien väkivaltaa käsittelevää tutkimusraporttia vuodelta 1979.⁸⁸

⁸¹ Taisto 1978. Nuorisoasiainkeskus jatkoi kartoituksiaan vuonna 1980. Tuolloin kartoitusta kutsuttiin nuorisokartoituksen sijasta eksplisiittisesti jengikartoitukseksi, jollainen vuoden 1978 kartoituskin tavallaan oli. (Vesikansa, Sari & työryhmä: *Jengikartoitus syksyllä 1980*. Helsingin kaupunginarkisto, Nuorisoasiainkeskus, DCII:2.)

⁸² HS 8.12.1978: ”Kantakaupungissa 18 nuorisojengiä”; IS 8.12.1978: H:gin nuorisoasiainkeskus: Jenginuorten aiheuttamia häiriöitä on paisuteltu”.

⁸³ Uusitalo 1979a.

⁸⁴ Uusitalo 1979b.

⁸⁵ Sama, 1.

⁸⁶ Aalto 1975.

⁸⁷ Rantalaiho, Kari: *1970-luvun nuorisopolitiikka*, Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 4, Kansalaiskasvatuksen keskus, Helsinki, 1969.

⁸⁸ Aho, Pirjo & Hassinen, Liisa: *Jengiväkivallan ilmeneminen Kallion kirjaston jengin ja nuorisotyöntekijöiden silmin*. HY/Kasvatustieteiden osasto, 1979, Helsingin kaupunginarkisto, Nuorisoasiainkeskus, DCII:2.

mediavälitteisen julkisuuden tason teksteissä.⁹⁰ Muiden mediakentän toimijoiden piirissä tiettyjen nuorisokuvien saama painoarvo on todennäköisesti ollut erilainen verrattuna käyttämäni aineistoon. Koska julkisuuden tasot eivät kuitenkaan esiinny toisistaan riippumatta, vaan ovat jatkuvassa kanssakäymisessä toistensa kanssa, voidaan olettaa, että myös muilla julkisuuden tasoilla esiintyvät määrittelyt ovat havaittavissa mediassa, ja median määrittelyt puolestaan leviävät muille julkisuuden tasoille. Media on Tommi Hoikkalan mukaan ”paikka”, jossa tietyn ilmiön tulkinnasta käydyt kamppailut tapahtuvat.⁹¹ Niemisen ja Hoikkalan mediakäsityksiä käsittelen luvussa 3.3.3.

Tutkimusaineiston käsittävät artikkelit ja kirjoitukset olen poiminut lehdistä käyttäen kriteerinä kirjoitusten liittymistä jollain tapaa jengiin, nuorten aiheuttamiin tai kokemuksiin jengikontekstiin liitettyihin ongelmiin, nuorisokulttuuriin tai yleiseen huoleen nuorten käyttäytymisestä. Tämä rajausta jättää ulkopuolelle muun muassa varsin vilkkaana käydyn peruskoulu-uudistukseen liittyneen keskustelun, jota käytiin erityisesti Suomen Kuvalehdessä vuonna 1979. Lisäksi olen jättänyt huomiotta vuosina käydyn 1978–1979 eläväisen keskustelun lasten asemasta, kasvatuksesta ja perheiden tilasta.

Tärkeänä kriteerinä kirjoitusten poimimisessa oli siis kirjoituksen liittyminen läheisesti nuorisojengiin. Lisäksi huomioitavaa on, että olen valinnut aineistooni pääkaupunkiseudun jengejä ja jengiongelmia käsitteleviä tekstejä. Keskustelu oli kuitenkin tutkimissani lehdissä hyvin Helsinki-keskeistä. Vantaan ja Espoon jengiongelmista kirjoitettiin käytännössä ainoastaan helsinkiläisiä jengejä koskeneiden uutisten yhteydessä. Aineiston rajausta pääkaupunkiseudulle ei kuitenkaan muuta kuvaa tutkimissani lehdissä esiintyneestä kirjoittelusta voimakkaasti, koska pääkaupunkiseudun ulkopuolella tapahtuneita jengihäiriöitä ei niissä syksyn aikana juurikaan raportoitu.

⁹⁰ Nieminen, Hannu: *Kansa seisoi loitompana. Kansallisen julkisuuden rakentuminen Suomessa 1809–1917*. Vastapaino, Tampere, 2006. 27–36.

⁹¹ Hoikkala 1989, 10–11.

3.3 Tiedon sosiaalinen alkuperä

”[T]ieto on sekä yhteiskunnallinen tuotos että yhteiskunnallinen muutostekijä.”⁹²

Peter Bergerin ja Thomas Luckmannin teoksessa *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen* määrittelemän konstruktionistisen näkökulman mukaan tieto on yhteiskunnallisesti rakentunut ja sosiaalisessa kanssakäymisessä tuotettu konstruktio. Yhteiskunnallisesti rakentuneen tiedon ja yhteiskunnan välillä vallitsee dialektinen suhde. Instituutioituneen aseman saavuttanut tieto on samanaikaisesti sekä yhteiskunnan tuote että yhteiskunnan tuottaja. Tiedon alkuperä on ihmisyksilöiden välisessä sosiaalisessa kanssakäymisessä. Bergerin ja Luckmannin “[t]iedonsosiologia ymmärtää inhimillisen todellisuuden yhteiskunnallisesti rakennettuna todellisuutena.”⁹³

Kielen merkitys todellisuuden tuottamisessa on olennainen. Bergerin ja Luckmannin mukaan kieli ei pelkästään järjestä todellisuutta mielekkääksi kokonaisuudeksi ja näin objektivoi kokemusta, vaan tuottaessaan järjestyksen kieli ”sekä toteaa että toteuttaa sen”. Kasvokkainen keskustelu toimii Bergerille ja Luckmannille tämän tuottamiskyvyn mallina. Keskustelu liittää kielen objektivoitumat yksilön subjektiivisen tietoisuuden osaksi. Sosiaalinen todellisuus tuotetaan kielellisessä kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa tiettyjen biologisten ja ympäristöllisten rajojen puitteissa.⁹⁴ Kielellinen kanssakäyminen toimii siten todellisuutta tuottavana ja ylläpitävänä prosessina.

Kaikki inhimillinen tieto on sosiaalisesti konstruoitunutta. Konstruktionistisesta kehyksestä käsin tarkasteltuna sosiaalisen todellisuuden ja siten myös sosiaalisten ongelmien rakentuminen on aktiivista ja tuottavaa toimintaa.

3.3.1 Elämäntieteen institutionalisoituminen

Yhteiskunnissa tietyt elämää koskevat tiedon alueet kuten käyttäytymismallit, kollektiiviset käsitykset ja säännöt institutionalisoituvat. Jonkin elämän osa-alueen institutionalisoitumista edeltää Bergerin ja Luckmannin mukaan sen käsittämisen sisällön totunnaistuminen, joka jaettuna ja vastavuoroisena jatkuessaan johtaa

⁹² Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma*. Gaudeamus, Helsinki, 2002, 101.

⁹³ Sama, 211.

⁹⁴ Sama, 173.

yhteiskunnissa institutionalisoitumiseen. Instituutio omaksutaan yhteiskunnan jäsenten keskuudessa objektiivisena totuutena ja sitä ylläpidetään jatkuvan sisäistämisen ja ulkoistamisen prosessin kautta. Näin yhteiskunta ja sen instituutiot näyttäytyvät samanaikaisesti sekä objektiivisena että subjektiivisena totuutena.

Institutionalisoituneesta tiedosta ja sen ohjaamasta käyttäytymisestä muodostuu vahva yksilön elämää ohjaava rakennelma.⁹⁵

Myös yksilön elämänkulku kuuluu yhteiskunnassa institutionalisoituneen tiedon piiriin. Elämän etenemistä määrittää yhteiskunnassa elämänkulun institutionalisoitunut malli⁹⁶, joka sisältää ne elämää viitoittavat vaiheet joiden kautta yksilön elämänkulku rakentuu.

Rakennelma on ikään perustuva ja se rakentuu institutionalisoituneiden askeleiden, siirtymien ja etappien varaan. Jo lapsuudesta saakka lapsen ikä kertoo tälle sopivat vaatteet, leikit ja tehtävät. Lapsen ihanteellista kehitystä arvioidaan hänen fyysisen ikänsä perusteella. Lapsen ollessa ikänsä perusteella riittävän kypsä hän siirtyy lapsuudesta muodollisen koulutuksen piiriin. Koulutuksen etenemistä leimaavat myös etapit, askelmat ja siirtymät. Pitkän koulutuskauden päässä siintää muodollinen pätevyys yhteiskunnan tuottavaan toimintaan osallistumiselle ja sitä kautta yhteiskunnan täysivaltainen jäsenyys.⁹⁷

Lapsuuden ja nuoruuden siirtymien tavoitteena on aikuisuus. Aikuistuminen yhteiskunnallisessa mielessä edellyttää tiettyjen formaalien vaatimusten täyttämistä, kuten koulutuksen suorittamista, siirtymistä työelämään ja perheen perustamista. Jotkin siirtymät ovat puhtaasti ikään sidottuja, eikä niiden saavuttaminen vaadi yksilöltä suoranaista toimintaa. Esimerkiksi täysi-ikäisyys, ja sen mukanaan tuomat oikeudet ja velvollisuudet, koittavat yksilölle tietyn yhteiskunnallisesti määritellyn iän täytyessä. Osa näistä siirtymistä, kuten esimerkiksi koulutus, ovat sen sijaan yhtäläillä tarkasti

⁹⁵ Sama, 65–81.

⁹⁶ Hoikkala 1993; Ketokivi 2005; Meyer, John W.: *The Self and The Life Course: Institutionalization and Its Effects*. Teoksessa: Sørensen, Aage B.; Weinert, Franz E. & Sherrod, Lonnie R. (toim.): *Human Development and The Life Course: Multidisciplinary Perspectives*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, New Jersey, 1986, 199–216. Sosiologisessa keskustelussa elämänkulun institutionalisoituminen liitetään tyypillisesti nimenomaan moderneja yhteiskuntia koskevaksi ilmiöksi. Tämän takana vaikuttaa havainto siitä, että yhteiskunnan jäsenyyden saavuttaminen tapahtuu yhä moninaisempien ja tarkemmin säädeltyjen välietappien, askeleiden ja siirtymien kautta. Ks. Meyer 1986.

⁹⁷ Meyer 1986, 201–203. Askeleet vievät lapsuudessa ja nuoruudessa lähemmäs yhteiskunnan jäsenyyttä – sen tuotannolliseen, ylläpitävään ja uusintavaan ulottuvuuteen osallistumista. Nuoruudessa askelmat muodostuvat pitkälti muodolliseen koulutukseen osallistumisesta ja muista välietapeista, joiden kautta yksilö saavuttaa täysivaltaisen ja itsenäisen aseman yhteiskunnassa. Vanhuudessa askeleet vievät päinvastaiseen suuntaan ja vievät yksilöä asteittain kauemmas yhteiskunnan aktiivisesta jäsenyydestä.

säänneltyjä, mutta vaativat yksilöltä osallistumista. Tietyt askeleet, kuten esimerkiksi lapsuudenkodista omilleen muuttaminen, perheen perustaminen tai lasten hankkiminen, eivät ole yhtä tarkasti säänneltyjä, mutta silti tärkeitä askeleita elämänkulun polulla. Yhtä kaikki, nämä siirtymät ovat tärkeitä muodollisia askeleita kohti yhteiskunnan täysivaltaista jäsenyyttä. Aikuistuminen on sosiaalisten sääntöjen määrittämä prosessi.⁹⁸

Elämänkulun mallin institutionalisoituminen on Kaisa Ketokiven mukaan seurausta sen muodostumisesta tavanomaiseksi. Tavanomaistumisen seurauksena malli on Ketokiven sanoin ”objektivoitunut sisäistetyksi”.⁹⁹ Aikuistumisesta muodostuu objektivoitumisen seurauksena ulkoa johdetun ohella myös sisäinen prosessi.¹⁰⁰

Institutionalisoituneen elämänkulun malli ja sen pakottavuus on vaihdellut ajasta ja paikasta riippuen. Malli ei myöskään ole sukupuolineutraali, sillä sukupuoliin kohdistuvat odotukset ovat erilaisia.¹⁰¹ Ketokivi katsoo ns. pidentyneen nuoruuden mallin haastaneen perinteisen institutionalisoituneen elämänkulun mallin nyky-yhteiskunnassa. Pidentyneen nuoruuden mallia leimaa mm. opiskeluaikojen pidentyminen, pitkä parisuhteiden kokeilemisen ajanjakso ennen vakiintumista ja perheen perustamista, sekä oman tiensä etsiminen aikuisuuteen.¹⁰²

3.3.2 Konstruktionistinen näkökulma ongelmiin ja moraalinen paniikki

”Social problems are not conditions; they are **concerns**.”¹⁰³

Sosiaalisten ongelmien luonnetta voidaan lähestyä ainakin kahdesta eri näkökulmasta. Objektivistisesta näkökulmasta käsin tarkasteltuna sosiaaliset ongelmat näyttäytyvät yhteiskunnan kannalta vahingollisina ”tiloina”, joiden vahingollisuutta voidaan objektiivisesti arvioida.¹⁰⁴ Tässä tutkielmassa nuorisojengeinä käsitetyksi tullutta sosiaalista ongelmaa lähestytään kuitenkin konstruktionistisen teorian puitteissa. Tästä näkökulmasta käsin sosiaaliset ongelmat käsitetään objektiivisesti havaittavissa olevien

⁹⁸ Ketokivi 2005, 108

⁹⁹ Sama, 130.

¹⁰⁰ Sama, 109.

¹⁰¹ Sama, 110.

¹⁰² Sama, 100–101.

¹⁰³ Best, Joel: *Social Problems*. W.W. Norton & Company, New York/ London, 2008, 326.

¹⁰⁴ Sama, 3–4.

haittojen sijaan huolenaiheiksi.¹⁰⁵ Sosiaalisen ongelman käsitetään siis olevan ongelma herättämänsä huolen perusteella, ilman että sen aiheuttamaan objektiiviseen haittaan olisi välttämättä edes mahdollista ottaa kantaa. Tietty ilmiö muodostuu ongelmaksi siihen kohdistuvan huolen perusteella.

Tietyn ilmiön nostaa siten ongelmaksi sen osakseen saama huomio. Best tarjoaa esimerkiksi sukupuolten diskriminaation. Sukupuoleen perustuvaa diskriminaatiota on esiintynyt ja esiintyy maailmassa laajasti, mutta ongelmaksi se on tietyissä maissa nostettu vasta viime vuosisadan jälkipuoliskolla. Ilmiö tai tila on usein olemassa ennen sen merkityksellistämistä ongelmana. Ongelmaksi se konstruoidaan kuitenkin vasta sosiaalisen toiminnan tuloksena.¹⁰⁶ Ongelmat voivat olla myös enemmän tai vähemmän ”keinotekoisia”, tai ongelman osakseen saama huomio vaikuttaa ylittävän sen ”todellisen” laajuuden (esim. saatananpalvojien suorittamat rituaalimurhat ja rituaalinen hyväksikäyttö¹⁰⁷). Tällaisia, enemmän tai vähemmän keinotekoisia, tapahtumaketjuja on analysoitu moraalisen paniikin käsitteen avulla.

”They (the objects of normal moral panics VH) are new (lying dormant perhaps, but hard to recognize; deceptively ordinary and routine, but invisibly creeping up the moral horizon) – but also old (camouflaged versions of traditional and well-known evils). They are damaging in themselves – but also merely warning signs of the real, much deeper and more prevalent condition. They are transparent (anyone can see what’s happening) – but also opaque: accredited experts must explain the perils hidden behind the superficially harmless (decode a rock songs lyrics to see how they led to a school massacre).”¹⁰⁸

Tiivistäen: kohde on näennäisesti uusi, mutta samalla vain vanha uhka verhoiltuna uudella tavalla; se on vahingollinen jo itsessään, mutta kuitenkin lopulta vain ennusmerkki jostakin paljon vakavammasta vaarasta; se on näkyvä, mutta vaatii silti asiantuntijoita paljastamaan näennäisesti harmittoman ulkokuorensa taakse kätkeytyvän

¹⁰⁵ Sama, 8–9.

¹⁰⁶ Lehtonen, Mikko: *Merkitysten maailma*. Vastapaino, Tampere, 1996, 12–26.

¹⁰⁷ Best, Joel: But Seriously Folks. The Limitations of the Strict Constructionist Interpretation of Social Problems. Teoksessa: Holstein, James A. & Miller, Gale: *Challenges and Choices. Constructionist Perspectives on Social Problems*. Aldine de Gruyter, New York, 2003, 51–69, 52–54.

¹⁰⁸ Cohen 2005, viii.

vaaran. Stanley Cohen luonnehtii yllä olevaa kaavaa tyypilliseksi moraalisen paniikin kohteen representoinnin tavaksi.¹⁰⁹

Moraalisen paniikin luonteesta ilmiönä ei vallitse yksimielisyyttä. Itse asiassa koko käsite on varsin kiistanalainen. Kenneth Thompsonin mukaan moraalista paniikeista kiinnostuneiden tutkijoiden keskuudessa ollaan kuitenkin yhtä mieltä ainakin kahdesta paniikin ominaisuudesta. Ensimmäiseksi moraalisen paniikin yhteydessä tulee vallita yleinen ja voimakas huolestuneisuus jonkin ihmisryhmän käyttäytymisestä. Toiseksi tämän huolestuneisuuden tulee johtaa vihamielisten asenteiden voimistumiseen paniikin kohteena olevaa ryhmää kohtaa.¹¹⁰ Moraaliset paniikit kohdistuvat siis ihmisiin.

Stanley Cohen pitää Thompsonin esittelemien huolestuneisuuden nousun ja kasvavan vihamielisyyden ohella moraalisen paniikin tyypillisinä ominaisuuksina konsensusta ongelman pääpiirteistä, ongelman osakseen saaman huomion suhteettomuutta, sekä paniikin ajallista häilyväisyyttä¹¹¹. Suhteettomuudella Cohen viittaa ongelman osakseen saaman huomion ja sen todellisen haitan, uhan tai vaarallisuuden väliseen epäsuhtaan. Ajallisella häilyväisyydellä hän taas tarkoittaa paniikkien taipumusta äkilliseen puhkeamiseen ja nopeaan laantumiseen.¹¹²

Kaksi viimeksi mainittua ominaisuutta ovat kriittisiä moraalisen paniikin käsitteen luonteen kannalta. Paniikin käsitteeseen liittyy välttämättä tietty irrationaalinen elementti. Juuri näitä käsitteitä Cohen pitää myös kaikkein ongelmallisimpina. Suhteettomuuden oletukseen liittyvä ongelma on ensisijassa metodologinen. Oletus tietyn ongelman osakseen saaman huomion suhteettomuudesta on aivan moraalisen paniikin käsitteen ytimessä. Tutkimukselliseksi ongelmaksi muodostuu kuitenkin tämän suhteettomuuden toteaminen ja todentaminen. Mitä sellaista tietoa tutkijalla on lopulta hallussaan, joka oikeuttaa jonkin huolen tuomitsemisen suhteettomaksi ja siten (ainakin osittain) kuvitteelliseksi? Cohenin vastaus tähän tutkimukselliseen ongelmaan on erilaisten aineistojen ja aineistotyyppien välillä tapahtuva vertailu.¹¹³

Ajalliseen häilyväisyyteen liittyviä kysymyksiä ovat esimerkiksi: miksi paniikit yleensäkin puhkeavat ja loppuvat? Ja miksi vain osasta huolia kehittyy lopulta

¹⁰⁹ Sama, viii.

¹¹⁰ Thompson, Kenneth; *Moral Panics*, Routledge, London, 1998, 9.

¹¹¹ "Volatility"

¹¹² Cohen 2005, xxii.

¹¹³ Sama, xxviii.

paniikkeja? Nämä kysymykset koskettavat läheisesti moraalisen paniikin luonnetta ilmiönä. Ilmiön perusluonteeseen ja esiintymiseen liittyvät kysymykset ovatkin herättäneet erilaisia kannanottoja. Moraalisen paniikin on esimerkiksi katsottu muodostuneen tietynlaiseksi post-modernin yhteiskunnan ja tiedonvälityksen perustilaksi¹¹⁴, joka perimmiltään palvelee valtaapitävien etua¹¹⁵. Yhtä lailla moraalisten paniikkien on kuitenkin väitetty kuuluvan modernisaation alkutaipaleella oleviin yhteiskuntiin, joissa tiedotusvälineet ovat vasta kehittymässä ja sosiaaliset vastakkainasettelut kärjistyneitä. Jälkimmäisen argumentin mukaan moraaliset paniikit ovat itse asiassa vähentyneet länsimaissa viimeksi kuluneiden vuosikymmenten kuluessa.¹¹⁶

Nuorison ohella paniikin kohteeksi voi valikoitua periaatteessa miltei mikä tahansa huolta herättävä ja yhteisön moraalin vastaiseksi koettu ilmiö. Cohen tarjoaa esimerkeiksi mm. nuorison, väkivallan kouluissa, huumausaineet, lasten (seksuaalisen) hyväksikäytön, seksin ja väkivallan esittämisen mediassa, oletetut sosiaalipalvelujen väärinkäyttäjät, yksinhuoltajaäidit ja (laittomat) maahanmuuttajat.¹¹⁷ Äärimmäinen esimerkki paniikista saadaan silloin kun paniikin kohteeksi valikoituneen ryhmän olemassa olo osoittautuu kyseenalaiseksi.¹¹⁸

En kuitenkaan etsi, tai pyri todentamaan nuorisojengeihin kohdistunutta paniikkia. Moraalisen paniikin käsitteen kautta olen pikemminkin pyrkinyt avaamaan sitä tapaa, jolla ongelmia määritellään ja tuotetaan sosiaalisena toimintana. Moraalisen paniikin tekee relevantiksi tämän tutkielman kannalta myös nuorison herkkyyys valikoitua paniikin kohteeksi.

Käsitteen kiistanalaisuuden ja siihen liittyvien ongelmista huolimatta, moraalinen paniikki ansaitsee tulla esitetyksi tässä yhteydessä teoreettisesti latautuneena käsitteenä,

¹¹⁴ Thompson 1998, 27–30.

¹¹⁵ Hall et al. 1978.

¹¹⁶ Boethius, Ulf: Youth, the media and moral panics. teoksessa: Fornäs, Johan & Bolin, Göran (toim.) *Youth Culture in Late Modernity*. Sage, London, 1995, 39–57.

¹¹⁷ Cohen 2005, viii–xxi.

¹¹⁸ Best 2003, 52–54. Bestin esimerkki liittyy 80-luvulla Yhdysvalloissa koettuihin paniikkeihin saatana-palvojen. Saatana-palvojen uhreiksi väitettiin joutuvan kymmeniä tuhansia ihmisiä vuosittain. Saatana-palvonnan ”pahan verkkoon” kudottiin mukaan mm. heavy metal, roolipelit, huumausaineet, sktsofrenia ja lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. Varsin kuvaava on myös Janne Kivivuoren tutkimus Kauniaisissa 80-luvun lopulla koetusta espoolaisiin nuorisojengeihin liittyvästä paniikista. Vaikka tiedot nk. ”Keran jengistä” päätyivät iltapäivälehtien otsikoihin saakka, ei kyseistä jengiä Kivivuoren mukaan ollut olemassa. Kivivuori 1991.

jonka ympärillä on tehty konstruktionistiseen näkökulmaan tukeutuvaa tutkimusta. Käsite paljastaa, kuvaavalla tavalla, tiettyjen yhteisöllisten huolenaiheiden keinotekoisuuden ”objektiivisen todellisuuden kannalta”. Siten se myös paljastaa ongelmien sosiaalisesti konstruoituneen luonteen.

Paniikit leviävät median välityksellä. Niin tekevät myös ongelman tuottamisessa aktiivisten toimijoiden ongelmanmäärittelyt. Siksi muutama sana mediasta lienee paikallaan.

3.3.3 Media ongelman kehystäjänä

Hannu Nieminen hahmottaa kansallisen julkisuuden koostuvan arkijulkisuuden, mediavälitteisen julkisuuden ja sisäpiirijulkisuuden tasoista.¹¹⁹ Arkijulkisuuden tasolla tuotamme Niemisen mukaan itsellemme osallisuuden maailmassa. Arkijulkisuus yhdistää ihmisen toisiin ihmisiin, ja se koostuu välittömästä kanssakäymisestä muiden ihmisten kanssa.¹²⁰ Mediavälitteinen julkisuus taas viittaa niihin instituutioihin ja institutionalisoituneisiin käytäntöihin, jotka tuottavat julkisia, kenen tahansa havainnoitavissa olevia esityksiä.¹²¹ Sisäpiirijulkisuuden taso puolestaan käsittävää erilaisia suljettuja yhteisöjä, joiden toiminta ei ole avoimesti ulkopuolisten havaittavissa.¹²² Näistä julkisuuden tasoista erityisesti mediavälitteinen julkisuus on tämän työn kannalta olennainen. Mediavälitteisen julkisuuden Nieminen jakaa edelleen kahteen osaan.

Ensimmäisen asteen julkisuudella hän viittaa ns. päivittäisjulkisuuteen, jota edustavat joukkoviestimet. Päivittäisjulkisuus tarjoaa Niemisen mukaan ”...meille jokapäiväiset yhteiset keskustelun ja pohdinnan aiheet ja virittää meidät osallisiksi kunkin hetkiseen yhteisöllisyyteen.”¹²³ Media asettaa tapahtumat ja ilmiöt tärkeysjärjestykseen ja määrittää näkökulman niihin. Näin media yhtäältä asettaa agendan, eli päättää asioiden uutisarvosta ja kehystää ne tietyllä tavalla. Toisaalta media myös levittää tätä kuvaa eteenpäin ja ruokkii arkijulkisuuden tasoa.

¹¹⁹ Nieminen 2006, 27.

¹²⁰ Sama, 27–28.

¹²¹ Sama, 29.

¹²² Sama, 36.

¹²³ Sama, 30.

Toisen asteen julkisuusinstituutioiden Nieminen katsoo antavan ”...meille ne merkityksellistämisen ja tulkinnan varannot, joista joukkoviestimien esitykset ammentavat ja joihin ne jatkuvasti joutuvat viittaamaan.”¹²⁴ Nämä instituutiot pitävät sisällään mm. koululaitoksen, kirjallisuuden ja muita kulttuurilaitoksia. Tässä tutkielmassa esiintyvät asiantuntijalausunnat ovat pääasiassa peräisin erilaisten institutionalisoituneiden asiantuntijaryhmien piiristä, ja tulevat julki mediavälitteisen julkisuuden tasolla. Näihin kuuluu mm. yliopistolaitoksen, lääketieteen ja nuorisotyön piiristä lähtöisin olevia lausumia.

Jo Niemisen julkisuustasojen nimitykset vihjaavat, ettei pääsy julkisuuteen ole välttämättä tasa-arvoista. Vain mediavälitteinen julkisuus on Niemisen mukaan aidosti julkista ja ”kenen tahansa avoimesti havainnoitavissa...”¹²⁵. Tämä tarkoittaa sitä, että myös osa ongelmanmäärittelystä tapahtuu mediavälitteiseltä julkisuudelta piilossa.¹²⁶

Huomionarvoinen seikka on, että pääasiallisesti tutkimani mediavälitteinen julkisuus jättää tiettyjen ongelman määrittelyssä ja hoitamisessa mahdollisesti aktiivisten ryhmien toimet huomiotta. Näiden ongelmien tuotannossa mahdollisesti aktiivisten sisäpiirijulkisuuksien tuottamat määrittelyt tulevat tämän tutkimuksen kohteiksi vain sikäli kuin ne esiintyvät tutkimassani mediavälitteisessä julkisuuden tasolla. Tässä työssä keskityn siten pääasiassa mediavälitteisessä julkisuudessa esiintyneiden nuorisongelmien kehystämistapojen ja nuorison merkityksellistämisen tapoja ohjaavien diskurssien analysointiin, sekä mediavälitteisen julkisuuden nuorisokuvaan.

Eri julkisuuden tasot ovat kuitenkin kietoutuneet yhteen ja vuorovaikutuksellisessa suhteessa keskenään. Arkijulkisuus saa aineksia mediavälitteisestä julkisuudesta. Näin ollen mediavälitteisen julkisuuden viesteillä, kehyksillä ja merkityksellistämisen tavoilla on vaikutusta myös viestin vastaanottajan merkitystuotannolle ja siten sekä arkijulkisuuden aiheisiin että sen tapaan käsitellä näitä aiheita.

¹²⁴ Sama, 30.

¹²⁵ Sama, 29.

¹²⁶ Tähän ominaisuuteen viittaavat sekä Cohen että Best, tosin hieman eri käsittein varustautuneena. Cohenille ongelmista tai ongelmaksi katsotuista ryhmistä muodostetut konstruktioit ovat joko ”äänekkäitä” tai ”hiljaisia” (”Noisy” & ”quiet constructions”. Cohen 2005, xxiii.) Äänekkäät konstruktioit ovat Cohenin mukaan sensationaalisia ja ilmenevät mediassa. Hiljaisten konstruktioitoiden tapauksessa ongelman määrittelyjä tuottavat ammatilliset, joilla on suora vaikutusmahdollisuus ilman tarvetta turvautua medianäkyvyyteen. Best kiinnittää huomionsa erityisesti väitteitä ja vaatimuksia jonkin ongelman tiimoilta esittäviin toimijoihin. Nämä toimijat ovat hänen mukaansa ”sisäpiiriläisiä” tai ”ulkopuolisia” riippuen siitä, missä määrin he joutuvat turvautumaan julkisuuden apuun huomion saamiseksi omille vaateilleen. (Best 2008, 65. ”Insider” & ”outsider claimsmaking”)

Niemisen määrittelyssä julkisuuden tasojen välinen suhde näyttäytyy kuitenkin yhdensuuntaisena. Hänen mukaansa ”kaikki esitykset mediajulkisuuden eri areenoilla ovat jonkin sisäpiirijulkisuuden toiminnan tulosta.”¹²⁷ Tällä Nieminen tarkoittaa käsittääkseni sitä, että sisäpiirijulkisuudet pyrkivät ”hallitsemaan” niitä tapoja, joilla aiheita mediassa käsitellään. Tämä tarkoittasi myös sitä, etteivät useimmat sisäpiirijulkisuudet paljastu kaikkien tarkasteltaviksi muutoin kuin päivittäisjulkisuuden kautta. Tämän suhteen pohdinnalla ei lopulta ole suurtakaan merkitystä työni kannalta, vaikka suhtaudunkin tietyllä varauksella tähän unilineaarisuuden oletukseen. Niemisen malliin tukeutumalla voidaan kuitenkin olettaa, että tietyllä hetkellä vallitsevat merkityksellistämisen tavat (diskurssit) ovat kattavasti edustettuina mediateksteissä. Jos näin on, tulisi näitä tekstejä analysoimalla olla mahdollista muodostaa varsin kattava kuva kulloinkin esiintyvistä tavoista suhtautua tiettyihin asioihin, ihmisryhmiin tai ilmiöihin.

Tämä tutkielma käsittelee siten pääasiassa mediavälitteisen julkisuuden tasoa. Huomiotta jää yhtäältä arkijulkisuuden¹²⁸ ja sisäpiirijulkisuuksien tasot. Myöskään mediaviestin vastaanoton tavat ja vaikutukset vastaanottajien joukossa eivät kuulu tämän tutkielman piiriin.¹²⁹

Kuten on jo aiemmin todettu, mediavälitteinen julkisuus tarjoaa puheenaiheita arkijulkisuuden tarpeisiin. Näin ollen tiedotusvälineiden viesteillä, tulkinnoilla, sekä sillä miten ne uutisoimiaan asioita kehystävät on vaikutusta myös yleisön edustajan tavalle kokea ja merkityksellistää maailma jossa hän elää.

Tommi Hoikkala etsii mediayhteiskunnan nuorisokuvia teoksessaan *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Mediayhteiskunnan käsite liittyy Hoikkalalla selkeästi post-moderniin kokonaisuuden pirstoutumiseen. Tietyn ”sosiaalisen yksikön” määrittämis- ja määrittämisvalta yksilön elämään herpaantuu, ja elämän mallit heterogenisoituvat. Hoikkalan mukaan tämä kehitys tekee erityisesti mediasta normeja koskevan kamppailun areenan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tiedotusvälineissä elää

¹²⁷ Nieminen, H. 2006, 37.

¹²⁸ Yleisönosastokirjoituksia Nieminen pitää rajatapauksena eri tasojen välillä.

¹²⁹ Ks. esim. Siurala 1994.

”samanaikaisesti ja rinnakkain” useita nuorisoa, kasvua ja aikuistumista määrittäviä nuorisokuvia.¹³⁰

Median rooli sosiaalisen todellisuuden tuottamisessa on siten olennainen. Median merkitys korostuu esim. sosiaalisten ongelmien konstruoinnissa jo siitä syystä että media on tyypillisesti se väylä, jonka välityksellä ihmiset – myös ne joita ongelma ei välittömästi kosketa – saavat tiedon ongelmasta.¹³¹ Mediajulkisuus tarjoaa ihmisille myös selitysmalleja ja merkityksellistämisen tapoja, joita he soveltavat ja tekevät kohtaamiaan ilmiöitä käsitettäväksi. Mediajulkisuuden näkökulmasta painottuu erityisesti uutisoitujen ongelmien luonne huolina ja huomion kohteina. Huoli jostakin ongelmasta, kuten esimerkiksi nuorisojengien väkivallasta, on siten kiinteämmin yhteydessä uutisoinnin voimakkuuteen ja laatuun kuin ”todellisiin” muutoksiin ongelman voimakkuudessa. Esimerkiksi rikoksen uhriksi joutumisen pelon on todettu myös Suomessa korreloivan pikemminkin rikosuutisoinnin intensiivisyyden, kuin tilastoidun rikoksen uhriksi joutumisen riskin kanssa.¹³² Epäsuora altistuminen rikoksille kasvattaa pelkoa itse asiassa enemmän kuin joutuminen rikoksen uhriksi, tai rikollisuuden kohtaaminen muulla tavoin.¹³³

Näin ollen ongelman suuruus ei niinkään ole yhteydessä sen ”objektiivisesti” havainnoitaviin haittoihin, vaan ongelmaksi tulkitun tilan osakseen saamaan huomioon. Ongelman osakseen saamalla huomiolla on taipumus voimistaa ongelmasta koettua huolta. Ongelman herättämä huoli puolestaan ruokkii edelleen huomiota. Kuvion 1 osoittamalla tavalla huomiosta ja huolesta muodostuu toisiaan ruokkiva kehä.

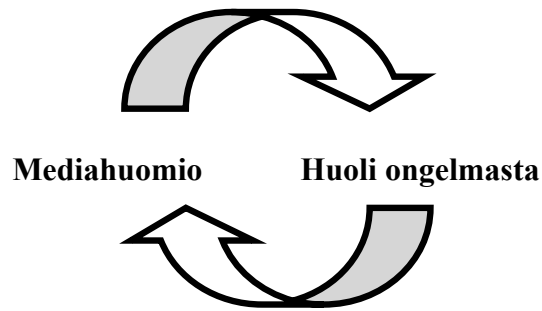
¹³⁰ Hoikkala 1989, 10–11.

¹³¹ Ks. Cohen 2005, xxiii.

¹³² Kivivuori, Janne; Kemppi, Sari & Smolej, Mirka: *Etusivujen väkivalta: Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980–2000*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki, 2002, 23.

¹³³ Balvig, Flemming: *Fear of Crime in Scandinavia – New Reality, New Theory?* Teoksessa: Snare, Annika (toim.): *Criminal Violence in Scandinavia*. Scandinavian Studies in Criminology Vol. 11, Universitetsforlaget AS, Oslo, 1990, 95.

Kuvio 1: Mediahuomion ja ongelmasta koetun huolen välinen suhde.

Huolen ja huomion toisiaan ruokkivan prosessin alku ja loppu ovat juuri sen ongelman, jota Stanley Cohen kutsuu moraalisen paniikin häilyväisyydeksi, keskiössä.

Periaatteessa huomion ja huolen kehä voisi toimia jatkuvasti. Yleensä huomio ja huoli kuitenkin jossain vaiheessa hiipuvat tai niiden kohteet vaihtuvat.

3.4 Diskurssi, kehys ja kehystäminen

”Diskurssi on ryhmä lausumia, jotka tarjoavat kielen sitä varten, että voitaisiin puhua tietynlaisesta jostakin aiheesta koskevasta tiedosta – toisin sanoen representoida tätä tietoa. Kun lausumia jostakin aiheesta esitetään jonkin erityisen diskurssin sisällä, diskurssi mahdollistaa aiheen näkemisen jollakin tietyllä tavalla. Se myös rajoittaa muita tapoja, joilla aihe voitaisiin esittää.”¹³⁴

Diskurssin käsitetään muodostavan kokonaisuuden, jonka puitteissa tietty ilmiö tulee ymmärretyksi ja esitetyksi. Diskurssin sisällä tietyt perusoletukset ilmiön luonteesta, taustoista ja vaikutuksista pysyvät varsin kiinteinä. Näin ollen diskurssi tarjoaa myös puitteet, joiden sisällä ilmiötä voidaan tarkastella.

¹³⁴ Lehtonen 1996, 67. Kyseessä on Stuart Hallin alun perin esittämä määritelmä, ja suomenkielinen käännös on Lehtosen.

Arto Jokinen erottaa toisistaan episteemisen konstruktionismin traditioon nojautuvan vuorovaikutuksen tutkimiseen suuntautuvan diskurssianalyysin ja ontologiseen konstruktionismiin nojaavan foucault’laiseksi kutsumansa diskurssianalyysin.¹³⁵

”Foucaultlainen diskurssianalyysi pitää sisällään teoreettisen näkemyksen kielen ja todellisuuden suhteesta sekä ennen kaikkea käsityksen diskurssin voimasta puhua kohteensa eloon ja siten tuottaa todellisuutta.”¹³⁶

Foucault’lainen diskurssianalyysi on Jokisen mukaan menetelmän sijaan ennen kaikkea käsitys kielen ja todellisuuden välisestä suhteesta. Foucault’laisen diskurssianalyysin erityispiirteenä Jokinen näkee keskittymisen diskurssien valtautuvuuteen, ja siihen kuinka valtaa sekä tietoa tuotetaan.¹³⁷

Michel Foucault itse määrittelee diskurssin *Tiedon arkeologiassa* seuraavasti.

”[Diskurssi] tarkoittaa samasta muotoutumisjärjestelmästä peräisin olevien lausumien kokonaisuutta”¹³⁸

Foucault’n arkeologisen metodin keskiössä on lausuman käsite. Samasta järjestelmästä peräisin olevat lausumat muodostavat kokonaisuuden – diskursiivisen muodostelman, joka rinnastuu tiettyä aihepiiriä koskevaan tietoon. Foucault’n arkeologian tavoitteena on siten tiedon alueen kuvaaminen.¹³⁹

Tieto on sidoksissa valtaan. Foucault näkee diskurssit hyödyllisyytensä ja niukkuutensa vuoksi väistämättä kamppailun kohteena.¹⁴⁰ Valtautuvuuden keskeisyyttä Jokisen Foucault-tulkinnassa korostaa hänen käyttämänsä hegemonisen diskurssin käsite.

”Foucault’lainen traditio keskittyy tutkimaan institutionaalisia hegemonisia diskursseja, joilla tarkoitetaan historiallisesti ja alueellisesti vakiintuneita ajattelun, kielenkäytön ja toimintatapojen käytäntöjä, joita yhteiskunnalliset instituutiot

¹³⁵ Jokinen, Arto: Diskurssianalyysin kourissa. Sotilasteksteissä muotoutuva miehisuus. Teoksessa: Liljeström, Marianne (toim.): *Feministinen tietäminen: Keskustelua metodologiasta*, Vastapaino, 2004, 191–208.

¹³⁶ Sama, 208.

¹³⁷ Sama, 208.

¹³⁸ Foucault, Michel: *Tiedon arkeologia*, Vastapaino, Tampere, 2005, 143. Pääasiassa Foucault kuitenkin käyttää diskursiivisen muodostelman käsitettä, joka hänen työssään rinnastuu esim. tieteseen, ideologiaan tai teoriaan. Ks. Foucault 2005, 54–55.

¹³⁹ Sama, 253.

¹⁴⁰ Sama, 160.

vahvistavat, normalisoivat ja uusintavat. Hegemoninen diskurssi sisältää tietyssä kulttuurissa yleisesti jaetun ja hyväksytyn tiedon tietystä aihealueesta ja tuohon tietoon liittyvän vallan. Diskursseja käsitellään tekstikokoelmina ja väitteiden joukkoina, jotka muovaavat käsittelemiään objekteja.”¹⁴¹

Diskurssi siis ilmentää, ylläpitää ja vahvistaa niitä institutionalisoituneita käytäntöjä, jotka ovat tietyllä aikakaudella vallitsevia. Diskurssi on suhteellisen vakiintunut tapa puhua tietyistä ilmiöistä. Vakiintuneisuudessaan diskurssi määrittää sitä miten tietyt ilmiöt tulevat käsitetyiksi, mutta on samalla myös tämän määrittelytoiminnan tulos. Diskurssi muotoutuu, uudentuu ja muuttuu sosiaalisessa kanssakäymisessä.

Pyrin työssäni hahmottamaan syksyn 1978 jengikeskustelussa ilmenneet diskurssit. Analyysissä jaottelen keskustelun kuitenkin pienempiin palasiin, joista kukin käsittää tietyn ongelman ulottuvuuden – yksittäisen tulkinnan ongelman laadusta. Näitä välittömästi teksteissä ilmeneviä ulottuvuuksia kutsun kehyksiksi.¹⁴²

Sosiologi Erving Goffman esitteli kehyksen (*frame*) käsitteen välineeksi ihmisten välittömän tulkitsemistoiminnan tutkimiseen.¹⁴³ Goffmanin mukaan ihmisen osallistuessa johonkin tapahtumaan hän joutuu määrittelemään kyseisen tapahtuman luonteen, ja vastaamaan kysymykseen siitä mitä tietty tapahtuma merkitsee.¹⁴⁴ Goffman viittaa kehyksen termillä niihin perusteisiin, jotka sääntelevät (sosiaalisia) tapahtumia ja joihin tukeudumme selvittäessämme tietyn tapahtuman mielen.¹⁴⁵

¹⁴¹ Sama, 193.

¹⁴² Aivan kuten diskurssin käsite, myös kehyksen käsite saa näkökulmasta ja kirjoittajasta riippuen hyvin erilaisia sisältöjä. Esim. Arja Jokinen ja Kirsi Juhila sijoittavat kehyksen käsitteen kehysanalyysin piiriin ja pitävät itse käsitettä jossain määrin rinnakkaisena diskurssille. Käsitettä he pitävät käyttökelpoisena erityisesti ”...instituutioden käytäntöjen tutkimisessa”. Instituutioiden käytännöissä voidaan heidän mukaansa havaita jatkuvaa liikettä eri kehysten välillä. (Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi: Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa: Arja Jokinen & Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere, Vastapaino, 1999, 54–97, 69.) Nieminen ja Pantti viittaavat puolestaan kehysanalyysin käsitteellä journalismin tutkimuksen suuntaukseen, jonka tavoitteena on paljastaa ”mediatekstien piiloisia hallitsevia kehyksiä...”. (Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi: *Media markkinoilla: Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Loki-kirjat, Helsinki, 2004, 104.) Joel Best paikantaa kehystämisen käsitteen käyttökelpoisuuden erityisesti sosiaalisten liikkeiden tutkimisen alueelle. Bestin huomion kohteena ovat erityisesti tiettyjen sosiaalisten ongelmien ympärille muotoutuneet kansalaisliikkeet, jotka pyrkivät vaikuttamaan ongelman tunnistamiseen, tunnustamiseen ja hoitamiseen. Kehys määrittää sitä miten liikkeen toiminnan kohteena oleva ongelma käsitetään liikkeen piirissä. Sama ilmiö voidaan Bestin mukaan kehystää hyvin erilaisin tavoin. (Best 2008, 68–74.) Voidaan todeta, että diskurssin ja kehyksen välinen rajapinta ei ole aina selkeä.

¹⁴³ Goffman, Erving: *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Harvard University Press, Cambridge, 1975.

¹⁴⁴ ”What is it that’s going on here?”, Sama, 8.

¹⁴⁵ Sama, 10–11.

Goffmanin kehyksen käsite on Suomessa omaksuttu varsinkin mediatutkimuksen alalla.¹⁴⁶ Viestinnän tutkijat Hannu Nieminen ja Mervi Pantti liittävätkin kehyksen käsitteen uutistuotannon journalististen käytäntöjen yhteyteen.

”Journalistisessa mielessä kehys on ikään kuin työkalu, jonka avulla toimittaja käsittelee tiettyä tapahtumaa: kehys rajaa käsiteltävää asiaa, korostaa tiettyjä puolia ja häivyttää toisia tarjoten näin tiettyjä tulkintoja. Se, miten esimerkiksi uutisessa oleva ongelma esitetään, vaikuttaa puolestaan vahvasti siihen, miten ongelmaan suhtaudutaan.”¹⁴⁷

Niemisen ja Pantin käsitys kehystämisestä toimintana on lähinnä omaa näkökulmaani. Näkökulma on myös relevantti aineistoni koostuessa pääasiassa mediateksteistä. Käsitän kehystämisen tietyn tapahtuman, ilmiön tai ongelman tulkitsemiseksi ja esittämiseksi luonteeltaan tietynlaisena. Tämän tutkielman puitteissa kiinnitän huomioni erityisesti siihen millä tavoin nuoriso ja nuorisoryhmät kehystettiin vuoden 1978 aikana käydyssä lehdistökeskustelussa sekä ajankohdan tutkimuskirjallisuudessa.

Kehyksen ja diskurssin käsitteet ovat jossain määrin päällekkäiset. Käsitteet voidaan mieltää toisinaan jopa toistensa synonyymeiksi.¹⁴⁸ Tässä tutkielmassa teen kuitenkin erottelun näiden käsitteiden välillä siten, että diskurssi edustaa tietyn aikakauden tiettyä aihealuetta (tässä tapauksessa nuorisoa ja nuoriso-ongelmaa) käsittävää tietoa. Kehystäminen tulee taas ymmärretyksi toimintana, jolla diskurssia tuotetaan ja ylläpidetään teksteissä.

Diskurssi käsittää siten tietynä ajankohtana vallitsevan tiettyä aihetta käsittelevän tiedon. Se määrittää sitä millä tavoin asioita ja ilmiöitä voidaan kehystää. Ilmiöstä voidaan tietyn diskurssin sisällä nähdä kuitenkin eri puolia. Nuoren ongelmien lähteenä voidaan kehyksestä riippuen nähdä esimerkiksi ongelmat perheoloissa tai vaihtoehtoisesti nuorisotyöttömyyden vaikutukset. Molemmat kehykset voivat kuitenkin kuulua saman diskurssin piiriin, sikäli kun ne jakavat samanlaisen peruskäsityksen nuoresta ja nuoruudesta. Kehykset ovat siten kielenkäyttöä, joita diskurssi yhtäältä määrittää ja jotka toisaalta uusintavat diskurssia. Kehyksen voi siten katsoa sijaitsevan samanaikaisesti sekä diskurssin sisällä (mahdolliset kehystämisen

¹⁴⁶ Ks. Karvonen, Erkki: Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen, www.uta.fi/~tierka/Tulkintakehys.pdf, alkuperäinen julkaisu: Tiedotustutkimus 2/2000, 2000, sivulla käyty 14.2.2012.

¹⁴⁷ Nieminen & Pantti 2004, 104.

¹⁴⁸ Ks. esim. Jokinen & Juhila 1999, 69.

tavat ovat riippuvaisia diskurssista) että sen ulkopuolella (kehykset ovat kielenkäyttöä, joka uusintaa diskursseja). Diskurssien olemassa olo, kehittyminen ja muuttuminen ovat siten sidoksissa kielenkäyttöön.

Käytännössä tämä ratkaisu ohjaa työtäni siten, että aineiston analyysin yhteydessä käsittelen erilaisia nuorison, nuorisojengin ja nuoriso-ongelman kehystämisen tapoja. Muodostetuista kehyksistä pyrin koostamaan keskustelussa esiintyneet diskurssit.

Työ etenee vaiheittain välittömistä jengien toimintaa koskevista puheenvuoroista jenginuoren yksilöllisistä ongelmista esitettyjen väitteiden tarkasteluun. Aluksi hahmottelen luvussa 4 jengikeskustelun kulun. Luvussa 5 keskityn keskustelussa esitettyyn kuvaan jengin luonteesta ryhmänä ja niistä ongelmista, joita jengin välitön toiminta aiheutti. Lisäksi analysoin tapaa, jolla jenginuoresta muodostui keskustelun keskeinen kohde jengin sijaan. Luvussa 6 tarkastelen jenginuoren kehystämisen tapoja ja yksilön ongelmien syistä ja seurauksista esitettyjä puheenvuoroja. Työssä hahmottuvat yhtäältä jengikeskustelun etenemisen tapa ja aiheen laajentuminen ja toisaalta keskustelussa esiintyneet nuorisokuvat. Keskustelun nuorisokuvat muodostavat kolme diskurssia: kurittomuusdiskurssin, aktiivisen nuoruuden diskurssin ja muutosdiskurssin. Näistä diskursseista kaksi ensimmäistä esittelen kattavammin luvussa 5.3 ja viimeisen luvussa 6.6.

4 Mediahuomion kolme vaihetta

Syksyllä ja alkutalvella 1978 sanomalehdistössä käydyn jengikeskustelun voi katsoa alkaneen syyskuun 9. päivänä Ilta-Sanomien raportoitua nuorisojengien välisistä levottomuuksista Helsingissä ja Vantaalla. Keskustelu jatkui vilkkaudeltaan vaihtelevana aina seuraavan vuoden alkuun saakka. Vuodenvaihteen jälkeen keskustelu laimeni, eikä esimerkiksi Suomen Kuvalehti julkaissut enää vuoden 1979 aikana ainoatakaan jengiaiheeseen suoraan liittyntä artikkelia.

Lehdistössä käyty keskustelu vuoden 1978 syyskuun alusta aina vuodenvaihteeseen saakka voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Jokaisen vaiheen laukaisevana tekijänä oli lehtien uutisoima ja jengiyhteyteen liittävä tapahtuma. Keskustelun aiheet kuitenkin muuttuivat ja laajenivat vaiheiden mukana.

4.1 Ensimmäinen vaihe: Lauttasaaren silta (tappelu)

”Pääkaupunkiseudun nuorisojengit olivat poikkeuksellisen rauhattomia eilen illalla.

Poliisi joutui puuttumaan useaan otteeseen jengien tappeluaikeisiin. Lauttasaareen oli kokoontunut arviolta 50 nuorta. Jengin tarkoitus oli siirtyä tappelemaan keskustaan, mutta poliisin saapuminen paikalle esti aiheet.

Tehtaankadun ja Laivurinkadun tienoilla olivat eiralaiset jengit kokoontuneet iltayöstä lähteäkseen taistoon lauttasaarelaisia vastaan. Poliisin ripeä toiminta kuitenkin esti nämäkin aiheet.”¹⁴⁹

Syksyn 1978 mittaan käyty jengiaihetta koskenut lehtikirjoittelu alkoi lauantaina syyskuun 9. päivänä Ilta-Sanomien uutisoidessa jengien olevan sotajalalla. Lehti kertoi pääkaupunkiseudun nuorisojengien olleen ”poikkeuksellisen rauhattomia” perjantai-iltana. Myös poliisia oli lehden mukaan tarvittu jengien välisten yhteenottojen estämiseksi. Lehti kertoi silminnäkijätietoihin perustuen lauttasaarelaisten ja eiralaisten jengien varustautuneen yhteenottoonsa kettingein. Osa eiralaisista nuorista oli tietävästi pyrkinyt Lauttasaareen vielä poliisin hajotettua joukot. Nuorisojengien välillä kirjoitettiin olleen jo aiemmin viikolla ”liikehdintää”.¹⁵⁰

Helsingin tapahtumien lisäksi Vantaan Rekolaan kerrottiin kerääntyneen ”raggareita”¹⁵¹ tarkoituksenaan tapella. Poliisin toiminta oli IS:n mukaan estänyt myös Vantaalla tappelun syntymisen. Poliisi oli joutunut lehden mukaan puuttumaan erillisiin järjestyshäiriöihin myös Korsossa. Espoossa ”nuorisojoukot” puolestaan olivat pitäneet lähiöiden asukkaita hereillä iltayöstä. Poliisin välittömien arvioiden mukaan syksyn mittaan oli odotettavissa lisää yhteenottoja jengien välillä.¹⁵²

Helsingin Sanomat kertoi sunnuntaina 10.9.1978 Ilta-Sanomien lauantaina uutisoimista tapahtumista. HS nosti IS:sta poiketen Vantaalla perjantai-iltana tapahtuneet häiriöt uutisensa keskiöön. HS:n mukaan Vantaan tapahtumissa oli ollut kyse tappeluista. Lehden mukaan näihin Korsossa ja Rekolassa tapahtuneisiin tappeluihin oli osallistunut ”pari nuorisojengiä”, jotka olivat koostuneet yhteensä noin sadasta 13–16-vuotiaasta

¹⁴⁹ IS 9.9.1978: ”Jengit sotajalalla: Poliisi hajotti nuorisojoukot”.

¹⁵⁰ Sama.

¹⁵¹ Tämä jää ainoaksi maininnaksi ”raggareista” keskustelun aikana.

¹⁵² IS 9.9.1978: ”Jengit sotajalalla: Poliisi hajotti nuorisojoukot”.

pojasta. Poliisilla ei lehden mukaan ollut tietoa jengiläisten saamista vammoista, mutta yhden sivullisen kerrottiin käyneen sairaalassa hoidattamassa vammojaan. Vammojen laadusta ei annettu tarkempaa tietoa. Tappelu oli lehden mukaan alkanut Korson asemalla, jossa poliisi oli hajottanut joukot. Tappelijat olivat tämän jälkeen siirtyneet Rekolaan, jolloin poliisi oli jälleen puuttunut tilanteen kulkuun ja hajottanut pääjoukon. Poliisi oli kuitenkin saanut hälytyksiä vielä tämän jälkeen ”pienempien poikajoukkojen” liikehdinnästä.¹⁵³

Ilta-Sanomissa kirjoittelu jengien ympärillä jatkui vilkkaana seuraavan viikon ajan. Maanantaina uutisoitiin sateen rauhoittaneen tappelemaan pyrkineen helsinkiläisen ja espoolaisen nuorison sunnuntai-iltana.¹⁵⁴ Siihen, että sade olisi ollut syynä nuorten rauhallisuuteen sunnuntai-iltana, voi suhtautua tietyllä varauksella. Syksyn aikana lähestulkoon kaikki uutisoidut jengikehykseen asetetut tapahtumat ajoittuivat viikonloppuihin ja nimenomaisesti perjantai- ja lauantai-iltoihin. Sunnuntai-iltaisain nuoret eivät todennäköisesti kerääntyneet yleensäkkään samalla tavoin yhteen kuin perjantaisin ja lauantaisin.¹⁵⁵

Sen sijaan lauantain ja sunnuntain välisenä yönä poliisin puuttumista oli Ilta-Sanomien mukaan jälleen tarvittu tilanteen rauhoittamiseksi lauttasaarelaisten ja kantakaupungin jengien välillä. Lauttasaareen oli kerääntynyt lehden mukaan myös espoolaisia nuoria. Yhteensä tappelemaan pyrkineitä nuoria kerrottiin olleen toista sataa. Tappelupaikaksi oli lehden tietojen mukaan valittu Lauttasaaren silta. Poliisi oli hajottanut nuorisojoukot sillan molemmilla puolilla ennen kuin nämä pääsivät sillalle. Lauttasaarelaiset ja espoolaiset jäivät Lauttasaareen ja ”kantakaupungin jengi” hajotettiin Eirassa.¹⁵⁶

Tappelemaan pyrkivistä nuorista osa oli tiettävästi aseistautunut. Yleisin ase oli polkupyörän ketju, mutta joillakin kerrottiin olleen myös teräaseita mukanaan. Teräaselain nojalla oli nostettu syytteitä muidenkin aseiden kuin teräaseiden kantamisesta edellisen viikonlopun tapahtumissa. ”Yöllisiltä tappeluretkiltä” kerrottiin

¹⁵³ HS 10.9.1978: ”Sata jengiläistä otti yhteen”.

¹⁵⁴ IS 11.9.1978: ”Kainalosauvatkin asein nuorisojengin hulinoissa”.

¹⁵⁵ Ks. Taisto 1978.

¹⁵⁶ IS 11.9.1978: ”Kainalosauvatkin asein nuorisojengin hulinoissa”.

kertyneen myös sakkoja nuorten vanhempien maksettaviksi. Poliisin välittömän tulkinnan mukaan jengien tappelunhalussa oli kyse lähinnä tekemisen puutteesta.¹⁵⁷

Tiistaina 12.9.1978 Ilta-Sanomien etusivu kertoi nuorisojengien välisen ison rähinän olevan suunnitteilla. Poliisi lupasi vastata nuorten suunnitelmiin tiukoin ottein.

Sisäsivulla kerrottiin syksyllä 1978 alkaneiden joukkotappeluiden olevan poliisille uusi ilmiö.

”Nuoret ovat kokoontuneet aseman tienoille jo vuosia, mutta tällaisia tappeluja ei ole aikaisemmin ollut. Nyt oli toinen viikonloppu, kun jengien välillä piti olla suuri tappelu...”¹⁵⁸

Nuorisojengien tappelunhalua väitettiin miltei välittömästi uudeksi ilmiöksi, jonka kaltaista ei ennen ollut koettu. Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 13.9.1978 vertailukohtia haettiin edellisen vuosisadan kylätappeluista.

”Nuorisojengit ovat alkaneet järjestää viikonloppuisin poikkeuksellisen suuria välienselvittelyjä eri puolilla Helsingissä ja lähiseuduilla. Tietysti meillä on aina käyty kylätappeluja poikajoukkojen kesken, mutta näihin kokouksiin verrattuna ne ovat olleet vähäpätöisiä.”¹⁵⁹

Myöhemmin marraskuun alussa vertailukohtaa haettiin Helsingin Sanomissa myös sakilaisten väkivallasta.

”Helsingin katukuvaan vuosikymmeniä kuuluneet nuorisojoukkojen kahinat — sakilaiset tappelivat jo 1930-luvulla — ovat poliisin mielestä muuttuneet viime aikoina entistä raaemmiksi: reilu nyrkkitappelu ei ole mitään, vaan mukaan otetaan pahaa jälkeä aiheuttavat lyömävälineet tai sitten potkitaan maassa makaavaa avutonta uhria.”¹⁶⁰

Vaikka samantapaiset ilmiöt eivät olleet vieraita, argumentoitiin tapahtumien kuitenkin edustaneen laadullisesti erilaista uhkaa kuin aiemmin. Sekä kylätappelut että sakilaisten yhteenotot esitettiin hieman vähättelevässä ja jopa nostalgisoivassa valossa, mikä

¹⁵⁷ Sama.

¹⁵⁸ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

¹⁵⁹ IS 13.9.1978: ”Huomio syihin”.

¹⁶⁰ HS 7.11.1978: ”’Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta’: Poliisit ihmettelevät Helsingin jengilaisten raakuutta”.

korosti syksyllä 1978 kohdattujen jengien väkivaltaisuuden poikkeuksellisuutta.¹⁶¹ Vertailukohtia ei kenties olisi tarvinnut hakea edes näin kaukaa. Helsingin Sanomat kirjoitti maaliskuussa 1978 Makkaratalon jenginuorista.

”Pääkaupungin jenginuoriso on kautta aikojen saanut kauhun väreet ulkopuolisten selkäpiihin. 50-luvun vallilalaiset kävivät kiivaita kivisotia Kallion porukoitten kanssa. Monenlaisten lättähattupolvien jälkeen 60-luvun lopun rauhaa rakastava hippivillitys antoi toiveita paremmasta, mutta sitä seurannut huumeaalto toi tullessaan entistä rajumpaa väkivaltaa.

Kultaisen 60-luvun loppupuolen ja vuosikymmenen vaihteen jenginuoret ottivat yhteen satapäisin joukoin, ja Siilitien jengit Herttoniemessä odottelivat vastustajia välillä aina Porvoosta asti.

Nuorisotyöntekijät ja muut nuoria pitkään seuranneet ovat sitä mieltä, että parempaan suuntaan ollaan nyt menossa.”¹⁶²

Edeltävien vuosikymmenten jengit esitettiin hyvin väkivaltaisessa valossa. Vaikka väkivallan suhteen katsottiinkin siirtyvän oikeaan suuntaan, ilmaistiin kirjoituksessa huoli jengiläisten kovenevista arvoista ja suvaitsemattomuuden noususta. Joka tapauksessa syksyllä esitetylle argumentille jengi-ilmiön uutuudesta ja väkivallan poikkeuksellisesta rajuudesta ei vaikuta olleen perusteita. Argumenttina se kuitenkin korosti jengin edustamien vaarojen uhkaavuutta.

Lehdet olivat syyskuun puolivälissä erityisen kiinnostuneita nuorisojengien aseistautumisesta yhteenottoihinsa. Poliisin toiminta suhteessa tappeluiden estämiseen ja jengien riisumiseen aseista vaikutti myös varsin aktiiviselta. Ilta-Sanomien 12.9.1978 mukaan poliisi oli pyrkinyt hajottamaan joukot saman tien kun ne alkoivat kokoontua ja oli vienyt hajaantumiskäskyä vastustaneet nuoret poliisiasemalle ja sakottanut heitä. Viiden nuoren kerrottiin saaneen syytteet teräseen hallussapidosta. Nuoret olivat

¹⁶¹ Lienee paikallaan muistuttaa, että kylätappelujen ja erityisesti sakilaisten väkivallan seurauksena kuoli ihmisiä. Erityisesti sakilaisten väkivallassa puukolla oli merkittävä osansa. Kumpikaan näistä ilmiöistä ei ollut myöskään poikajoukkojen tekosia, vaan väkivallassa olivat osallisina erityisesti nuoret, mutta jo aikuiset, miehet. Ks. kylätappeluista Haavio-Mannila (1958) ja sakilaisista Koskela (2002). Helsingissä aikanaan käydyt (korttelien tai kaupunginosien väliset) poikajoukkojen kivisodat olivat jo sinänsä potentiaalisesti varsin vaarallisia tapahtumia osanottajilleen.

¹⁶² ”HS 19.3.1978: Tukka lyhyeksi, otteet koviksi ja katse länteen. City-käytävän jengiläiset rienaavat vähemmistöjä”.

lehden mukaan aseistautuneet suunniteltuun yhteenottoon polkupyörän ketjuin, pesäpallomailoin ja teräasein.¹⁶³

Poliisi piti syyskuun puolivälissä jengien yhteenottoja vielä kohtalaisen pieninä ja toivoi niiden loppuvan nopeasti kunhan nuorten vanhemmat ja muut aikuiset ymmärtäisivät kuinka ”vakavasta asiasta on kysymys”. Nuorten tappeluinnon oletettiin myös laantuvan jos poliisi olisi säännönmukaisesti paikalla estämässä tappeluaikeet. Nuoret puolestaan uskoivat tilanteen jatkuvan niin kauan kunnes tappelu syntyy. Tappeluhalukkuudelleen lauttasaarelaiset nuoret eivät osanneet antaa muuta selitystä kuin eiralaisten harrastaman riidanhaastamisen.¹⁶⁴

HS uutisoi samana päivänä (12.9.1978) poliisin takavarikoineen viikonlopun tapahtumien yhteydessä nuorilta ”puukkoja, pyöränketjuja, pesäpallomailoja, messinkiputkia ja kotitekoisia kuristusputkia”¹⁶⁵. Tällaisten esineiden hallussapidon julkisella paikalla toisen ihmisen vahingoittamistarkoituksessa kerrottiin olevan teräaselain nojalla kiellettyä ja voivan johtaa jopa vuoden mittaiseen vankeusrangaistukseen.

Keskiviikkona 13.9.1978 Ilta-Sanomat huomioi nuorisojengien tappelupyrkimykset pääkirjoituksessaan, jossa kehoitettiin kääntämään huomio häiriöiden estämisestä nuorisojengien toiminnan syiden selvittämiseen. Keskiviikon pääkirjoitus herätti reaktion sekä nuorisojärjestöjen että lukijakunnan tahoilla. Mielipiteet julkaistiin perjantain 15.9.1978 lehdessä. Pääkaupunkiseudun partiolaiset ry:n toiminnanjohtaja pyrki kumoamaan em. pääkirjoituksessa esitetyt epäilyt nuorisojärjestöjen haluttomuudesta ottaa ongelmista kärsiviä nuoria mukaan toimintaansa. Huomion arvoista on, että puheenvuoro jäi koko syksyn ainoaksi järjestökentältä lähtöisin olleeksi kannanotoksi jengikeskusteluun. Mielipideosastolla samaista keskiviikon 13.9.1978 pääkirjoitusta moitittiin liiallisen ymmärtäväisestä suhtautumisesta rähinöiviin nuorisojengeihin ja kannatettiin poliisin lupaamiksi väitettyjä ”kunnon vastatoimia”.¹⁶⁶

Lauantaina 16.9.1978 Ilta-Sanomien kansi kertoi jengien tehneen rauhansopimuksen. Edellisten viikonvaihteiden järjestyshäiriöt eivät olleet toistuneet. Nuorten itsensä

¹⁶³ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

¹⁶⁴ Sama.

¹⁶⁵ HS 12.9.1978: ”Pyöränketjun hallussapidosta voi saada vuoden vankeutta”.

¹⁶⁶ IS 15.9.1978: ”Nuorisojengeistä”; IS 15.9.1978: ”Tappelijat kuriin”.

mukaan kyseessä oli kuitenkin vain välirauha, jota seuraisi ”[s]uuri sota...vielä jonakin päivänä”.¹⁶⁷ ”Rauhantila” osoittautui kuitenkin pysyväksi, eikä lauttasaarelaisten ja eiralaisten nuorten välinen tappelunhalu palannut enää otsikoihin loppuvuoden aikana. Eiran jengi tosin sai osakseen huomiota vielä myöhemmin syksyllä.

Syyskuun aikana jengeihin liittynyt kirjoittelu täydentyi vielä Helsingin Sanomien Rautatieaseman jengiä käsitelleellä artikkelilla. Kyseinen artikkeli oli otsikoitu ”Jengi ilman ketjuja”, ja se käsitteli otsikkonsa mukaisesti nuoria jenginä. Jutun sävy suhteessa Rautatieaseman jengiin oli kuitenkin varsin positiivinen. Kirjoitus väitti todellisten ”kettinkijengien” liikkuvan lähiöissä.¹⁶⁸

Jengiaiheeseen palattiin seuraavan kerran hieman yli viikon kuluttua tiistaina 26.9.1978. Ilta-Sanomien kansi kertoi tuolloin vastuun jengitappeluista olevan nuorten vanhemmilla.¹⁶⁹ Aiheen käsittely täytti lehden keskiaukeaman ja koostui kolmesta haastattelusta. Asiantuntijanäkökulmaa edustivat nuorisolääkäri ja jengi-ikäisten parissa työskennellyt sosioterapeutti. Asiantuntijoiden lisäksi keskiaukeamalle mahtui kalliolaisten nuorten musiikkiharrastusta käsitellyt kirjoitus.¹⁷⁰

Asiantuntijat pitivät IS:n haastatteluissa nuorisojengien osakseen saamaa huomiota liioiteltuna ja katsoivat, että tappeluiden herättämä huomio voisi jopa saada nuoren tappelemaan, jotta tämä kykenisi vastaamaan aikuisten nuoria kohtaan asettamiin odotuksiin. Nuorten taipumus porukoiden muodostamiseen tulkittiin aikuiseksi kasvamisen välttämättömäksi edellytykseksi.¹⁷¹

Vaikka nuorten porukoiden muodostaminen nähtiinkin välttämättömänä ja usein hyödyllisenä toimintana, liittyi siihen asiantuntijoidenkin mielestä joitakin negatiivisia piirteitä. Ongelmaksi koettiin erityisesti väkivaltaisuus ja häiriökäyttäytyminen.

¹⁶⁷ IS 16.9.1978: ”Jengeille rauhansopimus”.

¹⁶⁸ HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

¹⁶⁹ IS 26.9.1978: ”Jengitappeluista vastuu vanhemmilla”.

¹⁷⁰ IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ‘jenginsä’ ”. Nuorten haastattelu oli ilmeisesti tehty Kallion Wallininkadulla sijainneessa legendaarisessa Kill Cityssä. Haastateltujen joukossa oli mm. muusikon uraansa aloitellut ja tuolloin vielä nimellä Tuleva Presidentti esiintynyt Maukka Perusjätkä ja niin ikään punk-aallossa ”maineeseen” noussut Kellogs Bollocks. Myöhemmin marraskuussa Helsingin Sanomat haastatteli samoja henkilöitä. Kyseinen haastattelu tehtiin varmuudella Kill Cityssä ja mukana oli aikakauden musiikkihahmoista mukana myös mm. Maukka Perusjätkän kappaleet säveltänyt ja sanoittanut Ralf Örn. HS 10.11.1978: ”Nuoret syyttävät lehtiä ja televisiota: ’Vain tappeluista puhutaan’ ”. Maukka Perusjätkä myös levytti reaktion syksyn 1978 jengikeskusteluun kappaleen *Lehdet tekee meistä tappajia*, joka levytettiin *Maukka & nahkakit* nimellä tehdyn *Tahdon sotaan apatiaa vastaan* – singlen B-puolena.

¹⁷¹ Sama.

Tällaisen ongelmakäytöksen syiden katsottiin löytyvän häiriötä aiheuttavan nuoren perhetaustasta ja epäonnistuneesta aikuissuhteesta. Jengien aiheuttamat ongelmat olisivat korjaantuneet tämän kannan mukaan tarjoamalla jenginuorille tila ja toimintaa, sekä luotettava aikuissuhde.¹⁷²

Mediahuomion ensimmäinen vaihe käsitti noin kolmen viikon jakson syyskuun 9. päivästä kuun loppuun. Sen aikana pääasiallisena huomion kohteena olivat nuorten suunnittelemat tappelut ja heidän aiheuttamansa häiriöt. Tosin myös perheen ongelmat nostettiin jo tässä vaiheessa mukaan keskusteluun. Myös ensimmäiset asiantuntijapuheenvuorot kuultiin ennen syyskuun loppua. Jengejä ja niiden tappeluaikeita väitettiin useaan otteeseen uudeksi ilmiöksi. Poliisi arvioi jengien aiheuttamien häiriöiden uusiutuvan ja todennäköisesti myös pahenevan syksyn aikana. Tapausten vakavuutta korosti huomion kiinnittäminen nuorten aseistautumiseen mm. ketteihin, metalliputkin ja puukoin. Tosin myös jengien aiheuttamien ongelmien aikaan saamaa huomiota tyynnyttelemään pyrkiviä ja nuorisoon varsin positiivisesti suhtautuvia ääniä kuultiin keskustelussa.

Lokakuun alkupäivinä sattui kolme suurta julkisuutta saanutta nuorisoon liittymätöntä tapahtumaa: ensimmäinen suomalainen lentokonekaappaus, kymmenen henkeä vaatinut Viking-veneen haaksirikko Hangon edustalla ja Kuopion Rissalassa 15 ihmisen hengen vaatinut ilmavoimien DC-3 -koneen maahansyöksy. Lokakuun alussa tiedotusvälineiden huomio oli hetken aikaa kääntynyt pois nuorisojengeistä.

4.2 Toinen vaihe: Uusi ylioppilastalo (suvaitsemattomuus)

”Helsinkiläisten jenginuorten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden välinen mellakointi jatkui lauantai-iltana. 13–18-vuotiaiden jengi tunkeutui Uudella ylioppilastalolla kansallispäivän juhlaa viettäneiden nigerialaisten opiskelijoiden tilaisuuteen särkeen ikkunoita ja huonekaluja.

¹⁷² Sama.

Hyökkäystä pidetään kostona edellisen lauantain välikohtaukseen, jossa englantilainen opiskelija ampui sisään pyrkineitä nuoria haulikon patruunalla kasvoihin.”¹⁷³

Nuorisojengit palasivat otsikoihin lokakuun puolivälissä Ilta-Sanomien uutisoitua maanantaina 16.10.1978 etusivullaan jenginuorten ”hyökkäyksestä” afrikkalaisten opiskelijoiden kimppuun. Taustalla olivat edellisen lauantai-illan tapahtumat, jolloin joukko 13–18-vuotiaita nuoria oli tunkeutunut Uudelle ylioppilastalolle, jossa nigerialaiset opiskelijat olivat juhlimassa kotimaansa kansallispäivää. Nuorten hyökkäyksen motiivina oletettiin olleen edellisen viikonvaihteen tapahtumat Uudella ylioppilastalolla, jolloin englantilainen miesopiskelija oli ampunut kolmea nuorta miestä, jotka olivat yrittäneet tunkeutua sisälle kansainvälisen opiskelijaklubin tapahtumaan. Kaksi nuorista oli saanut vammoja välikohtauksessa. Ampumavälikohtauksesta uutisoi Helsingin Sanomat sekä 14.10. 1978 että 15.10.1978. Helsingin Sanomissa tapahtumia ei kuitenkaan liitetty jengikontekstiin.¹⁷⁴

Ilta-Sanomat tulkitsi välikohtauksen huonontaneen ulkomaalaisten opiskelijoiden ja keskustan jenginuorten ”ennestäänkin huonoja välejä”.¹⁷⁵ Myös lehden pääkirjoituksessa 31.10.1978 puututtiin Suomessa asuvien ulkomaalaisten kokeman turvattomuuden tunteen lisääntymiseen. Yhtenä selityksenä muutokseen tarjottiin väkivaltaisten nuorisojengien lisääntymistä, ”...josta suomalaisten ohella ovat myös ulkomaalaiset joutuneet kärsimään”.¹⁷⁶ Myöhemmin lehden haastatteleva Suomessa asunut amerikkalainen nosti ”katunuorison jatkuvat hyökkäilyt ylioppilaskunnan tiloissa toimivaan afroklubiin”¹⁷⁷ esimerkiksi Suomessa syntyneestä rasistisesta liikehdinnästä. Myös Suomen Kuvalehti tarttui ajankohtaiseen rasismiaiheeseen. Lehti piti rasististen asenteiden voimistumista uutena kesän ja syksyn 1978 ajalle ajoittuneena ilmiönä. Lehti kuitenkin ohitti nuorisojengien roolin ilmiössä maininnalla ja keskittyi rasismin laajempien taustojen ruotimiseen.¹⁷⁸

¹⁷³ IS 16.10.1978: ”Jenginuoret hyökkäsivät afrikkalaisten kimppuun”.

¹⁷⁴ HS 14.10.1978: ”Yo-klubille pyrkineitä ammuttiin Helsingissä”; HS 15.10.1978: ”Opiskelijaklubin ampuminen lähes selvitetty”.

¹⁷⁵ IS 16.10.1978: ”Jenginuoret hyökkäsivät afrikkalaisten kimppuun”.

¹⁷⁶ IS 31.10.1978: ”Ulkomaalaiset Suomessa” (pääkirjoitus).

¹⁷⁷ IS 8.11.1978: ”Syrjintää ja väkivaltaa: Rotuviha lisääntynyt Suomessa”.

¹⁷⁸ SK 43/1978: ”Suomalaista rasismia”.

Toisen vaiheen teemana oli nuorten ilmentämä suvaitsemattomuus ja heidän harjoittamansa ulkomaalaisten opiskelijoiden ja muiden nuorten häirintä. Tässä yhteydessä nuorison asenteita kohdeltiin usein myös heijastuksina yleisemmästä asenteesta. Rasististen aatteiden ei uskottu rajoittuvan vain nuorison keskuuteen.

Tapahtumien jengiyhteys ei sen sijaan ollut yhtä selvä kuin ensimmäisen vaiheen aikana. Itse asiassa Helsingin Sanomat ei missään vaiheessa väittänyt uudella ylioppilastalolla koettuja häiriöitä jenginuorten aikaansaannoksiksi. Ilta-Sanomat puolestaan rakensi tämän yhteyden heti ensimmäisestä aiheesta käsittelevästä uutisestaan alkaen.

Toinen vaihe nosti keskustelun keskiöön nuorten arvomaailman ja asenteet. Siirtymä ensimmäisen vaiheen väkivallan tapahtumatasosta asenteiden tasolle laajensi keskustelua merkittävästi. Vaikka jengien asema tässä lyhyeksi jääneessä keskustelun vaiheessa ei ollutkaan yhtä selvä kuin ensimmäisen vaiheen tappeluiden yhteydessä, toimi jenginuori varsinkin Ilta-Sanomissa suvaitsemattoman asenteen ilmentymänä. Toinen vaihe osaltaan valmisteli keskustelun kolmatta vaihetta, jonka myötä tarkastelun kohteeksi nousi jenginuori ja hänen henkilökohtaiset ongelmansa.

4.3 Kolmas vaihe: Johanneksen puisto (kuolema)

”Helsingin rikospoliisi pidätti maanantaina 19- ja 23-vuotiaat eiralaiset nuorukaiset epäiltyinä 15-vuotiaan helsinkiläispojan kuolemaan johtaneesta pahoinpitelystä. Kallion jenginuoriin kuulunutta poikaa potkittiin hengenvaarallisesti perjantai-iltana Helsingin Johanneksen kirkon puistossa, ja poika kuoli myöhemmin kotonaan.

Kallion nuorten kertoman mukaan pahoinpitelyä edelsi jengitappelun odottelu, mutta tappelusta ei kuitenkaan tullut mitään. Nuoret sanoivat että pahoinpidellyn pojan seurana oli vain yksi toveri, jota myös hakattiin. Poliisin antamien tietojen mukaan tappelussa oli mukana useita molempien jengien edustajia. Pidätetyt miehet eivät poliisin mukaan ole jengiläisiä.”¹⁷⁹

Keskustelu siirtyi kolmanteen vaiheeseensa marraskuun alussa 15-vuotiaan nuoren kuolemaan johtaneen pahoinpitelyn uutisoinnin myötä. Pahoinpitely tapahtui perjantai-

¹⁷⁹ HS 7.11.1978: ”Kaksi nuorukaista pidätetty Helsingissä 15-vuotiaan surmasta”.

iltana 3.11.1978. Ilta-Sanomat kertoi tapauksesta maanantaina 6.11.1978 etusivullaan.¹⁸⁰ Vielä tässä vaiheessa pahoinpitelyn katsottiin tapahtuneen kalliolaisten ja eiralaisten nuorten välisen jengitappelun yhteydessä. Helsingin Sanomat julkaisi aiheesta laajan raportin tiistaina 7.11.1978. Syylliset olivat jo tässä vaiheessa selvillä, mutta tapahtumien kulusta esiintyi kaksi erilaista versiota. Poliisin ja kalliolaisnuorten kertomukset erosivat merkittävästi toisistaan. Poliisi piti tapausta ”tyypillisenä jengitappeluna”.¹⁸¹ Kalliolaisnuorten kanta taas oli, ettei koko tappelua ollut edes käyty.¹⁸²

Pahoinpitelystä aiheutunutta oikeudenkäyntiä seurattiin HS:ssa tiiviisti.¹⁸³ Ilta-Sanomat sen sijaan tyytyi julkaisemaan uutisena vain pahoinpitelijöiden tuomiot¹⁸⁴. Itse tapausta ja sen kulkua ei lehdissä pohdittu tämän enempää. Lehdistön huomio kääntyi nopeasti itse tapahtumasta jengi-ilmiön laajemman merkityksen pohdintaan, ilmiön taustoittamiseen ja jengiongelman ratkaisemiseen. Keskustelun toinen vaihe oli osaltaan pohjustanut tällaista lähestymistapaa.

Pahoinpitelystä syytetyt miehet tuomittiin joulukuussa törkeästä pahoinpitelystä ja kuolemaan johtaneesta tappelusta vankeusrangaistuksiin. Oikeuden mukaan pahoinpitely oli suoritettu erittäin raa’alla tavalla. Uhrin kuoleman todettiin aiheutuneen päähän osuneiden potkujen aiheuttamasta kallomurtumasta ja aivoverenvuodosta. Pahoinpitelijöiden rangaistusten pituudet olivat 5 vuotta ja 1 kuukausi, sekä 4 vuotta ja 5 kuukautta. Lisäksi syyllisten tuli korvata uhrin omaisille noin 10 000 markkaa hautaus- ja oikeudenkäyntikuluja.¹⁸⁵

Torstaina 16.11.1978 HS uutisoi Pihlajamäessä, Pihlajistossa ja Pukinmäessä vanhuksilta käsilaukkuja varastelleen jengin jääneen kiinni. Yhteensä kahdeksaan ryöstöön ja varkauteen syyllisenä oli 15 pojan jengi. Kahdeksan pojista oli yli 15-vuotiaita ja loput rikosoikeudellisesti katsoen alaikäisiä. Poliisi kertoi poikien tekojen

¹⁸⁰ IS 6.11.1978: ”Jengitappelu Helsingissä: 15-vuotias potkittiin kuoliaaksi”.

¹⁸¹ Sama.

¹⁸² IS 7.11.1978: ”Jenginuorukaisen surma selvitetty”; HS 7.11.1978: ”Kaksi nuorukaista pidätetty Helsingissä 15-vuotiaan surmasta”.

¹⁸³ HS 29.11.1978: ”Kaksi syytteeseen nuoren kuolemasta jengitappelusta”; HS 9.12.1978: ”Jengikuolemasta kirjavia kertomuksia raastuvassa”; HS 20.12.1978: ”Jengitappelusta vankeustuomiot”.

¹⁸⁴ IS 20.12.1978: ”Nuorukaisen kuoliaaksi potkineet vankilaan”.

¹⁸⁵ HS 29.11.1978: ”Kaksi syytteeseen nuoren kuolemasta jengitappelusta”; HS 20.12.1978: ”Jengitappelusta vankeustuomiot”.

olleen yllätys useille näiden vanhemmista. Uutinen oli ainoa jengiksi nimetyn ryhmän tekemiä varkauksia käsitellyt kirjoitus syksyn aikana.

Helsingin nuorisoasiainkeskuksen syys- ja lokakuun aikana suorittaman nuorisokartoituksen tuloksista uutisoitiin sekä HS:ssa että IS:ssa 8.12.1978.

Periaatteessa hyvin samansisältöiset uutiset oli otsikoitu toisistaan varsin poikkeavilla tavoilla. HS kertoi ”[k]antakaupungissa [olevan] 18 nuorisojengiä”. Ilta-Sanomien otsikko puolestaan kuului: ”[j]enginuorten aiheuttamia häiriöitä on paisuteltu”. Kantakaupungilla käsiteltiin selvityksessä Helsingin niemi Toukolasta, Koskelasta, Pasilasta ja Meilahdesta etelään. Lauttasaaresta tutkijat olivat löytäneet kaksi jengiä, jotka nostivat yhdessä kantakaupungin 18 jengin kanssa, kartoitettujen jengien lukumäärän yhteensä 20:een. Jengien koon kerrottiin vaihdelleen aina ”...neljän nuoren ryhmästä jopa 500 jengiläisen joukkoon”.¹⁸⁶ Jengiläisten ikähaarukan kerrottiin ulottuneen 10 vuodesta aina 24 ikävuoteen. Jengiläisistä noin kolmannes oli uutisen mukaan tyttöjä. Selvityksen mukaan nuorten joukot eivät pääsääntöisesti olleet väkivaltaisia, vaikka muutamia tappeluista kiinnostuneita ryhmiäkin oli tavattu.

Nuorisokartoituksen tulosten yhteydessä raportoitiin mm. nuorten harrastuksista, tulevaisuuden suunnitelmista, kiinnostuksesta politiikkaa ja nuorisojärjestöjä kohtaan, sekä heidän koulunkäyntimenestyksestään ja suhteistaan koteihinsa. Konkreettisena ratkaisuehdotuksena nuorisojengi-ongelmaan ehdotettiin nuorisotilojen perustamista kantakaupunkiin. Kokoontumistilojen puutteen kerrottiin olevan nuorten näkökulmasta erittäin vakava ongelma.¹⁸⁷ HS uutisoi jo kaksi päivää aiemmin Helsingin nuorisolautakunnan esittäneen uusien nuorisotilojen perustamista kantakaupunkiin. Nuorisolautakunnan ehdotus perustui em. nuorisoasiainkeskuksen selvityksen tuloksille.¹⁸⁸

Nuorisotyön ja nuorisojärjestöjen roolia pohdittiin vielä vuoden lopulla sekä HS:n että IS:n pääkirjoitussivuilla.¹⁸⁹ Nuorisojengien aiheuttamat häiriöt eivät kuitenkaan enää vuoden lopulla ylittäneet uutiskynnystä. Nuorten ulkona liikkumisen ja häiriöiden määrän voi olettaa todellisuudessaakin vähentyneen vuosisadan kylmimpiin kuuluneen

¹⁸⁶ HS 8.12.1978: ”Kantakaupungissa 18 nuorisojengiä”.

¹⁸⁷ HS 8.12.1978: ”Kantakaupungissa 18 nuorisojengiä”; IS 8.12.1978: ”H:gin nuorisoasiainkeskus: Jenginuorten aiheuttamia häiriöitä on paisuteltu”.

¹⁸⁸ HS 6.12.1978: ”Helsingin nuorisolautakunta: Kantakaupunkiin tiloja jenginuorille”.

¹⁸⁹ HS 27.12.1978: ”Haaste nuorisotyölle” (pääkirjoitus); IS 29.12.1978: ”Passiivinen ei alistunut” (pääkirjoitus).

joulukuun takia. Joulukuun keskiarvolämpötilaksi Helsinki-Vantaan lentoasemalla mitattiin HS:n mukaan -11 astetta.¹⁹⁰

Kolmannen vaiheen käynnistäneen kuolemantapauksen uutisoinnin jälkeen huomio siirtyi nopeasti itse kuolemaan johtaneista tapahtumista koko jengi-ilmiön syiden selvittämiseen. Keskustelu muodostui yhä enemmän ongelman laatua ja sen ratkaisemiseen vaadittavia toimenpiteitä käsittelevistä asiantuntija-arvioista. Keskusteluun ottivat kuitenkin edelleen osaa myös pääkirjoitustoimittajat ja lehtien kolumnistit omine ongelmanmäärittelyineen ja vaatimuksineen. Kolmatta vaihetta luonnehti myös erittäin aktiivinen yleisönosastokirjoittelu Helsingin Sanomien mielipide-palstalla. Ensimmäiset jengiaiheiset kirjoitukset HS:n yleisönosastolla julkaistiin tosin jo syyskuun lopussa ja ne kommentoivat lähinnä lehden julkaisemaa artikkelia ns. Rautatientorin jengistä. Kirjoittelu jengiaiheen ympärillä voimistui kuitenkin lokakuun lopulta lähtien ja muuttui erittäin vilkkaaksi marraskuun alun traagisten tapahtumien jälkeen. Keskustelun ollessa vilkkaimmillaan yleisönosastolla julkaistiin jengiaiheisiä kirjoituksia useita kertoja viikossa.

Jengihuomion kolmannessa vaiheessa keskustelun aiheeksi nousivat yhä suuremmissa määrin ne rakenteellista, sosiaalista ja psykologista laatua olevat ongelmat, joista jenginuorten katsottiin kärsivän. Jenginuoresta muodostui keskustelussa yhtäältä yhteiskunnallisten epäkohtien uhri ja toisaalta näiden epäkohtien aiheuttaman pahoinvoinnin indikaattori. Jenginuoren kautta voitiin näin ollen käsitellä myös nuorison, nuorisotyön ja perheen tilaa yhteiskunnassa.

5 Jengi välittömien ongelmien aiheuttajana

5.1 Väkivalta ja asenteet välittömän huomion kohteina

Jengihuomion synty oli vahvasti sidoksissa jengien välisiin tappeluihin. Keskustelu eteni suhteessa jengien raportoituihin väkivallantekoihin ja jengiväkivallan uhkaan. Väkivallan kohteiksi keskustelussa käsiteltiin erityisesti muut jengiläiset, mutta myös jengeihin kuulumattomat nuoret sekä ulkomaalaiset opiskelijat. Aikuisiin kohdistuvasta

¹⁹⁰ HS 28.12.1978.

uhasta ei juurikaan kirjoitettu. Jengin uskottiin sietävän varsin huonosti itse asettamastaan mallista poikkeavia nuoria.

Suomen Kuvalehti haastatteli syksyn aikana sekä 50-lukulaista nuotia edustanutta rokkarinuorta että rokkareille vastakkaiseksi käsitettyä nuorisokulttuurista suuntausta edustavia ”pitkätukkaisia, kirjallisesti ja musiikillisesti aktiivisia nuoria”. Ensin mainitussa haastattelussa rokkarinuori kertoi avoimesti 50-lukulaisten nuorten suvaitsemattomista asenteista muita nuorisoryhmiä kohtaan.¹⁹¹ Kuva suvaitsemattomuudesta ja väkivaltaisuudesta vahvistui ”pitkätukkien” haastattelussa. Nämä kertoivat kohtaamastaan väkivallasta sekä väkivallan uhkasta ja vetosivat ”rokkareihin”, että nämä jättäisivät muut nuoret rauhaan.¹⁹²

Jenginuorten väkivalta muita nuoria tai sivullisia kohtaan ei kuitenkaan noussut uutisotsikoihin. Poikkeuksen muodostavat toki lokakuussa raportoidut välikohtaukset jenginuorten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden välillä. Otsikoissa vallitsevana väkivallan lajina esiintyivät jengien väliset jengitappelut.

5.1.1 Jengitappelu

”Helsinkiläiset nuorisojengit tekivät rauhansopimuksen eivätkä kahtena viikonloppuna tapahtuneet joukkotappeluyritykset enää toistuneet. Poliisi oli kuitenkin varuillaan eilen illalla ja valmiina hajottamaan suuremmat lössit. Nuoret itse sanovat, että kyseessä on vain välirauha. ’Suuri sota alkaa vielä jonakin päivänä’, sanoivat nuoret illalla.”¹⁹³

Ulkopuolisiin kohdistuvaa väkivaltaa, tai sen uhkaa, huomattavasti olennaisempi väkivallan laji mediahuomion kannalta oli jengitappelu, joka nousi otsikoihin useasti syksyn aikana. Jengihuomion alkusysäyksenä toimi Ilta-Sanomien jengitappeluita käsitellyt uutinen ennen syyskuun puoltaväliä. Huomattava osa jengien tämän jälkeen osakseen saamasta huomiosta keskittyi näihin erityislaatuisiin tappeluihin, joita jengien oletettiin keskenään käyvän.

¹⁹¹ SK 38/1978: ”Tänään pidetään hauskaa”.

¹⁹² SK 41/1978: ” ’Liimanhaistajat’ vetoavat rokkareihin: Antakaa meidän olla rauhassa”.

¹⁹³ IS 16.9.1978: ”Jengeille rauhansopimus”.

Kiinnittyminen jengitappeluteemaan ilmentää myös nuorten käsitettyyn väkivaltaisuuteen liittyneiden uhkakuvien tuottamista. Erityisen voimakkaasti kyseinen teema painottui heti huomion ensimmäisessä vaiheessa. Tapahtuman kehystäminen jengitappeluksi erotti sen ”tavallisista” ja satunnaisemmista tappeluista. Jengitappelukehys sisälsi myös käsityksen tappelun osapuolten ja väkivallan järjestäytyneisyydestä. Kuvaa tapahtumien vakavuudesta ja järjestäytyneestä luonteesta, sekä osapuolten kiinteydestä voimisti entisestään huomion kiinnittäminen jengitappeluissa käytettyyn aseistukseen. Tapahtumien vakavuutta korostavan viestin lähetti niin ikään sotaterminologian käyttö tapahtumien uutisoinnissa, mikä oli leimallista varsinkin Ilta-Sanomien uutisoinnilla huomion ensimmäisen ja toisen vaiheen aikana.

”Hyökkäystä pidetään kostona edellisen lauantain välikohtaukseen, jossa englantilainen opiskelija ampui sisään pyrkineitä nuoria haulikon patruunalla kasvoihin.”¹⁹⁴

Jengien tappeluihin viittaaminen esimerkiksi sodan, hyökkäyksen ja rauhansopimuksen kaltaisin termein loi kuvaa väkivallan järjestäytyneisyydestä. Ilta-Sanomien ensimmäiset uutiset ovat koko ilmiön ymmärtämisen kannalta siinäkin mielessä olennaisia, että tappeluiden, joihin uutiset viittasivat, toteutuminen jää uutisten valossa hyvin epäselväksi. Uutiset olivat keskenään ja osin myös sisäisesti ristiriitaisia. Itse asiassa uutistekstien valossa vaikuttaa siltä, ettei syyskuun alussa kiivaimman huomion kohteena olleita lauttasaarelaisten ja eiralaisten nuorten välisiä tappeluja käyty lainkaan, vaikka lehtien otsikot muuta antoivatkin ymmärtää.

Kahdessa syksyn 1978 aikana uutisoidussa tapauksessa jonkinlaisesta väkivallasta voi katsoa kuitenkin olevan todisteita, vaikka väkivallantekojen jengiluonne jää näissäkin tapauksissa kyseenalaiseksi. Ensimmäinen jengitappeluksi mahdollisesti luettava tapaus sattui Vantaalla syyskuun alussa. Syksyn ensimmäisten jengiaiheisten uutisten aiheena sekä Ilta-Sanomissa että Helsingin Sanomissa olivat Vantaalla Korsossa ja Rekolassa tapahtuneet häiriöt. Ilta-Sanomien uutisoi lauantaina 9.9.1978 poliisin joutuneen puuttumaan nuorison aiheuttamiin järjestyshäiriöihin molemmissa kaupunginosissa. Tässä vaiheessa tapahtumia käsiteltiin vielä erillisinä ja toisistaan riippumattomina tapauksina. Lehden mukaan ainakin Rekolassa suunnitteilla ollut ”raggarien

¹⁹⁴ IS 16.10.1978: ”Jenginuoret hyökkäsivät afrikkalaisten kimppuun”.

voimienmittelö”¹⁹⁵ oli poliisin toiminnan ansiosta kyetty estämään. Seuraavana maanantaina sekä Ilta-Sanomissa että Helsingin Sanomissa Rekolan ja Korson tapahtumat oli liitetty osaksi samaa tapahtumasarjaa. Molempien lehtien mukaan tapahtumat olivat alkaneet Korson asemalta, jossa nuoret olivat ottaneet yhteen. HS:n mukaan asemalla otti yhteen ”pari nuorisojengiä”.¹⁹⁶ Ilta-Sanomien taas viittasi tappelijoihin ”satapäisenä nuorisojoukkona”.¹⁹⁷ Poliisin kerrottiin keskeyttäneen Korson asemalla alkaneen tappelun, jolloin nuoret olivat siirtyneet edelleen Rekolaan. Poliisin läsnäolo oli lehtien mukaan kuitenkin estänyt yhteenoton uusiutumisen. Lehtien tarinoiden perusteella vaikuttaa siltä, että jonkinlainen joukkotappelu oli Korson asemalla mahdollisesti käyty. Osapuolia ei lehdistössä kuitenkaan kyetty tunnistamaan tai nimeämään. Yhden sivullisen kerrottiin kärsineen vammoja, joiden laatu jää lehtikirjoitusten perusteella kuitenkin epäselväksi. Epäselväksi jää myös osittain tappelun toteutuminen ja varsinkin siihen osaa ottaneiden osapuolten jengiluonne.

Toinen tapaus, jonka voi mahdollisesti tulkita jengitappeluksi käytiin marraskuun alussa Johanneksen puistossa Helsingissä. Eiralaisten ja kalliolaisten nuorten oli lehtien mukaan määrä tapella puistossa. Puiston tapahtumat jäivät lehtikirjoitusten perusteella tässäkin tapauksessa varsin epäselviksi, mutta selvää on, että marraskuun alun iltana koetulla väkivallalla oli traagiset seurauksensa. Ilta vaati kuolonuhrin kalliolaisen 15-vuotiaan pojan menehdittyä pahoinpitelyssä saamiinsa vammoihin kotonaan seuraavana päivänä.

Helsingin Sanomissa esitettiin tiistaina 7.11.1978 kaksi erilaista versiota illan tapahtumista. Ensimmäinen versio oli lähtöisin ilmeisesti poliisilta ja toinen tapahtumissa osallisena olleilta kalliolaisilta nuorilta. Ilta-Sanomien niin ikään esitti tapahtumista nämä kaksi versiota, mutta eri päivinä. Poliisin version mukaan pahoinpidellyn pojan vammat olivat syntyneet jengitappelussa, johon oli ottanut osaa ”...useita molempien jengien edustajia”.¹⁹⁸ Poliisi kertoi yhteensä kymmenien nuorten ottaneen osaa puistossa käytyyn tappeluun.

¹⁹⁵ IS 9.9.1978: ”Jengit sotajalalla: Poliisi hajotti nuorisoujoukot”.

¹⁹⁶ HS 10.9.1978: ”Sata jengiläistä otti yhteen”.

¹⁹⁷ IS 11.9.1978: ”Kainalosauvatkin asein nuorisoujoukon hulinoissa. Sade rauhoitti keskenään tappelemaan pyrkivän helsinkiläisen ja espoolaisen nuorison eilen”.

¹⁹⁸ HS 7.11.1978: ”Kaksi nuorukaista pidätetty Helsingissä 15-vuotiaan surmasta”.

”15-vuotias nuorukainen potkittiin hengiltä kahden nuorisojengin välisessä tappelussa viikonvaihteen aikana Helsingissä. Tappelun aikana poikaa potkittiin ja hakattiin nyrkein. Hän kuoli myöhemmin kotonaan aivoverenvuotoon.

Johanneksen kirkon puistossa käytyyn jengitappeluun otti osaa useita kymmeniä nuoria. Joukko Sörnäisistä tulleita nuoria ja eiralainen nuorisojengi kohtasivat toisensa perjantai-iltana kello 22.00 Johanneksen kirkon puistossa. Syntyneen tappelun aikana 25-vuotias eiralainen mies löi 15-vuotiasta kalliolaista nuorukaista kasvoihin. Kun tämä kaatui maahan, jatkettiin hänen hakkaamistaan ja potkimista.”¹⁹⁹

Haastatellut kalliolaisnuoret sen sijaan kertoivat, ettei Kallion jengi ollut paikalla 15-vuotiaan nuorukaisen pahoinpitelyn sattuessa. Nuorten mukaan pahoinpitelyn uhriksi joutunut poika oli pahoinpitelyn tapahtuessa kaksin toverinsa seurassa. Myös tämä paikalla ollut nuori oli kalliolaisnuorten tarinan mukaan pahoinpidelty. Kalliolaisnuorten kanta olikin, ettei mitään jengitappelua ollut käyty, koska eiralaiset eivät olleet saapuneet sovittuna aikana tappelupaikalle.²⁰⁰

Kuolemaan johtaneeseen pahoinpitelyyn syyllistyneet täysi-ikäiset miehet saatiin kiinni nopeasti. Uhria pahoinpidelleitä ja kuolemaan johtaneet vammat aiheuttaneita 23- ja 19-vuotiaita miehiä ei tosin pidetty jengiläisinä. He olivat poliisin mukaan ”tappeluun hankittuja vahvennuksia”²⁰¹. Myöhemmissä oikeudenkäyntiä seuraavissa kirjoituksissa tapahtumiin viitattiin kuitenkin yksinomaan jengitappeluna.²⁰²

Suomen Kuvalehti käsitti syksyn 1978 jengikeskustelua käsitelleessä laajassa artikkelissaan molemmat edellä mainitut tapahtumat tappelun yrityksinä. Lehden mukaan kumpaakaan tappelua ei siis ollut käyty.²⁰³ Tapahtumien kulku jää näiden lähteiden perusteella molemmissa tapauksissa varsin epäselväksi.

Jengitappeluiden toteutumista voi hyvin perustein epäillä. Varmaa on ainoastaan se, etteivät ne olleet kovin yleisiä tapahtumia. Tappeluiden ilmeinen harvinaisuus ei

¹⁹⁹ IS 6.11.1978: ”Jengitappelu Helsingissä: 15-vuotias potkittiin kuoliaaksi”.

²⁰⁰ HS 7.11.1978: ”Kaksi nuorukaista pidätetty Helsingissä 15-vuotiaan surmasta”.

²⁰¹ HS 7.11.1978: ”Kaksi nuorukaista pidätetty Helsingissä 15-vuotiaan surmasta”.

²⁰² HS 29.11.1978: ”Kaksi syytteen nuoren kuolemasta jengitappelusta”, 9.12.1978: ”Jengikuolemasta kirjavia kertomuksia raastuvassa” ja 20.12.1978: ”Jengitappelusta vankeustuomiot”; IS 20.12.1978: ”Nuorukaisen kuoliaaksi potkineet vankilaan”.

²⁰³ SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”. Vantaalla syyskuun alussa tappelua hieroneet ryhmät oli lehdessä nimetty Hakunila ja Koivukylän jengeiksi.

kuitenkaan estänyt tappeluista kirjoittamista. Tappeluista kirjoitettiin lisäksi tyypillisesti monikossa. Myös poliisi turvautui heti keskustelun alussa pluraaliin viitatessaan lauttasaarelaisten ja eiralaisten nuorten väliseen riidan haastamiseen.

”–Vielä eivät jengien väliset yhteenotot ole kovin suuria, mutta merkit ovat huolestuttavat. Tappelut olisi saatava lopetetuksi alkuunsa. Uskon, että ne loppuvatkin, kun kaikki tapaukset tutkitaan ja kun nuorten vanhemmat sekä muut aikuiset huomaavat, miten vakavasta asiasta on kysymys, [Helsingin rikospoliisin väkivaltaosaston apulaisosastonjohtaja VH] Rantio sanoo.”²⁰⁴

Syyskuussa huomio oli vasta syntynyt ja ilmiön lopullista vakavuutta voitiin vain arvailla. Kuten edellä on todettu, oli Vantaalla mahdollisesti käyty jonkinlainen ”jengitappelu” lausunnon antamista edeltävänä viikonloppuna. Ilta-Sanomien kirjoitus, josta lainaus on peräisin, keskittyi kuitenkin täysin Lauttasaaren ja Eiran tapahtumiin. Tässä yhteydessä haastateltu poliisi viittaakin nimenomaan näihin lauttasaarelaisten ja eiralaisten nuorten välisiin tappeluihin, jotka poliisi itse asiassa oli oman ja lehden kertomuksen mukaan johdonmukaisesti estänyt.

”Nuorisojoukot yrittivät viime viikonlopun aikana kahinoida Helsingin Lauttasaareissa ja Vantaalla, mutta ainakin Helsingissä poliisi sai kokonaan estetyksi nuorten yhteenoton.

Tänä syksynä alkaneet joukkotappelut ovat uusi ilmiö poliisille. Poliisin mukaan valvonta jatkuu niin kauan, että nuoret kyllästyvät tappelemaan.”²⁰⁵

Samanaikaisesti kun poliisi ja lehdistö kertoivat poliisin kyenneen estämään tappelut, ne kuitenkin käsittelivät tappeluista ikään kuin tappelut olisivat tapahtuneet ja tuottivat käsitystä jengitappeluista todella tapahtuneena asiana. Jengitappeluiden ilmeiseen harvinaisuuteen kiinnitettiin huomiota oikeastaan vain edellä mainitussa Suomen Kuvalehdessä joulukuun alussa ilmestyneessä jengejä käsitelleessä artikkelissa.²⁰⁶

Marraskuun alun kuolemaan johtaneita tapahtumia käsitelleissä uutisissa poliisi kertoi selvittäneensä syksyn aikana ”...satoja nuorisojengiläisten yhteenottoja tai ilmoituksia

²⁰⁴ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

²⁰⁵ Sama.

²⁰⁶ SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”.

pahoinpitelyistä, riehumisesta ja väkivallasta”²⁰⁷. Poliisin tässä yhteydessä suorittama nuorisojengien yhteenottojen sekä pahoinpitelyiden, riehumisen ja väkivallan niputtaminen yhteen samaksi ilmiöksi oli tietysti poliisin näkökulmasta ymmärrettävää. Nämä kaikki olivat loppujen lopuksi poliisin kannalta toimia vaativia järjestyshäiriöitä. Nuorisojengien todella tapahtuneita yhteenottoja, ja ilmoituksia pahoinpitelyistä, riehumisesta ja väkivallasta sen sijaan on vaikeaa pitää yhteismitallisina ilmiöinä. Puhuminen yhteensä sadoista nuorisojengiläisten yhteenotoista tai ilmoituksista pahoinpitelyistä, riehumisesta ja väkivallasta antoi – ehkä tahattomasti – ilmeisen harvinaiseksi jääneiden jengitappeluiden lukumäärää vahvasti liioitelleen signaalin.

Tavallaan poliisin heti keskustelun alussa esittämä varoitus tappeluiden lisääntymisestä ja niiden vakavuuden voimistumisesta kuitenkin toteutui syksyn aikana. Eiralaisten ja lauttasaarelaisten nuorten tappelusuunnitelmia seurasi lokakuun puolivälissä jenginuorten väkivaltainen ”hyökkäys” ulkomaalaisten opiskelijoiden kimppuun. Tätä ”hyökkäystä” oli kaiken lisäksi lehtien mukaan edeltänyt ampumavälikohtaus. ”Jengiväkivallan kierre” eskaloitui marraskuun alussa kun väkivalta vaati ensimmäisen kuolonuhrinsa.

Jengitappeluiden käsite oli myös nuorille itselleen tuttu. Ilta-Sanomien syyskuussa haastattelemat lauttasaarelaiset ja eiralaiset nuoret kertoivat varsin avoimesti odotettavissa olevasta jengien välisestä yhteenotosta.

”– Emme usko, että rähinät olisivat nyt ohi. Tällainen jatkuu niin kauan, että tappelu todella syntyy, nuoret sanovat.”²⁰⁸

”Lauttasaarelaiset nuoret sanoivat eilen illalla, että ”suuri yhteenotto on tulossa”. He eivät kysyneet ilmoittamaan koska ”sota alkaa”.

– Saa nähdä koska tapellaan. Iso tappelu on tulossa. Noi kytät (poliisit) on heti kimpussa kun aletaan kokoontua, valittivat nuoret.”²⁰⁹

Huomionarvoista on se, etteivät haastatellut nuoret väittäneetkään tappeluita käydyn. Tappelusuunnitelmista he tosin kertoivat kiinnostuneelle toimittajalle auliisti. Nuorten

²⁰⁷ HS 7.11.1978: ”Kaksi nuorukaista pidätetty Helsingissä 15-vuotiaan surmasta”.

²⁰⁸ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

²⁰⁹ IS 16.9.1978: ”Nuorisojengit tekivät rauhansopimuksen”.

mukaan tappeleminen ei ollut onnistunut poliisin toiminnan vuoksi. Samaan aikaan lehdet kohtelivat raportoimiaan tappeluita pääasiassa jo toteutuneina tapahtumina.

”Sen sijaan eiralaisen nakkikioskin edessä lauttasaarelaisia nyrkit valkoisina odotellut nuorukainen kiroili, että perkele kun tulisivat niin kyllä saisivat turpaansa.

Hänellä oli molemmissa silmissä verenpurkaumia ja posket turvoksissa edellisten taistelujen merkkeinä. Hän sanoi, että tarpeen tullen aseitakin löytyy.

-On tuolla lankkuja puistossa.”²¹⁰

5.1.2 Aseistus

”Aseiksi nuoret olivat ottaneet mukaan pesäpallomailoja ja polkupyörän ketjuja. Jollakin oli puukkokin. Poliisiasemalla pojat olivat kertoneet, että eivät tiedä uudesta teräaselaista.

Lain mukaan mm. polkupyörän ketju rinnastetaan teräaseeseen. Se on siis vaarallinen väline, jonka hallussapidosta voi saada sakkoa tai enintään vuoden vankeutta.”²¹¹

Jengitappelujen vaarallisuutta ja ongelman vakavuutta korosti myös huomion kiinnittäminen nuorten aseistautumiseen. Jengien aseistus nousi erääksi jengitappelu-uutisiin kiinteästi kuuluneeksi piirteeksi heti keskustelun alussa. Tyypillisinä aseina näissä uutisissa esiintyivät erityisesti polkupyörän ketjut, joista muodostui eräänlainen väkivaltaisen jengin symboli. Helsingin Sanomien korostaessa Rautatientorin jengin rauhanomaisuutta, lehti vertasi sitä lähiöiden ”kettinkijengeihin”.

”Rautatientorin perjantai- ja lauantaiyö on lähinnä hilpeää heiluntaa. Kettinkijengit liikkuvat lähiöissä.”²¹²

Ketjujen lisäksi myös pesäpallomailat ja teräaseet esiintyivät uutisissa taajaan. Totuttua luovemmista ratkaisuksista tosin raportoitiin myös.

”Osa nuorista oli varustautunut jengien väliseen yhteydenottoon asein. Tietävästi joillakin oli mukanaan jopa teräaseita. Yleisempi oli kuitenkin polkupyörän ketju.

²¹⁰ Sama.

²¹¹ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

²¹² HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

Ovelin näytti aseistautuneen kainalosauvoilla. Hän marssi sauvat olallaan, jopa juoksi niitä kantaen mutta kun poliisiauto ajoi ohi, poika laski sauvat kiireesti maahan ja ryhtyi nojailemaan niihin liikuskellen vaivalloisen näköisesti.”²¹³

Nuorilla oli poliisin kohdatessaan ollut mukanaan teräaseita ja muita toisen ihmisen vahingoittamiseen tarkoitettuja välineitä. Lehtien mukaan poliisi kirjoitti näiden välineiden hallussapidosta sakkoja ja joitakin nuoria joutui raastuvanoikeuteen asti vastaamaan teräselain rikkomisesta.²¹⁴

”Poliisi takavarikoi nuorilta puukkoja, pyöränketjuja, pesäpallomailoja, messinkiputkia ja kotitekoisia kuristusputkia. Viime vuonna säädetyn teräselain mukaan tällaisten esineiden hallussapito, jotka on tarkoitettu käytettäväksi toisen vahingoittamiseen, on julkisella paikalla kielletty. Jo pelkästä hallussapidosta voi maksimirangaistuksena olla vuosi vankeutta.”²¹⁵

Myös nuorten mukaan tappeluissa käytettiin toisinaan myös aseistusta. Syksyllä 1978 Kallion jengin mukaan tappeluissa käytettiin aseistuksena ”stagoja” muttei teräaseita.²¹⁶ Vuonna 1979 samaan jengiin kuuluvat pojat kertoivat hallussaan olleen aseita: mm. kettinkejä, itse tehtyjä pamppuja, hiekalla täytettyjä nahkapusseja ja myös heittoveitsiä. Aseita oli heidän mukaansa kuitenkin vaikea kuljettaa mukana koska vaarana oli, että poliisi sakotti asetta kantavaa. Aseita ei myöskään katsottu kovin helposti käytettävän. Usein jo aseiden esille ottamisen miellettiin saavan aikaan halutun vaikutuksen – vastustajan pelästymisen.²¹⁷ Ahon ja Hassisen haastattelemat nuorisotyöntekijät olivat myös varsin vakuuttuneita siitä, että lähes kaikilla jengiläisillä oli aseita hallussaan.²¹⁸ Kuinka usein aseita käytettiin, on epäselvää. Syksyn 1978 lehdistökirjoittelussa ei kerrottu, kalliolaispojan kuolemaan johtanutta pahoinpitelyä lukuun ottamatta vakavista jengitappeluissa aiheutuneista vammoista. Vaikka ensimmäisissä raporteissa kuoleman jälkeen tapausta pidettiin tyypillisenä jengitappeluna, jossa kerrottiin käytetyn

²¹³ IS 11.9.1978: ”Kainalosauvatkin aseina nuorisojengien hulinoissa”.

²¹⁴ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”; HS 12.9.1978: ”Pyöränketjun hallussapidosta voi saada vuoden vankeutta”.

²¹⁵ HS 12.9.1978: ”Pyöränketjun hallussapidosta voi saada vuoden vankeutta”.

²¹⁶ Taisto 1978.

²¹⁷ Aho & Hassinen 1979, 38.

²¹⁸ Sama, 49.

”...tavanomaista jengitappeluaseistusta, mm. ketjuja”²¹⁹, todettiin pojan kuolemaan johtaneiden vammojen kuitenkin syntyneen päähän kohdistuneista potkuista.²²⁰

”On oltava aseita, jos meillä ei ole, niin toisella puolella on kuitenkin. Ei me aseista pidetä, mukavampi olisi käyttää vaan nyrkkiä”, jengin pojat kertovat.”²²¹

”Aseet ovat ennen kaikkea luomassa henkistä turvallisuudentunnetta. On turvallisempaa kulkea, kun tietää, ettei ole turvaton, jos joku hyökkää kimppuun. Harvoin, todellakin hyvin harvoin me niitä käytämme.”²²²

On oletettavaa, että jos aseistusta olisi käytetty tappeluissa säännöllisesti ja laajamittaisia tappeluja olisi käyty usein, olisi myös lehdissä uutisoitu näissä tappeluissa syntyneistä vammoista. Suorat kertomukset tällaisista tapahtumista loistavat kuitenkin, em. kuolemantapausta lukuun ottamatta poissaolollaan. Jengitappelun ja aseiden käytön ilmeisestä harvinaisuudesta vihjaa myös se että Ahon ja Hassisen suorittamaan tutkimukseen jengiväkivallasta haastatellut Kallion jengin pojat kyllä kertoivat aluksi värikkäästi jengitappeluiden kulusta, niissä käytettävästä aseistuksesta ja jengien välisestä vihanpidosta yleensä. Lopulta kuitenkin kävi ilmi, että kolmesta haastatellusta pojasta vain yksi oli ikinä osallistunut jengitappeluun – hänkin ”joskus kauan sitten”.²²³

5.1.3 Suvaitsemattomuus ja rasismi

”On vaikea sanoa, johtuvatko huolestuttavat tiedot ulkomaalaisiin kohdistetusta väkivallasta vain yksittäistapausten kerääntymisestä vai onko taustalla suomalaisten asenteiden muutos kielteiseen suuntaan, Eräs selitys on myös väkivaltaisten nuorisojengien lisääntyminen, josta suomalaisten ohella ovat myös ulkomaalaiset joutuneet kärsimään.”²²⁴

Nuorten afrikkalaisperäisiin opiskelijoihin kohdistaman häirinnän seurauksena jengiväkivallan rinnalle nousi keskustelun toisessa vaiheessa huoli jengiläisten

²¹⁹ IS 6.11.1978: ”Jengitappelu Helsingissä: 15-vuotias potkittiin kuoliaaksi”.

²²⁰ HS 9.12.1978: ”Jengikuolemasta kirjavia kertomuksia raastuvassa”.

²²¹ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta. Kaverin surma halutaan kostaa”.

²²² HS 6.11.1978: ”Asu muotia, ase luomassa turvaa” (mielipide).

²²³ Aho & Hassinen 1979, 39.

²²⁴ IS 31.10.1978: ”Ulkomaalaiset Suomessa” (pääkirjoitus).

asenteista. Lokakuun puolivälin ja marraskuun alun välisenä aikana huomion kohteena oli jenginuorten oletettu suvaitsemattomuus ja erityisesti nuoriin liitettyt rasistiset arvot ja teot. Ilta-Sanomien rooli oli keskustelun tässä vaiheessa erityisen korostunut. Ilta-Sanomien ohella Suomen Kuvalehti ruoti sekä suomalaista rasismia että jenginuorten muita nuorisoryhmiä kohtaan osoittamaa suvaitsemattontta asennetta. Helsingin Sanomat ei sen sijaan osallistunut tähän jenginuorten suvaitsemattomuutta käsittelevään keskusteluun käytännössä lainkaan. Helsingin Sanomat raportoi Ilta-Sanomien ohella Uudella ylioppilastalolla lokakuussa koetuista välikohtauksista. Se ei kuitenkaan, Ilta-Sanomista poiketen, liittänyt lokakuun puolivälissä tapahtuneita häiriöitä jengikontekstiin. Keskustelun toisen vaiheen voi katsoa alkaneen Ilta-Sanomien uutisoitua lokakuun 16. päivänä etusivullaan jenginuorten ”hyökkäyksestä” afrikkalaisten opiskelijoiden kimppuun.²²⁵

”Helsinkiläisten jenginuorten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden välinen mellakointi jatkui lauantai-iltana. 13–18-vuotiaiden jengi tunkeutui Uudella ylioppilastalolla kansallispäivän juhlaa viettäneiden nigerialaisten opiskelijoiden tilaisuuteen särkeen ikkunoita ja huonekaluja.”²²⁶

Ilmeisesti ”hyökkäyksestä” ei aiheutunut henkilövahinkoja. Ainakaan henkilöiden kärsimistä vammoista tai näihin kohdistuneesta väkivallasta ei lehdissä kirjoitettu. Jenginuorten hyökkäyksessä fyysisiä vaurioita vaikuttaa kärsineen lähinnä Uuden ylioppilastalon ikkunat ja irtaimisto. Vammoja sen sijaan aiheutui samalla paikalla viikkoa aikaisemmin sattuneessa ampumavälikohtauksesta, kun englantilainen miesopiskelija ampui käsiaseella kohti kolmea suomalaista nuorta. Kaksi nuorta sai lehtien mukaan välikohtauksessa vammoja. Juovuksissa olleet nuoret olivat lehtien tietojen mukaan pyrkineet sisään Uudella ylioppilastalolla kokoontuneelle opiskelijaklubille, kun klubin ”johtajistoon” kuulunut mies ampui heitä kohti.

”Ampuja väittää, että nuorukaiset yrittivät väkivalloin sisään. Pojat taas sanovat, että heitä ammuttiin aivan syyttä.”²²⁷

²²⁵ IS 16.10.1978: ”Jenginuoret hyökkäsivät afrikkalaisten kimppuun”.

²²⁶ Sama.

²²⁷ HS 14.10.1978: ”Yo-klubille pyrkineitä ammuttiin Helsingissä”. Ampuma-aseena tässä lokakuun 8. päivän vastaisena yönä tapahtuneessa välikohtauksessa oli Ilta-Sanomien mukaan haulikko (IS 17.10.1978), kun taas Helsingin Sanomat kertoi nuoria ammutun haulipanoksilla ladatulla tarkkuuspistoolilla. (HS 14.10.1978).

Ammutuksi tullessiin henkilöihin Helsingin Sanomat viittasi nuorukaisina ja poikina, kun Ilta-Sanomat puolestaan identifioi heidät jenginuoriksi.

”Hyökkäystä pidetään kostona edellisen lauantain välikohtaukseen, jossa englantilainen opiskelija ampui sisään pyrkineitä nuoria haulikon patruunalla kasvoihin.”²²⁸

Ilta-Sanomien uutisessa nigerialaisten opiskelijoiden kansallispäivän juhlien yhteydessä sattunut välikohtaus asetettiin osaksi samaa tapahtumasarjaa viikkoa aikaisemmin sattuneen ampumistapauksen kanssa. Välikohtausta, jonka lehti tulkitsi jenginuorten hyökkäykseksi afrikkalaisten kimppuun, pidettiin osoituksena mellakoinnin jatkumisesta jenginuorten ja ulkomaalaisten opiskelijoiden välillä. Teon motiivi löydettiin myös edellisen viikonlopun tapahtumista, lisäksi ulkomaalaisiin opiskelijoihin kohdistuneella häirinnällä esitettiin olleen ainakin osittain rasistinen motiivi.

”Nigerialaisten opiskelijoiden edustaja George Nwajei kertoo, että illanvietto alkoi lauantaina noin klo 20.30. Ylioppilastalon edustalle ns. Perunatorille kerääntyneet nuoret käyttäytyivät jo tällöin uhkaavasti, mutta tilaisuus pääsi kuitenkin alkamaan.

Pari tuntia juhlan alkamisen jälkeen nuoret tunkeutuivat talon porraskäytävään ja alkoivat huudella rasistisia herjauksia. Nwajei kävi keskustelemassa nuorten kanssa ja nämä rauhoittuivatkin hetkeksi.”²²⁹

Huoli nuorten suvaitsemattomuuden lisääntymisestä poiki loka-marraskuussa lisää kirjoituksia Ilta-Sanomissa. Lokakuun viimeisenä päivänä ulkomaalaisten asema ja suomalaisten harjoittama rasismi olivat lehden pääkirjoituksen aiheena.

Ilta-Sanomien pääkirjoituksessa 31.10.1978 ulkomaalaisten kokeman rasismin arveltiin korostuvan siitä johtuen, ”...että pääosa täällä asuvista ulkomaalaisista on nuorehkoja miehiä, jotka muita enemmän liikkuvat yöllisillä kaduilla, ravintoloissa ja alkoholia nauttivissa seurueissa.”²³⁰ Tällä perusteella pääkirjoituksessa esitettiin toive, että

²²⁸ IS 16.10.1978: ”Jenginuoret hyökkäsivät afrikkalaisten kimppuun”.

²²⁹ IS 16.10.1978: ”Jenginuoret hyökkäsivät afrikkalaisten kimppuun”.

²³⁰ IS 31.10.1978: ”Ulkomaalaiset Suomessa” (Pääkirjoitus).

kysymys olisi pääosin ”...vain nuorten välisestä nahistelusta, jolloin vierasrotuista ’kilpakoisijaa’ saatetaan nimittää ’mutakuonoksi tai lakritsitontuksi’ ”²³¹.

Vaikka nuorisojengien ei siis välttämättä katsottukaan olevan ainoita syyllisiä rasististen tekojen yleistymiseen, nähtiin niillä olleen ilmiössä ainakin jonkinlainen roolinsa. Merkillä pantavaa on myös käsitys itse nuorisojengien ja näiden harjoittaman väkivallan yleistymisestä. Ilta-Sanomien ohella Suomen Kuvalehti kiinnitti huomiota nuorisojengien suvaitsemattomaan arvomaailman. Jenginuorten suvaitsemattomuudesta, sekä näiden harjoittamasta väkivallasta ja sen uhasta kertoi myös kahden ”pitkätukkaisen, ajattelevan ja aktiivisen nuoren” haastattelu²³², sekä suomalaista rasismia käsitellyt kirjoitus, jossa jenginuoret tosin ohitettiin lähinnä maininnalla²³³. Lisäksi Suomen Kuvalehti viittasi joulukuun alun laajassa jengijutussa Kontulan romaninuorten ja Carrolsin jengin välisiin yhteenottoihin, joista ei löydy tietoja muista lehdistä.²³⁴ Suomen Kuvalehden rasismia käsitelleessä artikkelissa²³⁵ rasismi nähtiin suomalaisten laajasti jakamana suhtautumistapana ulkomaalaisiin. Jenginuorten ulkomaalaisiin kohdistama häirintä oli vain yksi suvaitsemattoman asenteen näkyvistä ilmentymistä.

”–Aika pitkälle on niin, että jokin asia on hyväksytty tai sitten ei ole hyväksytty. Jengistä ei saa poiketa hyvään eikä huonoon suuntaan, sano Sami 16. Rokkari. Rokkarit jakavat nuoret kolmeen ryhmään: he itse, liimanhaistajat ja juntit. Rokkarin varustuksiin kuuluvat rasvaletti, pillifarkut ja spittarit. Mielenpiteet ovat yhtenäiset kuten vaatemuotikin. Poikkeavia ei hyväksytä.”²³⁶

”Poikkeavia” edusti Suomen Kuvalehdessä kaksi pitkätukkaista musiikkia ja kirjoittamista harrastanutta parikymppistä nuorta miestä.

”– Väkivalta kaduilla on pelottavaa. Vältämme liikkumista iltaisin kaupungilla. Carrolsille menemistä pidettäisiin lähes itsemurhana, Sanovat Arto ja Jussi.

²³¹ Sama.

²³² SK 41/1978: ”Liimanhaistajat” vetoavat rokkareihin: Antakaa meidän olla rauhassa”.

²³³ SK 43/1978: ”Suomalaista rasisimia”.

²³⁴ SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”.

²³⁵ SK 43/1978: ”Suomalaista rasismia”.

²³⁶ SK 38/1978: ”Tänään pidetään hauskaa”.

Rokkarinuorten määritelmän mukaan he ovat 'liimanhaistajia', pitkätukkia, hippejä. He ottivat itse yhteyttä toimitukseen kertoakseen, miltä 50-lukumuoti tuntuu toisinpukeutuvien ja -ajattelevien kannalta.”²³⁷

Jenginuorten suvaitsemattomuuden ja väkivallan uhreiksi olivat vaarassa joutua myös jollain tavoin jengin asettamasta standardista poikenneet yksilöt. Muiden nuorten, ulkomaalaisten ja romanien lisäksi jonkinlainen uhka kohdistui toisinaan myös aikuisiin.

”Monta kertaa, kun on dokattu, haluavat kundit tapella, mutta jos uhri on joku vanhempi, yrittävät muut eli varsinkin kimmat estää.

Ja nyt asiaan: mä olin Hakiksessa (=Hakaniemessä) mukana tossa 6.10. sattuneessa pahoinpitelyssä. Muutama kundi oli tiputtamassa sitä äijää ja muut olivat niin kaukana, etteivät ehtineet apuun.”²³⁸

On kuitenkin huomattava ettei jenginuorten sivullisiin kohdistamasta väkivallasta löydy suoria todisteita IS:n ja HS:n uutisista syksyn ajalta, lukuun ottamatta HS:n aivan ensimmäistä uutista Vantaalta.

5.2 Ryhmän kokoonpano ja arvot

Jengistä esiintyi keskustelussa varsin ristiriitaisia tulkintoja. Kaiken kaikkiaan voidaan kuitenkin todeta, että jengi-nimikkeeseen sisältyi lähes poikkeuksetta jonkinlainen kielteinen sävy. Latauksen vahvuudessa esiintyi tosin vaihtelevuutta. Selvimmän poikkeuksen muodostivat jenginuoreksi itsensä identifioineet nuoret, joille jengi edusti vapaa-aikaa ja yhdessäoloa, ilman että sana olisi välttämättä sisältänyt negatiivisia ulottuvuuksia.²³⁹

Jengien esiintymistä kaupungissa selvitettiin nuorisosiainkeskuksen toimesta syys-lokakuussa 1978. Tässä nuorisokartoituksessa²⁴⁰ tavattiin yhteensä 20 nuorten jengiä tai

²³⁷ SK 41/1978: ”Liimanhaistajat” vetoavat rokkareihin: Antakaa meidän olla rauhassa”.

²³⁸ HS 9.11.1978: : ”Jengiydytään kun kotona ei ole tilaa” (mielipide).

²³⁹ Ks. HS 6.11.1978: ”Asu muotia, ase luomassa turvaa” (mielipide).

²⁴⁰ Taisto 1978.

ryhmää Helsingin kantakaupungin²⁴¹ ja Lauttasaaren alueilta. Nämä ryhmät koostuivat molempien sukupuolten edustajista, poikien ollessa kuitenkin enemmistönä kaikissa havainnoiduissa ryhmissä. Nuorisokartoituksesta laaditun raportin mukaan ryhmän jäsenistä tyttöjä oli tyypillisesti noin kolmannes, kuitenkin myös ainoastaan pojista koostuvia ryhmiä tavattiin.²⁴²

Pääasiassa havainnoitujen ryhmien jäsenet olivat teini-iässä. Nuorimmat olivat raportin mukaan 10–12-vuotiaita ja vanhimmat suurimmassa osassa ryhmiä alle 20-vuotiaita. Oopperatalon ja Sinebrychoffin puiston liepeillä kokoontuneisiin sinkkulaisiin raportoitiin tosin kuuluneen nuoria aina 24 ikävuoteen saakka. Ryhmien pääjoukko koostui kuitenkin nuorista, jotka olivat iältään 15-vuoden tienoilla. Pääosin nuorten kerrottiin olleen koululaisia, mutta myös työssä olleita ja työttömiä nuoria tavattiin jengien keskuudessa.²⁴³

Nuorisoasiankeskus ja kartoituksen tekijät eivät ainakaan raportin perusteella täysin vaikuta tienneen minkä luonteisia ryhmiä he kartoittivat. Osaa ryhmistä kuvattiin raportissa jengeiksi ja toisten jengiluonne kiistettiin. Kartoituksen tuloksista kertovissa uutisissa Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa kaikki havaitut ryhmät oli kuitenkin nimetty jengeiksi.²⁴⁴ Kartoituksen kohteeksi joutui keskenään hyvin erilaisia ryhmiä ja havainnoin kriteeriksi on todennäköisesti riittänyt pelkkä ryhmän läsnäolo kaupunkikuvassa kartoituksen suorittamisen aikana.

Kartoituksessa havaittujen ryhmien jäsenten raportoitu määrä vaihteli alle kymmenestä aina 500 nuoreen saakka.²⁴⁵ Suurimmat ryhmät kokoontuivat Rautatieaseman ympäristössä viikonloppuisin ja keräsivät nuorisoa ympäri pääkaupunkiseudun. Nämä ryhmät eivät muodostaneet nuorisokartoitusraportin laatijoiden mukaan löyhyydestään johtuen kuitenkaan varsinaisia jengejä. Tyypillisesti nuorisoryhmät käsittivät enintään joitakin kymmeniä nuoria. Rautatieaseman nurkille viikonloppuisin kerääntyviä

²⁴¹ Kartoitusalue käsitti Helsingin niemen Meilahden, Pasilan, Käpylän ja Hermannin kaupunginosista etelään sekä Lauttasaaren.

²⁴² Taisto 1978.

²⁴³ Sama.

²⁴⁴ HS 8.12.1978 ”Kantakaupungissa 18 nuorisojengiä”; IS 8.12.1978 ”H:gin nuorisoasiainkeskus: Jenginuorten aiheuttamia häiriöitä on paisuteltu”.

²⁴⁵ Taisto, 1978.

joukkojen ulkopuolella suurin nuorten ryhmä oli raportin mukaan ”Kallion jengi” noin 100 jäsenellään.²⁴⁶

Nuorisokartoituksessa tavatut ryhmät olivat nuorisokartoitusraportin mukaan: ”Eiran jengi”, ”Aseman jengi”, ”Disko-Friskon edustalla pyörivät nuoret” ja ”Carrolsin jengi”²⁴⁷ eteläisessä kantakaupungissa. Pohjoisen ja itäisen kantakaupungin alueella kokoontuivat: ”Alppilan jengi”, ”Vallilan jengi”, ”Paragonin jengi”, ”Itä-Pasilan jengi”, ”Kallion jengi” ja ”Sörnäisten jengi”. Läntisen kantakaupungin alueelta tavattiin: ”Tölikäläiset”, ”Aksalaiset”, ”Pudan jengi”, ”isot- ja pikku Springerit”, ”Sinkkulaiset”, ”Meilahden jengi” ja ”aseman Jet-baarin nuoret”. Kantakaupungin lisäksi kartoittajat liikkuvat Lauttasaaressa, jonka ostoskeskuksella kokoontuivat ”Ostarin jengi” ja ”Ostarin pikkujengi”.²⁴⁸

Huomionarvoista on ensinnäkin se, että kaikki ryhmät kahta lukuun ottamatta oli nimetty jengeiksi tai niitä kutsuttiin yksinkertaisella nimellä kuten esim. ”Springerit”. Poikkeuksen nimeämisessä muodosti vain ”Disko-Friskon edustalla pyörivät nuoret” ja ”aseman Jet-baarin nuoret”.²⁴⁹ Nimet kuitenkin vaihtelivat puhujasta riippuen. Esimerkiksi nuorisokartoittajien Ostarin jengistä käytettiin lehdistössä nimitystä Lauttasaaren jengi. Rautatieaseman jengitä taas kutsuttiin ainakin Aseman jengiksi, Kukkakolmion jengiksi ja Kukkiksen jengiksi²⁵⁰ tapauksesta riippuen.

Toinen huomionarvoinen seikka liittyy siihen mitä ryhmien nimet kertovat ryhmien paikasta kaupunkitilassa. Kahdeksan ryhmää 20:sta nimettiin tietyn kaupunginosan jengiksi.²⁵¹ Toinen tyypillinen nimen alkuperä juontui ryhmän kokoontumispaikasta. Ainakin kahdeksan ryhmää oli saanut nimensä tällä perusteella.²⁵² Monessa

²⁴⁶ Sama.

²⁴⁷ Carrolsin jengin kokoontumispaikkana oli City-käytävän Carrols.

²⁴⁸ Ostarin jengi on sama ryhmä, jota lehdissä kutsuttiin Lauttasaaren jengiksi.

²⁴⁹ ”Disco-Frisco” -niminen disko avattiin Iso Roobertinkadulla ilmeisesti syyskuussa 1978. Ainakin Ilta-Sanomissa 16.9.1978 paikka mainitaan uutena. Jet-niminen hampurilaisbaari toimi City-käytävässä. Paikka oli nuorison suosiossa viikonloppuisin. Taisto 1978.

²⁵⁰ Ks. Taisto 1978; IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää jenginsä”

²⁵¹ Kaupunginosan mukaan nimettyjä ryhmiä olivat: Eiran jengi, Alppilan jengi, Vallilan jengi, Itä-Pasilan jengi, Kallion jengi, Sörnäisten jengi, Meilahden jengi ja Tölikäläiset.

²⁵² Kokoontumispaikkansa perusteella saivat nimensä seuraavat ryhmät: Paragonin jengi (kokoontuivat Käpylässä Paragonin kirjapainon luona käärmetalon seuduilla), Carrolsin jengi (City-käytävässä), Disco-Friskon edustalla pyörivät nuoret (Iso Roobertinkadulla), Aseman jengi, Sinkkulaiset (Sinebrychoffin puiston ja (Vanhan) Oopperatalon tienoo) ja aseman Jet-baarin nuoret. Lauttasaaren ostoskeskuksella kokoontuivat Ostarin jengi ja Ostarin pikkujengi. Pudan jengin (Kirjailijanuisto, Taka-Töölö) nimen alkuperä jää hieman epäselväksi. Mahdollista on, että nimen ylöskirjannut on tehnyt kirjoitusvirheen ja

kaupunginosassa oli lisäksi ollut jengi ainakin 1900-luvun alusta lähtien. Viime vuosisadan alussa jengejä tai sakeja oli varsinkin työläiskaupunginosissa. Tuolloin tunnettiin jenginomaisia ryhmiä ainakin Kallion, Sörnäisten, Hermannin, Punavuoren ja Pasilan alueilla.²⁵³

Ryhmille olikin leimallista kiinnittyminen tiettyyn alueeseen. Alue saattoi olla kokonainen kaupunginosa, jonka sisällä ryhmän kokoontumispaikka sijaitsi. Kallion jengin esimerkiksi kerrottiin kokoontuvan Kallion kirjaston luona ja joskus myös kirjastorakennuksen sisällä, mikä ei varsinaisesti ilahduttanut kirjaston muita asiakkaita ja työntekijöitä.²⁵⁴ Toisilla ryhmillä alue oli kaupunginosaa tarkemmin rajattu. Töölön ja Meilahden alueelta tavattiin syksyllä 1978 yhteensä viisi nuorten ryhmää, joiden kokoontumispaikat kuitenkin olivat pääasiassa toisistaan erillään.²⁵⁵ Yleensä kokoontumispaikkana oli puisto, pysäkki tai kadunkulma. Näiden ohella myös ostoskeskukset, hampurilaisbaarit ja muut ajanvietepaikat, sekä näiden paikkojen edustat olivat suosittuja kokoontumispaikkoja. Ryhmien varttuneemmat jäsenet viettivät aikaansa myös kahviloissa ja baareissa. Johtajia ei jengeillä katsottu olevan.²⁵⁶

Jengien väliset vastakkainasettelut olivat syksyllä 1978 kaupunginosaperusteisia. Vaikka jengiläisiä pidettiin uhkana myös muille nuorille, hallitsi jengitappeluiden uhatta konkretisoitunut jengien välinen vastakkainasettelu keskustelua varsinkin huomion ensimmäisen vaiheen aikana. Jengien maku- ja aatemaailma käsitettiin homogeeniseksi. Ainoina jengejä erottaneena asiana toimivat kaupunginosat.

5.2.1 50-lukulaisuus ja kovuus

”Rokkarit ovat viisikymmenlukulaisia: Pojilla lyhyt tukka, joka on rasvattu, alaspäin kapenevat farmarit eli pillifarkut, rotsi, nahkatakki tai puseromallinen takki, jonka selässä on englanninkielisiä tekstejä, jalassa spittarit, kapeakärkiset kengät tai tennarit. Kompleksimonot, pari vuotta sitten muodissa olleet korkeapohjaiset kengät

jengin nimi olisikin ollut itse asiassa puden, eli puiston, jengi. Loput ryhmät eli isot- ja pikku Springerit (Töölö), sekä Aksalaiset (Töölö) ovat kenties saaneet nimensä muilla perusteilla.

²⁵³ Koskela, 2002, 72.

²⁵⁴ Ks. Härmälä, 2008.

²⁵⁵ Taisto, 1978. Poikkeuksen Töölössä muodostavat isot- ja pikku-springerit, jotka kokoontuivat osittain samoilla paikoilla ja liikkui ajoittain yhdessä.

²⁵⁶ Sama.

ovat auttamatta out. Tyttöillä on usein poninhäntä tai lyhyt tukka, löysä pusero, vekkihame tai lanteilta väljät pitkikset, jalassa tennarit ja nilkkasukat.

Rokkareiden keskuspaikka Helsingissä on City-käytävän Carrols, hampurilais- ja cola-paikka. Mutta rollsinporukan lisäksi erilaisia jengejä on ympäri kaupunkia. Aivan viime aikoja lukuun ottamatta on Sami pyörinyt Mellunmäen ostoskeskuksen jengissä.”²⁵⁷

Suomen Kuvalehti samaisti usean muun toimijan tavoin rokkariuden ja jengiläisyyden. Nuorisosiainkeskus ei nuorisokartoituksessaan kuitenkaan löytänyt jengien keskuudesta mitään yhtenäistä pukeutumistyyliä. Nuorten raportoitiin kuitenkin olleen kiinnostuneita 50-luvun musiikista ja rokkarimuoti esiintyy ainoana ”tavallisesta” poikkeavana pukeutumistyylinä jengeissä. Poikkeuksen tähän muodosti Itä-Pasilan jengi, jossa jengin enemmistön kerrottiin olleen ”punk-rokkareita”. Tässäkin tapauksessa jengiin tosin kerrottiin kuuluneen myös rokkareita.²⁵⁸

50-lukulaisuus muodosti nuorisokulttuurisen kehyksen, joka nuorille itselleen edusti nuoruutta, vapaa-aikaa ja rock’n’rollia.

”– Tässä viiskytluvunhommassa on yksi pääasia se, että tänään pidetään hauskaa ja huomennakin pidetään hauskaa, jos se vaan on mahdollista. Mutta huomista ei huolehdi. Pääasia, että tänään on hauskaa.”²⁵⁹

Media tulkitsevi nuorten 50-lukulaisuutta nuoriin verrattuna hyvin erilaisesta näkökulmasta. Mediassa 50-lukulainen kehys sai sisällökseen mm. amerikkalaisuuden, kaupallisen joukkoviihteen ja suvaitsemattomuuden arvoja. Nuorten suorittama nuoruuden, vapaa-ajan ja hauskanpidon korostaminen tulkittiin useimmiten piittaamattomuudeksi ja haluttomuudeksi noudattaa yhteiskunnan pelisääntöjä ja pyrkiä opettelemaan niitä taitoja, joita yhteiskunta aikuiselta edellytti. Paluuta 50-luvulle pidettiin usein paluuna menneisyyteen, mikä tarkoitti toteutuneen ja tulevaisuudessa koittavan yhteiskunnallisen kehityksen hylkäämistä.

”– Poliitikko on ihan out. Kommunistit on (osoittaa peukalolla alaspäin) ja piste. Vasemmistolaisuus on ihan totaalisesti negatiivista.

²⁵⁷ SK 38/1978: ”Tänään pidetään hauskaa”.

²⁵⁸ Taisto, 1978.

²⁵⁹ SK 38/1978: ”Tänään pidetään hauskaa”.

...

– Meidän koulu on varsin oikeistolainen. Suurin osa on sellaisia, jotka eivät ole mitään mieltä, mutta katsovat että kuuluu asiaan äänestää oikeistoa.”²⁶⁰

Nuorten viehtymys 50-lukulaiseen amerikkalaisuuteen sai keskustelussa selkeän poliittisen ulottuvuutensa. Nuorison 50-lukua ja amerikkalaista kulttuuria ihannoinut asenne tulkittiin osoitukseksi nuorten suuntautumisesta länteen. Yhtä selvästi kuin rock ja Amerikka olivat in, olivat politiikka, vasemmistolaisuus ja erityisesti kommunismi out.²⁶¹

Nuorten asenteiden tulkitseminen poliittiseksi juontui osittain myös harrastustoimintaa painottaneesta nuoruuden ideaalista, jota tarkastelen kattavammin luvussa 6.5.

Jenginuorille itselleen heidän omaksumansa muoti- ja musiikkimaku ei kuitenkaan välttämättä sisältänyt näin eksplisiittisiä poliittisia kannanottoja.

”Jenkkifarkut, erilaiset Hollywood-, New York-, Mic Mac- ja nahkatakkit, sekä siilit ja rasvaletit ovat vain meidän muotiamme samalla tavalla kuin aikuisillakin on oma muotinsa.”²⁶²

Politiikkaa hyljeksivien nuorten elämäntapa ja asenne joka tapauksessa politisoitiin syksyn jengikeskustelussa. 50-lukulainen muoti liitettiin yhteen kovien arvojen ja asenteiden kanssa.

”Lauttasaarelaiset uhoavat antavansa selkään kantakaupungin jengille ja uskovat asiansa oikeutukseen. He ovat kovia. Heidän puheessaan on kuulevinaan jotain tuttua esimerkiksi Lauantai-illan huumaa -elokuvasta.”²⁶³

Ilta-Sanomien haastattelemat ”tavalliset, vilkkaat ja huumorintajuiset nuoret”²⁶⁴ olivat omaksuneet jostakin kovuuden ihanteen. Tuota kovuutta jäljitettiin tyypillisimmillään elokuvista. Koviksen tyypiesimerkki oli Lauantai-illan huumaa -elokuvan miestähti John Travolta. Ilta-Sanomien ohella Travolta oli läsnä myös Helsingin Sanomien Rautatientorin jengiä käsitelleessä kirjoituksessa.

²⁶⁰ Sama.

²⁶¹ Sama.

²⁶² HS 6.11.1978: ”Asu muotia, ase luomassa turvaa” (mielipide).

²⁶³ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

²⁶⁴ Sama.

”Elokuvamainosten edessä otetaan vähän Travolta-elkeitä: Ääni on selvästikin murrosikäisen karkea ääni, mutta jalat ovat Travoltan jalat.”²⁶⁵

Jenginuorten omaksuman kovuuden ihanteen katsottiin olleen ainakin osittain lähtöisin joukkoviihteen ja elokuvien maailmasta. Tämä kovuuden ihanne henkilöityi nimenomaan John Travoltan roolihahmoon Lauantai-illan huumaa -elokuvassa. Toimittajille viitteet olivat selkeät. Nuorten suhtautuminen Travoltan hahmoon jää kuitenkin varsin epäselväksi.²⁶⁶

Jollakin tavoin 70-luvun New Yorkin disco-kulttuuria kuvanneen Lauantai-illan huumaa -elokuvan nähtiin edustavan lehtien arvioissa nimenomaan muodissa ollutta 50-luvusta ammentanutta rokkariutta. Ilta-Sanomat esimerkiksi julkaisi asiantuntija-arvion Lauantai-illan huumaa -elokuvasta ja sen suosion salaisuudesta otsikolla: ”Viisikymmenluvun kalpea versio”.²⁶⁷ Kirjoituksessa väitettiin kyseisen elokuvan jopa tuoneen viisikymmenlukulaisuuden nuorille. Ottamatta kantaa siihen, mikä laukaisee laajan muoti-ilmion, voi väitettävästi kyseisen elokuvan keskeisyydestä 50-lukua ja rock’n’rollia ihannoivan nuorisokulttuurisen ilmiön alullepanijana kohdella lähinnä todisteena niistä tulkintavaikeuksista, joita toimittajat ja tutkijat kohtasivat pyrkiessään selittämään 70-luvun lopun nuorisokulttuurin piirteitä.²⁶⁸

”Kovuudestaan huolimatta nuoret ovat rehellisiä, rikollisia ei joukossa suvaita. Viikonloppuisin nyrkit ja aseet heiluvat yleensä viinan voimalla, mutta huumeiden käyttäjiä, ’liimalettejä’ halveksitaan. Nuoret arvostavat nyt urheiluharrastuksia ja hyvää fyysistä kuntoa.”²⁶⁹

Kovuudesta ja tappelunhalusta huolimatta nuorten arvoissa nähtiin myös paljon positiivista – he olivat rehellisiä, arvostivat hyvää fyysistä kuntoa ja urheiluharrastuksia, eivätkä käyttäneet huumeita. Huumeiden vastaisuus sai viikonloppuisen alkoholinkäytön, sekä siihen liittyvän humalaisen nyrkkien ja aseiden heiluttelun

²⁶⁵ HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

²⁶⁶ Suomen Kuvalehden haastatteleva rokkari-poika esimerkiksi piti Lauantai-illan huumaa elokuvana, joka kuului nähdä, mutta toisaalta teki selvän eron rokkarimuodin ja siistimmin pukeutuneen Travolta-tyyppin välille. SK 38/1978: ”Tänään pidetään hauskaa”. Nuorisosiainkeskuksen nuorisokartoituksessa haastatelluista ryhmistä monet eivät välittäneet Travoltan hahmosta. Taisto, 1978.

²⁶⁷ IS 9.9.1978: ”Tutkijan arvio Travoltasta: Viisikymmenluvun kalpea versio”

²⁶⁸ Sisällöllisten ominaisuuksien lisäksi ajoitus on pahasti pielessä. Lauantai-illan huumaa -elokuvan saadessa ensi-iltansa Suomessa vuonna 1978, voi rokkarimuodin katsoa olleen olemassa jo joitakin vuosia. Ks. Eklund, Jari: *Tiger Twist*. Johnny Kniga, Helsinki, 2003.

²⁶⁹ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

vaikuttamaan lähestulkoon normaalilta käytökseltä.²⁷⁰ Julkilausuttu kielteisyys huumeita kohtaan vaikutti varmasti siihen, ettei nuorten päihteiden käyttö muodostunut keskeiseksi huolen ulottuvuudeksi keskustelussa.

Nuorilla oli oma selityksensä kovuuden ihanteelle.

”Se kahden pojan mutsi ihmetteli kovuutta. No, jengissä ollaan kovia, koska se luo turvaa. Yksin ei moni nuori uskalla haastaa riitaa...”²⁷¹

”Tappelussa mukana oleminen kasvattaa pelätyn miehen mainetta, mikä pojille tuntuu olevan tärkeä asia: ’Kadulla uskaltaa kulkea kun tietää että muut jengiläiset pelkää’ ”²⁷²

Kovuuden ja tappeluvalmiuden ihanne edusti nuorille turvaa muiden jengien häirinnältä ja väkivallalta. Myös aseistautumista puolustettiin usein argumentilla itsepuolustuksen oikeutuksesta ja tarpeesta varautua muiden jengien aggressioiden varalle.

Viisikymmenlukuista muotia seuranneet nuoret olivat viestimille häiriötä aiheuttavan ryhmän lisäksi myös eksoottinen ihmettelyn kohde. Tästä johtuen mm. nuorten pukeutumiseen, heidän kuuntelemaansa musiikkiin ja suosimiinsa elokuvaan kiinnitettiin huomiota laajemman arvomaailman ohella. Varsinkin toimittajien teksteissä rokkari ja jenginuori samaistettiin toisiinsa. Välillä tämä yhteys kuvattiin vähemmän kiinteäksi, kuten Helsingin Sanomien ”Rautatien jengiä” käsitelleessä kirjoituksessa.

”Joillakin on tukka rasvalla taaksepäin, mutta useimmilla taas ei. Monilla nahkatakit ja toisilla ei. Tennareita ja kovia kompura-kenkiä.”²⁷³

Vaikka nuorilla ei katsottu olleen yhtenäistä pukeutumistyyliä ja rasvakampausten sekä nahkatakkien käsitettiin kuuluneen vähemmistön pukeutumistyyliin, olivat nahkatakit, rasvalla kasassa pysyvät ”heitot” ja tennarit ne ulospäin näkyvät nuorten ryhmän tunnuspiirteet, joihin teksti kiinnitti huomionsa. Jenginuoren identifioiminen

²⁷⁰ Nuorisotutkimuskeskuksen nuorisokartoitusraportissa nuorisoryhmissä ei katsottu käytettävän alkoholia ”kovin usein”. Alkoholin käytön raportoidaan liittyneen viikonloppuihin ja niihin tilanteisiin kun nuorilla sattui olemaan rahaa. (Taisto, 1978) Huumausaineongelmasta kärsivä nuori oli myös syksyn 1978 keskustelussa tietynlainen ongelmanuoren perikuva. Huumausaineista ja niiden käyttäjistä (ainoastaan nuorista) kirjoitettiin lehdissä syksyn aikana varsin paljon. Lauttasaarelaiden nuorten asemaa toimittajan silmissä varmaankin paransi olennaisesti se seikka, etteivät nämä kaikesta aiheuttamastaan häiriöstä huolimatta käyttäneet huumeita.

²⁷¹ HS 9.11.1978: ”Jengiydytään kun kotona ei ole tilaa” (mielipide).

²⁷² Aho & Hassinen 1979, 39.

²⁷³ HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

nuorisokulttuurin kartalle mahdollisti yhtäältä hänen tunnistamisensa jo ulkoisten tunnusmerkkien perusteella, ja toisaalta hänen asenteidensa, ihanteidensa ja vaikuttamiensa syvällisemmän tarkastelun.

5.2.2 Ikä ja sukupuoli

”–Hajotimme joukot heti, kun ne alkoivat kokoontua. Ne nuoret, jotka eivät totelleet hajaantumiskäskyä vietiin poliisiasemalle, ja he saivat sakot niskoittelusta. Lisäksi viisi nuorta joutuu raastuvanoikeuteen teräaseen kantamisesta, komisario Anttila kertoo.”²⁷⁴

Poliisi kertomus nuorten saamista syytteistä kertoi, että syyskuun puolivälissä koettuihin lauttasaarelaisten ja eiralaisten nuorten välisiin kahnauksiin otti osaa myös rikosoikeudellisesti täysi-ikäisiä yli 15-vuotiaita nuoria. Tärkeämpi ikäpyykki nuoruuden vapauden ja aikuisuuden vastuun välillä vaikuttaa kuitenkin poliisin kannalta sijainneen 18 ikävuoden kohdalla. Johanneksen puistossa 15-vuotiaan pahoinpidelleet 19- ja 23-vuotiaat nuoret miehet saivat poliisin puheenvuoroissa varsin erilaisen kohtelun kuin alaikäiset jengiläiset.

”He [15-vuotiaan pojan pahoinpitelijät VH] ovat tappeluun hankittuja vahvennuksia: kun vain joku pyytää, he lähtevät hakkaamaan ja potkimaan. Kyllä nuorison pikkukahinat jotenkin ymmärtää, muttei tällaista silmitöntä, avuttoman uhrin potkimista ja lyömävälineitten käyttöä...”²⁷⁵

Ajoittaiset tappelunnujakat – ”pikkukahinat” – ikään kuin kuuluivat poliisin tulkinnan mukaan nuoruuteen. Ne saattoivat olla ei-toivottuja tapahtumia, joilla oli mahdollisesti vakavia seurauksia, mutta niiden esiintymistä ymmärrettiin. Sen sijaan aikuisten miesten suorittamaa ”...silmitöntä, avuttoman uhrin potkimista...” poliisi ei voinut käsittää, varsinkaan kun uhri oli vielä keskenkasvuinen. Samalla poliisi tosin kieltäytyi ymmärtämästä jengeihin liitettyä rajua väkivaltaa potkimisineen ja lyömäaseineen yleensäkin.

Pahoinpitelystä tuomitut miehet olivat yksiselitteisesti itse vastuullisia teostaan ja saivat molemmat useiden vuosien mittaiset vankeusrangaistukset. Alaikäisten nuorten

²⁷⁴ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

²⁷⁵ HS 7.11.1978: Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

tappeluihin ja heidän aiheuttamiinsa häiriöihin vastuullisia sen sijaan etsittiin tyypillisesti nuorten kotoa.

”Komisario Aulis Mikkonen heittää vastuun etenkin nuorten koteihin: partioiden kotikäynnit ovat osoittaneet, etteivät vanhemmat useinkaan tiedä, mitä heidän lapsensa iltaisin tekevät.”²⁷⁶

Poliisi katsoi alaikäisten nuorten olleen vielä riippuvaisia vanhemmistaan ja vanhempien vastuussa lastensa teoista. Nuorisosiainkeskuksen nuorisokartoituksen tuloksena jengien kerrottiin käsittävän nuoria 10 ja 24 ikävuoden väliltä. Pääasiallisesti jengiläisten voi katsoa olleen kuitenkin iältään keskimäärin noin 15-vuotiaita, siten että muutamaa vuotta nuorempia ja vanhempia osallistui jengin toimintaan.²⁷⁷

”Saletti nuorimies kohauttaa isänsä mustan ja pitkän limousinen kadun viereen ja poimii mukaansa etuistuimelle kaksi tyttöä. Moinen auton pituuteen perustuva naisen anastus herättää hetken pahaa verta nuorissa, mutta sitten sekin kuitataan huulen heitolla:

’Kevyempi kenttäauto, voi juma!’ ”²⁷⁸

Merkille pantavaa on jenginuorista käydyn keskustelun keskittyminen lähes yksinomaan poikiin. Esimerkiksi HS:n ”Rautatientorin jengiä” käsitelleessä artikkelissa kirjoitettiin miltei yksinomaan pojista, jolloin tytöt, joita mitä ilmeisimmin kuitenkin oli paikalla, tulivat mainituksi vain ohimennen. Niin ikään Ilta-Sanomien Lauttasaareassa tekemässä jengiläisten haastattelussa ääneen pääsivät vain pojat, vaikka tekstistä käykin ilmi, että ainakin yksi tyttö oli haastattelua tehtäessä läsnä. Puheenvuorot olivat tästä huolimatta puhtaasti poikien.²⁷⁹ SK:ssä julkaistussa rokkaripojan haastattelussa käsiteltiin myös tyttöjä ja sukupuolten välistä kanssakäymistä, mutta tässäkin tapauksessa tytöt eivät päässeet esille toimijoina. Tytöille oli varattu jengissä rooli ainoastaan jengiläisen tyttöystävänä.²⁸⁰ Toimijuus tässä jengin maskuliinisessa kontekstissa oli varattu puhtaasti pojille.

²⁷⁶ Sama.

²⁷⁷ Taisto 1978.

²⁷⁸ HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

²⁷⁹ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

²⁸⁰ SK 38/1978: ”Tänään pidetään hauskaa”.

Teksteissä esiintyy tyypillisesti kategorianomainen ja sukupuolen näkyvistä peittävä termi: nuoret. Tosiasiallinen keskittyminen ainoastaan poikiin paljastuu yleensä ikään kuin vahingossa, toimittajan kenties haluttua elävöittää tekstiä korvaamalla usein toistuvan sanan nuoret sen tällaisen jengin muodostamassa kehyksessä synonyymisellä ilmaisulla pojat.²⁸¹

Tyttöjen puuttuminen jengiaiheisista kirjoituksista ei kuitenkaan tarkoita sitä, että koko nuorisokulttuuri olisi nähty vain poikia koskettaneena ilmiönä. Esimerkiksi IS:n kirjoituksessa Travoltasta, Launtai-illan huumaa -elokuvasta ja disco-tanssista tytöt olivat pääasiallisia toimijoita ja tanssitunnille osallistuva poika poikkeus, joka joutui selittelemään epätavallista tilannetta tyttöystävän painostuksen kohteeksi joutumisellaan.²⁸² Nuorisokulttuuri käsitettiin myös tyttöjen kannalta pakottavana rakennelmana, jonka virtauksiin oli mukauduttava. Mukautumispaineesta kertoi esimerkiksi jo edellä mainittu IS:n kirjoitus, jossa tanssitunnille osallistuneita tyttöjä kutsuttiin mm. tanssikoulun opettajan ”nöyriksi opetuslapsiksi”.²⁸³ Tanssitunnille osallistuneet tytöt olivat ikään kuin sätkynukkeja, joiden lankoja tanssikoulun opettaja veteli.

”Askel eteen, askel taakse, pyörähdys. Liikkeitä toistetaan ja toistetaan, tunnista toiseen ja tanssikurssista toiseen. Keväästä asti ovat kaavan oppineet tuhannet nuoret.”²⁸⁴

Kaavan oppimisen ja toistamisen metafora ei rajoittunut ainoastaan tanssiin. Nuoriso katsottiin vaikutteille alttiiksi ja siten helpoksi kohteeksi kulttuuriteollisuuden markkinoinnille. Nuorison käsitettiin omaksuvan arvoja suoraan kuluttamistaan kulttuuriteollisuuden tuotteista. Nuorten ymmärrettiin sisäistävän melko suoraan elokuvista, televisiosta ja musiikista omaksutut asenteet ja käyttäytymismallit. Tytöt toistivat elokuvasta omaksumaansa kaavaa ja kaiken takaa löytyi jälleen Travolta.

”Tyttöjen ilmeet ovat totisia. He haluavat osata hyvin, olla parhaimpia. He haluavat tanssia niin kuin se tyttö, johon Travolta filmissä ihastui.”²⁸⁵

²⁸¹ Ks. IS 12.9.1978: Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”; HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

²⁸² IS 9.9.1978: ”Tutkijan arvio Travoltasta: Viisikymmenluvun kalpea versio”.

²⁸³ IS 9.9.1978: ”Tutkijan arvio Travoltasta: Viisikymmenluvun kalpea versio”.

²⁸⁴ Sama.

²⁸⁵ Sama.

Alttius vaikutteille leimasi koko nuorisoa, sitä ei nähty mitenkään erityisenä tyttöihin tai poikiin rajoittuvana ominaisuutena. Alttius joukkoviihteestä peräisin olleiden vaikutteiden omaksumiselle kuitenkin vaihteli voimakkuudeltaan nuorten taustasta riippuen ja se sai erilaisen ilmenemismuodon sukupuolesta riippuen. Siinä missä pojat olivat pahimmillaan sopeutumattomia, väkivaltaisista ja liikkuvat kaduilla jengeissä, pyrkivät tytöt sopeutumaan ja hallitsemaan muodissa olleen virtauksen mahdollisimman hyvin. Edellinen tulkinta on siinä mielessä kärjistys, että keskustelussa esiintyneiden poikien viiteryhmä oli yleensä jengi, joka aiheutti toiminnallaan ainakin jonkinasteisia ongelmia, kun taas tyttöjä ei yleensä käsitelty samankaltaisessa ongelmakehyksessä, vaikka todellisuudessa heitä olisi jengeihin kuulunutkin.

5.3 Nuorten ryhmä jengikehyksessä

Jengikeskustelussa nuoren kasvun aikuisuuteen ja yhteiskunnan jäsenyyteen katsottiin tyypillisesti olevan kesken vähintään täysi-ikäisyyden saavuttamiseen saakka. Poliisin kannalta nuoruuden vapaus loppui 18 vuoden iässä, mutta nuorisotyön ammattilaiset näkivät vielä yli 20-vuotiaat nuoret kohderyhmäänsä kuuluneina. Nuoruuteen kuului kaikkien osapuolten mukaan tiettyä rajojen etsimistä ja normien koettelua ryhmässä. Se mitä kaikkea pidettiin normaalina ja mitä ongelmana, vaihteli kuitenkin suuresti eri osapuolten välillä.

5.3.1 Häiriöt välittöminä ongelmina (kurittomuusdiskurssi)

”Yleensä nuorten ryhmät olivat rauhallisia eivätkä olleet kiinnostuneita tappelemisesta. Mutta kun suuri nuorisoryhmä kokoontuu kadulla tai puistossa, he tietysti näkyvät ja kuuluvat.”²⁸⁶

Nuorisoasiankeskuksen edustajat eivät pitäneet kadulla tapaamiaan nuoria mitenkään poikkeuksellisen väkivaltaisina. Yleensäkin väkivaltaiset ryhmät olivat kartoituksen tekijöiden mukaan harvinaisia. Kartoittajien viesti olikin, että jengien väkivaltaisen käytöksen osakseen saama huomio oli liioiteltua verrattuna nuorisojengien aiheuttaminen häiriöiden todelliseen haitallisuuteen.²⁸⁷ Samankaltaisia puheenvuoroja

²⁸⁶ IS 8.12.1978: ”H:gin nuorisoasiainkeskus: Jenginuorten aiheuttamia häiriöitä on paisuteltu”.

²⁸⁷ Taisto 1978.

käyttivät monet muutkin nuorisotyön asiantuntijat syksyn mittaan. Kaduilla oleskelemisen käsitettiin kuitenkin aiheuttavan ongelmia sekä sivullisille että jengiläisille itselleen.

Poliisi viittasi varsinkin keskustelun alkuvaiheessa nuorten ryhmiin lähinnä jengeinä, mutta myös nuorisoryhminä ja -joukkoina. Näitä termejä käytettiin tässä vaiheessa käytännössä synonyymeinä viitattaessa huomion kohteena olleisiin lauttasaarelaisiin ja eiralaisiin nuoriin. Myös lähiöissä kokoontui poliisin mukaan nuorisojengejä. Nuorisojengillä ei tässä yhteydessä ollut varsinaisesti muuta sisältöä, kuin viitata nuorten oma-aloitteiseen kokoontumiseen julkisessa tilassa.

”Nuorisojengit ovat viikonloppuisin asumalähiöissä vanhemman väen suurimpana huolenaiheena. Oleskelutilojen puuttuessa keräännytään ostoskeskuksiin, eikä aina hiljaisesti.

Korttelipoliisien kokemukset nuorista ovat myönteisiä: ’Suhtautuvat mukavasti ja tulevat juttelemaan...’²⁸⁸

Nuorille tarkoitettujen kokoontumistilojen puuttuessa nuoret kokoontuivat ulkona sopiviksi katsomissaan paikoissa kuten ostoskeskuksissa, puistoissa tai kadunkulmissa. Häiriötä syntyi lähinnä nuorten kokoontumisen synnyttämistä äänistä. Lähiöiden asukkaat varmasti ärsyntyivät syntyneestä metelistä ja kenties pelkäsivätkin tätä nuorten muodostamaa ryhmää. Poliisilla ei ollut kuitenkaan syytä pitää tällaista jengiä uhkana. Jengien saama julkisuus oli poliisin mukaan saanut ihmiset varuilleen ja ottamaan yhteyttä poliisin välillä turhankin herkästi.

”Jos kadunkulmaan kerääntyy nuorisojoukko, ei paikalle tarvita heti poliisia.”²⁸⁹

Jengi-sanan käyttö ei kuitenkaan pysynyt keskustelun aikana staattisena. Syksyn edetessä poliisin jengi-termille antamassa sisällössä tapahtui muutoksia.

Syyskuussa lehdet ja poliisi viittasivat tappeluista hieroviin osapuoliin jengeinä. Nimityksen jengi saivat uutisissa niin tapahtumien eiralainen kuin lauttasaarelainenkin osapuoli. Lisäksi jengien raportoitiin aiheuttaneen häiriöitä niin Vantaalla kuin Espoon lähiöissäkin. Lauttasaarelaisten ja eiralaisten nuorten vastakkainasettelun yhteydessä

²⁸⁸ HS 23.10.1978: ”Helsingissä neljä korttelipoliisia”.

²⁸⁹ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

jengeistä kirjoitettiin ajoittain myös monikossa ja luotiin vaikutelma, jonka mukaisesti osapuolia olisi ollut kahden sijasta enemmänkin.

”Sade rauhoitti keskenään tappelemaan pyrkivän helsinkiläisen ja espoolaisen nuorison eilen.

Lauantaina ja sunnuntain välisenä yönä sen sijaan toista sataa espoolaista ja lauttasaarelaista nuorta yritti päästä kahinoimaan Helsingin kantakaupungin jengien kanssa. Tappelupaikaksi oli tiettävästi valittu Lauttasaaren läppäsilta.”²⁹⁰

Myös marraskuun alun traagisten tapahtumien yhteydessä poliisi käytti tapahtumien molemmista osapuolista yhä termiä jengi. Eiran ja Kallion jengien välinen yhteenotto oli poliisin mukaan ollut ”tyypillinen jengitappelu”. Samassa yhteydessä koko syksyn nuorisojoukoista aiheutuneet häiriöt käsiteltiin jengitermin alla.²⁹¹

Poliisi mitä ilmeisimmin muodosti syksyn aikana kuitenkin jonkinlaiset kriteerit sille millaista ryhmää se kutsui jengiksi, vaikkei kriteeristön olemassaolo näkynytään lehtiteksteissä ennen joulukuun alussa julkaistua Suomen Kuvalehden artikkelia. Jengiksi poliisi luki joulukuussa Suomen Kuvalehden mukaan ainoastaan kolme helsinkiläistä nuorten ryhmää. Varsinaisia jengejä poliisi katsoi tällöin olleen Eirassa, Lauttasaarella ja Kontulassa. Nuorison kokoontumista ”pienemmässä mittakaavassa” tosin tapahtui poliisin mukaan käytännössä kaikkialla.²⁹² Siihen pidettiinkö ryhmää jenginä, vaikutti ainakin ryhmän kiinteys. Esimerkiksi Makkaratalon pikaruokaravintoloissa kokoontuvia porukoita ei pidetty jengeinä näiden ryhmien sisäisen löyhyyden perusteella.²⁹³ Myöskään nuorisoasiainkeskuksen nuorisokartoittajat eivät pitäneet näitä suuria ryhmiä varsinaisina jengeinä. Perusteet olivat pitkälti samat poliisin kanssa.²⁹⁴

Huomion arvoista on, että kaksi kolmesta poliisin jengiksi lukemasta ryhmästä oli pyrkinyt syksyn aikana tappelemaan keskenään. Merkille pantavaa on myös se, ettei poliisi enää tässä vaiheessa katsonut kalliolaisten nuorten muodostaneen jengiä ”jengitappeluun” osallistumisesta huolimatta.

²⁹⁰ IS 11.9.1978: ”Kainalosauvatkin aseina nuorisojengien hulinoissa” Lauttasaaren jengissä liikkui nuorisokartoitusraportin mukaan myös espoolaisia nuoria.

²⁹¹ IS 6.11.1978: ”Jengitappelu Helsingissä: 15-vuotias potkittiin kuoliaaksi”.

²⁹² SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”.

²⁹³ Sama.

²⁹⁴ Taisto 1978.

Vaikka poliisi ilmaisi heti keskustelun alussa huolestuneisuutensa nuorisojengien välisestä väkivallasta, ei ilmiötä pidetty pohjimmiltaan kovin huolestuttavana.

”Poliisin mukaan jengien tappelunhalussa on kysymys lähinnä tekemisen puutteesta.”²⁹⁵

Nuorten aiheuttamat häiriöt katsottiin siis lähinnä tekemisen ja valvonnan puutteesta johtuviksi. Niiden uskottiin myös loppuvan jos poliisi olisi myös jatkossa paikalla estämässä syntymäisillään olevat tappelut. Syyttävä sormi osoitti nuorten sijasta näiden vanhempia. Poliisin mukaan ”...partioiden kotikäynnit ovat osoittaneet, etteivät vanhemmat useinkaan tiedä, mitä heidän lapsensa iltaisin tekevät.”²⁹⁶ Tappelut myös loppuisivat ”...kun nuorten vanhemmat sekä muut aikuiset huomaavat, miten vakavasta asiasta on kysymys...”²⁹⁷. Vastuu nuorista ja heidän tekemisistään oli poliisin tulkinnan mukaan näiden vanhemmilla. Vanhempien tarkemman huolenpidon lapsistaan oli määrä ehkäistä vastaavanlaisten häiriöiden ilmenemisen jatkossa. Tätä erityisesti poliisin, mutta keskustelun ensimmäisessä vaiheessa myös toimittajien, puheenvuoroissa esiintynyttä näkökulmaa kutsun kurittomuusdiskurssiksi.

Kurittomuusdiskurssin olennainen sisältö oli nuorten aiheuttamien ongelmien esittäminen luonteeltaan välittöminä järjestyshäiriöinä ja väkivallantekoina. Kurittomuusdiskurssin puitteissa nuorten häiriökäyttäytyminen esitettiin kuitenkin varsin normaalina – joskin epätoivottavana – nuorison käytöksen muotona. Vastuu nuorten aiheuttamien häiriöiden ehkäisystä kuului näiden vanhemmille ja muille aikuisille. Myös poliisin puuttuminen tappeluihin katsottiin vastaukseksi nuorten kurittomuuteen. Kurin puutteesta johtuvia häiriöitä tuli ehkäistä tiukemmalla kurilla ja kontrollilla. Kurittomasti käyttäytyvän nuoren ei kuitenkaan katsottu välttämättä olevan erityisistä ongelmista kärsivä yksilö. Tietynlainen kurittomuus kuului nuoruuteen, eikä poliisinkaan taholta esitetty erityisiä vaatimuksia tiukempien rangaistusten puolesta. Kurittomuusdiskurssin ilmenemiselle tyypillisiä kehyksiä olivat erityisesti väkivallan ja jengitappelun kehykset. Jengien aiheuttaman ongelman diskurssi esitti luonteeltaan nuorten välittömästä toiminnasta johtuvaksi.

²⁹⁵ IS 11.9.1978: ”Kainalosauvatkin aseina nuorisojengin hulinoissa”.

²⁹⁶ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

²⁹⁷ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

5.3.2 Järjestyshäiriöstä ongelmaksi (aktiivisen nuoruuden diskurssi)

Kurittomuusdiskurssi kuului leimallisesti keskustelun ensimmäiseen vaiheeseen, jossa aktiivisimpina keskustelijoina olivat poliisit ja lehtien toimittajat. Keskustelun edetessä tapahtumien kehystämiseen otti osaa poliisin ja toimittajien ohella muitakin toimijoita. Tässä joukossa oli edustettuna lähinnä nuorisotyön ammattilaisiksi luettavia tahoja, kuten esimerkiksi nuorisotyöntekijöitä, lääkäreitä, terapeutteja ja opettajia. Asiantuntijoina lehdistössä esiintyneet henkilöt olivat siis tyypillisesti sekä koulutuksensa että työnkuvansa kautta nuorisotyön ammattilaisia. Nämä ammattilaiset luonnollisesti keskittyivät työssään nuorten ongelmiin ja käänsivät katseensa usein ryhmän sijasta yksilöön. Tämä näkyi myös heidän puheenvuoroissaan jengiongelma-asta. Häiriötä aiheuttavan jengin käytöksen takaa löydettiin kurittoman ja tekemisen puutteesta kärsivän joukon sijaan ongelmista kärsivä yksilö. Asiantuntijoiden puheenvuoroissa aiheena olikin useimmiten jenginuori nuorisojengin sijaan. Usein jenginuori samaistettiin edelleen ongelmanuoreen.

Ensimmäiset Helsingissä ja Vantaalla tapahtuneiden jengitappeluiden tai niiden yritysten jälkeiset asiantuntija-arviot jengiongelma-asta saatiin lukea Ilta-Sanomista 26.9.1978. Lehden koko keskiaukeama oli omistettu aiheelle. Asiantuntijoiden – joita edustivat sosiaalisairaalan lääkäri ja jengi-ikäisten nuorten kanssa työskennellyt sosioterapeutti – lisäksi keskiaukeamalle oli haastateltu kalliolaisessa nuorisotilassa kokoontuneita nuoria. Kaikkien haastattelujen yhteinen viesti oli tiivistetty kaikkien kolmen haastattelun yhteiseen yläotsikkoon – ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.²⁹⁸

Jengi-sanan esiintyminen lainausmerkeissä vihjaa haastattelujen keskeisestä sisällöstä. Haastatellut pitivät jengien osakseen saamaa huomiota liioiteltuna, ja koko ilmiötä pitkälti ”aikuisten luomana”. Samassa yhteydessä myös kyseenalaistettiin jengi-termin käytön mielekkyys.

”Sanaan ’jengi’ on tullut niin paljon sivuvivahduksia, että [lääk. lis. VH] Erko puhuu mieluummin vain nuorisoryhmistä.

²⁹⁸ IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

'Jengi'-sanaan aikuiset sisällyttivät kuvitelmiaan kovin organisoituneesta, väkivaltaisesti käyttäytyvästä ryhmästä. Käsitys äärijengeistä leimaa heidän suhtautumista nuorisoryhmiin yleensäkin.”²⁹⁹

Sanaan jengi käsitettiin pitävän sisällään viitteen ryhmän väkivaltaisuudesta. Haastattelun lääkärin mukaan tällaisen käsityksen ulottaminen koskemaan nuorisoryhmiä yleensä oli tarpeetonta yleistämistä. Jengi-sana kantoi siis tiettyä negatiivista painolastia mukanaan.

Jengien esiintymistä ei sinänsä kiistetty. Vain pientä osaa nuorisosta edustavien häiriköiden toimien väitettiin kuitenkin saaneen kohtuuttoman suuren merkityksen nuorisoa käsittelevässä keskustelussa.

”Aikuiset ovat tehneet asiasta aivan liian suuren numeron. Se herättää nuorissa väärää innostusta, asettaa heihin väkivaltaisen käyttäytymisen odotuksia, ...”³⁰⁰

Huoli nuorisojengeihin kohdistetun huomion suhteettomuudesta toistui syksyn aikana asiantuntija-arvioissa useaan otteeseen.³⁰¹ Huomion pelättiin jopa johtavan ”väärään innostukseen”³⁰² nuorten keskuudessa. Nuoren katsottiin tarvitsevan aikuisten hyväksyntää ja haluavan siksi toimia näiden odotusten mukaisesti. Näin ollen, jos aikuiset odottivat nuoren tappelevan, nuori koki tarvetta tapella.

Vaikka edellä siteerattu asiantuntija nimenomaan varoitti keskustelijoita nuorison leimaamisen vaaroista, muutti varsinkin asiantuntijoiden puheenvuoroissa tapahtunut jengi- ja ongelmanuoren käsitteiden sekoittuminen tavallaan koko jengikeskustelun suunnan. Nuorten aiheuttamien välittömien järjestyshäiriöiden raportoinnista ja ennakoinnista siirryttiin nuorten kokemien ongelmien kuvaamiseen. Häiriöitä aiheuttaneiden nuorten taustasta epäiltiin löytyvän tekijöitä, jotka olisivat selittäneet näiden nuorten ongelmaksi koettua käytöstä. Jengiongelma ei näin ollen käsittänyt vain jengiksi kutsuttujen, sinänsä harmittomien nuorisoryhmien aiheuttamia häiriöitä, vaan siitä muodostui hyvin paljon monitahoisempi nuorten kokemien henkilökohtaisten ongelmien ja yhteiskunnallisten epäkohtien vyyhti.

²⁹⁹ Sama.

³⁰⁰ Sama.

³⁰¹ IS 13.11.1978: ”Jengin väkivallassa aikuisten liioittelua”; IS 8.12.1978: ”H:gin nuorisoasiainkeskus: Jenginuorten aiheuttamia häiriöitä on paisuteltu”; HS 8.12.1978: ”Kantakaupungissa 18 nuorisojengiä”.

³⁰² IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

Ehkä tahattomasti, nuoriso-ongelmien parissa työskennelleet asiantuntijat ja nuorisoalan ammattilaiset loivat jenginuoren keskustelussa todellisen ongelmanuorena.

Korostamalla nuorten henkilökohtaisessa elämässään kokemia vaikeuksia, epäkohtia ja ongelmia asiantuntijat kiistivät esimerkiksi poliisin esittämän määrittelyn jenginuorista vain tekemisen puutteesta kärsivinä tai ajattelemattomina nuorina.

”He ovat irrallisia, turvattomia, pelokkaita ja pelkoonsa he hyökkäävät’, kuvailee jenginuoria erityisnuorisotyöntekijä Johannes Siivikko, joka on tehnyt jengityötä eri puolilla Helsinkiä 13 vuotta.

’Jenginuori on usein arka ja herttainen, helposti lähestyttävä, mutta kun se menee ovesta ulos, se voi heti lyödä siellä jotakuta. Mystinen juttu’, Siivikko ihmettelee.”³⁰³

Vaikka jenginuori esitettiin monista vakavista ongelmista kärsivänä yksilönä ja siksi pohjimmiltaan uhrina, oli hän kuitenkin arvaamattomuudessaan ja väkivaltaisuudessaan ympäristölleen vaarallinen. Häntä ei kuitenkaan kärsimiensä ongelmien takia nähty täysin vastuullisena teoistaan. Yhteiskunnallisten ja sosiaalisten epäkohtien uhrina hän ei HS:n siteeraaman psykiatrin mukaan voinut toimia toisin.

”Nykyään on niin paljon nuoria, jotka mitätöidään psykososiaalisesti: ei koulutusta, ei työtä. Ainoaksi mahdollisuudeksi jää yrittää tuhota se mikä estää saavuttamasta päämääriä.”³⁰⁴

Yhteiskunnan rakenteellisten reunaehtojen kohtaamiseen liittynyt ahdistus purkautui siten väkivaltana ja tuhovimmana. Nuorten tilanteen katsottiin kuitenkin tyypillisesti olleen perua vielä varhaisemmista kehitysvaiheista.

”Varsinaisten ongelmanuorten taustalla on aina kärsivä perheyhteisö; niitä olisi tuettava. Tänne meidän aikanamme huomio tulee vielä kääntymäänkin: lapsuuden olosuhteiden turvaamiseen.”³⁰⁵

Tällainen tulkinta nuoruudessa tapahtuvasta kasvusta muodostettiin aikakaudella vallinneen nuoruutta koskeneen tiedon puitteissa. Nuoren ihmisen varttumisen aikuisuuteen ja yhteiskunnan täyteen jäsenyyteen käsitettiin periaatteessa koostuvan

³⁰³ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

³⁰⁴ HS 10.9.1978: ”Nuoruus vai hulluus -seminaari Helsingissä: Työttömyydestä halu tuhoon ja väkivaltaan”.

³⁰⁵ IS 26.9.1978 : ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

yksilön mukautumisesta ympäristöönsä. Näin ollen lapsuuden ja nuoruuden ympäristö määritti myös yksilön kasvua. Ihannetapauksessa nuori varttui perheensä tuella ja sosiaalisten kontaktiensa piiriä tasaisesti laajentaen aikuisuuteen. Ongelmatapauksessa nuoren taas yleensä katsottiin jäävän ilman kaipaamaansa tukea tai joutuvan yhteiskunnan rakenteellisten epäkohtien uhriksi.

Nuorisotyön ammattilaisten keskusteluun osallistumisen seurauksena keskustelussa vallitsevaksi nuoruuteen suhtautumista määrittäväksi diskurssiksi nousi aktiivisen nuoruuden diskurssi. Aktiivisen nuoruuden diskurssin piirissä käsitys nuorten jengitoiminnan edustamasta ongelmasta muodostui hyvin erilaiseksi kuin kurittomuusdiskurssissa. Aktiivisen nuoruuden diskurssissa keskeisin ongelma jengissä oli sen välillinen rooli jäsenensä ongelmien ilmentymänä. Aktiivisen nuoruuden diskurssissa ongelmaksi ei siten määrittynyt jengin välitön toiminta, vaan jengin rooli nuoren ja yhteiskunnan välisten suhteiden muodostumisessa. Jengi toimi tekijänä jolla katsottiin olevan nuorta yhteiskunnasta vieraannuttava vaikutus. Keskustelun etenemisen kannalta olennaista oli ongelmanuoren käsitteleminen nuorisotyön ammattilaisten puheenvuoroissa jengiongelman kautta. Nimensä mukaisesti aktiivisen nuoruuden diskurssi painotti nuorten aktiivisuutta harrastuksissa joiden kautta yhteiskunnan jäseneksi kasvamisen käsitettiin tapahtuvan. Toiminta jengissä ei täyttänyt yhteiskunnallisesti toivotun aktiivisuuden kriteerejä ja muodostui siten ongelmaksi.

Uutiset, joissa nuorison toiminta asetettiin jengikehykseen, ruokkivat nuorten toiminnan osakseen saamaa huomiota ja lisääntynyttä uutisointia. Ne loivat myös merkityksiä nuorison toiminnalle ja kokoontumisille. Tiettyjen nuorisoryhmien kehystäminen jengeiksi mediassa loi myös mahdollisuuden soveltaa tätä nimikettä muihin ulkona kokoontuviin nuorisoryhmiin. Mediatekstien jengikehys muodostui ulkona omaehtoisesti kokoontuvasta nuorisoryhmästä, nuorisokulttuurista, väkivallasta, kovuudesta, alkoholista, häiriöistä ja uhkasta. Se rajoittui käsittämään alaikäisten nuorten ryhmän ja tuli sisältämään keskustelun myötä myös oletuksen ryhmän jäsenten kärsimistä henkilökohtaisista ongelmista.

Jengin käsitettä käytettiin siis hyvin lavealla tavalla, ja keskenään hyvin erilaiset nuorisoryhmät saivat keskustelussa tämän leiman. Puheenvuoroissa tapahtunut miltei huomaamaton siirtymä jenginuorista ongelmanuoriin konstruoi äärimmillään kaikki jenginuoriksi mielletyt nuoret ongelmanuoriksi. Tietyllä tavalla jenginuoren ja

ongelmanuoren termit olivatkin aktiivisen nuoruuden diskurssin piirissä yhteismitallisia, sillä vaikei jengin toiminta olisikaan aiheuttanut varsinaisia ongelmia, saattoi jengin vaikutus haitata jäsenensä liittymistä yhteiskuntaan ja muodostua näin ongelmaksi sekä nuoren että yhteiskunnan kannalta. Jengiin kuulumisen vähintäänkin nähtiin oireena nuoren kärsimistä ongelmista.

Tätä jengin, jenginuoren ja yhteiskunnan välisten suhteiden herättämää huomiota ja käsitystä nuoren aktiivisuuden merkityksestä käsittelen seuraavaksi.

6 Jenginuori yhteiskunnallisten ongelmien ilmentymänä

”Kerronpa sinulle hiukan itsestäni ja ystävistäni.

Olen 16-vuotias ja käyn lukion ensimmäistä luokkaa. Peruskoulun päästötodistukseni keskiarvo oli 8,1. Tulevaisuudessa toivoisin valmistuvani toimittajaksi. Sen lisäksi haluaisin mennä naimisiin ja saada monta suloista lasta. Minulla on harrastuksia ja varsin hyvät välit vanhempiini ja sisaruksiini.

Mutta minä olen tavallinen nuori ihminen, vilkas ja iloinen ja haluan luoda kontakteja myös ikätovereihini. Siksi liikun jengissä.”³⁰⁶

Helsingin Sanomien yleisönosastolle kirjoittaneelle nimimerkille ”Jenginuori, 16” jengi edusti sosiaalisuutta ja yhdessäoloa. Nimimerkki Jenginuori vaikuttaa olleen myös hyvin perillä niistä negatiivisista ominaisuuksista joita jengiin keskustelussa liitettiin. Näiden mielikuvien kumoaminen lienee ollut hänen oman koulumenestyksensä, harrastusaktiivisuutensa ja tulevaisuuden suunnitelmien esiintuomisen motiivina.

”Tämä jenginuorisohan on nyt juuri sitä nuorisoa, jolle vanhemmat ovat pauhanneet: politiikka on likaista. Vaikka se on yhteisten asioiden hoitoa. Ja siitä taas pitäisi jokaisen olla kiinnostunut.

Tällaiset nuoret ovat vieraita yhteiskunnalle, eivät he ole heränneet tajuamaan. Elämästä kiinnostunut ei joudu kadunkulmiin seisoskelemaan, hän lukee ja seuraa

³⁰⁶ HS 6.11.1978: ”Asu muotia, ase luomassa turvaa” (mielipide).

muutenkin aikaansa. Kun vanhemmat jo ehkä ovat olleet vieraantuneita, he vieraannuttavat lapsensakin – kun pitäisi tehdä päinvastoin.”³⁰⁷

Kaikki eivät kuitenkaan varauksetta yhtyneet Jenginuoren tulkintaan. Jengille annettiin keskustelussa huomattavan paljon jengin välittömän toiminnan ylittäviä negatiivisia sisältöjä. Kuten edellisen luvun lopussa on jo todettu, jengi merkityksellistettiin aktiivisen nuoruuden diskurssissa erityisesti jäsentensä yksilötason ongelmien ilmentymäksi.

”Poliisin ja nuorisotyöntekijäin mukaan vaikuttaa sen sijaan siltä, että jengien sisärenkaat, iältään vanhemmat pikkujengit, jotka syyllistyvät ilkivaltaan, ja vielä tätäkin vanhemmat, pikkurikollisuutta harrastavat porukat, koostuvat suurelta osin sellaisista henkilöistä, joilla jotkin ongelmat lisäävät tarvetta normeista poikkeavaan käyttäytymiseen.

Tyypillistä tällaisille on, että jouduttuaan jengistään eroon he ovat pehmeitä, arkoja ja epävarmoja. Poliisin mukaan joukosta poistettu jenginjohtaja vastailee poliisiautossa kysymyksiin yleensä ’itku kurkussa’.”³⁰⁸

Koska jengin ymmärrettiin keskustelussa vallitsevaksi muodostuneen aktiivisen nuoruuden diskurssin piirissä niin selkeästi ilmentävän nuorten yksilöllisiä ongelmia, sai jengikeskustelu korostuneesti yksilöä ja hänen ongelmiaan käsitelleen muodon.

6.1 Sosialisaatio näkökulmana nuoren yhteiskunnalliseen varttumiseen

”Sosiologisena käsitteenä ’sosiaalistuminen’ nähdään usein prosessina, jossa yksilöt saavat ne henkilökohtaiset ominaisuudet, tiedot, taidot, asenteet, arvot, tarpeet, motivaatiot, joiden avulla he sopeutuvat fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöönsä”.³⁰⁹

Nuoruutta käsiteltiin 1950–1970-lukujen suomalaisessa sosiologisessa nuorisotutkimuksessa yleisesti kautena, jolloin yksilö itsenäistyi kasvuperheestään, omaksui tiettyjä keskeisiä taitoja ja saavutti lopulta yhteiskunnan täysivaltaisen jäsenyyden. Nuoruutta yhteiskunnallisen kypsymisen ja yhteisöön liittymisen kautena

³⁰⁷ HS 30.11.1978: ”Jengipulmassa vilkkuu hätävalo” (mielipide).

³⁰⁸ SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”.

³⁰⁹ Aalto 1975, 1.

jäsennettiin erityisesti sosialisaaion käsitteen avulla. Jo Erik Allardt (et al.) käsitti 1950-luvun lopulla nuorison harrastuksia koskevassa tutkimuksessaan sosialisaaion erityisesti yhteisön normien omaksumiseen tähtääväksi prosessiksi.

”Sosiaalisen ryhmän jäsen oppii ja hänet opetetaan käyttäytymään normien mukaisesti. Tätä oppimistapahtumaa, jonka nojalla yksilö omaksuu ryhmänsä normit, kutsutaan sosialisaaiksi.”³¹⁰

Vertailemalla edellisiä otteita huomataan, että Aallon esittämä määritelmä on huomattavasti Allardtin (et al.) määritelmää monipuolisempi. Aallon määritelmässä sosialisaaio ei enää ollut vain yksipuolista ja passiivista vallitsevan normiston omaksumista. Aalto nostikin yhteisön normeihin sopeutumisen rinnalle myös yhteiskunnan muutokseen sopeutumisen teeman. Allardtin kuvaama 1950-luvun lopun yhteiskunta näyttäytyy huomattavasti staattisempana kuin Aallon 60-luvun jälkeinen maailma. Aallon käsittämällä tavalla sosiaalistuminen ei siis ollut ainoastaan vallitsevaan normistoon sopeutumista, vaan myös yhteiskunnassa toimimisen ja yhteiskunnan muutoksen kannalta tarpeellisen aineksen omaksumista.

Vaikka Rafael Helanko poikasakkitutkimuksessaan ei käyttänytkään sosialisaaion käsitettä, rinnastui hänen kuvaamansa poikasakkien seuratoiminta tästä huolimatta aikuisten yhteiskunnan sääntöjen ja toimintatapojen harjoitteluun.³¹¹ Huomattavan moni Helankon kuvaamista sakeista pyrki järjestäytymään virallisen järjestötoiminnan muotojen mukaisesti. Sakkien perustamilla urheiluseuroilla oli yleisesti säännöt ja nimet, ne pitivät kokouksia, keräsivät jäsenmaksuja ja niiden toiminnasta huolehtivat nimetyt johtajat, sihteeri ja varainhoitajat. Helanko esitti tällaisen nuoruuden ajan ryhmätoiminnan miltei biologisena välttämättömyytenä. Ryhmätoiminnan perusteet näyttäytyivät hänelle biologisina, mutta lopulta kysymys oli sosiaaliseen ympäristöön sopeutumisesta.³¹²

Vesa Puuronen pitää Aallon väitöskirjassaan³¹³ esittämää pohdintaa nuoruuden yhteiskunnallisesta sisällöstä ensimmäisenä suomalaisessa tutkimuksessa esiintyvänä

³¹⁰ Allardt et al. 1958, 12.

³¹¹ Helanko 1953, 30.

³¹² Sama, 233.

³¹³ Aalto 1975.

pyrkimyksenä nuoruuden sosiologisen määritelmän muodostamiseen.³¹⁴ Aallon tutkimuksessa nuoruus ikä kautena tuleekin määritellyksi pääosin yhteiskunnan jäsenyyteen valmistautumisen kautta. Nuoruuteen kuului Aallon mukaan monien sosiaaliseen kypsyyteen tähtäävien prosessien läpikäyminen. Nuoruutta ei siten määritelty yksilön iän, vaan tämän aikuisuuteen valmentautumisprosessin vaiheiden mukaan. Tutkimuksessaan Aalto määritteli tutkimansa nuoruuden ikäraajat tapauskohtaisesti kulloinkin käsiteltävän asian mukaisesti.³¹⁵

Yksilöön kohdistuviin yhteiskunnallisiin odotuksiin sopeutuminen kuitenkin korostui Aallon tutkimuksessa nuoruuden keskeisenä sisältönä. Nämä odotukset olivat hänen mukaansa yhteiskuntien historiallinen ominaisuus, joita muodostui väestöllisten, taloudellisten ja sosiaalisten rakenteiden muodostamassa kehyksessä ja jotka yksilön oli jollain tavoin sisäistettävä ennen yhteiskunnan täysivaltaisen jäsenyyden saavuttamista.³¹⁶ Vaikka hän otti huomioon sen seikan, ettei nuorten maailma välttämättä ollut samanlainen kuin aikuisten maailma, näyttäytyivät vaatimukset aikuisten maailmaan sopeutumisesta kuitenkin velvoittavina.

Sosiologisen nuorisotutkimuksen kautta ymmärrettynä sosialisatio näyttäytyy ennen kaikkea psykososiaalisena prosessina, jonka myötä nuori sosiaalisten kontaktien välityksellä omaksuu yhteiskunnan kulttuurin. Sosialisatio jaettiin usein edelleen primääri- ja sekundäärisosialisaatioon. Primäärisosialisaatio käsitti lapsuuden ajan jolloin tärkeimpänä sosiaalistajana toimi perhe. Sekundäärisosialisaatio tapahtui nuoruudessa ja rakentui primäärivaiheen varaan. Nuoruudessa sosiaalistajien piiri laajeni käsittämään mm. koulun, ystävät, harrastusten ohjaajat ja muut aikuiset. Rakennelma oli lineaarinen ja kehitysvaiheet rakentuivat aina edellisten vaiheiden varaan.³¹⁷

Näkökannat siitä mitkä kontaktit olivat prosessin suotuisan sujumisen kannalta olennaisia, tärkeitä tai välttämättömiä tosin vaihtelivat. Kuten vaihtelivat myös oletukset haitallisista kontakteista. Sosialisatioprosessi käsitti sosiaalisten kontaktien luomista ja alati jatkuvaa sosiaalisen varannon kertymistä. Yksilön siirtyessä nuoruudesta aikuisuuteen prosessi nähtiin perustavalla tavalla päättyneenä ja yksilö valmiina.

³¹⁴ Puuronen 1997.

³¹⁵ Aalto 1975, 19–24.

³¹⁶ Sama, 9.

³¹⁷ Sama, 12.

Ainakin sopeutumisvaikeudet muutosten kohdalla nähtiin sosialisatioprosessinsa läpikäyneen yksilön kohdalla huomattavan vaikeita.³¹⁸ Tästä johtuen nuoren sosialisatioprosessin sujuva ja yhteiskunnan kannalta toivotunlainen eteneminen nähtiin erittäin tärkeäksi. Yhteiskunnallisesti tärkeänä pidetty tiedollinen sisältö, sekä oikeanlaiset asenteet oli huomattavan paljon helpompi kerryttää nuorena kuin aikuisena. Myös suomalainen nuorisotutkimus erityisesti 1960- ja -70-luvuilla oli tehokkaasti valjastettu nuorisotyön ja sosialisatioprosessin sujuvuuden kehittämiseen.³¹⁹

Sosiaalistumisen kannalta tärkeimmiksi toimijoiksi Aalto nimesi perheen ja koulun. Nämä olivat hänen mukaansa perussosiaalistajat yhteiskunnassa.³²⁰ Perussosiaalistajien lisäksi nuorten sosiaalistumisesta vastasivat Aallon mukaan kuitenkin myös useat muut tahot, joista nuorisotyötä tekevien järjestöjen rooli oli hänen väitöskirjansa pääasiallisena aiheena.³²¹ Myös epävirallisilla kontakteilla esimerkiksi nuoren ja hänen ikätovereidensa välillä ymmärrettiin olevan oma sosiaalistava vaikutuksensa.

6.2 Kotiolot nuorten pahoinvoinnin lähteenä

”Nuorisojengit ovat alkaneet järjestää viikon loppuisin poikkeuksellisen suuria välienselvittelyjä eri puolilla Helsingissä ja lähiseuduilla. Tietysti meillä on aina käyty kylätappeluja poikajoukkojen kesken, mutta näihin kokouksiin verrattuna ne ovat olleet vähäpätöisiä. Jo muutoinkin ylityöllistetty poliisi on saanut rähinöistä epäkiitollista lisäpuuhaa ja on kärkeä pahoittelemaan kotien vastuuntunnon puutteita tapahtumien taustatekijöinä.

³¹⁸ Vrt. Kortteinen, Matti: *Lähiö: Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Otava, Helsinki, 1982. Matti Kortteinen käsittelee lähiön kulttuurin syntyä käsittelevässä tutkimuksessaan mm. akkulturaation teemaa. Akkulturaatio koskettaa hänen mukaansa erityisesti maalta lähiöön muuttanutta uutta keskiluokkaa, jonka on sopeuduttava urbaanin elämän vaatimuksiin. Akkulturaatio näyttäytyy myös Kortteisen tutkimuksessa erityisen vaikeana ja kivuliaana prosessina. Aikuisiällä tapahtuvan ”uudelleensopeutuminen” käsitetään yksilön kannalta huomattavasti nuoruudessa tapahtuvaa omaksumista vaikeampana tapahtumana.

³¹⁹ Ks. esim. Aalto 1975; Nieminen, J. 1995, 351–352.

³²⁰ Aalto 1975, 12.

³²¹ Sama, 2–3.

Valtaosa näistä nuorista kuuluukin siihen ikäkauteen, josta vanhemmat kantavat vielä kaiken vastuun. Olisi kuitenkin yllättävän hyvä asia, jos pääkaupunkiseudulta löytyisi vain vastaava määrä vastuunsa huonosti hoitavia koteja.”³²²

Perheen rooli tuotiin mukaan keskusteluun heti jengihuomion synnyttyä mahdollisena jenginuorten häiriökäyttäytymistä selittävänä tekijänä. Alaikäisten nuorten nähtiin esimerkiksi edellä lainatussa IS:n pääkirjoituksesta olevan täysin vanhempiensa vastuulla. Nuorten perheen ja vanhempien roolia ei kuitenkaan pidetty vielä ensimmäisen vaiheen puheenvuoroissa aivan yhtä merkittävänä kuin keskustelun myöhemmissä vaiheissa.

”Jengin jäsenet ovat pääasiassa 16–18-vuotiaita. Vanhimmat ovat 20-vuotiaita, nuorimmat alle 15. Osa käy koulua ilman mainittavaa menestystä. Osa on työssä tai työttömänä. Kovin selkeitä tulevaisuuden suunnitelmia on tuskin kenelläkään. Useimpien suhteet vanhempiin ovat hyvät, vaikka vanhemmat joutuvatkin maksamaan lastensa sakkoja.”³²³

Syyskuun puolivälin jengitappelunäytelmän lauttasaarelaisella osapuolella oli IS:n kirjoituksen mukaan ongelmia. Koulu sujui ilman menestystä ja niistä, jotka olivat jo jättäneet koulun taakseen, osa oli työttöminä. Tulevaisuudelta ei odotettu paljoakaan. Tappeluihin ei löydetty mitään järkevää syytä, mutta nuorten kokemia ”kasvukipuja” epäiltiin edeltäviä sukupolvia ankarammiksi. Nuorten suhteita vanhempiinsa kuvattiin kuitenkin hyviksi. Vanhemmat tuskin olivat mielissään joutuessaan vastaamaan lastensa viikonloppuöisin hankkimista sakoista, mutta välikorille ei kuitenkaan nähty perusteita.

Vaikka vanhempien ja nuorten välisissä suhteissa ei katsottukaan tässä yhteydessä olleen vikaa, oltiin nuorten suhteista perheisiin kuitenkin kiinnostuneita. Poliisi epäili samassa yhteydessä nuorison tappeluinnon laantuvan, kunhan näiden vanhemmat saisivat tietää asiasta.³²⁴ Perheiden tietämättömyys nuortensa vapaa-ajan aktiviteeteista pysyikin poliisin suosimana selityksenä häiriöiden syistä läpi koko keskustelun. Poliisin kannalta häiriöiden estäminen ja ehkäiseminen olivat luonnollisesti keskeisimpiä kysymyksiä, kun taas kysymykset häiriökäyttäytymisen alkuperästä kiinnostivat enemmän muita keskustelun osanottajia.

³²² IS 13.9.1978: ”Huomio syihin”.

³²³ IS 12.9.1978: ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”.

³²⁴ Sama.

Riippumatta siitä millaiseksi perheen rooli kokonaisuuden kannalta tulkittiin, yhdistettiin nuorten häiriökäyttäytyminen aktiivisen nuoruuden diskurssin tarjoamissa puitteissa vahvasti heidän itsensä kokemiin ongelmiin ja vaikeuksiin. Perhetilanteessa vallinneet epäkohdat vaikeuksien syynä korostuivat erityisesti pääkirjoitustoimittajien, kolumnistien ja toimittajien teksteissä. Suurimman huomion ja poleemisimmat muotoilut tämä tulkinta sai keskustelun kolmannessa vaiheessa. Useat asiantuntijatahot, kuten esimerkiksi IS:n 26.9.1978 haastattelema lääkäri, olivat jo tätä ennen muotoilleet selityksensä perheen ongelmista nuorten ongelmakäytöksen taustalla vaikuttavana tekijänä.

”Varsinaisten ongelmanuorten taustalla on aina kärsivä perheyhteisö; niitä olisi tuettava.”³²⁵

Tulkinta perheyhteisön sisäisten ongelmien merkityksestä nuoren ongelmien ja ongelmakäytöksen taustalla oli muodostunut jo ennen varsinaisen jengikeskustelun alkua. Jengihuomiosta irrallisissa puheenvuoroissa esimerkiksi nuorten huumeongelmista korostettiin yhtä lailla perheyhteisön roolia.³²⁶ Jo olemassa ollutta selitysmallia oli siten helppo soveltaa myös jengiongelmien kohdalla.

Vaikka kaikkien nuorten ongelmien taustat tulkittiin tyypillisesti samankaltaisiksi, saattoivat itse perheiden ongelmat olla moninaisia. Vanhempien ja erityisesti isän väkivaltainen ja autoritäärinen käytös³²⁷, alkoholismi³²⁸, avioerojen aiheuttama kotien rikkoutuminen ja yksinhuoltajuus³²⁹, sekä vanhempien keskittyminen työnteekoon lastensa kasvattamisen sijasta³³⁰ ovat esimerkkejä keskustelussa esiintyneistä selitysmalleista. Se millainen perheessä esiintynyt ongelma tarkalleen ottaen oli, ei ollut nuoren ongelmien kannalta olennaista. Olennaista oli perheyhteisön poikkeaminen jollakin perustavanlaatuisella tavalla ”normaalista”. Kotiolojen roolia korosti mm. HS:n 7.11.1978 haastattelema nuorisotyöntekijä.

³²⁵ IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

³²⁶ Ks. esim. IS 7.9.1978: ”Virastomainen hoitojärjestelmä romutettava!”.

³²⁷ IS 7.9.1978: ”Virastomainen hoitojärjestelmä romutettava!”.

³²⁸ IS 24.8.1978: ” ”Hippi Seinäjoen nuorisopoliisina”.

³²⁹ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

³³⁰ SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”.

”Kodin ristiriidat on [ongelmanuoren ongelmien VH] syistä ylivoimainen ykkönen. Jos kotona tapellaan, nuori soveltaa oppimaansa toveripiirissä. Avioerot taas luovat irrallisuutta ja ristiriitoja.”³³¹

Kodin rikkinäisyys ja vanhempien kykenemättömyys lapsistaan huolehtimiseen ja kasvatukseen, aiheuttivat lapselle turvattomuuden tunnetta. Tästä johtuvat ongelmat saattoivat purkautua nuoruudessa häiriökäyttäytymisen lisäksi esim. väkivaltana, päihteiden käyttönä tai itsetuhoisuutena.³³²

Selkeimmät muotoilunsa teesi perheen ongelmista nuoren häiriökäyttäytymisen taustana sai SK:n ja HS:n kolumnistien käsittelyssä. Perheongelmien roolista jengiongelman taustalla kertoi mm. SK:n kolumni *Jengi ja poliisi*.³³³ Kolumnisti Kyösti Skyttä lainasi Helsingin Sanomissa 7.11.1978 julkaistua nuorisotyöntekijän haastattelua, jossa nuorten ongelmankäytöksen syiksi mainittiin ”kodin sisäiset ristiriidat, murrosikään yleisesti liittyvät vaikeudet ja nuoren kokemat kontaktivaikeudet”³³⁴. SK:n kolumnissa ensisijaiseksi ongelmaksi nostettiin nimenomaan perheyhteisössä ilmenevät ongelmat ja ”vinoumat” perheen sisäisissä suhteissa.

”Lyhyesti sanottuna: isän ja äidin puute. Koska tämä puute ei ole noin vain poistettavissa (on päinvastoin mahdollista ettei aallonpohjaa ole avioerojen määrässä ja kotien pirstoutumisessa vielä saavutettu), on keksittävä jotakin muuta. Muuten saattaa nuorison harjoittama terrorismi Helsingin ja muiden kaupunkien kaduilla ja puistoissa vain lisääntyä.”³³⁵

Häiriökäyttäytyminen ja väkivaltaisuus edustivat kirjoittajalle suoranaista terrorismia. Nuoren terroristin taustalta löytyi kärsivä perheyhteisö, jossa nuori ei saanut kaipaamaansa tukea vanhemmiltaan. Uhkakuvana oli avioerojen ja kotien pirstoutumisen jatkumisen seurauksena nuorison epätoivottavan käyttäytymisen lisääntyminen. Tällainen toiminta tapahtui kaduilla ja puistoissa. Varsin mielenkiintoista on, että paikannettuaan ongelmat kotien ”pirstoutumisesta” johtuviksi, Skyttä siirtyi etsimään syytä yksinomaan isistä.

³³¹ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

³³² HS 19.12.1978: ”Tulevaisuus ei paljon lupaa nuorisoasemien asiakkaille”.

³³³ SK 46/1978: ”Jengi ja poliisi”.

³³⁴ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

³³⁵ SK 46/1978: ”Jengi ja poliisi”.

”Luulen että helsinkiläisillä opettajilla on runsaasti kokemusta nuorista, jotka kahden kesken opettajan kanssa käyttäytyvät miellyttävästi, mutta jotka koulun pihalla ja kadulla terrorisoivat täysin tunteettomasti heikompia ja nuorempia: mistä nuori terroristi on saanut tällaisen käyttäytymiskaavan.

Tätä ei ole vaikea kuvitella. Suomessa on lukemattomia äitejä jotka sen tietävät. Saarnaava, räyhäävä, väkivallalla pelotteleva ja siihen turvautuva, toverilliseen keskusteluun kykenemätön isä on sen takana. Juuri tällaisen isän edessä on pakko olla ’kiltti’. Juuri tällainen isä pelottelee poikansa tai tyttärensä olemaan ’kiltti’ ja puhumaan ’herttaisesti’. Tällainen isä ei katso lastaan silmiin, joissa asuu pelko, tai sitten hän nauttii siitä, että hänen lapsensa ja vaimonsa katseesta heijastuu pelko.

Tämä ’isä’ nakertaa lapsensa tulevaisuutta samalla tavalla kuin hän tuhoaa omaa elämänsä.”³³⁶

Vaikka kolumnin alussa painotettiin nimenomaan nuoren kokeman isän ja äidin puutteen merkitystä, oli siinä kuvattu isä sekä henkisesti että fyysisesti läsnä lapsensa elämässä. Hän uhkaili ja terrorisoi perhettään, pakottaen lapsensa elämään pelon vallassa ulkoisesti kiltteinä ja herttaisina. Nuori sovelsi isänsä seurassa oppimaansa toimintamallia kanssakäymisessä muiden aikuisten kanssa ja käyttäytyi nöyrästi. Silloin kuin aikuiset eivät olleet läsnä, lapsi kohdisti isältään oppimansa väkivaltaisen käytöksen itseään heikompiin. Tässä hahmoteltu isä ei tarjonnut lapsilleen tukea näiden kasvussa aikuisiksi, vaan siirsi omat väkivaltaiset, tunneköyhät ja tuhoon johtavat toimintamallinsa jälkikasvulleen. Tällainen ”isä” oli isä vain lainausmerkeissä. Hän ei täyttänyt isälle kuuluvaa tehtävää perheessä. Itsekin uhrin asemassa olleen jenginuoren epäkiitollinen tehtävä oli toistaa ja ilmentää isältään perimänsä väkivaltaisen toimintamallin lisäksi tältä omaksumaansa arvomaailmaa.

”Traagisinta on, että jenginuoret heijastavat yleisesti heitä sortavien isiensä asenteita: Amerikka on ’OK’, sosialistit, pitkätukkaiset ja tummaihoiset ’out’.”³³⁷

Edellisen perusteella nuoren kohtalo vaikutti umpikujalta. Ilman isää tai äitiä, avioeroperheen kasvattina, hänen tulevaisuutensa oli jengissä ja kadulla. Samantapainen kohtalo tosin odotti häntä myös isän ollessa läsnä hänen elämässään. Nuorten

³³⁶ Sama.

³³⁷ Sama.

kokemassa vanhempien puutteessa ei siten ollut kyse ainoastaan vanhempien läsnäolosta, vaan myös näiden ominaisuuksista ja kyvystä tarjota lapselle huolehtivainen, tukeva ja turvallinen kasvuympäristö. Isän puutteesta kertoi myös Helsingin Sanomissa marraskuun lopulla julkaistu Matti Paavonsalon kirjoittama kolumni.

”Muuan kiva poika sai tällä viikolla mustat renkaat molempien silmiensä ympärille. Värisevä viha laskeutui ylleni, kun kuuntelin selostusta tapahtuneesta. Kunnes... Taas tultiin kohtaan, jossa pieni pahoinpitelijä sai mielessäni synninpäästön. Pojan perhe on hajalla, kotona on avoisä. Hän voi täyttää tehokkaasti osan kodista – esimerkiksi sängyn – mutta jotakin jää perhepiiristä puuttumaan.”³³⁸

Myös tässä tapauksessa syy pojan harjoittamaan väkivaltaan löydettiin kotoa. Pojalla tosin oli ilmeisesti molemmat vanhemmat kotona, eikä kotona asuvaa miespuolista henkilöä väitetty tässä tapauksessa edes väkivaltaiseksi, autoritääriseksi tai keskusteluun kykenemättömäksi isäksi. Itse asiassa kotona asuva mies ei avoisänä ollut isä lainkaan. Perheyhteisön ongelmien osoitukseksi riitti se, etteivät pojan vanhemmat eläneet avioliitossa. Avoisä ei pystynyt ottamaan perheessään sitä roolia, joka isälle kuului. Pahoinpitelyyn syyllistynyt poika oli tässä kehyksessä perheessä vallitsevien olosuhteiden uhri, eikä häntä voitu siten pitää syyllisenä väkivaltaiseen tekoonsa.

”Omaan ja tuttavieni tietoon tulleista nuorison väkivalta-kohtauksista on kolmella neljästä ollut yhteinen tekijä. Kotioloissa on jotakin perusteellisesti vialla. Kaikkein yleisin on hajonnut perhe, johon on usein liittynyt avosuhde.”³³⁹

Nuoren kannalta vahingollisten kotiolojen tyyppitapaukseksi nostettiin ”hajonnut perhe”, jota avosuhde ilmensi. Avosuhteet ja niiden yleistymisen edustivat Paavonsalolle uuden, entistä löyhemmän perhemoraalin yleistymistä.

”Uuden perhemoraalin myötä tulee sukupolvi, joka huutaa, pieksää ja tappelee saadakseen edes huomiota osakseen. Ja miten väärän huomion se sitten saa.

Etsivä käsi, joka ei tapaa toista kättä, menee nyrkkiin.”³⁴⁰

³³⁸ HS 25.11.1978: ”Jengiläisten arvot”.

³³⁹ Sama.

³⁴⁰ Sama.

Uusi perhemoraali liitettiin lapsen aseman heikentymiseen. Väite moraalien muutoksesta sisälsi käsityksen nuorten ongelmien – ja siten myös väkivallan – väistämättömästä lisääntymisestä tulevaisuudessa. Perheen ollessa kykenemätön tarjoamaan turvallisuutta, läheisyyttä ja huomiota nuorelle, tämän katsottiin olevan valmis hankkimaan huomiota millä keinolla hyvänsä. Tappelemalla, huutamalla ja riehumalla huomiotta jäänyt nuori pyrki tulemaan huomatuksi.

Suomen Kuvalehti tarjosi joulukuun alun kattavassa jengitartikkelissaan häiriökäyttäytymisen välittömäksi syyksi nuoren kokeman epävarmuuden. Epävarmuutta nuori pyrki kompensoimaan kovalla ja väkivaltaisella (puuttuvaa) itsevarmuutta liioittelevalla käytöksellään.³⁴¹

”Mikä näissä nuorissa aiheuttaa ylenmääräistä epävarmuutta?”

Suosituin selitystapa on rikkinäinen koti. Se onkin kiistämättömästi tärkeimpiä yhteisiä ominaisuuksia selvästi häiriökäyttäytymiseen taipuvaisilla nuorilla.

Kodin rikkinäisyys ei kuitenkaan ehkä ole ratkaiseva, vaan se turvattomuus, jota lapsi kokee. Vaikka vanhemmat eivät olisikaan erossa tai riidoissa, on heidän kykenemättömyytensä kasvattajantehtävän hoitamiseen riittävä tekijä.

On vanhempia, joiden on perheensä elatuksen vuoksi käytettävä työhön se aika, jota tulisi käyttää lasten kanssa olemiseen. Ja on vanhempia, jotka käyttävät sen ajan elintason juoksupyörässä siitä huolimatta, että heidän ei olisi pakkokaan.”³⁴²

Asenne suhteessa vanhempien palkkatyöläisyyteen ja perhe-elämään oli ajoittain varsin moralisoiva. Perheyhteisön epäonnistuessa kasvatustehtävässään, sekä turvallisen ja tukea antavan kasvuympäristön tarjoamisessa nuorelle, oli nuoren löydettävä turvallinen aikuiskontakti perheen ulkopuolelta. Täysin ilman aikuiskontaktia jääminen tulkittiin nuoren kannalta tuhoisaksi. Kyösti Skyttä jatkaa.

”Miten voimme estää nuorisoterrorismin leviämisen perhe-elämän hajaannuksen, isättömyyden, äidittömyyden aikakaudella?”

...

³⁴¹ SK 49/1978: ”Jengit ja karu todellisuus”.

³⁴² Sama.

Katseet kääntyvät ... poliisiin. Nuorille on saatava omat 'korttelipoliisinsa'.

Tällainen poliisi ei saa olla lainvartija, vaan nuorten ystävä. Ne nuoret, jotka nyt ovat 16-vuotiaita, ovat jo peruuttamattomasti menetettyjä. Jenginuoret pelkäävät poliiseja samalla tavalla kuin he pelkäävät räyhäävää isäänsä.

Työ on aloitettava 'isättömien' 7–10-vuotiaiden keskuudessa. Heitä varten on yhteistyössä kaupungin kanssa luotava nuorisopoliisi, jonka piiriin vedetään sopivan luonteen omaavia poliisimiehiä ja jotka ovat läheisessä yhteistyössä kunkin kaupunginosan opettajien ja nuorisotyöntekijöiden kanssa. Sopivia nuorisopoliiseja eivät ole ne, jotka saavat vereensä adrenaliinia kun näkevät pitkätukan tai 'mutakuonon'. Nuorisopoliisin olisi ehkä syytä käyttää itse pitkää tukkaa.”³⁴³

Isien ja poikien väleihin keskittyvä puhetapa oli maskuliininen ja hallitsi koko keskustelua. Kuten on jo todettu jengejä käsiteltiin korostuneesti poikien ryhminä. Myös SK:n kolumnissa nuorten ongelmissa oli lopulta kysymys juuri isien ja poikien välisistä suhteista, vaikka tyttäret saivat myös maininnan. Isän ollessa poissa, tai kasvatustehtävään kykenemätön, tarvitsi poika miespuolisen aikuisen tätä korvaamaan.

Nuoruudessa jengiytymisenä ilmenevien ongelmien katsottiin juontuvan jo varhaisesta lapsuudesta. Arvojen, asenteiden ja toimintamallien periytyminen vanhemmilta lapsilleen käsitettiin miltei automaattiseksi prosessiksi, jossa lapsen rooliksi jäi kritiikitön omaksuminen. Ongelmat varhaisemmissa ”kehitysvaiheissa” kertautuivat nuoruudessa ja kasvoivat sitä suuremmiksi mitä varhaisempaa alkuperää ne olivat.³⁴⁴ Käsitys oli linjassa lineaarisen sosiaalistumisparadigman kanssa. Näin ollen nuorison ongelmien ehkäisemiseen tähtäävää työtä oli tehtävä myös lasten parissa.

Aikuisten ja nuorten luottamuksellisia ja ystävällismielisiä suhteita pidettiin tärkeinä. Edellisessä lainauksessa poliisin pakkoon, kuriin ja rangaistuksiin perustuva linja rinnastettiin autoritääristen isien harjoittamaan pelolla hallitsemiseen. Turvallisen aikuissuhteen olemassa olo nähtiin nuoren toivotunlaisen kasvun kannalta tärkeäksi myös muissa yhteyksissä. Nuorille suunnatun harrastustoiminnan eräs tavoite oli tarjota tällainen luottamuksellinen suhde.³⁴⁵

³⁴³ SK 46/1978: ”Jengi ja poliisi”.

³⁴⁴ IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää 'jenginsä' ”

³⁴⁵ Sama.

6.3 Työttömyys, lama ja rakennemuutos

”Jengiongelmien kärjistymisen yhtenä syynä pidetään taloudellisen tilanteen aiheuttamaa epävarmuutta. Vanhempien toimeentulon epävarmuus heijastuu lapsiin; lisäksi nuorison oma tulevaisuus ei näytä valoisalta. Esimerkiksi vantaalaisten nuorten on todettu olevan innokkaita työnhakuun, mutta muutama epäonnistuminen levittää koko jengiin toivottomuuden tunnetta.”³⁴⁶

Nuorten näköalattomuuteen ymmärrettiin olevan muitakin kuin perheoloista johtuneita syitä. Lama-ajan taloudellinen epävarmuus vaikutti nuoriin kahdelta taholta. Yhtäältä taloudelliset vaikeudet vaikuttivat kodin ilmapiiriin negatiivisesti. Toisaalta heikot näkymät rapauttivat nuoren uskoa omaan tulevaisuuteensa ja herättivät epäluottamusta. Huolestuneisuutta koettiin erityisesti nuorisotyöttömyydestä, jonka vaikutuksia nuorten tulevaisuudelle epäiltiin haitallisiksi.³⁴⁷

Sosiaalisen aikakauskirjan vuoden 1979 ensimmäisessä numerossa Jyväskylän yliopiston kansanterveyden laitoksen tutkija Lasse Kannas ja yht. kand. Mikko Hietaharju esittivät nuorten miesten terveyskäyttäytymistä tarkastelleen aineiston perusteella nuorena kärsityn työttömyyden johtavan suurella todennäköisyydellä epäterveellisten elintapojen omaksumiseen.³⁴⁸ Epäterveelliset elintavat vuorostaan aiheuttivat työttömille sairauksia keski-ikä koittaessa.³⁴⁹ Kannas ja Hietaharju käsittivät työnteolla tosin olevan välittömämpiäkin vaikutuksia.

³⁴⁶ SK 49/1978: ”Jengit ja karu todellisuus”

³⁴⁷ 1970-luvun loppupuolta leimasi taloudellinen taantuma, jonka vaikutus näkyi myös työmarkkinoilla. Työttömyys lähti nopeaan nousuun vuosikymmenen puolivälin jälkeen, ja vuosina 1978-1979 yli 150 000 suomalaista oli työttömänä. Työttömyys kohdistui kuitenkin erityisesti nuoriin ikäluokkiin. Helsingissä nuorten työttömyysaste oli vuoden 1978 joulukuussa 18 prosenttia. Yleinen työttömyysaste sen sijaan pysytteli huomattavasti pienemmissä lukemissa, vain 3-4 prosentissa. Nuorten osuus helsinkiläisistä työttömistä oli tuolloin 37 prosenttia. Ilves 1998, 110.

³⁴⁸ Kannas, Lasse & Hietaharju, Mikko: *Työttömistä nuorista sairaita keski-ikäisiä*, Sosiaalinen aikakauskirja, 1/1979, 37–45. Tarkastelemalla kutsuntaikäisten nuorten miesten terveystottumuksia tutkivan kyselyn tuloksia, Kannas ja Hietaharju havaitsivat aineistossa esiintyvien työttömien nuorten elintapojen olevan säännönmukaisesti sekä työssäkäyviä että opiskelevia nuoria epäterveellisempiä. Elintapoja mitattiin mm. ravintotottumuksiin, päihteiden käyttöön ja henkilökohtaiseen hygieniaan liittyvillä kysymyksillä. Kannaksen ja Hietaharjun artikkelissa esitetyt tulokset herättivät välitöntä kritiikkiä. Sosiologi Lasse Siuralan kommentti Kannaksen ja Hiekkaharjun artikkeliin julkaistiin Sosiaalisen aikakauskirjan seuraavassa numerossa. Siurala syytti kirjoittajia mm. ylimalkaisesta ja valikoivasta olemassa oleen tutkimuskirjallisuuden referoinnista. Joka tapauksessa, ja puutteistaan huolimatta, Kannaksen ja Hietaharjun artikkeli kuvastaa sitä suhtautumistapaa suhteessa työttömyyteen yleensä ja nuorisotyöttömyyteen erityisesti, joka kuvastuu syksyllä 1978 myös sanomalehdistössä.

³⁴⁹ Sama, 43–44.

”Työllä on keskeinen merkitys ihmisen elämässä. Se luo elämän aineellisen perustan, mutta sillä on myös laajoja sosiaalisia ja psyykkisiä vaikutuksia. Työtä tekemällä ihminen liittyy yhteisöönsä ja työ mahdollistaa ihmiskontaktien luomisen. Työ kehittää ihmisen kykyjä, muovaa identiteettiä ja itsearvostusta. Parhaassa tapauksessa ihmisellä on työssä mahdollisuus toteuttaa itseään. Työ luo säännöllisyyttä ja rutiinia elämään; se rytmittää päivittäisen toiminnan ja vaikuttaa sekä vapaa-ajan määrään että laatuun.”³⁵⁰

Työtä arvostettiin elämälle positiivisen sisällön antavana tekijänä ja sen tulkittiin määrittävän ihmisen elämää monilla tasoilla. Yksilön nähtiin integroituvan yhteiskunnan taloudelliseen ja sosiaaliseen rakenteeseen työnsä kautta. Työn tarjoaman taloudellisen turvan lisäksi, se tarjosi sosiaaliset kontaktit ja yhteisön jäsenyyden tekijälleen. Työttömän katsottiin jäävän kaiken tämän tärkeäksi katsotun toiminnan ulkopuolelle, ja työttömyyden rapauttavan kaikkia työn kautta rakentuvia yksilön kannalta merkityksellisiä rakenteita. Taloudellisen aseman heikentymisen ja sosiaalisten kontaktien vähyyden tulkittiin altistavan työttömän jopa mielenterveydellisille ongelmille. Työn tuottamien rutiinien ja työn mahdollistamien sosiaalisten kontaktien ulkopuolelle jääneen yksilön katsottiin muuttuvan passiiviseksi, alistuneeksi ja välinpitämättömäksi. Passiivisuus ilmeni ajan kuluttamisena ilman ryhtymistä aktiiviseen toimintaan. ”Passivoitunut työtön” vietti aikansa Kannaksen ja Hietaharjun mukaan esimerkiksi nukkuen, lehtiä lukien ja radiota tai televisiota seuraten. Passiivisuuteen katsottiin liittyvän myös sosiaalisten kontaktien määrän vähenemistä. Passivoitumista ilmensivät myös harrastusten, sekä yhteiskunnalliseen ja organisoituun toimintaan osallistumisen väheneminen.³⁵¹

Työttömän sosiaalinen passivoituminen rinnastettiin artikkelissa suoranaiseen sosiaaliseen eristäytymiseen. Kuitenkin kirjoittajat mainitsivat myös tutkimustuloksista, joiden mukaan nuorten työttömien sosiaalinen ympäristö ei välttämättä yksiselitteisesti supistunut.

”...[T]yöttömyyden jatkuessa voi esiintyä myös sosiaalisten suhteiden laajenemista: ... nuoret solmivat kontakteja muihin työttömiin työttömyyden ajan pidentyessä.

³⁵⁰ Sama, 37.

³⁵¹ Sama, 38–39.

Nuorille nämä ryhmät merkitsevät yhdessäoloa, joka korvaa koulun ja työelämän merkityksen sosiaalistajina.”³⁵²

Työttömien nuorten välisten kontaktien voimistuminen muiden kontaktien kustannuksella ei kuitenkaan ollut toivottava kehityskulku. Työttömien nuorten ryhmä edusti yhteiskunnasta syrjäytymässä olevien nuorten ryhmää ja sen voi nähdä tässä mielessä samankaltaisena ryhmänä nuorisojengin kanssa. Ryhmän sosiaalistavan vaikutuksen voimakkuudesta ja laadusta kannettiin huolta molemmissa tapauksissa. Työn, työyhteisön ja työn kautta avautuvien sosiaalisten kontaktien puuttuessa nuoren katsottiin altistuvan muille sosiaalistaville kontakteille. Tyypillisesti näiden sosiaalistavien kontaktien – joiden synty oli nuoren kokemien ongelmien välillistä vaikutusta – olemassaolo katsottiin negatiiviseksi ja epätoivottavaksi seikaksi. Työttömien nuorten yhteisön ja jengin vaikutus yksilöön tulkittiin aktiivisen nuoruuden diskurssissa pääsääntöisesti toivotunkaltaista yhteiskunnallista kiinnittymistä heikentäväksi ja siten negatiiviseksi.³⁵³

Vaikka Kannas ja Hietaharju eivät maininneet artikkelissaan jengiä sanallakaan, ei työttömien nuorten miesten ryhmän ja nuorisojengin välistä yhteyttä ole vaikea huomata. Molemmat käsitettiin oireina ryhmän jäsenten elämässään kokemista ongelmista. Siinä missä työttömien nuorten ryhmä käsitettiin oireeksi työttömyydestä ja siihen liittyvästä sosiaalisten suhteiden piirin supistumisesta, nähtiin osin samojen syiden vaikuttavan myös jengin taustalla. Molempien ryhmien vaikutuksen ymmärrettiin aktiivisen nuoruuden diskurssin puitteissa myös vahvistavan ryhmän jäsenten ongelmia ja yhteiskunnallisesta normista poikkeavuutta. Molemmat ryhmät olivat siis haitallisia ilmiöitä itsessään, mutta lopulta vain oireita suuremmista ongelmista.

Työttömyys toimi myös selityksenä jenginuoren synnylle. Nuori, jonka taustasta löytyi jo valmiiksi yhteiskuntaan kiinnittymistä ja sopeutumista haittaavia ongelmia koki työttömyyden ja yhteiskunnassa vallinneen näköalattomuuden erityisen raskaasti.

³⁵² Sama, 39.

³⁵³ Syksyn 1978 nuorisokartoituksessa tavatuista ryhmistä vain yhden – Aksalaisten – kohdalla työttömyys otettiin esille. Tämänkään ryhmän jäsenet eivät kartoituksen mukaan olleet enimmäkseen työttömiä, vaan joukossa oli myös koululaisia, sekä työssä käyviä nuoria. Lähtään nuoret olivat 16–20-vuotiaita, eli hieman keskimääräistä vanhempia. Tunnelmaa jengin keskuudessa kuvailtiin ankeaksi. Nuorten ei kuitenkaan kerrottu olleen väkivaltaisista, eikä heidän jenginsä ollut osallisena syksyn jengiuutisissa. Taisto 1978.

Korkeaan nuorisotyöttömyyden aiheuttama huoli perustui pitkälti sille, että työn merkitys nuoren lopulliselle kasvamiselle aikuiseksi ja täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi miellettiin erityisen suureksi, ja työn puutteesta johtuvat vaikutukset nähtiin syvälle yksilöön ulottuviksi. Tällaista huolta edusti mm. IS:n haastattelema nuorisolääkäri.

”Työttömyys murentaa nuorten perusturvallisuutta, itsetuntoa, suhdetta työhön ja vaikeuttaa aikuistumista.”³⁵⁴

Työnteon keskeiseksi ymmärretystä asemasta kertoivat myös Helsingin seurakuntien erityisnuorisotyönkeskuksen työntekijät HS:n haastattelussa joulukuussa haastattelusta.

”[He] vertaavat nykyistä nuorisotyöttömyyttä aikapommiin, jonka purkamiseksi on tehty vähän. Ihminen määritellään työnsä mukaan ja työtön tuntee itsensä 15. luokan kansalaiseksi.”³⁵⁵

Työtön kelpasi hädin tuskin kansalaiseksi. Työttömyys rapautti nuoren itsetunnon ja altisti hänet monille vaaroille. Työttömyyden vaikutukset eivät rajoittuneet vain niihin nuoriin, jotka olivat todella vailla töitä tai koulutuspaikkaa. Vaikkei työttömyys välittömästi koskettanutkaan niitä nuoria, jotka vielä kävivät koulua, koettiin korkean työttömyyden kaventavan myös heidän tulevaisuuden näkymiään. Näin myös teini-ikäinen ja vielä koulua käyvä jenginuori altistui työttömyyden vaikutuksille. Työttömyys kuvasti maassa vallitsevaa henkistä tilaa, jonka käsitettiin vaikuttavan myös nuoriin haitallisella tavalla.

”Lama-Suomen työttömyys luo kireän ilmapiirin, joka heijastuu nuoriin. He ovat vieraantuneet yhteiskunnasta, koska eivät ole kokeneet että esim. politiikka olisi tehnyt jotain konkreettista heidän hyväkseen.”³⁵⁶

Työttömyys rapautti nuoren uskon yhteiskuntaan ja omaan tulevaisuuteensa. Lama-Suomen henkinen ilmapiiri vieraannutti nuorta yhteiskunnasta ja passivoi nuoria. Vaikka työttömyyden käsitettiin aiheuttavan ennen kaikkea passivoitumista, jonka negatiivisten vaikutusten oletettiin ilmenevän erilaisina syrjäytymiseen liittyvinä

³⁵⁴ IS 13.11.1978: ”Jengin väkivallassa aikuisten liioittelua”.

³⁵⁵ HS 19.12.1978: ”Tulevaisuus ei paljon lupaa nuorisoasemien asiakkaille”.

³⁵⁶ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

ongelmina, ei vailla työmahdollisuuksia olleen nuoren välttämättä katsottu tyytyvän hiljaisesti osaansa.

”Nykyään on niin paljon nuoria, jotka mitätöidään psykososiaalisesti: ei koulutusta, ei työtä. Ainoaksi mahdollisuudeksi jää yrittää tuhota se mikä estää saavuttamasta päämääriä.”³⁵⁷

Helsingin Sanomien otsikko ”nuoruutta ja väkivaltaa” käsitelleestä seminaarista kirjoitetulle uutiselle oli varsin provokatiivinen: ”Työttömyydestä halu tuhoon ja väkivaltaan”. Väkivaltainen häiriökäyttäytyminen nähtiin korkean nuorisotyöttömyyden mahdollisena seurauksena. Olennaista on se, ettei nuoren tuhovimman laukeamiseen välttämättä tarvittu omakohtaista kokemusta työttömyydestä. Epävarmuutta nuoressa herätti yhtäältä vanhempien kokeman taloudellisen epävarmuuden lisääntyminen ja toisaalta nuorisotyöttömyydestä johtuva epävarmuus omasta tulevaisuudesta. Työttömyyden olemassaolo ja sen seurauksena kasvanut epävarmuus tulevaisuudesta riittivät herättämään nuoressa epätoivoisen tuhovimman.

1970-luvun toisen puoliskon taloudellinen taantuma päätti pitkän nopean talouskasvun aikakauden. Hitaan talouskasvun kauden mukanaan tuoman työttömyyden pelättiin Ilta-Sanomissa julkaistussa Ilpo Kankaan kolumnissa muodostuvan pysyväksi ilmiöksi.

”Suomalainen yhteiskunta on vähitellen havahtumassa pariin vakavaan tosiasiaan. Ne tuntuvat varmasti karvailta. Ensinnäkin edessämme on aika, johon olennaisena piirteenä kuuluu tarjolla olevan palkkatyön vähentynyt määrä. Kaikille ei ole työtä tavanomaisesti ajatellen. Toiseksi tekemätöntä työtä ja tekemistä sen sijaan piisaisi.

Valtion budjettipolitiikan eräänä, hyvin tärkeänä kulmakivenä on huolehtiminen työllisyydestä. Sitä ei ole paikallaan arvostella, kun noudatetaan totunnaista taloudenpidon linjaa. Eräs asia näyttää samalla jokseenkin täysin unohtuneen. Teollinen kulttuuri, johon maammekin kuuluu, elää vakiintumisen murrosaika. Voimakkaasti nousujohtoinen kausi on tosiasiallisesti ja pysyvästi ohi. 1970-luvun paisuvat alkuvuodet eivät enää palaa.

Täystyöllisyyden ylläpitäminen vaatisi vähintään neljään prosentin vuotuista ’taloudellista kasvua’, kuten tämä tavanomaisesti ymmärretään. Vuosina 1976–78

³⁵⁷ HS 10.9.1978: ”Nuoruus vai hulluus -seminaari Helsingissä. Työttömyydestä halu tuhoon ja väkivaltaan”.

toteutunut bruttokansantuotteen kasvu on ollut puoli prosenttia. Myös tulevaisuudessa on lupa odottaa ennakoitua pienempiä lukuja.”³⁵⁸

Työttömyyden kasvulla nähtiin olevan voimakkaat vaikutukset erityisesti nuorten tulevaisuudelle.

”Kun nuori ihminen ottaa osaansa yhteiskunnassa, hän rakentaa tulevaisuutta. Tähän tarvitaan paljon työtä, elämänsuorasta ponnistelua, omaa panosta.

Nuorison työttömyys on tulevaisuuden syöpä.

Leikki on pienen lapsen työtä. Vireä lapsi hankkii helposti tekemistä. Silti voi sattua neuvottomuuden hetkiä. Vähän samaan tapaan on yhteiskunnassakin. Joutoaikaan tulee varautua.

Muutoin liian moni nuori, aikuinen ja vanhempikin tulee esittämään tavallansa saman kysymyksen yhteiskunnassa kuin ihmettelevä lapsi emolleen: ’äiti, mitä minä tekisin?’ Ja siitä on leikki kaukana. Sen sävy voi olla kamala.”

Yhteiskunnan tulevaisuus oli vahvasti sidoksissa nuorten pärjäämiseen. Nuorissa oli siten myös yhteiskunnan tulevaisuus. Näin ollen, työttömyyden muodostama uhkakuva projisoitiin ennen kaikkea tulevaisuuteen. Se kalvoi tulevaisuutta kuin syöpä. Uhka ruumiillistui sairaiden ja vieraantuneiden keski-ikäisten hahmossa. Kun nuori ajankohtana, jolloin hänen oli tarkoitus omaksua työelämän mukanaan tuoma yhteiskunnallis-sosiaalinen sisältö, harhautui polulta, pelättiin polulle takaisin löytämisen olevan mahdotonta.

6.4 Kaupallinen nuorisokulttuuri

”Jos nuori ei kotoaan saa käyttökelpoisia käyttäytymismalleja ja elämänsisältöä, eikä pysty ammentamaan itselleen turvallisuuden tunnetta, hän hakee ne jostain muualta. Tähän väliin työntyvät viihteen markkinoijat.

Onkin selvää, että tietyt käyttäytymismallit on omaksuttu viihteestä. On nuoria, jotka suorastaan elävät viihdeidoleiden rooleja, eivät vain näyttele niitä, jengissä ollessaan.”³⁵⁹

³⁵⁸ IS 20.10.1978: ”Äiti, mitä tekisin?”.

Nuori, joka ei saanut kotoaan kelvollisia lähtökohtia kasvuunsa ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen, haki merkitystä elämäänsä muualta. Vaille riittävää tukea jääneet nuoret tulkittiin erityisen alttiiksi omaksumaan sisältöä elämäänsä kaupallisesti levitettävän joukkoviihteen piiristä. Viihteeseen ja viihteen kuluttamiseen suhtauduttiin tyypillisesti lähinnä halveksuvasti. Kodin piirissä ilmenneiden ongelmien lisäksi nuoren alttiuteen omaksua viihteen maailmasta lähtöisin olleita piirteitä ja käyttäytymismalleja vaikuttivat myös yhteiskunnassa ilmenneet vieraannuttaviksi tulkitut rakenteelliset seikat.

”Kiiltokuvakulttuuri menee hyvin perille sellaisiin, jonka oma kulttuuritausta on vajavainen, tai kokonaan riistetty, kuten maalta muuttaneella.

Henkisesti passivoiva ajatusmaailma, jossa tanssi, jytä, vauhdikas meno jengin mukana, väkivallan käyttö ja ennakkoluulot vallitsevat, korvaa kieltämättä usein todenmukaisen maailmankuvan siinä ajattelussa, joka jengissä hyväksytään, ja joka jengiin kuuluvan on ainakin näennäisesti hyväksyttävä.”³⁶⁰

Perheolojen, työttömyyden ja aikuissuhteiden rinnalle nuoren vieraantumista selittäväksi tekijäksi nousi muuttoliike. Yhdessä tai erikseen, nämä yksilön perusturvallisuutta rapauttavat ja yhteiskuntaan kiinnittymistä haittaavat tekijät vieraannuttivat nuorta yhteiskunnallisesta todellisuudesta.

Viihteestä omaksuttujen ihanteiden ja käyttäytymismallien ilmenemisaikana pidettiin tässä yhteydessä nimenomaan jengiä. Nuoren saatettiin katsoa omaksuneen viihteen maailmasta peräisin olleet mallit ja ihanteet niin täydellisesti, että tämä jenginsä keskuudessa päätyi – idoliensa näyttelemisen sijaan – todella elämään omaksumiensa ihanteiden mukaisesti. Jengin vaikutus ja viihtestä imetyt mallit nähtiin pakottavina. Jengi ei hyväksynyt poikkeavuuksia ja mukana ollakseen nuoren oli ainakin osittain otettava jengin omaksuma kulttuuri omakseen.

Jengin toimintaa, jossa ”tanssi, jytä ja vauhdikas meno jengin mukana” vallitsivat, voisi erehtyä pitämään aktiivisena toimintana. Tämä toiminta, yhdessä väkivaltaisuuden ja suvaitsemattomuuden kanssa ilmensivät keskustelussa kuitenkin yhteiskunnallisesti passivoivaa ajatusmaailmaa. Passiivisuus asetettiin tässä yhteydessä vastakkain

³⁵⁹ SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”.

³⁶⁰ Sama.

yhteiskunnallisesti rakentavaa laatua olevan – aktiivisen – toiminnan kanssa.

Joukkoviihteen levittämien ihanteiden nähtiin laajemminkin sisältävän yhteiskunnalle vieraita elementtejä, kuten ”...väkivaltaisen käyttäytymisen malleja, erotiikan sairasta korostamista ja onnekkain sattuman painottamista elämässä.”³⁶¹ Tästä syystä myös lehdistössä käytiin esimerkiksi kouluhallituksen käynnistämän koulujen joukkoviihdeprojektin innoittamana varsin värikästä keskustelua viihteen vaikutuksista ja haitoista.

”Koulujen joukkoviihdeprojekti pyrkii etsimään ja tuomaan apua niihin ongelmiin joita syntyy kun lapsi istutetaan vauvasta lähtien sarjakuvalehti kourassa – ei tietenkään aina huono sellainen – television eteen, ja myöhemmin tuhansia TV-murhia nähneenä ja sanavarastoltaan köyhtyneenä lähetetään katsomaan ... James Bond -elokuvaa. Siis uuslukutaidottomuuteen, luovuuden turtumiseen ja opittuihin väkivaltaisiin käyttäytymismalleihin.”³⁶²

Vaikka myös hyvää viihdettä saattoi olla olemassa (sarjakuvalehti ei ollut välttämättä huono), olivat joukkoviihteen kuluttamisen seuraukset kuitenkin lopulta kielteisiä. Vastuun katsottiin olevan tässäkin tapauksessa vanhempien, jotka ilta toisensa perään istuttivat lapsensa television ääreen – sarjakuvalehti kädessään. Lapsien oletettiin omaksuvan arvojen ja käytösmallien ohella myös joukkoviihteen kulutukseen liittyvät tottumuksensa kotoaan.

Joukkoviihteen negatiiviset vaikutusten ei katsottu rajoittuvan ainoastaan jenginuoriin, vaan vaarassa oli heidän ohellaan niin koko nuoriso kuin myös lapset ja aikuiset. Jenginuoren käytös ja asenteet kuitenkin heijastelivat joukkoviihteestä lähtöisin olleita impulsseja aivan erityisellä tavalla. Jenginuoren edustaessa passiivisuutta ja vieraantumista jo sinällään, oli hän epäilemättä aivan erityisen altis omaksumaan joukkoviihteestä edelleen passivoivia ja vieraannuttavia elementtejä. Toisaalta jenginuori varoitti olemuksellaan joukkoviihteen koko nuorisoon liittyvistä vaaroista.

Nuoren ei katsottu voivan valikoida niitä tekijöitä, joiden vaikutuksesta hän sosiaalistui ympäristöönsä. Nuori pyrki siis mukautumaan siihen ”todellisuuteen”, jonka ympäröimänä hän eli. Näin ollen runsaalle joukkoviihteelle altistuvan nuoren

³⁶¹ IS 12.8.1978: ”Sairasta erotiikkaa, väkivaltaa... Kouluissa selvitetään roskaviihteen harhat”.

³⁶² IS 18.8.1978: ”Joukkoviihde ja laatuelokuva”.

maailmankuvassa viihteen ”todellisuus” saattoi syrjäyttää sen yhteiskunnallisen ja sosiaalisen todellisuuden, johon hänen yhteiskunnan kannalta katsoen olisi ollut toivottavaa mukautua. Virhe sosiaalistumisprosessissa johti nuoren vieraantumiseen sosiaalisesta ja yhteiskunnallisesta todellisuudestaan. Koska viihde arvioitiin potentiaalisesti todellisuudesta vieraannuttavaksi tekijäksi, voitiin viihdettä arvottaa sen mukaan, mikä sen suhde todellisuuteen oli.

”Hyvä viihde ei vieraannuta vastaanottajaa tämän omasta todellisuudesta.”³⁶³

Todellisuudesta vieraantumisen katsottiin tapahtuvan automaattisesti, kun nuoren kasvuympäristö oli vieraannuttava. Tiettyjen käytösmallien katsottiin siirtyvän vanhemmilta lapsille, ja esimerkiksi väkivaltaisen käytöksen periytyminen tulkittiin merkinä sosiaalistumisesta yhteiskunnalle vieraaseen käytösmalliin. Merkille pantavaa on nuorten käsitetty alttius vaikutteiden omaksumiseen. Heidän ei tyypillisesti katsottu harjoittavan minkäänlaista kritiikkiä ympäristössään esiintyneiden vaikutteiden suhteen. Käytösmallien, arvojen ja ihanteiden omaksuminen elokuvista, televisiosta ja sarjakuvien maailmasta tulkittiin miltei väistämättömäksi seuraukseksi näiden mediakentän toimijoiden olemassaolosta.

”Monet heistä näyttävät ulospäin koviksilta. He näyttävät elävän niiden ihanteiden mukaan, joita heille jaetaan. Jos he linkasevat tosta vähän toista Travoltaa katuun niin että otsa aukeaa tai tinttaavat nyrkillä otsaluuhun, niin se on sitä samaa viihdettä mitä sarjafilmit ja elokuvat tyrkyttävät. Kaupan on tarjolla myös runsaasti kovakärkikenkiä, joilla on hyvä latasta kaveria kylkeen.”³⁶⁴

Kaupallisten toimijoiden tulkittiin HS:n Rautatientorin jengiä käsitelleessä kirjoituksessa suoranaisesti jakavan nuorille ihanteita, jolloin nuoren osaksi jäi näiden ihanteiden kritiikitön omaksuminen. Kovakärkikenkien hyvä saatavuus riitti todisteeksi nuorten alttiudesta käyttää kyseisiä kenkiä ikätovereidensa pahoinpitelyyn. Tulkintaan nuorison alttiudesta omaksua kaupallisen kulttuurin levittämiä vaikutteita yhtyi myös Helsingin Sanomien haastattelema nuorisotyöntekijä.

³⁶³ IS 31.10.1978: ”Kansanperinnettä ei voi verrata joukkoviihteeseen”

³⁶⁴ HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

"Länneä myydään nuorisolle valmis ja helppo paketti 50-luvun kulttuuria. Se menee perille, kun ei laman takia ole mitään uuttakaan keksitty."³⁶⁵

Yhteiskunnallisen tilanteen, perheen ongelmien tai jonkin muun tekijän seurauksena ongelmista kärsivä nuori oli vaarassa omaksua viihteen ilmentämät arvot ja vieraantua yhteiskunnasta edelleen. Viihteen levittämän todellisuuskuvan kritiikittömän omaksumisen nähtiin ajoittain myös ruokkivan nuorten väkivaltaista käytöstä.

"Rikospoliisin väkivaltatoimiston päällikkö Väinö Rantio sanoo, että käyttäytymismallit on selvästi haettu muualta – joko elokuvista, televisiosta tai roskalehdistä: 'Jengiläiset ovat juoksuttaneet poliiseja koko syksyn, mutta nyt ei ole kysymys enää mustelmista tai pikkukolhuista. 15-vuotiaan koulupojan kuolema viime perjantaina aiheutui päähän osuneista potkuista: tuntuu, etteivät nuoret tajua, mitä tällainen väkivalta voi aiheuttaa'."³⁶⁶

Viihdettä ja nuorisokulttuuria käsitellyt keskustelu oli myös poliittisesti latautunutta. Vaakalaudalla ei ollut ainoastaan nuorison tulevaisuus aktiivisina kansalaisina, vaan myös heidän omaksumansa arvot yleensä. Ongelmaksi saatettiin tulkita viihteen edustamat arvot, vaikka niiden ei olisi katsottukaan johtavan suoranaiseen norminvastaiseen käytökseen tai täydelliseen passivoitumiseen. Aivan erityistä huomiota osakseen sai joukkoviihteen kaupallisuus.

"Kansanperinne oli kansan oma-aloitteisesti tuottamaa kulttuuria joukkoviihde taas on teollisesti tuotettua ja kaupallisesti markkinoitua ja sen tarkoitus on tuottaa voittoa. Joukkoviihteellä saattaa olla myös ideologisia päämääriä, se saattaa pyrkiä vaikuttamaan ihmisten ajatusmaailmaan. Pitkällä tähtäyksellä sillä on vaikutuksia."³⁶⁷

Kansanperinteen ja kaupallisen viihteen vastakkainasettelu ilmentää käsitystä siitä, että siinä missä kansanperinne oli ihmisistä lähtöisin olevaa ja aitoa kulttuuria, oli kaupallinen viihde keinotekoista ja sen kuluttajille vierasta. Kaupallisella kulttuurilla pelättiin myös olevan piilotettuja ideologisia tavoitteita, joilla pyrittiin vaikuttamaan sen kuluttajien mieliin. Epäluulo kaupallisen viihdekulttuurin läntistä alkuperää ja markkinataloudellisia intressejä kohtaan ei pysynyt aina kovin hyvin piilossa. Varsinkin

³⁶⁵ HS 7.11.1978: "Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta".

³⁶⁶ HS 7.11.1978: "Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta".

³⁶⁷ IS 31.10.1978: "Kansanperinnettä ei voi verrata joukkoviihteeseen".

nuorten suosimien kulttuurituotteiden, kuten elokuvien, levyjen ja vaatteiden kohdalla viihdetuotteiden käsitettiin suoranaisesti riistävän nuoria sekä taloudellisella että henkiselä tasolla.

”Suomi parka. Nuorisoraukka. Menossa mukana pysyttelevät ovat hädin tuskin ehtineet oppia tanssimaan Travolta-tyylillä ja tuhlanneet pennosensa oikeisiin vaatteisiin – ja he ovat jo vanhanaikaisia.

...

Temppu on yksinkertainen. Vaatteita ja levyjä myyvän Lauantai-illan huumen perään tehtiin uusi elokuva, Grease, joka luo uudenlaista muotia saman tähden eli John Travoltan avulla.”³⁶⁸

Riiston logiikka tulkittiin esimerkiksi Grease –elokuvaa käsitelleessä Ilta-Sanomien jutussa yksinkertaiseksi. Suositun Lauantai-illan huuma -elokuvan perään oli vain tehtävä uusi elokuva (Grease) vaihtamatta pääosan esittäjää (John Travolta). Olennaista oli kuitenkin myydä nuorille uuden elokuvan avulla hieman erilaista vaatemuotia ja musiikkia, jotta nuoret saataisiin ostamaan lisää uusia tuotteita. Osittain joukkoviihteen ja nuorisokulttuurin osakseen saama vastustus ja halveksunta juonsi juurensa suoraan kyseisten tuotteiden läntisestä alkuperästä. Edellä mainitun HS:n haastatteleman nuorisotyöntekijän lisäksi nuorille vahingollisen viihteen läntistä alkuperää painotettiin myös esimerkiksi HS:ssa 27.9.1978 ilmestyneessä yleisönosastokirjoituksessa.

”Näiden nuorten maailma on näköalaton ja tyhjä. Mitä he tekevät, mitä he harrastavat? Heidän elämänsä täyttyy usalaisen roskakulttuurin apinoimisesta.”³⁶⁹

Amerikkalaista alkuperää ollut viihdekulttuuri asetettiin vastakkain aktiivisen kansalaisuuden ihanteen kanssa. Nuorten elämän tyhjyyttä ja näköalattomuutta, sekä heidän passiivisuuttaan ilmensi erityisesti heidän osallistumattomuutensa harrastustoimintaan. Aktiivisen nuoruuden diskurssin piirissä tästä osallistumattomuudesta ja vääränlaisesta aktiivisuudesta muodostui ongelma.

Nuoren integraation yhteiskuntaan tulkittiin tapahtuvan ennen kaikkea harrastamisen kautta. Harrastusten puute ja viihteestä omaksuttujen mallien merkittävä rooli toimivat

³⁶⁸ IS 6.9.1978: ”Grease tuo jiven ja rasvaletin takaisin”.

³⁶⁹ HS 27.9.1978: ”Eivät kaikki nuoret jengiydy” (mielipide).

osoituksena nuoren maailmankuvan näköalattomuudesta. Harrasteen laadulla ei yleensä katsottu olevan suurta merkitystä. Hyviksi harrastuksiksi katsottiin niin poliittinen toiminta kuin urheilukin, jos vaihtoehtona oli täydellinen osallistumattomuus. Nuorisotyöntekijän vakuuttelut HS:ssa 7.11.1978 siitä, että jenginuoria itse asiassa kiinnostivat erilaiset harrasteet, ja että he halusivat esimerkiksi ”kamerakerhoja, moottorituloja, urheilua”³⁷⁰, oli tarkoitettu osoitukseksi siitä, etteivät jenginuoret olleet yhteiskunnan kannalta menetettyjä tapauksia.

6.5 Yhteiskuntaan liittyminen harrastamisen välityksellä

”Tulevaisuuden yhteiskunta siis edellyttää ihmiseltä 1. Osaamista, oppimista ja jatkuvaa muutokseen sopeutumista 2. Kykyä ja halua pohtia ja ratkaista elämän suuria ongelmia.”³⁷¹

Nuorisotyö sai yhä korostuneemmin kansalaiskasvatuksellisen roolin 1960-luvun kuluessa. Tämän kehityskulun myötä poliittinen toiminta ja poliittisten nuorisojärjestöjen rooli nuorisotyön toteuttamisessa kasvoi 1970-luvulle tultaessa hyvin vahvaksi. Nuorison elämään ja kasvuun liittyvien kysymysten kokonaisvaltaista huomioonottamista painottanut nuorisopolitiikka, jonka rajoja Kari Rantalaiho hahmotteli teoksessaan *1970-luvun nuorisopolitiikka*³⁷², oli myös 60-luvun lapsi.³⁷³ 60-luvun perintönä maailma näytti muuttuvan entistä nopeammalla tahdilla. Nuorilta alettiin edellyttää muutokseen sopeutumista.

”[N]uorisopolitiikka käsittää ne yhteiskunnan toimenpiteet joiden tarkoituksena on edistää nuorten kehittymistä itseään toteuttaviksi ja yhteiskuntaa hyödyttäviksi ihmisiksi. Edellä oleva tarkastelu on kuitenkin tuonut esille erään tärkeän asian. Itsensä toteuttamisen ehdot sanelee yhteisö. Nuorisopolitiikan tehtävänä on tehdä yksilöistä sellaisia, että he pystyvät toteuttamaan itseään yhteisön antamilla ehdoilla.

³⁷⁰ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

³⁷¹ Rantalaiho 1969, 30.

³⁷² Sama.

³⁷³ Aalto 1975, 56–61; Nieminen, J. 1995, 349–365.

Tämä taas vaatii yksilöiden persoonallisuuteen kajoamista, heidän manipuloimistaan.”³⁷⁴

Yhteiskunnan kannalta oli tärkeää kanavoida nuorten käytös hyväksytyille urille. Manipulaatio oli tämän tavoitteen saavuttamisen väline. Yhteiskunta pyrki ohjaamaan nuorten aktiivisuuden hyväksymiensä puitteiden sisälle. Aktiivisuudesta kehittyi tätä myöden hyvin latautunut termi, jolla viitattiin nimenomaan aktiivisuuteen, jota toteutettiin yhteiskunnan tarjoamissa puitteissa. Jenginuorten väärin suuntautunut energia oli IS:n haastatteleman nuorisolääkärin mukaan pyrittävä kanavoimaan yhteiskunnallisesti hyväksytyllä tavalla.

”Yhteiskunnallisella tasolla kysymys on nuorten ylimääräisen energialatauksen ohjaamisesta toimintaan. Urheilu, ja kaikenlainen harrastustoiminta on hyvää.”³⁷⁵

Harrastustoiminta oli, Rantalaihon terminologiaa lainaten, keskeinen nuorten manipulaation areena. Harrastuksiin osallistuminen antoi nuorelle mahdollisuuden opetella toimintaa yhteiskunnan asettamilla ehdoilla. Näin ollen, osallistumattomuus harrastustoimintaan vaaransi nuorten tulevaisuuden yhteiskunnallisesti kyvykkäinä kansalaisina. Välillisesti passivoitumisen vaara kosketti tietysti koko tulevaisuuden yhteiskuntaa. Harrastamisella oli siten vahva moraalinen ulottuvuutensa.³⁷⁶

Osallistumattomuus harrastustoimintaan nähtiin toisaalta usein myös välittömämpänä selityksenä jengiongelmiin.

”Kaupunginosien nuoret kahinoivat keskenään, koska ei ole nuorisotoimintaa, jossa nuoret voisivat positiivisella tavalla tutustua toisiinsa. ’Muuttoliike maalta kaupunkeihin ja kaupunginosasta toiseen on vaikuttanut paljon, nuoret eivät ennätkä juurtua minnekään. Kaikki tapahtuu liian suuressa mittakaavassa, se vieraannuttaa.’”³⁷⁷

”Poliisin mukaan jengien tappelunhalussa on kysymys lähinnä tekemisen puutteesta.”³⁷⁸

³⁷⁴ Rantalaiho 1969, 24.

³⁷⁵ IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

³⁷⁶ Ks. Hoikkala 1993, 92–95.

³⁷⁷ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

³⁷⁸ IS 11.9.1978: ”Kainalosauvatkin asein nuorisojengin hulinoissa”.

Käsitys häiriöiden aiheutumisesta puhtaasti tekemisen puutteesta kuuluu selvästi kurittomuusdiskurssin piiriin. Tappelunhalun lisäksi myös koulukiusaamisen ja välitunneilla koetun levottomuuden syitä haettiin tekemisen puutteesta. Jopa välituntien poistamista ehdotettiin lääkkeeksi ongelmiin. Välitunnilla vietetyn vapaa-ajan korvaaminen ohjatulla toiminnalla olisi tämän argumentin mukaan tarjonnut järkevää tekemistä, ja vähentänyt siten toimettomuutta ja hillinnyt häiriöitä.

”Kehittynyt leikkikulttuuri on väkivallan vaihtoehto. Jengi tappelee, kun sillä ei ole vaihtoehtona todellista järkevää tekemistä...”³⁷⁹

Toimettomuus nähtiin monien häiriöiden välittömänä aiheuttajana. Ohjatulla harrastustoiminnalla käsitettiin siten olevan myös häiriöitä ehkäisevä vaikutus. Harrastustoiminnalle annettu tärkeä rooli ei kuitenkaan rajoittunut vain häiriöiden ehkäisemiseen. Häiriöiden ehkäisemisen lisäksi harrastustoiminta palveli nuoren yhteiskuntaan liittymisen päämäärää. Tämä oli aktiivisen nuoruuden diskurssin keskeinen sisältö. Näin ollen harrastustoiminnalla käsitettiin olevan merkittävä positiivinen rooli niin yhteiskunnan kuin myös nuoren henkilökohtaisen elämän kannalta.

”Valtaosa jengeistä on rauhallista ainesta, joka ei ihannoï tappelua. Siitä huolimatta jengiytyneitten nuorten käytösmallissa on piirteitä, joihin yhteiskunnalla ei ole varaa suhtautua välinpitämättömästi.

Näitä ovat ennen kaikkea passiivisuus ja vieraantuneisuus. Tulevaisuus ei jenginuoria kiinnosta ja politiikkaan he suhtautuvat vieroksuen ellei suorastaan kielteisesti. Heidän harrastuksensa ovat vähissä, mieluummin he vain oleskelevat. Yleistä on aikuisten kokeminen nuoriin ennakkoluuloisesti suhtautuvina tai jopa vihamielisinä.”³⁸⁰

Kyseisen Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa esitetyn väitteen mukaan jengiin liittyneet ongelmat eivät rajoittuneet ainoastaan jengien toiminnasta aiheutuneisiin häiriöihin ja haittoihin. Oikeastaan nämä häiriöt olivat koko laajan jengiongelman kannalta varsin epäolennaisia, koska ne koskettivat vain pientä osaa jengiläisistä. Ongelmaksi jengin teki nimenomaan jengin ilmentämät käytösmallit ja arvot, joiden

³⁷⁹ HS 22.11.1978: ”Vaihtoehto hivutukselle ja hakkaamiselle: Musiikkia ja liikuntaa koulujen välitunneille”.

³⁸⁰ HS 27.12.1978: ”Haaste nuorisotyölle” (pääkirjoitus).

katsottiin edustavan passiivista ja vieraantunutta asennetta. Osoituksena asenteesta edusti nuorten epäluuloinen suhtautuminen aikuisiin. Passiivisuutta ja vieraantumista arvokkaina pidetyistä arvoista ilmensi myös se, ettei jenginuorilla ollut kaduilla oleskelemisen ohella mitään erityisiä harrastuksia. Harrastamattomuus edusti kiinnostuksen puutetta tulevaisuutta ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan. Mielikuva jenginuoren harrastamattomuudesta oli niin vahva, ettei edes nuoren osoittama aktiivisuus harrastuksissaan välttämättä riittänyt rikkomaan sitä.

”Sami on ensimmäisellä lukioluokalla Puotinharjun yhteiskoulussa. Toistaiseksi hän on pärjännyt koulussa, mutta koulu ja koulumenestys on asia, josta hän ei halua puhua enempää.

Vapaa-aikanaan Sami opiskelee kitaransoittoa Oulunkylän pop- ja jazzmusiikkiopistossa. Hänellä on kavereidensa kanssa oma bändi ’S.O.S.’, joka esiintyy Itä-Helsingin nuorisopaikoissa. Bändi soittaa 50-luvun musiikkia, rokkia.

Neljätoistavuotiaana Sami teki kaverinsa kanssa ensilevyn. Sävelsi, sanoitti, tuotti ja levitti levyn, jossa tosin oli vain A-puoli. Nyt hän hymähtää levyille. Uudempi tuote on nauha, jonka tulevaisuudesta ei ole vielä tietoa.”³⁸¹

Lehden haastattelema rokkari-poika vaikuttaa olleen varsin aktiivinen harrastaja, eikä hänen koulumenestyksessäänkään nähtävästi ollut erityistä vikaa. Hän opiskeli lukiossa ja vähintäänkin pärjäsi opinnoissaan, vaikkei halunnutkaan käsitellä asiaa haastattelussa. Musiikkiharrastuksessaan hän vaikuttaa olleen varsin aktiivinen, ja hän oli tehnyt jopa oman levyn. Aktiivisen musiikkiharrastuksen ja ilmeisesti varsin hyvän koulumenestyksen lisäksi huomiotta pojan aktiivisuutta arvioitaessa jäi se, että hän pystyi haastattelussa tarkastelemaan jengi-ilmiötä ja 50-luvun muotia varsin analyttisesti ja asettui haastattelussa usein lievästi jengin suhteen ulkopuoliseen asemaan. Lieneekö johtunut hänen soittamansa musiikin tyylistä, että hän muutamaa numeroa myöhemmin sai edustaa ”passiivista jenginuorta” kahden ”aktiivisen” muusikkonuoren haastattelussa.

”Arto Pajukallio, 20 , on pitkätukkainen. Kaulassa koru, rinnassa Bob Dylanin kuva. Juhani Kansi, 20, on lyhyttukkaisempi, pukeutuminen tavallista 70-luvun tyyliä.

³⁸¹ SK 38/1978: ”Tänään pidetään hauskaa”.

Arto kirjoittaa popmusiikkiarvosteluja eri lehtiin, Jussi opiskelee ja myös arvostelee levyjä. He soittavat kitaraa 'Blue Band' -nimisessä yhtyeessä, joka esittää 'maanläheistä, tunnepitoista bluesia'.

He ovat tekemässä 'Köynnös' -lehteä, jonka viimeisin numero käsittelee mm. luonnonsuojelua, energiapolitiikkaa, työttömyyttä, Etelä-Afrikan kysymystä, elokuvia ja musiikkia. Samantapaisia pienlehtiä on muitakin.

He ovat omien sanojensa mukaan 'pasifisteja, humanisteja, ajattelevia ja toimivia ihmisiä'. Heillä ei ole yhteistä hius- tai vaatemuotia. Heitä kohtaan rokkarit tuntevat vihamielisyyttä: he ovat 'liimanhaistajia'. Jengien viha toisinpukeutuvia kohtaan purkautuu väkivaltana kaduilla ja tanssipaikoilla.”³⁸²

Suomen Kuvalehden kirjoituksissa suoritettu vastakkainasettelu ”rokkarinuoren” ja ”aktiivisten lukevien, kirjoittavien ja kantaaottavien nuorten” välillä sai jenginuorta edustamaan valitun rokkarin vaikuttamaan passiiviselta yksilöltä, joka ei osallistunut kehittävään, kasvattavaan tai yleensäkään hyödylliseksi katsottavaan toimintaan.

”Arto ja Jussi vierastavat rokkareiden asenteita: 'ollaan vain', 'tänään pidetään hauskaa'.

– Yleinen kiinnostamattomuus asioista on huolestuttavaa. Entä sitten, kun tämän päivän rokkarit ovat keski-ikäisiä, päättäjiä – jos he ovat samanlaista passiivista ja suvaitsematonta massaa?

– On helpointa heittäytyä ulkopuolelle, paeta, mutta jonkunhan on kannettava vastuuta. Nyt eletään kuitenkin vuotta -78 eikä vuotta -58. Nykytilanne ei näytä kovin valoisalta, mutta mitä jos kaikki päättäisivät siirtyä ajassa kaksikymmentä vuotta taaksepäin? Arto ja Jussi kysyvät.

He ovat molemmat osallistujia: he soittavat, kirjoittavat, keskustelevat, lukevat.

– Tuntuu ällistyttävältä, ettei viitsitä lukea kirjoja. Minä luen noin kolme kirjaa viikossa. En tiedä kuinka paljon niistä opin, mutta yritän kuitenkin, Arto sanoo.

–Meillä on kasvamisen ja oppimisen vimma.”

³⁸² SK 41/1978: ” 'Liimanhaistajat' vetoavat rokkareihin: Antakaa meidän olla rauhassa”. Sekä numerossa 38/1978 ilmestyneen ”jengijutun”, että tämän ”liimanhaistajien” haastattelun oli kirjoittanut sama toimittaja, Kristina Alapuro.

Jenginuorten vähäisen yhteiskunnallisen aktiivisuuden vaikutukset projisoitiin – samalla tavoin kuin esimerkiksi työttömyyden nostattamat uhkakuvat – tulevaisuuteen.

Jenginuoriksi itsensä identifioineiden nuorten edustajat ottivat osaa keskusteluun Helsingin Sanomien yleisönosastolla ja nuorten palstalla. Keskusteluun osallistuminen periaatteessa haastaa tulkinnan jenginuorista passiivisena joukkona, joka ei seurannut aikaansa tai lukenut lehtiä. Pääosin jenginuoren position mielipidekirjoituksissa omaksuneet kirjoittajat olivat lisäksi tyttöjä.³⁸³ Edes tällaisella aktiivisuuden osoituksella ei ollut vaikutusta yleiseen käsitykseen jenginuorista.

6.5.1 Kadulla oleskelun kielteiset vaikutukset

”On vanha laulu, että nuoriso on mätää, huonompaa kuin ennen, rappeutunutta. En usko siihen, se ei pidä nykyisin paikkansa. Silti osalla nuoria on todella paha olla. Heidän luokse pitäisi mennä, suoraan kaduille, jo ennen kuin mitään tapahtuu.”³⁸⁴

Katu leimautui keskustelussa ongelmanuorten ympäristöksi.³⁸⁵ Metaforana katu viittasi nuorten ongelmiin, jotka olivat ajaneet heidät kadulle, mutta jotka myös pahenivat ikään kuin kadun vaikutuksesta. Katu ei ollut siten hyvä ympäristö nuorille. Helsingin Sanomien Rautatientorilla syyskuussa haastattelemaat nuoret selvästi tiesivät miten heidän oleskeluunsa julkisella paikalla viikonloppuiltana suhtauduttiin. Ilmeisesti toimittajan kysymys oli ainakin periaatteessa jo entuudestaan tuttu.

”Miks me ollaan täällä? Joo kato, just siks tai seven.

Joo, eiks meillä oo muuta paikkaa!”³⁸⁶

Nuorison toiminta vaati luonnollisesti tiloja. Nuorten itsenäisesti muodostamat ryhmät ja jengit kokoontuivat usein ulkotiloissa. Ulkotilat tulkittiin keskustelussa kuitenkin huonoksi ympäristöksi nuorten toiminnalle. Tätä negatiivista ilmensi sanan katu käyttäminen. Ongelmanuoriin saatettiin yksinkertaisesti viitata ”kaduilla liikkuvana

³⁸³ Ks. esim. HS 6.11.1978: ”Asu muotia, ase luomassa turvaa”; HS 9.11.197: ”Jengiydytään kun kotona ei ole tilaa”; HS 24.11.1978: ”Gögö vastaa: ei jengi ole pulma”. On kuitenkin huomattava, että valtaosa nuorista jengikeskustelun osanottajista ei kuulunut jengeihin ja suhtautui niihin varsin negatiivisesti. Ks. esim. HS 11.11.1978: ”Ei jenginuoren käytös riipu vain kotioloista”; HS 11.11.1978: ”Väkivallan siemenet”.

³⁸⁴ IS 11.9.1978: ”Rangaistuksista ei moraali nouse: ”Meiltä puuttuu kotien yhteisvastuu lapsistamme” ”.

³⁸⁵ Kadun metaforalla on ollut hyvin samankaltainen sisältö myös muina ajankohtina. Ks. Hoikkala 1993, 97–98.

³⁸⁶ HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

ikäluokkana”, kuten Helsingin Sanomien nuorten itsemurhia käsitelleessä artikkelissa tehtiin.³⁸⁷

Käsitys siitä, että nuorten oleskelu kaduilla, puistoissa ja ostoskeskuksilla oli jo itsessään ongelma, oli laajasti jaettu. Ympäristön asukkaiden suhtautumista nuoriin pidettiin yleisesti negatiivisena, ja suuri nuorisoryhmä aiheutti ohikulkijoissa vähintään ihmetystä, jollei suoranaista pelkoa.³⁸⁸ Vaikka nuorten kokoontumisessa ei olisi katsottu edes olleen varsinaisia muita haitallisia piirteitä, aiheutui kokoontumisista vähintäänkin meluhaittoja.³⁸⁹ Poliisille nuorisojoukkojen kokoontumisesta koettu huoli aiheutti töitä, joita ei olisi ollut jos nuoret olisivat pysyneet sisätiloissa. Nuorisoa ymmärtämään pyrkiville nuorisotyöntekijöille ja muille ammattilaisille katu edusti tekijää, joka yhtäältä ilmensi nuoren henkilökohtaisten ongelmien olemassaoloa ja toisaalta kärjisti niitä. Kaduilla oleskellessaan nuoriso oli myös kasvatuksen ammattilaisten tarkkailun ja kontrollin ulottumattomissa.

Jos poliisille ja jengikokoontumisia ihmetteleville sivullisille ongelmana oli jengin toiminta, – metelöinti, häiriökäyttäytyminen ja tappelut – oli nuorisotyön ammattilaisen käsitys ongelman luonteesta miltei päinvastainen.

”Keijo [Lindal VH] sanoo, että nämä 13–16-vuotiaiden jengit ovat tavallaan väliinputoajia; liian vanhoja seurakuntien ym. vetämiin lasten kerhoihin, liian nuoria varsinaiseen nuorisotoimintaan ja diskoihin. Niinpä he kerääntyvät lähioissa rappukäytäviin tai matkustavat keskusta suuriin porukoihinsa.

Lindal itse vetää Kalliossa tuloksiin tyytyväisenä kolmatta vuotta kokeilua, jossa kadulta kerättyjä jengejä kootaan toimimaan.”³⁹⁰

Jenginuorten parissa työskennelleen sosioterapeutin tulkinnan mukaan ongelmana ei ollut jengin toiminta kadulla, vaan nimenomaan kadulla kärsitty toiminnan puute. Eräs hoitotapa oli kadulla liikkuvien jengien kerääminen pois kadulta sisätiloihin ja saattaminen nuorisotyöntekijöiden avustuksella ja kontrollin alaisina ”toimimaan”. Tässä tapauksessa toimintana tuli ymmärretyksi vain toiminta jolla oli selvä ja

³⁸⁷ HS 19.12.1978: ”Tulevaisuus ei paljon lupaa nuorisoasemien asiakkaille”.

³⁸⁸ Ks. esim. HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”.

³⁸⁹ Ks. esim. IS 8.12.1978: ”H:gin nuorisoasiainkeskus: Jenginuorten aiheuttamia häiriöitä on paisuteltu”.

³⁹⁰ IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

kehittävänä pidetty päämäärä. Nuorten kaduilla itsenäisesti harrastama toiminta edusti päämäärätöntä ja passiivista oleskelua, eikä tullut ymmärretyksi toimintana lainkaan.

Harrastuksettomina maleksijoina havainnoimiaan jenginuoria pitivät myös syksyllä 1978 sosiologian ”sosialisaatio-kurssille” osallistuneet opiskelijat.

”Varmaankin on olemassa myös harrastuksesta toiseen juoksevaa nuorisoa, sellaisia, joilla ei ole aikaa maleksia kadunkulmissa.”³⁹¹

Katu edusti keskustelussa passivoivaa ympäristöä. Tätä taustaa vasten nuoren oleskelu ulkotiloissa kokoontuvan ryhmän piirissä toimi osoituksena myös tämän osallistumattomuudesta harrastuksiin ja vähäisestä kiinnostuksesta yhteiskuntaa kohtaan. Jenginuorten toiminnan siirtäminen sisätiloihin olisi mahdollistanut nuorisotyöntekijöiden ja muiden kasvatuksen ammattilaisten tehokkaamman puuttumisen nuorten tilanteeseen. Nuorten toiminnan siirtäminen valvottuihin sisätiloihin olisi oletettavasti edesauttanut myös nuorten ongelmien ratkeamista. Koska jengi leimautui keskustelussa niin voimakkaasti nimenomaan henkilökohtaisista ongelmista kärsivien nuorten yhteisöksi, oletettiin jengiytymiseen liittyvien ongelmien tulevan ratkaistuiksi näihin pulmiin puuttumalla.

Harrastus- ja järjestötoiminta käsitettiin areenaksi, jolla nuori opetteli ja omaksui yhteiskunnassa toimimisen kannalta olennaisia taitoja. Jenginuorten kotioiloissa ja suhteessa vanhempiinsa ilmenneet häiriöt aiheuttivat heille kuitenkin ongelmia, jotka haittasivat normaaliin harrastustoimintaan liittymistä. Jenginuorten katsottiin tarvitsevan heille erityisesti sopivaa toimintaa. Tämän lisäksi he tarvitsivat aikuiskontaktin, jota heidän vanhempansa eivät pystyneet tarjoamaan.

”Carrolsin, asemantienoon ja muidenkin 13–16-vuotiaiden jengien pitäisi heti saada oma kokoontumispaikka, jossa toimia ja jossa olisi turvallinen aikuiskontakti.”³⁹²

Koska koko ongelmassa oli tavalla tai toisella kysymys nuorison oleskelusta kaduilla, oli nuorison poistaminen kaduilta yksinkertainen ratkaisu ongelmaan.³⁹³

³⁹¹ Ottelin, Liisa & Summanen, Ritva: Sukupuolirooleista nuorison keskuudessa. Teoksessa Uusitalo, Ritva (toim.): *Mitä nuorten mielessä liikkuu?* Esitutkimusraportti, Sosialisatiokurssi, syksy 1978, Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen monisteita n:o 23, Helsinki, 1979.

³⁹² IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

³⁹³ Tässä suhteessa yhtäläisyydet 1950- ja 1960-luvuilla Helsingissä suoritettuun nuorisokahvilatoimintaan ovat selkeät. 1960-luvun lopulla nuorisokahviloiden katsottiin mm. vähentäneen nuorison ”turhanaikaista liikkumista” kaduilla. Toisaalta myös nuoria kadulta pois keränneet nuorisokahvilat joutuivat tietyissä

Nuorisoasiankeskuksen nuorisokartoituksen tuloksissa keskeisiksi jengiytymistä selittäviksi ongelmiksi nostettiin harrastusmahdollisuuksista ja kokoontumistiloista koettu puute kantakaupungin alueella.³⁹⁴ Joulukuun alussa Helsingin nuorisolautakunta esittikin nuorisoasiainkeskuksen esityksen perusteella kolmen uuden tilan hankkimista kantakaupungista jenginuorten kokoontumisia ja harrastustoimintaa varten.³⁹⁵

Nuoren kasvun aikuiseksi, sekä liittymisen yhteiskuntaan ja yhä laajempiin sosiaalisiin piireihin katsottiin tapahtuvan aikuiskontaktien välityksellä. Kehityksen kannalta olennaisimmaksi kontaktiksi miellettiin nuoren kontakti omiin vanhempiinsa. Jenginuorilla tämä kontakti käsitettiin tyypillisesti jollain tavoin häiriintyneeksi. Aikuiskontaktin puuttuessa vaarana oli jengin muodostuminen nuorisotutkija Ritva Uusitaloa mukaillen ”ylivahvaksi liittynäksi”³⁹⁶, joka vieraannuttaisi jäseniään edelleen positiivisista aikuiskontakteista ja yhteiskunnasta. Koska nuorten harrastustoimintaa johti yleensä aikuinen, katsottiin puuttuva aikuiskontakti voitavan palauttaa ohjatun harrastustoiminnan välityksellä. Harrastusjärjestön aikuisesta ohjaajasta toivottiin muodostuvan nuoren kontakti aikuisyhteiskuntaan.

Jenginuorten oletettu harrastusten puute edusti keskustelussa kiinnostuksen puutetta tulevaisuutta ja yhteiskuntaa kohtaan. Tulevaisuuden ja yhteiskunnan rakentaminen oli toimintaa poliittisen toiminnan areenalla. Yhteiskunnallisen ja poliittisen kiinnostuneisuuden erottaminen toisistaan ei ollut mahdollista. Näin ollen nuorten oletetulla passiivisuudella oli myös voimakas poliittinen ulottuvuus. Ehkä edellisestä johtuen kommentoijilta jäi järjestäen huomaamatta nuorten aktiivisuus nuorisokulttuuristen harrastusten kuten musiikin parissa. Toisaalta, nuorisokulttuuri oli leimattu lähinnä kaupalliseksi ja yhteiskunnalle vieraaksi tuotteeksi, jota häikäilemättömästi markkinoitiin pahaa-aavistamattomille nuorille. Nuorisokulttuurin sisältöjä ja sen edustamia arvoja ei pidetty arvossa, eikä aktiivisuutta nuorisokulttuurin piirissä toivottavana.

Harrastustoimintaan liitetty aktiivisuus pitikin sisällään yhteiskunnallisen aktiivisuuden ihanteen. Myös puheella passiivisuudesta viitattiin nimenomaan yhteiskunnallista laatua

kaupunginosissa ankan vastustuksen kohteeksi, koska niissä vierailevien nuorten katsottiin aiheuttaneen häiriötä kahvilan naapurustossa. Ilves, 54–56.

³⁹⁴ Taisto 1978.

³⁹⁵ HS 6.12.1978: ”Helsingin nuorisolautakunta: Kantakaupunkiin tiloja jenginuorille”.

³⁹⁶ Uusitalo 1979b, 105.

olleeseen passiivisuuteen. 1970-lukulaisten nuorisopolitiikan ilmentämässä tulkintakehyksessä yhteiskunnallinen ja harrastuksissa osoitettu aktiivisuus olivat vahvasti kietoutuneet yhteen. Yhteiskunnallista aktiivisuutta ja niitä tietoja sekä taitoja, joita kansalaiselle katsottiin olevan tarpeellista hallita, oli määrä harjoitella harrastustoiminnan kautta. Näin ollen myös nuoruuden harrastustoiminnan ja yhteiskunnan jäseneksi sosiaalistumisen välinen yhteys oli tiivis. Tästä johtuen nuorten vähäistä aktiivisuutta harrastusten suhteen voitiin pitää heijastuksena nuorten yleisemmästä, yhteiskunnallista laatua, olleesta passiivisuudesta.

6.6 Jengin merkitys sosiaalistajana

”Merkityksellinen sosiaalistaja on myös nuorten itsensä muodostama epämuodollinen toveriryhmä, ystävät ja erilaiset sakit.”³⁹⁷

Aktiivisuuden ihanteen korostaminen sai jengit näyttämään yleisön silmissä passiivisilta ja siten ongelmalta, mutta antoi myös nuorisotyöntekijöille ja muille nuorison parissa työskenteleville mahdollisuuden tuoda esille myös jengissä toimimisen liittyvää aktiivisuutta.

”Sinänsä jengiin liittyminen on positiivista, sehän on toimintaa. Vain päämäärät pitäisi pystyä kanavoimaan paremmin...”³⁹⁸

Jengiin kuulumista arvostettiin ainakin nuorisotyötä ja nuorisotutkimusta tekevien tahojen keskuudessa periaatteessa täydellistä toimeentuloa enemmän. Jengien toiminnan laatu ja päämäärät muodostivat kuitenkin ongelman. Positiivisempina pidettyihin aktiviteetteihin ryhtymisen tiellä nähtiin rajoittavia rakenteellisia ongelmia.

”Kyllä he haluavat kamerakerhoja, moottoritiloja, urheilua, mutta paikkoja tällaiseen toimintaan on liian vähän.”³⁹⁹

Ensimmäiset selkeästi jengiaiheeseen liittyneet asiantuntijapuheenvuorot määrittivät nuoruuden välttämättömäksi vaiheeksi yksilön kasvussa lapsuudesta aikuisuuteen. Yleistä suhtautumista nuoruuteen ja siihen asiantuntijoiden kiinteästi liittämiin kokeiluihin moitittiin kuitenkin liiallisesta negatiivisuudesta.

³⁹⁷ Aalto, 1975, 16.

³⁹⁸ HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”.

³⁹⁹ Sama.

”Aloitetaan siitä, että nuoruus on välttämätön vaihe kehityksessä. Se on silta lapsuudesta aikuisuuteen ja sen kesto on noin 12 vuodesta aina 23–25-vuoteen, siis pitempi kuin lapsuusaika. Silti nuoruuteen suhtaudutaan kuin kehityshäiriöön!”⁴⁰⁰

Nuoruuteen liittyneet – ja aikuisuuteen kasvamisen kannalta välttämättömiksi tulkitut – kokeilut rinnastettiin haastattelussa hulluuteen. Yksilön psykologiseen kasvuun huomionsa kiinnittävässä näkökulmassa tämä hulluus, joka ilmeni erilaisina aikuisten keskuudessa poikkeavina pidettyinä ja pahennusta herättävinä toimina, tulkittiin nuoruuteen kiinteästi kuuluvaksi asiaksi.

”[Lääk. lis. VH] Erko muistuttaa, että nuoruus ja hulluus ovat aina käyneet käsi kädessä.

– Hirveän monet asiat, jotka aikuisesta ovat sairaita, ovat nuoruudessa ihan normaaleja – tilapäisinä. Esimerkiksi vaikka seksuaaliset perversiteetit. Kaikki muu on normaalia paitsi tuhoava käyttäytyminen itseä ja muita kohtaan. Siinä kulkee raja.”⁴⁰¹

Nuoruudessa tapahtuva itsenäistyminen vaati nuorelta toimia, jotka edesauttoivat irtautumista kodin ja vanhempien vaikutuspiiristä. Nuorisoryhmään kuulumisen katsottiin osaltaan palvelevan kyseistä tarkoitusta. Nuoruus nähtiin siis kodin piiristä irrottautumisen, itsenäistymisen ja aikuiselämän opettelun kautena. Vaikka nuori pyrki irrottautumaan vanhempiensa vaikutuspiiristä, ymmärrettiin vanhempien vaikutus nuoren kasvuun edelleen äärimmäisen tärkeäksi. Itsenäistymispyrkimyksestä huolimatta nuoren katsottiin pyrkivän saavuttamaan vanhempiensa ja muiden aikuisten hyväksynnän.

”Aikuiset ovat tehneet asiasta aivan liian suuren numeron. Se herättää nuorissa väärää innostusta, asettaa heihin väkivaltaisen käyttäytymisen odotuksia, ...”⁴⁰²

Aikuisten ja median jengeihin ja jengitappeluihin kiinnittämän huomion pelättiin johtavan jopa väkivaltaisen käytöksen lisääntymiseen nuorten keskuudessa. Nuori tarvitsi aikuisten hyväksyntää ja halusi toimia näiden odotusten mukaisesti. Näin ollen, aikuisten odottaessa nuoren tappelevan nuori tappeli.

⁴⁰⁰ IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

⁴⁰¹ Sama.

⁴⁰² Sama.

Sen lisäksi, että häiriöiden osakseen saaman huomion tulkittiin synnyttävän nuorissa pahimmillaan tarvetta häiriköidä, pelättiin jenginuoriin kohdistuvan huomion johtavan koko nuorison leimautumiseen väkivaltaisiksi ja vaarallisiksi häiriköiksi. Se, että julkisuudessa käsitellyt ongelmat koskivat itse asiassa vain pientä osaa nuorista, oli toistuvasti esitetty huomautus.

”Kun puhutaan jengien väkivallasta, leimataan sillä usein koko nuoriso, vaikka kyse on pienestä osasta...”⁴⁰³

”Jengikeskustelua on vaivannut juuri yleistäminen. Kun kaksi täysikasvuista on pahoinpidellyt nuoren kuoliaaksi, koko pääkaupunkiseudun nuorisoa on pidetty murhamiehinä.”⁴⁰⁴

Koko nuorison epäiltiin jopa leimautuvan sellaisten tekojen johdosta, joihin he eivät olleet lainkaan syyllisiä. Pienen häiriöitä aiheuttavan ryhmän toimien katsottiin saaneen liian suuren huomion keskustelussa, jonka pelättiin leimaavan koko nuorison väkivaltaisiksi häiriköiksi. Tällä perusteella vaadittiin ajoittain jopa jengiaiheisen uutisoinnin lopettamista kokonaan. Leimaamisen katsottiin ruokkivan aikuisten kokemaa epäluuloisuutta nuorisoa kohtaan ja näin heikentävän nuorten ja aikuisten välisiä suhteita entisestään. Uutisointia kritisoitiin myös toisenlaisin perustein. Jengiaiheista huomiota kritisoitiin yhtäältä koska jengien tekoja ja toimia ei pidetty hyväksyttävänä. Toisaalta jengiläisten käsitettiin olevan lopulta vain pieni osa nuorista ja enemmistöä pidettiin edelleen hyvin käyttäytyvänä. Molempien kantojen mukaan jengien osakseen saama huomiota pidettiin perusteettomana ja vahingollisena.⁴⁰⁵

Häiriöitä aikuissuhteissa pidettiin ongelmanuorten yhteisenä nimittäjänä, vaikka nuoren ongelmat saattoivat saada erilaisia ilmenemismuotoja.

”Olipa hän kouluun sopeutumaton, lainrikkoja, alkoholiongelmainen, niin kadulla hän saattaa käyttäytyä mahtavasti kuin koko Euroopan ostaja. Mutta kun sitten katsotaan syvemmälle, niin sisältä varsin usein löytyy pelokas ihminen, jonka perusturvallisuus on järkkynyt.”⁴⁰⁶

⁴⁰³ IS 13.11.1978: ”Jengin väkivallassa aikuisten liioittelua”.

⁴⁰⁴ SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”.

⁴⁰⁵ Ks. Nuorisotyö/nuorisopolitiikka 9/1978.

⁴⁰⁶ IS 11.9.1978: ”Rangaistuksista ei moraali nouse: ”Meiltä puuttuu kotien yhteisvastuu lapsistamme” ”

Kodin tukea vaille jäänyt nuori nähtiin alttiiksi hakemaan tukea kasvulleen muualta. Ongelmista kärsivälle nuorelle tukensa tarjosi jengi.

”Heikot kasvulähtökohdat saaneet nuoret olivat jääneet vaille kaipaamaansa tukea, ja siksi heillä oli voimakas halu kuulua johonkin ryhmään, vaikkapa sellaiseen, jolla ei ollut muuta yhteistä päämäärää kuin ’mennään ja hakataan joku’.”⁴⁰⁷

Jengi nähtiin nuorelle kenties ainoaksi yhteisöksi, jossa hän saattoi kokea yhteenkuuluvuuden tunteita ja tuntea itsensä arvostetuksi. Ryhmän jäsenyys oli niin tärkeää, ettei toiminnan kyseenalainen laatu riittänyt vierottamaan nuorta ryhmästä. Nuorisoryhmään kuulumisen käsitettiin usein tärkeäksi osaksi nuoruutta myös niiden nuorten kannalta, jotka eivät kärsineet vakavista ongelmista. Nuoruudessa yksilön tuli laajentaa sosiaalisten kontaktiensa verkostoa ja elämänpiiriään. Vaikka vanhempien apu kodin piiristä irrottautumisessa ja kasvussa aikuisuuteen oli tärkeää, muodostuivat kodin ulkopuoliset kontaktit nuoren kannalta yhä olennaisemmiksi hänen varttuessaan.

”Nuori tarvitsee aikuisuuteen kasvamisessaan apua. Kodin ulkopuolisten ihmisten apu on oleellinen, koska kodin piiristä ollaan irtautumassa. Näin tullaan nuorisoryhmään.”⁴⁰⁸

Nuorisoryhmään kuulumista pidettiin varsinkin keskusteluun osallistuneiden asiantuntijoiden piirissä nuoren kannalta jopa välttämättömänä. Ryhmän välttämättömyyttä perusteltiin mm. sillä, että ryhmä salli nuoren vaihtaa kokemuksia ikätovereidensa kanssa ja rohkaisi nuorta käsittelemään kasvun mukanaan tuomia ”uusia tunteita ja ajatuksia”, joiden käsittely yksin saattoi olla vaikeaa. Ryhmä tarjosi nuorelle myös väylän purkaa ”ylipursuavia viettipaineita”.⁴⁰⁹ Ryhmään kuulumisen ja ryhmän suorittama yhteenkuuluvuuden korostaminen auttoivat nuorta saavuttamaan riittävän itseluottamuksen toimiakseen aikuisten maailmassa.

”Jengit pitävät ehdottomasti kiinni ulkoisista tunnusmerkeistään, siitä, miten pukeudutaan, miten tukka leikataan, mitä kieltä käytetään, miten asennoidutaan, mistä saa pitää ja mistä ei.

⁴⁰⁷ HS 10.9.1978: ”Nuoruus vai hulluus -seminaari Helsingissä – Työttömyydestä halu tuhoon ja väkivaltaan”

⁴⁰⁸ IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’ ”.

⁴⁰⁹ Sama.

Sitä tuetaan, joka noudattaa näitä kirjoittamattomia lakeja. Tästä saadaan itsevarmuutta ja identiteetintunnetta, joka myöhemmin voi laajentua varmuudeksi yleensä ihmisten parissa.”

Nuorisoryhmä – tai jengi – oli nuorisotyön ja nuorisopsykologian asiantuntijoille siis periaatteessa positiivinen ja välttämättömänäkin pidetty ilmiö. Nuorisoryhmien aiheuttamiin häiriöiden myönnettiin tosin olevan jonkinasteinen ongelma ja väkivalta tyypillisesti tuomittiin (tappeluista tosin korostettiin olleen aina). Ongelmaksi nuorisoryhmän katsottiin muuttuvan vasta siinä vaiheessa kun siitä tuli nuoren sosiaalisia suhteita liian voimakkaasti hallitseva tekijä, tai ryhmän toiminta muuttui korostetun väkivaltaiseksi.

6.6.1 Muutosdiskurssi

Yhteiskunnan ja nuorten välisen suhteen tarkastelu nuorten näkökulmasta muodosti kolmannen keskustelussa ilmenneen diskurssin, jota nimitän muutosdiskurssiksi. Muutosdiskurssin ja aktiivisen nuoruuden diskurssin erottaa toisistaan niiden käsitys nuoren ja yhteiskunnan välisen suhteen laadusta. Aktiivisen nuoruuden diskurssissa yhteiskunta näyttäytyi varsin pysyvänä ja pakottavana rakenteena jonka arvostuksiin, sääntöihin ja rakenteisiin nuorten oli sopeuduttava. Ongelmaksi tämän diskurssin piirissä muodostuivat rakenteelliset häiriöt, jotka haittasivat nuorten aktiivista liittymistä yhteiskuntaan. Jengi puolestaan edusti näkyvää oiretta tällaisen häiriön olemassaolosta ja yhteiskunnasta vieraannuttavaa tekijää itsessään.

Muutosdiskurssi taas painotti yhteiskunnan muutosta, joka teki vanhemman sukupolven hallussa olleesta tiedosta ”vanhentunutta”. Periaatteessa nuorten ja yhteiskunnan välinen konfliktin nähtiin olevan peräisin siitä, etteivät yhteiskunnan rakenteet pysyneet muutoksen vauhdissa. Nuorten sopeutuminen yhteiskuntaan, joka oli alati muutoksenalaisena, oli vaikeaa.

Muutosdiskurssi määritteli ongelmaksi yhteiskunnan, joka syrjäytti nuoret ja johon heidän oli vaikea sopeutua. Tämä diskurssi on havaittavissa lähinnä nuorisotutkimuksen piiristä lähtöisin olleissa puheenvuoroissa ja sen henki välittyy myös vaatimuksissa saada nuorille näiden omilla ehdoillaan tapahtuvaa toimintaa, jossa yhteiskunnallisen kasvatuksen tarpeet eivät olleet välittömästi läsnä. Diskurssin piiriin voi katsoa

kuuluvaksi myös ne puheenvuorot, joissa nuorten ja aikuisten suhteiden katsottiin ennestään huonontuvan nuorten leimaamisen vuoksi. Muutosdiskurssin ilmeneminen keskustelussa myös enteili 1980-luvulla tapahtunutta nuorisotutkimuksellisen paradigman muutosta, jossa yhteiskunnan rakenteen sijasta vallitsevaksi mielenkiinnon kohteeksi nousi nuorten oma kulttuuri.

Nuorisotutkija Ritva Uusitalo totesi Helsingin Sanomissa 14.1.1979 yhteiskunnan erikoistuneen rakenteen sulkeneen lapset ja nuoret pääasiassa iän mukaan homogeenisiiin ryhmiin.

”Opetussuunitelmissa on liian vähän tilaa ihmissuhteille, ilmaisullisuudelle, taideaineille ja liikunnalle. Koulu ei ole yhteydessä ympäröiviin yhteisöihin sillä tavoin, että asema koulussa toisi nuorille mukanaan samalla aseman yhteisössä.

Asuinympäristö tarjosi ihmisille ennen eri ikäisten nuorten ja aikuisten henkilökohtaisten suhteiden järjestelmän, yhteisön. Yhteiskunnan rakennemuutos, nopea muuttoliike ja aluerakentaminen, ovat kuitenkin hävittäneet monilta alueilta nämä yhteisöt. Lähiympäristö ei täten pysty liittämään enempää perheitä kuin niiden yksityisiä jäseniä yhteiskuntaan.

Usein näyttää siltä, ettei myöskään kasvuperhe oman irrallisuutensa, pienuutensa tai sisäisten ristiriitojensa vuoksi kykene antamaan nuorelle kiinteitä ihmissuhteita. Näin monelle nuorelle jää samanikäisten seura, ’jengi’, ainoaksi yhteisöksi, jonka keskuudessa hänellä on minkäänlaista asemaa.”⁴¹⁰

Tämän ikäsegregaation johdosta nuoren läheiset ihmiskontaktit muodostuivat kontakteista muihin nuoriin. Suhteita aikuisiin oli vaikea muodostaa, koska yhteisiä toiminta-areenoita ei ollut. Tässä rakenteessa aikuisyhteiskuntaa ja nuoren toveripiirin kohdistuneet kontaktit näyttäytyivät toisensa poissulkevinä. Tätä poissulkevuutta Uusitalo piti yhteiskunnan vakavana rakenteellisena ongelmana. Mitä aktiivisempaa ajan viettäminen ikätovereiden keskuudessa oli, sitä heikommaksi koettiin nuoren kontaktit aikuisyhteiskuntaan. Näin toveripiirin ja aikuisyhteiskunnan sfäärien eriytymisen katsottiin myös heikentävän ylisukupolvista sosialisatiovaikutusta.⁴¹¹

⁴¹⁰ HS 14.1.1979: ”Nuoriso on aina yhteiskuntansa peili”. Ks. myös Uusitalo 1979b, 104–107.

⁴¹¹ Uusitalo 1979b, 86; 90–91.

”Näyttää olevan joukko nuoria, joiden liittynyt aikuissuhteisiin ja yhteiskunnan virallisiin toimintajärjestelmiin ovat puutteelliset tai häiriintyneet, niin että heille ei ole jäänyt muita liittymäkohtia kuin samanikäisten ja usein samassa asemassa olevien nuorten seura.”⁴¹²

Ongelmaksi käsitetty jengi oli juuri lainauksessa kuvaillun kaltaisten nuorten ryhmä. Uusitalon mukaan oli vaarana, että tällaisessa tapauksessa nuorten ryhmästä muodostui ”ylivahva liittymä”, joka dominoi nuoren sosiaalisia suhteita. Tosin edes tällaisen ryhmän olemassaoloa Uusitalo ei nähnyt itsessään ongelmana. Ongelman muodosti hänen mukaansa kuitenkin se, ettei tällaiselle ryhmälle ollut tilaa yhteiskunnan rakenteissa. Vaarana hänen mukaansa oli, että ryhmän kohdatessa yhteiskunnan taholta kontrollitoimenpiteitä se etääntyi edelleen muista sosiaalisista kontakteista. Aikuisten taholla jengitä kohtaan koettu vihamielisyys saattoi Uusitalon mukaan lopullisesti työntää ryhmän jäsenineen yhteiskunnan ja sen ”toimintajärjestelmien” ulkopuolelle.⁴¹³

Kaupunkien jengien jäsenet eivät Uusitalon mukaan tyypillisesti olleet mitenkään erityisen ongelmallisia. Riskiryhmäksi jengi muodostui kuitenkin juuri edellä kuvaillun prosessin kautta. Se ettei jengille ja sen toiminnalle ollut tilaa rakenteissa saattoi työntää sen jäsenet pysyvästi näiden rakenteiden ulkopuolelle ja tehdä jengistä portin ulos yhteiskunnasta.⁴¹⁴

7 Johtopäätökset

Syksyn 1978 aikana käyty jengikeskustelu voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen. Keskustelu aktivoitui jokaisen vaiheen alussa reaktiona jengikontekstiin liitettyihin tapahtumiin. Myös keskustelun aihe ja suhtautumistapa nuorisoon ja jengeihin laajeni ja muuttui vaiheiden myötä.

Ensimmäisen vaiheen ja samalla koko keskustelun käynnistäneenä aiheena oli lehtien uutisoima lauttasaarelaisten ja eiralaisten nuorten välinen jengitappelu, jonka toteutuminen jää varsin kyseenalaiseksi. Jengitappelun uutisoiminen aloitti myös

⁴¹² Sama, 105.

⁴¹³ Sama, 105–106.

⁴¹⁴ Sama, 106–107.

keskustelun kolmannen vaiheen. Kolmannen vaiheen alussa kysymys oli kalliolaisten nuorten ja Eiran jengin välisestä yhteenotosta, ja 15-vuotiaan kalliolaispojan kuolemasta. Toisen vaiheen käynnisti nuorten afrikkalaisperäisiin opiskelijoihin kohdistama häiriköinti. Keskustelun kannalta keskeisessä asemassa olleita jengitappeluja ei todennäköisesti kuitenkaan käyty kovin aktiivisesti. Jää itse asiassa varsin kyseenalaiseksi tapahtuiko varsinaisia tappeluja syksyn aikana lainkaan, vaikka lehdet niistä kirjoittivatkin. Marraskuun alussa sattunut kuolemantapauskaan ei yksiselitteisesti täytä jengitappelun tunnusmerkkejä.

Jengejä pidettiin periaatteessa tuttuna ilmiönä jo keskustelun ensimmäisessä vaiheessa, joka kesti syyskuun ajan. Jengin tapaisten nuorisoryhmien katsottiin kuuluneen kaupunkiympäristöön myös menneisyydessä, eikä tällaisen ryhmän olemassa olosta ollut sinänsä mitään uutta. Vastaavanlaisia ilmiöitä etsittiin aina kylätappeluista saakka. Kuitenkin syksyllä 1978 koetuissa jengitapahtumissa oli keskustelijoiden mukaan alusta alkaen jotakin uutta ja uhkaavaa, mikä erotti ne aiemmin koetuista vastaavan kaltaisista tapauksista. Tämä uusi elementti oli välittömien arvioiden mukaan jengien entistä rajumpi väkivaltaisuus. Väkivalta oli itsessään uhkaavaa, vahingollista ja herätti paljon huomiota. Väkivaltaisen käytöksen uhkaavuutta korosti entisestään huomion kiinnittäminen nuorten aseistautumiseen, sekä jengien esittäminen kiinteinä ja järjestäytyneinä toisilleen vihamielisinä ryhminä. Keskustelun ensimmäisen vaiheen aiheena oli korostuneesti nuorisojengien väkivalta ja jengitappelut. Keskustelijoista näkyvimpiä olivat poliisi ja lehtien toimitukset. Ensimmäiset asiantuntijapuheenvuorot kuultiin myös keskustelun ensimmäisen vaiheen lopussa. Nuorison muodostama jengi oli yhtä aikaa sekä vanha ja tuttu että uusi ja uhkaava ilmiö.

Keskustelun toinen vaihe, joka kesti lokakuun puolivälistä kuukauden loppuun, toi keskusteluun mukaan nuorten asenteet ja arvot. Vaikka toisen vaiheen käynnistävänä tekijänä toimi jälleen väkivaltainen käytös, liikkui keskustelu sen myötä etäämmälle väkivallan ja välittömien tapahtumien uutisoinnista. Toisen vaiheen rasismia ja suvaitsemattomuutta käsitellyt keskustelu valmisteli kolmatta vaihetta, jossa huomion kohteeksi otettiin jenginuori yksilönä ja yksilön kärsimät ongelmat.

Vaikka ensimmäiset jengikontekstiin kuuluneet nuorten henkilökohtaisia ongelmia käsitelleet puheenvuorot julkaistiinkin jo keskustelun ensimmäisen vaiheen aikana syyskuussa, muodostui tällainen käsittelytapa leimalliseksi vasta keskustelun

kolmannelle vaiheelle. Jengin välittömän ja sinänsä vahingollisen käytöksen takana piilevä vaara oli nuorten arvojen ja asenteiden vastakkaisuus yhteiskunnalliselle normille. Tämän jengin välittömän ja suoraan havaittavissa olevan käytöksen välillisesti ilmentämän vaaran tuominen näkyville oli erityisesti nuorison kanssa työskennelleiden asiantuntijatahojen tehtävä. Erityisesti keskustelun kolmannessa vaiheessa asiantuntijat käsittelivät jenginuorta ongelmanuorena ja pyrkivät avaamaan nuoren ongelmien syitä sekä esittivät väitteitä ongelmien seurauksista. Samalla tällainen käsittely teki jenginuoresta keskustelussa ongelmanuoren. Keskustelun kohde oli miltei poikkeuksetta poika. Tyttöjen asemasta jengissä tai heidän erityisistä ongelmistaan ei keskusteltu. Toisaalta jengikeskustelussa heijastuvien uhkakuvien, kuten esimerkiksi joukkoviihteen, työttömyyden ja kotien välinpitämättömyyden, nähtiin koskettavan niin tyttöjä kuin poikia. Jengeihin kuului poikien ohella myös tyttöjä. Jengien väkivaltaisen ja maskuliinisen toiminnan kehyksessä käsitellyiksi tulivat kuitenkin vain pojat.

Keskustelun ensimmäisessä vaiheessa jengiläistä ei välttämättä pidetty normaalista poikkeavana yksilönä. Väkivalta ja tappelunhalu olivat ongelmia, mutta niiden katsottiin varsinkin poliisin taholla johtuvan lähinnä nuorille tyypillisestä ajattelemattomuudesta, toiminnan tarpeesta ja valvonnan puutteesta. Kuva ongelmasta rajoittui käsittämään lähinnä nuorten tappeluiden välittömät seuraukset. Tappeluita käsiteltiin pitkälti todellisina ja tapahtuneina asioina. Häiriökäyttäytyminen ei vielä tässä vaiheessa määrittänyt nuoren identiteettiä eikä ongelma läpäissyt hänen olemustaan. Ensimmäisen vaiheen keskustelu kuuluikin pääosin kurittomuusdiskurssin⁴¹⁵ piiriin. Erityisesti kurittomuusdiskurssi ilmeni poliisin puheenvuoroissa. Se ei kuitenkaan rajoittunut täysin poliisin puheenvuorojen tai keskustelun ensimmäisen vaiheen piiriin. Tälle diskurssille luonteenomaisia aineksia olivat nuorten toiminnasta aiheutuneet välittömät häiriöt, tappelut ja väkivaltaisuus. Syynä ongelmiin sen piirissä nähtiin lähinnä kotien heikko kurinpito, jota vanhempien tietämättömyys nuorten tekemisistä kuvasti. Lääkkeenä nuorten häiriköintiin nähtiin näin ollen nuorten vanhempien ja muiden aikuisten harjoittama entistä tiukempi kurinpito ja kontrolli. Tietty kurittomuus kuului tavallaan nuoruuteen. Kurittomuusdiskurssille luonteenomaisia kehyksiä olivat erityisesti väkivallan, jengitappelun ja myös kotiolojen kehykset. Jengien aiheuttaman ongelman diskurssi esitti luonteeltaan nuorten välittömästä toiminnasta johtuvaksi.

⁴¹⁵ Vrt. Siuralan nuorisonäkökulmat: Siurala 1994, 117–118.

Keskustelun etenemisen myötä keskustelua hallitsevaksi diskurssiksi hahmottui aktiivisen nuoruuden diskurssi, jonka piirissä jenginuorista luotiin keskustelussa varsinaisia ongelmanuoria. Aktiivisen nuoruuden diskurssin piirin kuuluneet puheenvuorot olivat jengikeskustelussa vallitsevina, keskustelun alkuvaihetta lukuun ottamatta. Keskustelun edettyä aktiivisen nuoruuden diskurssista muodostui kuitenkin keskustelussa hegemoninen, jengiongelman käsittelyä ohjannut, diskurssi. Jenginuoren ja ongelmanuoren samaistaminen toisiinsa tapahtui erityisesti nuorisotyön, kasvatuksen ja nuorisopsykiatrian ammattilaisten puheenvuoroissa. Nämä nuorisotyön ja nuorisokasvatuksen ammattilaiset hallitsivat nuorison ja jengiongelman käsittelyn tapaa keskustelussa ja erityisesti sen kolmannessa vaiheessa. Nuorisotyön professionalisoituminen⁴¹⁶ antoi heidän puheenvuoroilleen auktoriteetin nuoria koskevan tiedon haltijoina. Nämä ammattilaiset yhtäältä kiistivät jengin olevan itsestään selvästi vakava ongelma, mutta käsitelivät kuitenkin jenginuoren kautta nuorten ongelmia ja ongelmanuorta. Tässä diskurssissa jenginuoresta muodostui kuva passiivisena nuorena, jonka suhteet vanhempiinsa, muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan olivat vakavasti häiriintyneet. Häiriintyneitä aikuissuhteita ilmensi läheinen suhde jengiin. Harrastusten puute puolestaan kertoi yhteiskunnallisesta passiivisuudesta. Jenginuoren ja ongelmanuoren rinnakkainen esiintyminen asiantuntijapuheenvuoroissa teki jenginuoresta keskustelussa ongelmanuoren. Kun lisäksi jengin määritelmä oli niin laava, että miltei kaikki ulkona liikkuneet nuorten ryhmät voitiin tulkita jengeiksi, teki tämä samaistaminen äärimmillään kaikista ulkona liikkuvista nuorista ainakin potentiaalisia ongelmanuoria.

Kolmas keskustelussa esiintynyt diskurssi määrittyi muutosdiskurssiksi. Muutosdiskurssin puitteissa jengien olemassaolo edusti välillistä osoitusta ongelmasta. Jengien olemassaolon tulkittiin tämän diskurssin puitteissa ilmentävän yhteiskunnan perustavanlaatuisesta muutosta ja nuorten vaikeuksia muutokseen sopeutumisessa. Diskurssi tavallaan edelsi nuorisotutkimuksellisen paradigman muutosta, joka tapahtui 1980-luvun alkupuolella. Muutos tapahtui siirtymänä funktionalistisesta kulturalistiseen paradigmaan.⁴¹⁷ Tutkimuksen kohteeksi nousi nuorison oma kulttuuri ja nuorison alakulttuurien konflikti hegemonisen valtakulttuurin kanssa. Muutosdiskurssi onkin syksyn 1978 jengikeskusteluun liittyvässä aineistossa havaittavissa selvimmin Ritva

⁴¹⁶ Ks. Nieminen, J. 2003.

⁴¹⁷ Ks. Heiskanen & Mitchell 1985; Puuronen 1997; Salasuo 2007, 27–38.

Uusitalon tutkimuksessa nuorison ryhmistä, jossa keskeiseksi ulottuvuudeksi nousi nuorten ja yhteiskunnan välinen konflikti.⁴¹⁸ Lehdistökeskustelussa tämä diskurssi heijastuu Ritva Uusitalon yleisönosastokirjoituksen Helsingin Sanomissa 14.1.1979 lisäksi myös esitetyissä vetoomuksissa nuorten omaehtoisen toiminnan puolesta. Viitteitä muutosdiskurssista on havaittavissa myös asiantuntijapuheenvuoroissa esitetyissä varoituksissa nuorten leimaamisen vaaroista. Muutosdiskurssin kannalta keskeiset kehykset olivat erityisesti nuorten ryhmätoiminnan merkitystä sekä nuorten ryhmän ja yhteiskunnan suhteita käsitelleet kehystykset. Sen rajapinta aktiivisen nuoruuden diskurssin kanssa on varsin häilyvä. Keskeinen näitä diskursseja erottanut ulottuvuus on kuitenkin havaittavissa niiden suhtautumisessa nuoruuden ja yhteiskunnan väliseen suhteeseen. Aktiivisen nuoruuden diskurssin piirissä keskeinen ongelma oli nuorten yhteiskunnalle vieras toiminta, kun muutosdiskurssi taas muotoili ongelman yhteiskunnan nuoruutta vieroksuvien rakenteiden olemassaolosta juontuvaksi. Se, ettei yhteiskunta suvainnut nuorten sopeutumispyrkimyksiä työnsi nuoret entistä etäämmällä positiiviseksi katsotusta käyttäytymisestä. Muutosdiskurssissa ongelmaksi määrittyi siten pikemminkin yhteiskunta, joka ei suvainnut nuorten ryhmää kuin nuorten jengi. Muutosdiskurssin rooli syksyn keskustelussa oli kuitenkin varsin vähäinen.

Aktiivisen nuoruuden diskurssi oli keskustelussa hallitseva nuoriso-ongelman käsittelytapoja ohjannut tekijä. Ongelmanuorta edustaneen jenginuoren kautta voidaan konstruoida myös tämän nuoruutta käsitelleen hegemonisen diskurssin ihannenuori. Ihannetapauksessa nuoren kasvu ja kehitys tapahtui lineaarisesti ja tasaisesti elämän- ja sosiaalisten suhteiden piiriä laajentaen. Ihannenuori osallistui kehitysvaiheensa mukaisesti hänelle soveltuvaksi katsottuun toimintaan ja myös pysytteli kaikissa ikävaiheissa niillä toiminta-areenoilla, jotka olivat olemassa häntä varten. Aktiivisen nuoruuden diskurssi painotti osallistumista ja valmiutta toimia yhteiskunnallisten ihanteiden mukaisesti. Nuoruus hahmottui yhteiskunnan jäsenyyteen valmistautumisen kautena. Osallistumattomuudesta ja ihanteita vastaamattomasta toiminnasta muodostui jengin kohdalla siten itsestään selvästi ongelma. Jengi edusti aktiivisen nuoruuden diskurssissa nuoren harhautumista institutionalisoituneelta elämänkulun viitoittamalta tieltä. Kadulla harhailevan nuoren löytäminen takaisin tielle käsitettiin elämänkulun

⁴¹⁸ Uusitalo 1979b.

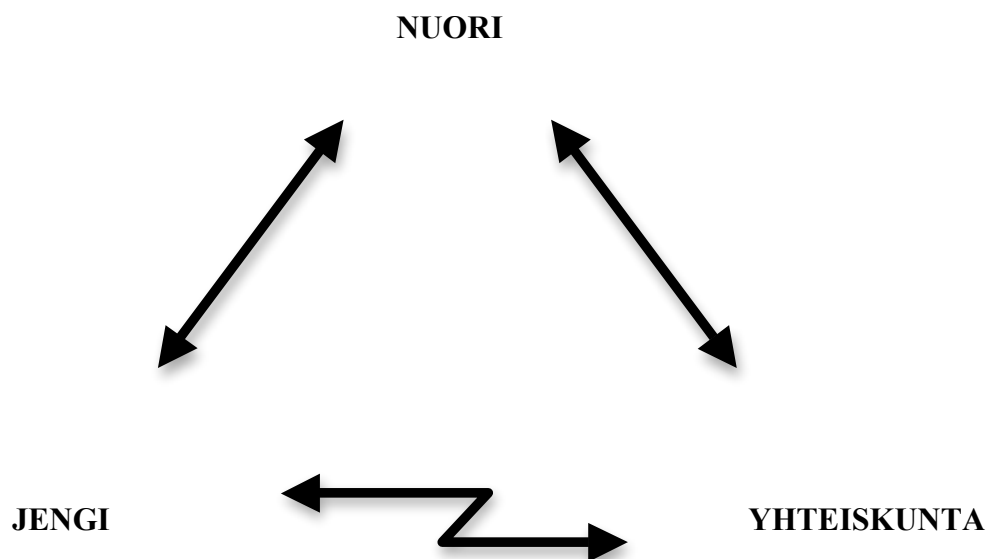
mallin lineaarisuudesta ja normatiivisuudesta johtuen hyvin vaikeaksi. Mallin lineaarisuus kuvastuu sosialisiaation käsitteelle annetussa sisällössä.

Nuoren ja yhteiskunnan välinen konflikti oli aktiivisen nuoruuden diskurssin puitteissa seurausta nuoren kyvyttömyydestä tai haluttomuudesta mukautua yhteiskunnan hänelle asettamiin vaatimuksiin ja toiveisiin. Nuoren kyvyttömyys mukautumiseen taas oli seurausta hänen henkilökohtaisessa elämässään tapahtuneista ongelmista ja häiriöistä. Muutosdiskurssissa jengiä ei sen sijaan pidetty varsinaisesti negatiivisena ilmiönä, eikä sen nähty mitenkään väistämättömästi muodostavan ongelmaa. Varsinkin nuorisotyön ammattilaisten taholla nuorten omaehtoisesti muodostamaa ryhmää pidettiin periaatteessa hyödyllisenä ja jopa välttämättömänä viiteryhmänä nuoren kasvulle.

Ongelmaksi sekä aktiivisen nuoruuden diskurssissa että erityisesti muutosdiskurssissa muodostui kuitenkin jengin ja ympäröivän yhteiskunnan vastakkainasettelu.

Vastakkainasettelun kautta, jengin ja yhteiskunnan vaikutukset nuoreen näyttäytyivät toisensa poissulkevinä. Tätä suhteiden poissulkevuutta kuvaa kuvio 2. Hyvät suhteet yhteiskuntaan sulkivat pois läheiset suhteet jengiin. Kiinteä suhde jengiin taas sulki pois mahdollisuuden muodostaa hyvä ja terveellinen suhde aikuisiin ja yhteiskuntaan.

Kuvio 2: Nuoren, yhteiskunnan ja jengin välinen suhde.

Kuvion 2 kuvastama yhteiskunnan ja jengin välisten suhteiden molemminpuolinen poissulkevuus teki jenginuoresta ongelman. Aktiivisen nuoruuden diskurssissa jengin arvot vieraannuttivat nuoren yhteiskunnasta. Muutosdiskurssissa nuoren vieraannutti yhteiskunnasta sen sijaan jengiä kohtaan osoitettu vihamielisyys, joka leimasi nuoren ongelmaiseksi ja esti jenginuoren ja aikuisyhteiskunnan välisten positiivisten suhteiden muodostumisen.

Jenginuorten syksyllä 1978 herättämä julkinen huomio oli vilkasta. Mitenkään uutena, tai ennen koettuja jengiongelmia uhkaavampana ilmiönä vuoden 1978 tapahtumia on kuitenkin vaikea pitää. Vaikka syksyn 1978 jengikeskustelua ja -huomiota ei olekaan syytä kutsua moraaliseksi paniikiksi, oli jengeihin kohdistuvalla huomiolla ja huolella vahva moraalinen ulottuvuutensa. Huoli ja uhkakuvat myös projisoitiin voimakkaasti tulevaisuutta koskeviksi.

Moraalinen ulottuvuus liittyi jengin normeja rikkovaan olemukseen. Jengit rikkoivat yhteiskunnallisia normeja kahdella tasolla. Ensinnäkin ne käyttäytyivät väkivaltaisesti toisiaan, muita nuoria ja sivullisia kohtaan. Tällainen häiriökäytös herätti pelkoa ja närkästystä. Toiseksi nuorten käytös ja asenteet osoittivat piittaamattomuutta sitä yhteiskunnallisesti hyväksyttyä mallia kohtaan, jota heidän elämänsä olisi normia seuraten kuulunut noudattaa. Tappeleminen ja suvaitsemattomuus, yhdistyneinä vapaa-aikaa, nuoruutta ja hetkessä elämistä ihannoineeseen 50-lukulaisuuteen, muodostivat jyrkän vastakohdan yhteiskunnalliselle nuoruuden ihanteelle, joka kuvastui erityisesti aktiivisen nuoruuden diskurssissa, ja painotti osallistumista, vastuullisuutta ja vaikuttamista. Näin ollen, jenginuorten asenteen ja toiminnan herättämän reaktion voi käsittää kummunneen siitä huolesta ja närkästyksestä, jota elämänkulun institutionalisoituneesta mallista poikkeaminen herätti. Poikkeamista institutionalisoituneesta elämänkulun mallista ilmensi aktiivisen nuoruuden diskurssissa erityisesti jenginuorten vähäinen kiinnostus niitä asioita kohtaan, joita yhteiskunta heiltä nuoruudessa odotti.

Poikkeamat tieltä vaaransivat yksilön matkan yhteiskunnan sääntöjä kunnioittavaksi ja yleishyödyllisyyteen sitoutuneeksi aikuiseksi. Lopulta kasvamassa olleen sukupolven oli määrä vastata aikanaan myös yhteiskunnan uusintamisesta. Poikkeamat eivät siten vaarantaneet ainoastaan yksilön omaa tietä aikuisuuteen, vaan asettivat välillisesti koko yhteiskunnan tulevaisuuden vaakalaudalle.

Nuoruuden esittäminen yhteiskunnan tulevaisuuden ennusmerkkinä tarjoaakin mahdollisen vastauksen kysymykseen, miksi juuri nuoriso valikoituu niin herkästi julkisen huomion ja laajalle levinneen huolen kohteeksi. Tommi Hoikkala löytää tutkimuksessaan *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus?* aikuistumista käsittelevästä puheesta erityisen aikuistumisen instituution. Aikuistumisen instituutio toimii kehikkona, joka suuntaa nuoren kasvua käsittelevän puheen tulevaisuuteen. Aikuistumista prosessina luonnehtii tien metafora.⁴¹⁹

Nuoruuden tulevaisuusulottuvuuden muodostamassa kehyksessä mm. nuorten käyttäytymisestä, puheesta, pukeutumisesta ja ongelmista pyritään ennustamaan tulevaisuus. Ongelmaksi muodostuu nuorten käytös, joka käsitetään nykyhetkelle vieraaksi ja yhteiskunnassa sekä sosiaalisessa elämässä vallitsevaa tasapainotilaa uhkaavaksi. Huolenaiheeksi nostetun nuoruutta koskevan tilan nähdään jatkuessaan ja yleistyessään uhkaavan yhteiskunnan säilymistä. Toisaalta huoli nuorisosta ei välttämättä ole huolta nuorison aiheuttamista välittömistä ongelmista, vaan huolta tiettyjen vahingollisten ilmiöiden nuoriin kohdistuvista vaikutuksista. Suora kuripuhe, joka korosti nuorten vastuuttomuutta ja heidän omaa syyllisyyttä ongelmiinsa oli tutkimassani jengikeskustelussa hyvin harvinaista. 1970-luvun lopulla nuorille vahingollisiksi epäiltyihin asioihin liittyneet huolet koskivat mm. kaupallisen nuorisokulttuurin nousua ja vieraiden kulttuurien vaikutusta, yhteiskunnan rakenteellisia ongelmia, kuten työttömyyttä, ja perhemallin muutoksia sekä sukupolvien välisten suhteiden tilaa.

Nykykeskustelussa nuorisolla on usein varsin samankaltainen rooli. Myös uhkakuvat ovat osittain samoja. Nuorisotyöttömyys, lapsen asema perheessä ja nuorten pahoinvointi ovat pysyneet sitkeästi huolenaiheina. Nuorten kovien arvojen tai päihdekulttuurin alkuperää, sisältöä ja esiintymistä ihmetellään edelleen. Muutokseen liittyneet huolenaiheet ovat viime vuosina kohdistuneet, vain joitakin esimerkkejä mainitakseni, mm. tietokonepelaamiseen, internetiin ja sosiaaliseen mediaan. Muutokseen liittyvät huolet ovat luonteensa vuoksi myös erityisen paljastavia. Nopean kehityksensä vuoksi useat nuorille täysin tutut ja arkipäiväiset asiat ovat väistämättä varsin vieraita aikuisyhteiskunnalle. Tällaisten nuoruuteen liittyvien uusien virtausten mahdollistamien elämänalueiden ympärille voi katsoa syntyneen myös uusia nuorison

⁴¹⁹ Hoikkala 1993, 239; 243–244.

alakulttuureja. Esimerkiksi tietokonepelaajien ns. gamer-kulttuurin nostattaman syrjäytymiseen liittyvän huolen voi katsoa vertautuvan jengiläisten vieraantuneisuudesta 1970-luvulla koettuun huoleen. Näitä huolta aiheuttavia ilmiöitä myös sovelletaan selitysmalleina nuorten toiminnalle. Esimerkkejä paniikkia lietsovien selitysmallien käyttöön otosta voidaan havaita esimerkiksi kouluampumisten ja -puukotusten jälkeisestä keskustelusta.

Koska menneisyys tunnetaan, sitä leimaa nostalgia, joka jengikeskustelussa näkyi mm. sakilaisten väkivallan vähättelynä. Menneiden nuorisopolvien muotien, alakulttuurien ja käyttäytymisen vaikutukset nykyhetkelle oletetaan tunnetuiksi. Tiedetään, etteivät ne johtaneet yhteiskuntaa turmioon. Nykyhetken nuorison omaksumien uusien virtausten vaikutus tulevaisuudelle pysyy sen sijaan perimmiltään tuntemattomana. Nuoren nostaa huolenaiheeksi tulevaisuus – muutos jota hän väistämättä edustaa.

Lähteet ja kirjallisuus

Arkistolähteet

Helsingin kaupunginarkisto:

Nuorisoasiainkeskus: DCII:2

Aho, Pirjo & Hassinen, Liisa: Jengiväkivallan ilmeneminen Kallion kirjaston jengin ja nuorisotyöntekijöiden silmin. 1979.

Nuorisoasiankeskus: DCII:2

Taisto, Leena (toim.): Nuorisoasiankeskuksen nuorisokartoitus 26.9.–28.10.1978.

Nuorisoasiainkeskus, DCII:2.

Vesikansa, Sari & työryhmä: *Jengikartoitus syksyllä 1980*.

Painetut lähteet

Aalto, Ritva: *Nuorten sosiaalistuminen ja nuorisotyö*. Helsingin yliopisto, Helsinki, 1975.

Kannas, Lasse & Hietaharju, Mikko: *Työttömistä nuorista sairaita keski-ikäisiä*. Sosiaalinen aikakauskirja, 1/1979, 37–45.

Rantalaiho, Kari: *1970-luvun nuorisopolitiikka*, Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 4, Kansalaiskasvatuksen keskus, Helsinki, 1969.

Ottelin, Liisa & Summanen, Ritva: Sukupuolirooleista nuorison keskuudessa. Teoksessa: Uusitalo, Ritva (toim.): *Mitä nuorten mielessä liikkuu?* Esitutkimusraportti, Sosialisaatiokurssi, syksy 1978, Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen monisteita n:o 23, Helsinki, 1979.

Uusitalo, Ritva (1979a) (toim.): *Mitä nuorten mielessä liikkuu? Esitutkimusraportti, sosialisaatiokurssi, syksy 1978*. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen monisteita n:o 23, Helsinki, 1979.

Uusitalo, Ritva (1979b): *Nuoret, nuorisoryhmät ja yhteiskunta: Tietoja nuorten ryhmistä 1950-, 1960- ja 1970-luvuilta*. Helsingin yliopiston sosiologian laitos, Working papers n:o 10, Helsinki, 1979.

Sanomalehdet

Helsingin Sanomat 3/1978; 8/1978– 1/1979

Ilta-Sanomat 7/1978–1/1979

Aikakauslehdet

Suomen Kuvalehti 1978–1979

Alkoholipolitiikka 1978–1979

Nuorisotyö/nuorisopolitiikka 1978–1979

Kirjallisuus

Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia*. SKS, Helsinki, 2003.

Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa: *Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 56, Tampere, 2005.

Allardt, Erik; Jartti, Pentti; Jyrkilä, Faina & Littunen, Yrjö: *Nuorison harrastukset ja yhteisön rakenne*. Werner Söderström Oy, Porvoo/ Helsinki, 1958.

Balvig, Flemming: Fear of Crime in Scandinavia – New Reality, New Theory?
Teoksessa: Snare, Annika (toim.); *Criminal Violence in Scandinavia*.
Scandinavian Studies in Criminology Vol. 11, Universitetsforlaget AS, Oslo, 1990, 95.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas: *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma*. Gaudeamus, Helsinki, 2002.

Best, Joel (2003): But Seriously Folks. The Limitations of the Strict Constructionist Interpretation of Social Problems. Teoksessa: Holstein, James A. & Miller, Gale (toim.): *Challenges and Choices: Constructionist Perspectives on Social Problems*. Aldine de Gruyter, New York, 2003, 51-69.

Best, Joel (2008): *Social Problems*. W.W. Norton & Company, New York/ London, 2008.

Boëthius, Ulf: Youth, the media and moral panics. Teoksessa: Fornäs, Johan & Bolin, Göran (toim.): *Youth Culture in Late Modernity*. Sage, London, 1995, 39–57.

Christie, Nils & Bruun, Kettil: *Hyvä vihollinen: Huumausainepolitiikka Pohjolassa*. Weilin+Göös, Espoo, 1986.

Cohen, Stanley: *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers*, Routledge. London/New York, 2005.

- Davis, Natalie Zemon: *The Reasons of Misrule: Youth Groups and Charivaris in Sixteenth-Century France*. Past & Present, no. 50, Feb. 1971, 41–75.
<http://www.jstor.org/stable/650243>, sivulla käyty 22.2.2012.
- Eklund, Jari: *Tiger Twist*. Johnny Kniga, Helsinki, 2003.
- Foucault, Michel: *Tiedon arkeologia*. Vastapaino, Tampere, 2005.
- Goffman, Erving: *Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience*. Harvard University Press, Cambridge, 1975.
- Haavio-Mannila, Elina: *Kylätappelut: Sosiologinen tutkimus Suomen kylätappeluinstituutiosta*. WSOY, Porvoo/Helsinki, 1958.
- Hall, Stuart; Critcher, Chas; Jefferson, Tony; Clarke, John & Roberts, Brian: *Policing the Crisis: Mugging, the State, and Law and Order*. MacMillan Education, Basingstone, 1978.
- Heiskanen, Ilkka & Mitchell, Ritva: *Lättähatuista Punkkareihin, Suomalaisen valtakulttuurin ja nuorisokulttuurien kohtaamisen kolme vuosikymmentä*. Otava, Helsinki, 1985.
- Helanko, Rafael: *Turun poikasakit: Sosiologinen tutkimus 9–16-vuotiaitten poikien spontaanisista ryhmistä vv. 1944–51*. Turun yliopisto, Turku, 1953.
- Hoikkala, Tommi (2009): *Aluksi: Jokela selitysten kohteena*. 19.12.2009, <http://www.kommentti.fi/viikon-väite/aluksi-jokela-selitysten-kohteena>, sivulla käyty 2.3.2012.
- Hoikkala, Tommi (1993): *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Gaudeamus, Helsinki, 1993.
- Hoikkala, Tommi (1989): *Nuorisokulttuurista kulttuuriseen nuoruuteen*. Gaudeamus, Helsinki, 1989.
- Härmälä, Valtteri: *Jengejä vai jengiä? Helsinkiläiset nuorisoryhmät 1970-luvun lopulla*. Talous- ja sosiaalihistorian kandidaatin tutkielma, Valtiotieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. (Valtiotieteellisen tiedekunnan kirjasto 2008.)

- Ilves, Kirsi: *Stadi ja sen nuoret: nuorisotyötä Helsingissä 1948–1997*. Helsingin kaupunki/ Nuorisoasiainkeskus, Helsinki, 1998.
- Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere, Vastapaino, 1999.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi: Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa: Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.): *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Tampere, Vastapaino, 1999, 54-97.
- Jokinen, Arto: Diskurssianalyysin kourissa: Sotilasteksteissä muotoutuva miehisuus. Teoksessa: Liljeström, Marianne (toim.): *Feministinen tietäminen: Keskustelua metodologiasta*. Vastapaino, 2004, 191–208.
- Kallioniemi, Kari: Nuorisokuvat, populaarikulttuuri ja suomalaisuus. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia*. SKS, Helsinki, 2003, 481–495.
- Karvonen, Erkki: *Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen*.
www.uta.fi/~tierka/Tulkintakehys.pdf, alkuperäinen julkaisu: Tiedotustutkimus 2/2000, 2000, sivulla käyty 14.2.2012.
- Ketokivi, Kaisa: Aikuistumisen ja perheen perustamisen ristiriidat pidentyneessä nuoruudessa, teoksessa: Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa: *Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä*. julkaisuja 56, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Tampere, 2005, 100–137
- Kivivuori, Janne. *Rikoksenvastainen ryhtiliike pikkukaupungissa 1986-1988: Tapaustutkimus spontaanista painostusryhmästä*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 111, Helsinki, 1991.
- Kivivuori, Janne; Kemppi, Sari & Smolej, Mirka: *Etusivujen väkivalta: Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980–2000*. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, Helsinki, 2002.
- Kortteinen, Matti: *Lähiö: Tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Otava, Helsinki, 1982.
- Koskela, Kari: *Huligaanit – Katuelämää Sörkassa suurlakosta sisällissotaan*. SKS, Helsinki, 2002.

- Lehtonen, Mikko: *Merkitysten maailma*. Vastapaino, Tampere, 1996.
- Louhivuori, Leena; Hämäri, Timo & Nieminen, Kari: *Koskelan jengi*. Otava, Helsinki, 1986.
- Louhivuori, Leena: *Koskelan Pojat - Tutkimus jengikulttuurista*. Kansalaiskasvatuksen keskus ry, Helsinki, 1988.
- Lähteenmaa, Jaana: *Hip-hoppareita, lähiöläisiä ja kulturelleja: Nuorisoryhmistä 80-luvun lopun Helsingissä*. Helsingin kaupunki/ Nuorisoasiainkeskus, julkaisuja 1/1991, Helsinki, 1991.
- Meyer, John W.: The Self and The Life Course: Institutionalization and Its Effects. Teoksessa: Sørensen, Aage B.; Weinert, Franz E. & Sherrod, Lonnie R. (toim.): *Human Development and The Life Course: Multidisciplinary Perspectives*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, New Jersey, 1986, 199–216.
- Nieminen, Hannu: *Kansa seisoi loitompana: Kansallisen julkisuuden rakentuminen Suomessa 1809–1917*. Vastapaino, Tampere, 2006.
- Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi: *Media markkinoilla: Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Loki-kirjat, Helsinki, 2004
- Nieminen, Juha (1995): *Nuorisossa tulevaisuus: Suomalaisen nuorisotyön historia*. Nuorisotutkimusseura r.y./Lasten Keskus Oy, Helsinki, 1995.
- Nieminen, Juha (2003): *Vanhempain valvottavista asiantuntijain analysoitaviksi*. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisata, Suomalaisen nuorison historia*. SKS, Helsinki, 2003.
- Peltonen, Matti (1988a): Nuoriso, viina ja kyläkuri, teoksessa: Peltonen, Matti: *Viinapästä kolerakauhuun: Kirjoituksia sosiaalihistoriasta*. Hanki ja Jää, Helsinki, 1988, 53–73.
- Peltonen, Matti (1988b): *Viinapästä kolerakauhuun: Kirjoituksia sosiaalihistoriasta*. Hanki ja Jää, Helsinki, 1988.
- Puuronen, Vesa (1997): *Johdatus nuorisotutkimukseen*, Vastapaino, Tampere, 1997.

- Puuronen, Vesa (1995): *Nuoret maailmansa tuottajina? Tutkimus nuorisososialogian metodologiasta ja nuorten keskusteluista*. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja n:o 21, Joensuu, 1995.
- Puuronen, Vesa (2003): Pihasakeista alakulttuureihin. Nuorten ryhmätoiminta Suomessa 1900-luvun jälkipuoliskolla. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.): *Nuoruuden vuosisata: Suomalaisen nuorison historia*. SKS, Helsinki, 2003, 373-395.
- Salasuo, Mikko: *Huumeet ajankuvana: Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa*. Stakes, Helsinki, 2004.
- Salasuo, Mikko (2004b): Tajunnan kumous – Ensimmäinen huumeaalto. Teoksessa: Salasuo, Mikko: *Huumeet ajankuvana: Huumeiden viihdekäytön kulttuurinen ilmeneminen Suomessa*. Stakes, Helsinki, 2004.
- Salasuo, Mikko: *Nuorisotyön ytimissä: Kaleidoskooppi pääkaupunkiseudun nuorisotyöhön ja käytäntöihin*. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2007, Helsinki, 2007.
- Siurala, Lasse: *Nuoriso-ongelmat modernisaatioperspektiivissä*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:3, Helsingin kaupunki, Tietokeskus, Helsinki, 1994.
- Sullivan, Mercer L.: Are "Gang" Studies Dangerous? Youth Violence, Local Context, and the Problem of Reification. Teoksessa: Short, James F. Jr. & Hughes, Lorine A. (toim.): *Studying Youth Gangs*. AltaMira Press, Oxford, 2006.
- Thompson, Kenneth; *Moral Panics*. Routledge, London, 1998.
- Tommila, Päiviö (toim.): *Suomen lehdistön historia 5: Hakuteos Aamulehti–Kotka Nyheter, Sanoma ja paikallislehdistö 1771-1985*. Kustannuskiila oy, Kuopio, 1988.
- Waris, Heikki: *Työläisyhteiskunnan syntyminen Helsingin Pitkäsillan pohjoispuolelle*. Weilin+Göös, Helsinki, 1973.
- Ylikangas, Heikki: *Puukkojunkkarieitten esiinmarssi: Väkivaltarikollisuus Etelä-Pohjanmaalla 1790–1825*. Otava, Helsinki, 1976.

Liite 1: HS:n, IS:n ja SK:n kirjoitukset

Helsingin Sanomat:

HS 19.3.1978: ”Tukka lyhyeksi, otteet koviksi ja katse länteen: City-käytävän jengiläiset rienaavat vähemmistöjä”

HS 10.9.1978: ”Sata jengiläistä otti yhteen”

HS 10.9.1978: ”Nuoruus vai hulluus -seminaari Helsingissä – Työttömyydestä halu tuhoon ja väkivaltaan”

HS 12.9.1978: ”Pyöräketjun hallussapidosta voi saada vuoden vankeutta”

HS 17.9.1978: ”Jengi ilman ketjuja”

HS 22.9.1978: ”Jengityöntekijöitä esitetään Vantaalle”

HS 23.9.1978: ”Se puhuttu 50-luku”

HS 27.9.1978: ”Eivät kaikki nuoret jengiydy” (mielipide)

HS 9.10.1978: ”Nuorten haluttomuus pudottaa äänestysprosenttia”

HS 11.10.1978: ”Nuoret ja politiikka”

HS 12.10.1978: ”Lappeenrannan city-nuoret passiivisia”

HS 14.10.1978: ”Yo-klubille pyrkineitä ammuttiin Helsingissä”

HS 15.10.1978: ”Opiskelijaklubin ampuminen lähes selvitetty”

HS 15.10.1978: ”Partioivaa jengityötä Espooseen”

HS 23.10.1978: ”Helsingissä neljä korttelipoliisia”

HS 28.10.1978: ”Kaikella on rajansa”

HS 29.10.1978: ”Kahden pojan äiti kysyy: jenginuoret mitä te oikein haluatte?” (mielipide)

HS 2.11.1978: ”Jenginuoret- esimerkki kaksikasvoisesta sosiaaliterrorismista” (mielipide)

HS 6.11.1978: ”Asu muotia, ase luomassa turvaa” (mielipide)

HS 6.11.1978: ”Vanhemmat tuottivat kovuuden malliksi nuorilleen” (mielipide)

HS 7.11.1978: ”Kaksi nuorukaista pidätetty Helsingissä 15-vuotiaan surmasta”

HS 7.11.1978: ”Nyrkit eivät riitä – nyt potkitaan avutonta”

HS 9.11.1978: ”Hyvin menee – potkut kovenevat!” (mielipide)

HS 9.11.1978: ”Jengiydytään kun kotona ei ole tilaa” (mielipide)

HS 10.11.1978: ”Sisäministeriön työryhmä: Nuorisopoliiseja saatava koko maahan”

HS 10.11.1978: ”Nuoret syyttävät lehtiä ja televisiota: ”Vain tappeluista puhutaan””

HS 11.11.1978: ”Joukkoviihde tuomiolla”

HS 12.11.1978: ”Kouluissa kiusataan koventunein ottein”

HS 13.11.1978: ”Viisi nuorta puski läpi tiilimuurin”

HS 16.11.1978: ”Käsilaukkuja siepannut jengi jäi kiinni”

HS 22.11.1978: ”Vaihtoehto hivutukselle ja hakkaamiselle: Musiikkia ja liikuntaa koulujen välitunneille”

HS 25.11.1978: ”Jengiläisten arvot”

HS 29.11.1978: ”Kaksi syytteeseen nuoren kuolemasta jengitappelusta”

HS 30.11.1978: ”Jengipulmassa vilkkuu hätävalo” (mielipide).

HS 6.12.1978: ”Helsingin nuorisolautakunta: Kantakaupunkiin tiloja jenginuorille”

HS 8.12.1978: ”Kantakaupungissa 18 nuorisojengiä”

HS 8.12.1978: ”Väärä osoite” (Pääkirjoitus)

HS 9.12.1978: ”Jengikuolemasta kirjavia kertomuksia raastuvassa”

HS 18.12.1978: ”Nuorisotyön etsikkoaika”

HS 19.12.1978: ”Tulevaisuus ei paljon lupaa nuorisoasemien asiakkaille”

HS 20.12.1978: ”Jengitappelusta vankeustuomiot”

HS 27.12.1978: ”Haaste nuorisotyölle” (Pääkirjoitus)

HS 2.1.1979: ”Psykiatri korostaa ympäristön valvonnan toista puolta: Ilkivallantekijä tarvitsee apua”

HS 14.1.1979: ”Nuoriso on aina yhteiskuntansa peili” (Mielipide)

Ilta-Sanomat:

IS 4.7.1978: ”Kunnianosoitus Ola Fogelbergille”

IS 14.7.1978: ”Väkivalta kovenee vaan ei lisäännä”

IS 12.8.1978: ”Sairasta erotiikkaa, väkivaltaa...

Kouluissa selvitetään roskaviihteen harhat”

IS 18.8.1978: ”Ilkivaltaa vähätellään”

IS 18.8.1978: ”Joukkoviihde ja laatuelokuva”

IS 24.8.1978: ”Hippi Seinäjoen nuorisopoliisina”

IS 6.9.1978: ”Grease tuo jiven ja rasvaletin takaisin”

IS 7.9.1978: ”Helsinki sai korttelipoliisin”

IS 7.9.1978: ”Nuorisoklinikan johtaja Aulis Junes: Virastomainen hoitojärjestelmä romutettava”

IS 9.9.1978: ”Jengit sotajalalla: Poliisi hajotti nuorisojoukot”

IS 9.9.1978: ”Tutkijan arvio Travoltasta: Viisikymmenluvun kalpea versio”

IS 11.9.1978: ”Kainalosauvatkin asein nuorisojengin hulinoissa”

IS 11.9.1978: ”Rangaistuksista ei moraali nouse: ’Meiltä puuttuu kotien yhteisvastuu lapsistamme’”

IS 12.9.1978 ”Nuorisojengit uhoavat: Iso rähinä tulossa”

IS 13.9.1978: ”Huomio syihin” (Pääkirjoitus)

IS 15.9.1978: ”Nuorisojengeistä”

IS 15.9.1978: ”Tappelijat kuriin” (Mielipide)

IS 16.9.1978: ”Jengeille rauhansopimus”

IS 26.9.1978: ”Jengitappeluista vastuu vanhemmilla”

IS 26.9.1978: ”Antakaa nuorten pitää ’jenginsä’”

IS 26.9.1978: ”Disco-pankin avajaisista kaaos”

IS 6.10.1978: ”Nuoret työttömät ovat passiivisia äänestäjiä”

IS 6.10.1978: ”Vankeusrangaistus kumoon: Rangaistusvalvontaa ehdotetaan nuorille rikoksentekijöille”

IS 16.10.1978: ”Jenginuoret hyökkäsivät afrikkalaisten kimppuun”

IS 18.10.1978: ”Opiskelijaklubia oli häiritty jo kauan”

IS 20.10.1978: ”Äiti, mitä tekisin”

IS 27.10.1978: ”Viihde – Hyvä vai paha?”

IS 31.10.1978: ”Kansanperinnettä ei voi verrata joukkoviihteeseen”

IS 31.10.1978: ”Ulkomaalaiset Suomessa” (Pääkirjoitus)

IS 6.11.1978: ”Jengitappelu Helsingissä: 15-vuotias potkittiin kuoliaaksi”

IS 7.11.1978: ”Jenginuorukaisen surma selvitetty”

IS 8.11.1978: ”Syrjintää ja väkivaltaa: Rotuviha lisääntynyt Suomessa”

IS 9.11.1978: ”Nuortenlehdet – otatteko vastuun” (Mielipide)

IS 13.11.1978: ”Jengin väkivallassa aikuisten liioittelua”

IS 18.11.1978: ”Joka kolmas koululainen kärsii tovereittensa väkivallasta”

IS 25.11.1978: ”Nuorison vai nuorisotyön kriisi?”

IS 8.12.1978: ”H:gin nuorisoasiainkeskus: Jenginuorten aiheuttamia häiriöitä on paisuteltu”

IS 20.12.1978: ”Nuorukaisen kuoliaaksi potkineet vankilaan”

IS 29.12.1978: ”Passiivinen ei alistunut” (Pääkirjoitus)

IS 29.12.1978: ”Nuorisojärjestöt ja konservatiivisuus”

Suomen Kuvalehti:

SK 38/1978: ”Tänään pidetään hauskaa”.

SK 41/1978: ” ’Liimanhaistajat’ vetoavat rokkareihin: Antakaa meidän olla rauhassa”.

SK 43/1978: ”Suomalaista rasismia”.

SK 46/1978: ”Jengi ja poliisi”.

SK 49/1978: ”Nuoriso on ympäristönsä kuva: Jengit ja karu todellisuus”.